

HELSINGIN YLIOPISTO

Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus

**Jukka Bisi
Sami Kurki**

Susipuhetta Suomessa

Julkaisuja 3

SUSIPUHETTA SUOMESSA

Maakunnalliset ja kansalliset odotukset ja tavoitteet
susikannan hoidossa

Jukka Bisi
Sami Kurki

Seinäjoki
2005

Julkaisija: Helsingin yliopisto
Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus
Kampusranta 9
60320 SEINÄJOKI
Puh. (06) 4213 300
Fax. (06) 4213 301

Kannen kuva: Ilpo Kojola

ISBN	952-10-1097-5
ISSN	1459-8450
ISBN	952-10-1101-7 (verkkojulkaisu)
ISSN	1795-8393 (verkkojulkaisu)

Esipuhe

Susi on tehnyt paluun suomalaiseen luontoon, ja taas kerran on jouduttu huomaamaan, että ihmisen ja suden yhteiselo on äärimmäisen kivuliasta. Suhtautuminen suteen jakaa suomalaisia, ja susi myös itse muokkaa mielipiteitä nopeasti uusille alueille saavuttuaan. Susi on ympäristökonfliktina ikiliikkuja, jonka kanssa olisi osattava elää jokapäiväistä arkea. Mutta mikä on sosiaalisen kestävyuden painoarvo, ja miten sovittaa yhteen suden suojelu ja paikallisten ihmisten kokemaa elämisen laadun heikkeneminen? Miten susikysymystä olisi hallittava, ja keiden tulisi toimia missäkin tilanteessa? Nämä ovat kysymyksiä, joihin on otettava kantaa valmisteltaessa kansallista susipolitiikkaa.

Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskukselle suurpetopolitiikkaan liittyvät tutkimukset ovat uusi päänavaus, mutta toisaalta maaseudun ihmiset ovat olleet tutkimuksen keskiössä aina. Luonnonvarojen kestävä käyttö on yhä enemmän sosioekonomisten kysymysten hallintaa, johon ekologia luo tietysti omat reunaehdonsa. Ympäristökysymyksissä monitieteinen lähestyminen on ainoa mahdollisuus pyrkiä oikeasti ymmärtämään ilmiöitä.

Tämä tutkimus keskittyy niiden ihmisten näkemyksiin ja puheeseen, joiden elämään suden paluu konkreettisesti vaikuttaa. Tutkimuksen tavoitteena on rakentaa pohjaa susikannan hoidon linjauksille tulevaisuudessa. Analysoimalla ja ymmärtämällä hyvin ristiriitojen taustoja voidaan rakentaa myös ratkaisuja. Täysin ongelmatonta sudesta ei tule, mutta asian kärjistyminen ei aja kenenkään etua, ehkä vähiten suden.

Tutkimuksen aineisto perustuu noin 2000 ihmisen punnittuihin näkemyksiin ja haluun osallistua susikysymyksen hallintaan. Ilman lukuisten organisaatioiden ja yksittäisten ihmisten panosta tähän raporttiin olisi ollut kovin vähän kirjoitettavaa.

Tutkimushanketta on rahoittanut maa- ja metsätalousministeriö, ja aineiston keräämisessä ja käytännön toteutuksessa keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat olleet riistanhoitopiirit, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Metsästäjien Keskusjärjestö, Metsähallitus ja ympäristöministeriö. Raportin ulkoasusta ja viimeistelystä ovat vastanneet taloussihtööri Eeva Asu, viestintäpäällikkö Jari Eloranta, julkaisusihtööri Jaana Huhtala ja toimitussihtööri Tiina Jakonen. Marko Svensberg avusti ansiokkaasti aineiston talletuksessa ja osoittautui Exel-tietokantojen taitajaksi. Mari Pohja-Mykrän ja Sakari Mykrän asiantuntemus suurpetopolitiikan historiasta oli suureksi avuksi. Helsingin yliopisto kiittää lämpimästi rahoittajia ja kaikkia yhteistyökumppaneita.

Seinäjoella 20.1.2005

Jukka Bisi ja Sami Kurki

Sisällys

Tiivistelmä	6
Abstract	8
1 Johdanto	11
1.1 Tutkimuksen tausta	11
1.2 Suomen susikannan tila	13
1.3 Susi nykyisessä lainsäädännössä – suotuisan suojelun taso	17
1.4 Suomen sisipolitiikan ja susiasenteiden historiaa	20
1.5 Suomalaisten suhtautuminen suteen ja suurpetoihin – aiemmat selvitykset	23
2 Susikannan hoidon tausta – tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	29
3 Aineisto ja menetelmät	30
4 Tulokset	35
4.1 Sidosryhmien kirjalliset vastaukset	35
4.1.1 Esiteltävän aineiston aluejako	35
4.1.2 Sidosryhmävastaajien esittely	36
4.1.3 Susikantaan ja suteen liittyvät positiiviset ja negatiiviset näkökulmat	38
4.1.4 Ihmisen ja suden yhteiselon ylläpitoon liittyvät näkökulmat	45
4.1.5 Susikannan määrään liittyvät kannanotot	49
4.1.6. Susikannan säätelyn keinot	52
4.1.7 Häirikkösusi, sen määrittely ja hoitokeinot	55
4.1.8. Susikannan hoitoon liittyvät ristiriidat ja niiden tunnistaminen	55
4.1.9. Sidosryhmien väliset palaverit ja niiden anti	56
4.2. Susipuheet – kuulemistilaisuudet ja niiden anti	57
4.2.1. Tilaisuuksien toteutus ja osallistujat	57
4.2.2. Susipuheiden arvostelun kohteet	60
4.2.3 Suden olemassaolo sekä susikannan kasvu ja sen aiheuttamat ongelmat	62
4.2.4 Susikannan määrään liittyvät kannanotot	64
4.2.5 Susipuheiden vaatimukset	66

5	Kirjalliset susivastaukset ja -puheet riistanhoitopiireittäin	68
5.1	Itä-Suomen vakiintuneen kannan alue	68
5.1.1	Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri	68
5.1.2	Kainuun riistanhoitopiiri	74
5.1.3	Kymen riistanhoitopiiri	80
5.1.4	Etelä-Savon riistanhoitopiiri	87
5.1.5	Pohjois-Savon riistanhoitopiiri	91
5.2	Kehittymässä olevan susikannan alue	98
5.2.1	Keski-Suomen riistanhoitopiiri	98
5.2.2	Oulun riistanhoitopiiri	103
5.2.3	Pohjanmaan riistanhoitopiiri	106
5.2.4	Ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiiri	110
5.2.5	Satakunnan riistanhoitopiiri	114
5.2.6	Pohjois-Hämeen riistanhoitopiiri	117
5.3	Satunnaisesti tavattavien susien alue	119
5.3.1	Etelä-Hämeen riistanhoitopiiri	119
5.3.2	Varsinais-Suomen riistanhoitopiiri	122
5.3.3	Uudenmaan riistanhoitopiiri	124
5.3.4	Lapin riistanhoitopiiri	127
5.4	Kansallisten vastausten yhteenveto	129
6	Pohdinta	133
6.1	Keskeisten tulosten yhteenveto	133
6.2	Susikonsensuksen esteitä ja niiden taustoja	136
6.3	Sosioekonomisesti kestävä susipolitiikka	141
6.4	Lopuksi	144
	Lähteet	147
	Liitteet	
	Liite 1	152
	Liite 2	157

Susipuhetta Suomessa

Maakunnalliset ja kansalliset odotukset ja tavoitteet susikannan hoidossa

Tiivistelmä

Viime vuosina tapahtunut susikannan lisääntyminen ja levittäytyminen on nostanut esiin ihmisten ristiriitaisen suhtautumisen suteen ja erilaiset kannan hoidon tavoitteet. Susi-keskustelu on kärjistynyt erityisesti Itä-Suomessa, missä on kannan esiintymisen painopiste ja mihin myös kannan kasvu voimakkaasti keskittyy. EU-jäsenyyden mukanaan tuomien ylikansallisten suojelutavoitteiden ja käytännön susipolitiikan soveltaminen alue-
tasolla on johtanut ristiriitoihin.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on paikantaa susikantojen kasvuun liittyvät tavoitteet ja odotukset, tarkastella niiden alueellisia ja kansallisia eroja, asemoida erilaisten intressitahojen sijoittuminen tavoitteiden kentässä ja erityisesti saada esiin niiden ihmisten näkökulmat, jotka asuvat susien esiintymisalueilla ja ovat vuorovaikutuksessa niiden kanssa. Tämä nähtiin tärkeäksi, koska arvioitiin, että näiden ihmisten asenteet ovat ratkaiseva tekijä onnistuneessa susikannan hoidossa.

Tutkimus on luonteeltaan laadullinen, ja sen aineiston keruussa oli kaksi päämenetelmää. Maakuntatasolla kaikki keskeiset luontoon, luonnon käyttöön tai sen käytön valvontaan liittyvät toimijatahot saivat vastataksaan kirjallisen sutta koskevan kyselyn. Sen vastaus-
ten valmistelussa laskettiin olleen mukana noin 1 000 ihmistä eri intressitahoilta. Näiden tahojen kanssa järjestettiin myös kunkin 15 riistanhoitopiirin alueella keskustelutilaisuus, jossa esiteltiin eri tahojen vastaukset ja käytiin niistä yhteistyötavoitteinen neuvottelu. Sama prosessi käytiin läpi myös kansallisella tasolla toimivien vastaavien tahojen kanssa. Tämän lisäksi järjestettiin yhteistyössä alueellisten riistanhoitopiirien kanssa 30 kaikille avointa yleisötilaisuutta, jotka keräsivät 1 600 ihmistä keskustelemaan sudesta ja susikantojen hoidosta. Tilaisuudet nauhoitettiin, nauhat kirjoitettiin teksteiksi, puheet luokiteltiin sisällöllisesti ja niiden sisältö analysoitiin. Tilaisuuksissa kuultiin noin 2 000 susipuhetta.

Susisuhtautuminen on pääosin negatiivisväritteistä ja sutta tarkastellaan ongelmakeskeisesti. Susipelko on yleistä, ja sen taustalla nähdään muun muassa 1800-luvulla tapahtuneet susien ihmisyyönnit sekä niihin liittyvät susitarinat ja sadut. Susipelko puhuttaa enemmän Länsi- ja Etelä-Suomessa kuin Pohjois-Suomessa. Suden katsotaan aiheuttavan suuria ongelmia porotaloudelle, karja- ja lammastaloudelle ja metsästyskoirien käytölle. Ongelmaksi ei katsota pelkästään tapahtuneita vahinkoja, vaan myös eläinten suojaaminen, vahinkojen ennaltaehkäisy ja jatkuva huoli eläinten turvallisuudesta vaikuttavat susisuhtautumiseen.

Susikantojen hoidon tavoitteissa eri tahojen välillä ja myös eri alueiden välillä voidaan paikantaa tavoiteristiriitoja. Suurin osa vastaajatahoista ja paikallisista ihmisistä pitää Itä-

Suomen susikantaa jo liian suurena. Susikanta haluttaisiin myös koko maassa säädellyn, pyyntilupiin perustuvan metsästyksen piiriin, ja kannan kasvun aiheuttamat sosiaaliset vaikutukset halutaan huomiotavaksi susikantojen hoidossa. Porotalouden ja metsästyskoiraharrastajien piiristä nousee esiin voimakkaimmin suden vähentämisvaatimukset ja myös susivastaisuutta. Muista tahoista poiketen useiden suojelutahojen ja ympäristöviranomaisten tavoitteisiin kuuluu susikannan kasvattaminen ja niiden on vaikea hyväksyä metsästystä kannan hoidon keinoksi. Kyseiset tahot pitävät tiedon lisäämistä ja asennekasvatusta tärkeimpänä keinona pitää yllä ihmisen ja suden yhteiseloja ja korostavat ekologista kestävyyttä. Suojelutahojen sisällä on kuitenkin jonkin verran hajontaa.

Itä-Suomessa paikallisen väestön sietokyky on jo paikoin ylittynyt. Susialueiden asukkaat kokevat, että he eivät voi enää vaikuttaa itseään koskevaan päätöksentekoon vaan sen tekevät heitä kuulematta viranomaiset, suojelutahot ja EU. Lähes kaikki vastaajat haluaisivatkin susikannan jakautuvan tasaisemmin, mutta Itä-Suomen ulkopuolisen Suomen maaseudulla ei ole suurta halukkuutta saada alueilleen lisääntyvää susikantaa. Myös porotalouden ja suden hoidon yhteensovittamisen vaikeus tunnustetaan yleisesti. Eniten kannan kasvatushalukkuutta ilmenee eteläisimmässä Suomessa.

Sekä kansalliseen riistaviranomaiseen, maa- ja metsätalousministeriöön että alueellisiin riistanhoitopiireihin kohdistuu vahvasti ristiriitaisia odotuksia. Maa- ja metsätalousministeriö on toteuttanut vaikean paineen alla susipolitiikkaa, jota arvostellaan lähes joka suunnasta. Samoin susitutkimuksesta vastaava Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos toimii ristikkäisten tavoitteiden kentässä. Eri tahojen välille on muodostunut toimintaa vaikeuttava luottamuspuola.

Susikonsensuksen aikaansaaminen vaatisi eri tahoilta valmiutta joustaa omissa tavoitteissaan. Myös lainsäädäntöön ja sen tulkintaan kohdistuu lukuisia vaatimuksia, joiden toteuttaminen edesauttaisi susikonsensuksen aikaansaamista ja myös lisäisi suteen kohdistuvaa sietokykyä. Tällaisia ovat muun muassa vahingonkorvausjärjestelmän uusiminen ja suden suojelustatuksen selvempi tulkinta.

Näyttää kuitenkin siltä, että kaikille sopivaa susipolitiikkaa on mahdotonta saada aikaan. EU:n lajikohtaisen suojelulainsäädännön mahdollistama tulkintakirjo on itsessään merkittävä konfliktien aiheuttaja. Esimerkiksi käsitteitä suotuisan suojelun taso ja sosiaalinen kestävyys tulkitaan kullakin taholla omien intressien mukaisesti. Suden ominaisuuksien ja siihen liittyvien pelkojen vuoksi susikantaa tulisi pystyä hoitamaan konsensuksessa. Nyt siitä on tullut ympäristöpoliittinen kiistakapula, jolloin suden suojelu ja kantojen hoito vaikeutuvat ja tämä haittaa myös eri intressitahojen yhteistyötä.

Avainsanoja: susi, susipuhe, kannan hoito, suotuista suojelun taso, sosiaalinen kestävyys, konsensus.

The wolf discourse in Finland

Provincial and national expectations and objectives for the management of the Finnish wolf population

Abstract

Over the past years, the wolf population has increased and spread to new areas in Finland. These developments have highlighted people's contradictory attitudes towards wolves and the different objectives set for managing the wolf population. The discourse concerning wolves has been particularly heated in eastern Finland, where the wolf population and its growth are focused. The supranational conservation objectives brought on by Finland's membership in the EU, and the regional application of the official policy on wolves, have led to conflicts.

The aim of this study is to locate the objectives and expectations related to the growth of the wolf population, to examine their regional and national differences, to position the various interest groups in relation to the objectives and, in particular, to present the views of those who live in the areas where wolves occur and who interact with them. The latter is considered as important, because it is assumed that the attitudes of these people are a determining factor in the successful management of the wolf population.

This study is qualitative in nature, and two main methods were used to collect its data. At the level of individual provinces, all major parties dealing with issues related to nature, the use of natural resources and the monitoring of such use were asked to respond to a written questionnaire concerning wolves. The respondents were then divided into nine groups, their answers were charted in tables, and the quantitative distributions of the answers to key questions were provided. A total of 221 replies were processed.

It is estimated that about 1,000 people from various interest groups were involved in the preparations. About 200 of these people also took part in meetings arranged in each of the 15 game districts so as to present the answers given by the respondents and to engage in consultations with the aim of fostering cooperation. The same process was also carried out together with corresponding parties working at the national level. In addition, 30 meetings open to the general public were arranged in cooperation with regional game districts; these meetings were attended by about 1,600 people, who discussed wolves and the management of wolf populations. The meetings were recorded, the recordings were transcribed and the transcriptions were classified according to their contents, which were then analysed. Some 2,000 instances of wolf-related speech were recorded in the meetings.

Attitudes towards wolves are generally negative and problem-based. Fear of wolves is wide-spread, and its roots may be attributed to, among other things, the cases of wolves

eating humans in the 19th century and the related stories and tales about wolves. Fear of wolves arouses more discussion in western and southern Finland than in northern Finland. Wolves are seen as causing serious problems for reindeer, cattle and sheep farming and also for the use of hunting dogs. The damage done by wolves is not the only thing seen as a problem; the protection of animals, the prevention of damage and the constant concern for the safety of animals also have an impact on attitudes towards wolves.

The study identified some conflicts between different parties and different regions concerning objectives for managing the wolf population. Most of the respondents and local people feel that the wolf population in eastern Finland has grown too large. At the national level, the majority want the wolf population to be included in regulated, permit-based hunting, and most respondents also take the view that the social impacts of population growth should be taken into account in the management of the population. Those involved in hunting with dogs and reindeer farming are the most vociferous proponents of cutting down the wolf population and they also hold the most negative attitudes towards wolves. In contrast to the other respondents, many conservationists and environmental authorities aim to expand the wolf population and find it difficult to accept hunting as a means of managing the population. These respondents see the increasing of knowledge and the raising of awareness as the most important means of maintaining co-existence between man and wolf, and they stress the importance of ecological sustainability. However, the conservationists hold some mixed opinions about these matters.

Tolerance has been stretched beyond breaking point in some parts of eastern Finland. People living in areas where wolves occur feel that they can no longer influence decision-making which affects them and that the authorities, conservationists and the EU do not listen to their opinions. Almost all respondents would prefer that the wolf population would be more evenly distributed across the country, but the countryside residents outside eastern Finland are not keen to accommodate a growing wolf population. The difficulties of reconciling reindeer farming and wolf management are also generally recognised. Those most willing to expand the wolf population are from southernmost Finland.

Conflicting expectations are placed on the national authority responsible for game management, the Ministry of Agriculture and Forestry, and regional game districts. The Ministry has been under severe pressure for implementing a wolf policy that has been criticised by almost everyone. Likewise, the research on wolves conducted by the Finnish Game and Fisheries Research Institute has been hampered by conflicting objectives. The lack of trust between the various parties hinders their efforts.

Reaching a consensus on the issue of wolves requires a willingness on the part of the various parties to compromise on their objectives. Numerous demands have also been placed on legislation and its interpretation, and concessions to these demands would promote consensus and increase tolerance for wolves. Such demands include reforming

the system used to compensate for damage and formulating a clearer interpretation of the conservation status of wolves. However, it seems impossible to create a policy on wolves that would be endorsed by everyone. The range of interpretations enabled by the EU's species-specific legislation on conservation is in itself a major source of conflict. For example, the concepts of favourable conservation status and social sustainability are interpreted by each party according to its own interests. Because of the nature of wolves and the fears associated with them, a consensus should be reached as to the management of the wolf population. As this issue is currently a bone of contention in the area of environmental policy, the conservation of wolves and the management of wolf populations have become more complicated and the cooperation between various interest groups has been hampered.

Keywords: wolf, wolf discourse, population management, favourable conservation status, social sustainability, consensus

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen tausta

Suomen susikanta oli kohtuullisen runsas aina 1880-luvulle saakka (Pulliainen 1974), mutta järjestelmällinen vaino lähes hävitti suden pitkiksi ajoiksi Suomesta. Kanta on sittemmin pikkuhiljaa elpynyt ja merkittävämpää vahvistumista on tapahtunut aivan viime vuosina.

Varsinkin susikannan syntyvyys on kehittynyt suotuisasti. Kun vuonna 1996 Suomesta löydettiin neljä susipentuetta, oli pentueiden määrä vuonna 2003 noussut kolmeentoista. Vuoden 2003 lopussa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos arvioi Suomen susimääräksi 150–165 yksilöä (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, 2004). Vuoden 2004 aikana kanta on jälleen vahvistunut: pentueita on arvioitu olevan 16–17. Näiden lisäksi Venäjän rajanpinnassa elää pentueita, jotka liikkuvat myös Suomen puolella (Ilpo Kojola, suullinen tieto).

Susikannan kasvu ja susien levittäytyminen uusille alueille on tuonut konkreettisesti esiin susikannan hoitoon liittyvät haasteet. Suteen onkin liittynyt viime vuosina voimakasta ristiriitaista tavoitteenasettelua. Maassamme on vahvoja luontoalan toimijoita, jotka ovat vaatineet suurpetojen suojelun lisäämistä ja arvostelleet riistaviranomaisten ja poliisiviranomaisten ratkaisuja. Samaan aikaan haja-asutusalueilta on noussut esiin voimakkaita vaatimuksia suurpetokantojen kasvun estämiseksi ja kantojen vähentämiseksi. EU-komissiolle on valitettu sekä liian väljästä että liian tiukasta Suomen petopolitiikasta. Tilanne johti juuri ennen tämän julkaisun painoonsaattamista siihen, että EU:n komissio haastoi Suomen EY:n tuomioistuimeen Suomen soveltamasta suden metsästyksestä.

Suurpetotilanteen kehittyminen ja tyytymättömyys kannan hoitoon on johtanut jopa kansanliikkeen tapaisiin ilmiöihin, kuten nimilistojen keräämisiin. Esimerkiksi vuosien 2003 ja 2004 aikana on Itä-Suomessa kerätty 20 179 nimeä adressiksi, jossa on vaadittu nykyisen petopolitiikan väljentämistä ja paikallisen väen vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. Nimilista vaatimuksineen on luovutettu maa- ja metsätalousministeriölle (Leo Väisänen, suullinen tieto).

Susikeskustelun kärjistymisessä Suomi ei tee poikkeusta; sama ilmiö esiintyy lähes kaikkialla maailmassa, missä sutta tavataan ihmistoiminnan tuntumassa. Susi jakaa ihmisiä puolustajiin ja vastustajiin, ja totuuden ”myyminen” sudesta on osoittautunut vaikeaksi (Mech & Boitani 2003).

Suden ja ihmisen yhteinen historia on pitkä. Aika ajoin ne ovat hyötäneetkin toisistaan, mutta pääosin rinnakkaineloa ovat luonnehtineet selvät eturistiriidat ja susiasenteet ovat

olleet sen mukaisia. Luonnon- ja eläinsuojeluaatteet heräsivät meillä 1800-luvun loppupuolella, mutta noidenkin aatteiden puolestapuhujat suhtautuivat tiettyihin petoihin – susi niiden joukossa – pitkään hyvin yksioikoisesti (Mela 1902, Renvall 1912, Palmgren 1913, Kivirikko 1940). Vasta modernin luonnonsuojelujattelun nousu moniarvoisti keskustelua ja soi elämisen oikeuden myös sudelle.

Suomessa susi luokitellaan riistaeläimeksi ja sen hoito kuuluu maa- ja metsätalousministeriön toimialaan. Maakuntatasolla riistaeläinkantojen hoidosta vastaavat riistanhoitopiirit, jotka ovat suomalaisen riistahallinnon ja samalla metsästäjäorganisaation aluetason hallinnollisia yksiköitä. Niiden kansallisen tason koordinoija on Metsästäjien Keskusjärjestö. Myös ympäristöministeriöllä on asiassa viranomaisrooli; se päättää eläinten uhanalaisasemasta ja vaikuttaa sitä kautta merkittävästi suden kohteluun Suomessa.

Suomi on vuoden 1995 EU-jäsenyyden myötä ja luontodirektiivin ohjaamana vaihteittain tarkistanut sutta koskevaa lainsäädäntöä (666/1993, 1374/1996, 869/1998). Susi kuuluu luontodirektiivin liitteeseen IV, jonka mukaan eläin on tiukan suojelun piirissä ja johon voi kajota vain tietyillä ja tarkoin säädellyillä ehdoilla.

EU:n neuvostossa valmistui maaliskuussa 2000 ohjelma maasuurpetokantojen hoidosta (Mission Statement , The Large Carnivore Initiative for Europe, 2000). Siinä asetettiin tavoitteeksi, että Suomi valmistelee monien muiden maiden ohella hoitosuunnitelmat kaikille maasuurpedoille. Maa- ja metsätalousministeriö aloitti vuonna 2002 suden hoitosuunnitelman laatimisen.

Loppuvuodesta 2003 se pyysi Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskusta suunnittelemaan tutkimushanketta, jonka tavoitteena olisi selvittää Suomen susikannan hoitoon liittyviä sosioekonomisia kysymyksiä. Tästä syntyi hanke ”Suomen susikannan hoidon kriteerit”, joka on kestoaltaan 1,5 vuotta ja jonka ensimmäisen vaiheen tavoitteeksi asetettiin maakunnittain selvittää ihmisten suteen ja susipolitiikkaan liittyvät näkökulmat, odotukset ja vaatimukset.

Tässä raportissa kuvataan niitä kirjallisia vastauksia ja keskusteluita, joita kertyi runsaalta 200:lta luonnon kanssa eri tavoin maakunnissa toimivalta sidosryhmältä ja niiden edustajilta sekä 30 yleisötilaisuuden ja yli 1600:n niihin osallistuneen ihmisen susipuheista. Mikä sudessa ärsyttää tai viehättää, mitä mieltä ollaan viranomaisten toiminnasta, onko sudella olemassaolon oikeus; mitä tulee tehdä, kenen ja milloin susikantojen hoidossa. Tällaisiin kysymyksiin tämä raportti hakee vastauksia. Tavoitteena on kertoa tuhansien tähän hankkeeseen osallistuneiden kautta Suomen susikannan hoitoon liittyvät näkökulmat ja tavoitteenasettelut.

Raportin taustaksi kuvataan aluksi sekä susikantojen nykyistä tilaa että kannan historiaa Suomessa, tarkastellaan Suomessa aiemmin tehtyä susiasennetutkimusta sekä pohditaan suden lainsäädännöllistä ja suojellusta asemaa. Sen jälkeen esitellään tutkimuksen ai-

neisto ja tulokset sekä arvioidaan niiden merkitys pääasiassa susikantojen hoidon näkökulmasta. Tavoitteena on luoda pohjaa susikantojen hoidon sosioekonomisten kysymysten hallinnalle.

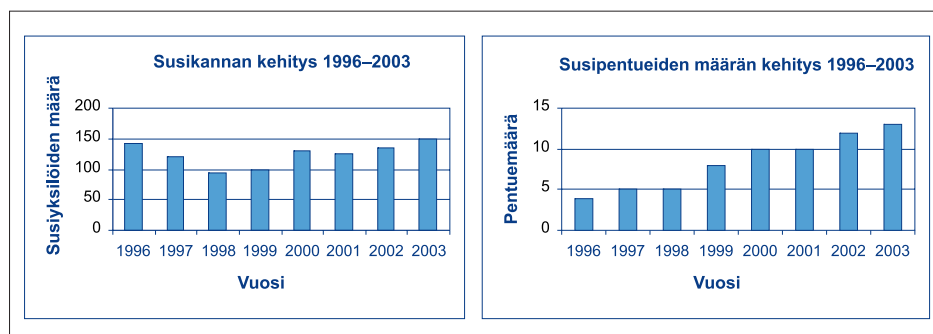
Tutkimuksen tulosten merkityksen pohdinta keskittyy tulevan hoitosuunnitelman kannalta keskeisiin ja konkreettisiin kysymyksiin. Aineisto antaa hyvän pohjan myös teoreettisempaan ympäristöpoliittiseen analyysiin, mutta se ei ole vielä tämän raportin tavoitteena. Kertynyttä tutkimusaineistoa tullaan kuitenkin myöhemmin hyödyntämään myös tässä näkökulmasta.

1.2 Suomen susikannan tila

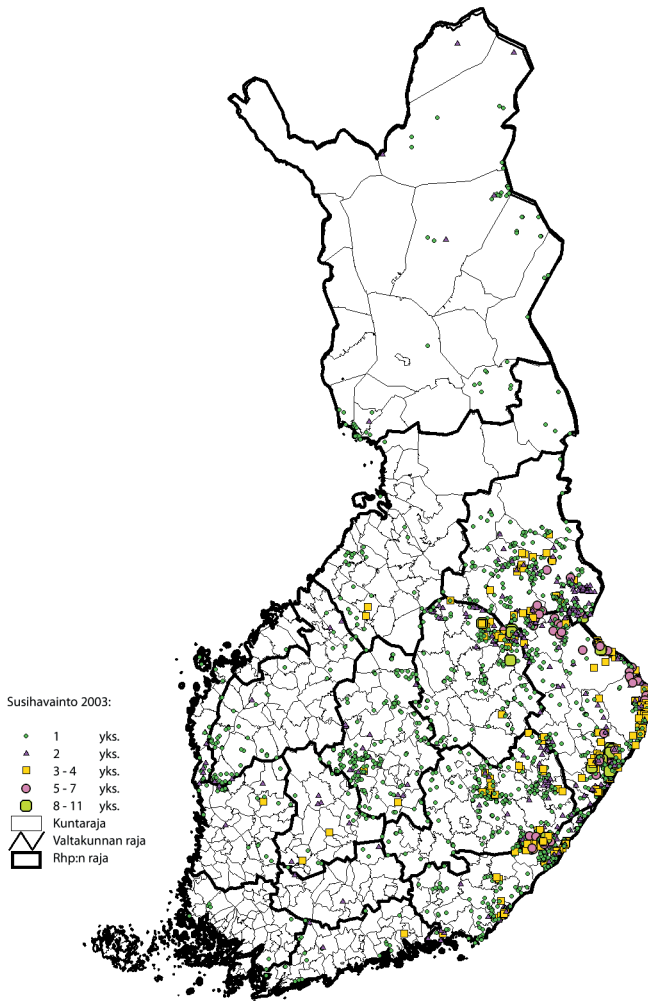
Lisääntyvä kanta

Suomen susikanta oli vuoden 2003 lopulla Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen (RKTL) arvion mukaan 150–165 yksilöä (kuva 1). Vuoden 2004 aikana kanta on edelleen vahvistunut. Kannan painopiste on vahvasti keskittynyt Itä-Suomeen; noin 70 % susikannasta eleli itäisen ja Sisä-Suomen alueella. Myös kaikki vuonna 2003 varmistetut susipentueet esiintyivät em. alueella (kuva 2). Suomessa syntyneiden ja elävien pentueiden lisäksi Suomen ja Venäjän raja-alueella esiintyy vuosittain muutamia laumojia, jotka käyttävät elinalueinaan molempien maiden raja-alueita (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004, Kojola ym. 2004).

Vaikka susimäärän kasvu ei kannanseurantatilastojen perusteella näytä merkittävältä vuodesta 1996 lähtien tarkasteltuna, on suden pesintöjen määrä ja syntyneiden pentueiden määrä kasvanut selvästi. Kun vuonna 1996 RKTL ilmoitti maassamme syntyneen 4 pentuetta, oli pentueiden määrä kasvanut 13 pentueeseen vuonna 2003. Käytännössä tämä on tarkoittanut sitä, että lisääntyvien susiparien määrä on kasvanut ja maahamme on muodostunut pysyviä susiparien reviirejä.

Kuva 1. Susikannan ja susipentueiden määrällinen kehitys Suomessa 1996–2003 (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004).

Kuva 2. Suurpetoyhdysmiesten välittämien susihavaintojen jakautuminen Suomessa 2003 (Riisita- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004, Ilpo Kojola).

Kannan levittäytyminen

Susipari ja sen jälkeläiset muodostavat suden elämän sosiaalisen perusyksikön. Käytännössä susipentue muodostaa siis susilauman. Kun susipari valmistautuu uuteen lisääntymiseen, se yleensä häättää edellisen vuoden pennut laumasta. Alfapariksi kutsutun susiparin johtamaa susilaumaa voi siten pitää tavallaan ”susipumppuna”, joka levittää nuoria susia etsimään omaa reviiriään (Mech & Nelson 1990, Fuller ym. 2003). Susilauman

elinalue on Suomessa keskimäärin noin tuhat neliökilometriä (Kojola ym. 2004), muualla maailmassa suden esiintymisalueilla sen koko vaihtelee suuresti ravintotilanteesta, lumi-tilanteesta ym. seikoista johtuen (Fuller ym. 2003).

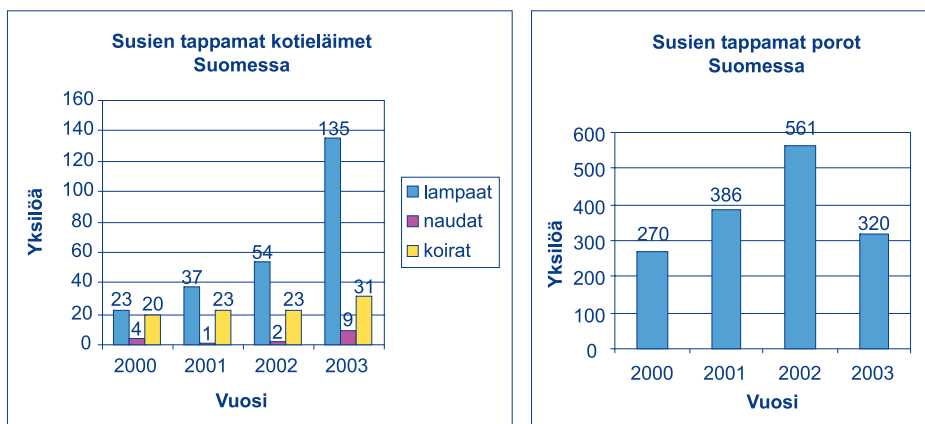
Nuorten susien määrän kasvu maassamme on lisännyt susien liikkuvuutta, mikä on näkynyt susihavaintojen lisääntymisenä myös muualla Suomessa (Kojola ym. 2004). Nuorten susien karkottaminen laumasta ja vaellukset niiden etsiessä omaa elinaluettaan (ns. dispersaali) ovat johtaneet lisääntyneisiin susihavaintoihin aina länsirannikkoa ja Etelä-Suomea myöten.

Radio- ja satelliittilähettämiä kaulapannoissaan kantavien susien seuranta on myös osoittanut, että laumasta lähteneen suden reitti on varsin sattumanvarainen ja sen kulkusuunta ei noudattele mitään ennakoitavaa tai perinteistä reittiä (Kojola ym. 2004).

Suden aiheuttamat vahingot

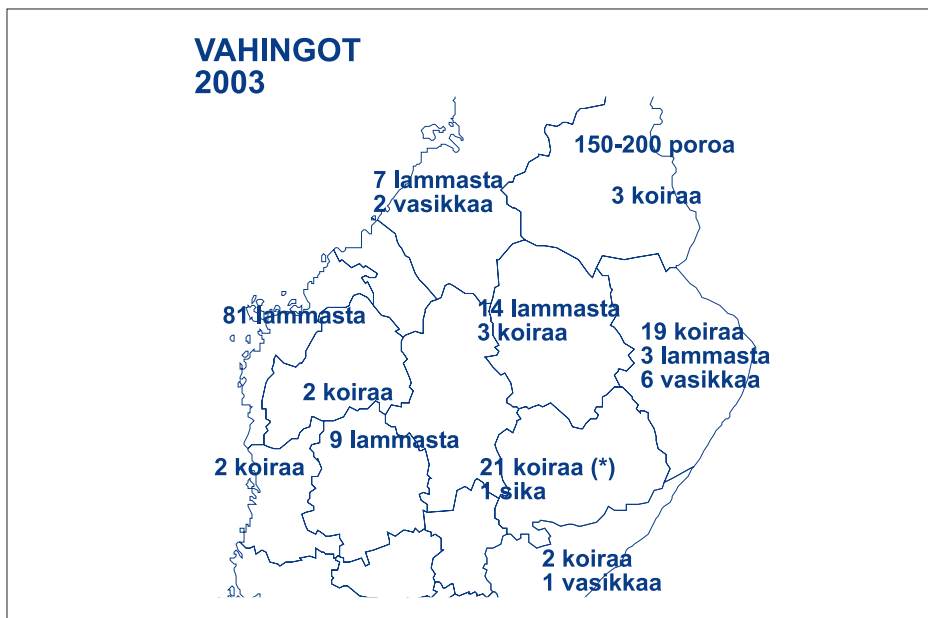
Ihmisten suhtautuminen suteen määrittyy muun muassa suden tekojen ja erityisesti sen aiheuttaminen vahinkojen kautta. Suden aiheuttamat vahingot korvataan petoeläinvahinkojen korvaamisesta annetun asetuksen (277/2000) mukaan. Korvauksessa on kunkin vahingonkäräjän kohdalla omavastuu, joka on 250 euroa kalenterivuodessa tapahtuneita vahinkotapauksia kohti.

Suden aiheuttamat porovahingot muodostavat suurimman vahinkoryhmän, jos tarkastellaan vahinkojen kohteeksi joutuneita eläinmääriä. Viime vuosina suden tappamien porojen lukumäärä on vaihdellut aina vuoden 1995 alle 50 yksilöstä vuoden 2002 lähes 600 yksilöön. Susivahingot ovat olleet kasvusuunnassa aivan viime vuosina (Paliskuntain yhdistys). Porovahinkoja tarkasteltaessa on huomioitava, että kaikkia petojen tappamia poroja ei löydetä.

Kuva 3. Susien aiheuttamat viranomaisten tietoon tulleet ja korvatut vahingot Suomessa vuosina 2000–2003.

Lammas on sudelle sopivan kokoinen saaliseläin, ja myös lampaan taipumus häirittyä kokoontua laumaan ja lamaantua altistaa sen sudelle helpoksi saaliiksi. Lammasvahinkoja syntyy vuosittain jonkin verran, myös joitakin nautaeläimiä joutuu suden saaliiksi (kuva 3 ja 4).

Kuva 4. Susien aiheuttamien vahinkojen alueellinen sijoittuminen Suomessa vuonna 2003. Tiedot kattavat vain ilmoitetut ja korvatut vahingot, lukuun ottamatta Etelä-Savon 21:tä koiravahinkoa (*). Kyseinen tieto perustuu Etelä-Savon riistanhoitopiirin keräämään aineistoon, muut tiedot ovat ns. virallisen vahinkoseurannan tietoja (maa- ja metsätalousministeriö).

Koiriin kohdistuvat hyökkäykset ja koirien menetykset ovat susikannan siedon kannalta yksi suurimmista ongelmista (Palviainen 2000). Keskimäärin Suomessa sudet ovat tappaneet ns. virallisen seurannan perusteella 15–25 koiraa vuositasolla viime vuosina (Suurpetovahinkotoimikunta 2003, julkaisematon). Itä-Suomessa tapahtuneiden koiravahinkojen tarkempi analysointi on osoittanut, että noin puolet koirista on viety pihapiiristä ja loput vahingoista on tapahtunut metsästystilanteessa (Kojola & Kuittinen 2002). Kaikki suden tappamat koirat eivät kuitenkaan tule virallisiin vahinkotilastoihin, koska kaikkia suden viemiä koiria ei löydetä eikä kaikista myöskään tehdä ilmoituksia.

Ihmiseen suden kohdistamia hyökkäyksiä ei ole tullut viranomaisten tietoon viime vuosikymmenien aikana Suomessa.

Suurpetojen siirrot Suomessa

Suurpetojen siirroista Suomessa on käyty ajoittain vilkasta keskustelua, myös susien siirtoja uskotaan tapahtuneen. Suden siirtoja ei ole kuitenkaan tehty valtiollisten institu-

tioiden toimesta. Seuraavassa RKTL:n suurpetotutkijan Ilpo Kojolan laatima www.suurpedot.fi sivuilla oleva tiivistelmä Suomessa tapahtuneista suurpetosiirroista:

”Suomessa on siirretty Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen toimesta uusille elin-alueille kaikkiaan noin 20 ahmaa ja puolenkymmentä ilvestä ja karhua. Susia ei ole siirretty. Siirrot tapahtuivat vuosina 1984–1998. Ahmat on viety poronhoitoalueelta sen ulkopuolelle pääasiassa keskiseen ja läntiseen Suomeen. Karhut ja ilvekset siirrettiin Pohjois-Hämeeseen. Siirtoistutusten tavoitteena oli kantojen palauttaminen Keski- ja Länsi-Suomeen.

Pohjanmaalle ja Keski-Suomen pohjoisosiin vakiintunut ahmakanta on paljolti suoritettujen istutusten tulosta. Vuosina 1996–1998 alueelle siirrettiin poronhoitoalueelta yhteensä kahdeksan nuorehkoa ahmaa, viisi urosta ja kolme naarasta. Kuusi Käsivarren Lapissa kiinni otettua ahmaa (viisi urosta ja naaras) vietiin tuolloin Lestijärvelle ja kaksi ahmaa (naaraita) Kivijärvelle.”

1.3 Susi nykyisessä lainsäädännössä – suotuisan suojelun taso

Euroopan unioniin liittymisen jälkeen Suomi on muuttanut vaiheittain lainsäädäntöään vastaamaan EU:n direktiivien sisältöä. Bernin yleissopimus (19.9.1979) määrittelee suden tiukkaa suojelua vaativiin lajeihin. Suomi on kuitenkin neuvotellut varauman sudesta ratifioidessaan sopimuksen (Christian Krogell, suullinen tiedonanto).

Luontodirektiivin lajisuojelussa susi kuuluu liitteeseen IV. Tässä liitteessä olevat lajit ovat tiukan suojelun piirissä. Lähtökohtaisesti ko. liitteessä olevien lajien kohtelussa ”jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisilla levinneisyysalueilla ja kiellättävä kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen tai tappaminen”. Suomen poronhoitoalueen susikantaan ei kuitenkaan sovelleta IV liitteen vaatimuksia, sillä tähän Suomi sai poikkeuksen. Susi kuuluukin poronhoitoalueen osalta liitteeseen V. Tämä mahdollistaa sen kantojen säätelyn poronhoitoalueella.

Mualla Suomessa suden täysrahoituksesta voidaan poiketa vain luontodirektiivin 16 artiklan suomin oikeuksin. Perusedellytyksiä poikkeamiselle on, että ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua eikä poikkeaminen haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä.

Luontodirektiivin 16 artiklassa mainittuja poikkeusperusteita ovat:

- a) luonnonvaraisen eläimistön tai kasviston suojelemiseksi ja luontotyyppien säilyttämiseksi
- b) erityisen merkittävien vahinkojen ehkäisemiseksi, jotka koskevat viljelmiä, karjankasvatusta, metsiä, kalataloutta sekä vesistöjä ja muuta omaisuutta

- c) kansanterveyttä ja yleistä turvallisuutta koskevista tai muista erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä, mukaan lukien sosiaaliset ja taloudelliset syyt, jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle
- d) näiden lajien tutkimus- ja koulutus-, uudelleensijoittamis- ja uudelleenistuttamistarcoituksessa ja näiden tarkoitusten kannalta tarvittavien lisääntymistoimenpiteiden vuoksi, mukaan lukien kasvien keinotekoinen lisääminen ja
- e) salliakseen tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti yksilöiden ottamisen ja hallussapidon kansallisten toimivaltaisten viranomaisten määrittelemissä rajoissa.

Kyseinen direktiivi on sovellettu kotimaiseen lainsäädäntöön. Tästä säädetään metsästysasetuksen 28 §:ssä. Sen mukaisesti, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä metsästys haittaa suotuisan suojelutason säilyttämistä, voidaan 24 §:n 2 momentissa säädetystä suden yleisestä rauhoitusajasta poiketa

- 1) luonnonvaraisen eläimistön tai kasviston säilyttämiseksi
- 2) maataloudelle, metsätaloudelle, kalastukselle, eläintenpidolle tai muulle omaisuudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon estämiseksi
- 3) kansanterveyden, yleisen turvallisuuden tai muun erittäin tärkeän yleisen edun kannalta pakottavista syistä mukaan lukien taloudelliset ja sosiaaliset syyt, sekä jos poikkeamisesta on ensisijaisen merkittävää hyötyä ympäristölle sekä
- 4) tarkoin valvotuissa oloissa valikoiden ja rajoitetusti tiettyjen yksilöiden ottamiseksi.

Sutta saa metsästää edellä mainituissa tarkoituksissa 1.11.–31.3. Metsästykseen on saatava pyyntilupa. Pyyntiluvan myöntää riistanhoitopiiri maa- ja metsätalousministeriön erikseen asettaman kiintiön ja tarkempien määräysten puitteissa.

Jotta kyseistä asetusta voidaan ylipäätään soveltaa, on pystyttävä siis arvioimaan suotuisan suojelun taso sudelle. Sitä ei ole erikseen Suomessa määritelty, ei myöskään suden uhanalaisuuden määrittelyn yhteydessä. Myöskään tieteellisestä kirjallisuudesta ja julkaisuista ei kyseistä määrittelyä suoraan löydy, mutta elinvoimaista suden minimikantaa on kuitenkin eri tahojen toimesta tarkasteltu.

Elinvoimainen susikanta – suotuisa suojelun taso?

Suojelun taso on määritelmän mukaan suotuisa, kun laji pitkällä aikavälillä säilyy luontaisessa ympäristössään eikä sen luontainen levinneisyysalue supistu. Lisäksi lajin elinympäristöjä pitää olla riittävästi turvaamaan kannan säilyminen pitkällä aikavälillä (ympäristöministeriö 2004).

Suotuisan suojelun tason sijaan löytyy kotimaisia kannanottoja elinvoimaiseen susikantaan. Suomalaista elinvoimaista susikantaa ovat pohtineet mm. Lumiaro (1997) ja Pulliainen (1999). Lumiaro arvioi, että 25 parin (noin 250 yksilön kanta) olisi riittävä taso geneet-

tisen monimuotoisuuden säilymiselle. Pulliainen puolestaan katsoo, että noin 150 susiyskylön määrä olisi hyväksyttävä minimitaso Suomessa ja mahdollistaisi jo esimerkiksi metsästyksen ryhtymisen.

Muualla maailmalla tehtyjen sudenhoitosuunnitelmien pohjalta, joissa on otettu kantaa myös elinvoimaisen susikantaan (mm. Idaho Wolf Conservation and Management Plan 2002, Lohmus 2002, Oregon Wolf Conservation... 2004, Sammanhållens rovdjurspolitik 2000, Wisconsin Wolf Management Plan 2003), voidaan esittää, että Suomen olosuhteissa 100–200 suden määrä olisi riittävä turvaamaan suden geneettisen monimuotoisuuden ja olisi samalla pienin elinvoimainen susikanta. Tässä arviossa on oleellista, että kanta on yhteydessä Venäjän susikantoihin. Venäjän susikannaksi arvioidaan 25 000–30 000 yksilöä, ja sen kannan kehitys arvioidaan olevan kasvava/stabiili (Boitani 2003: 323).

Eräs tapa tarkastella suden suotuisaa suojelun tasoa olisi kannan kehityksen trendi. Suurpetotutkija Ilpo Kojola (suullinen tieto 2004) pitääkin sitä täydentävänä kriteerinä pyrittäessä määrittämään susikannan säilymisen riskit jollain alueella.

Tässä tarkastelussa oleellista on kannan viime aikainen kehitys ja sen kautta näköpiirissä oleva kehitys. Määrällisesti kohtuullisen isokin susikanta voi olla ympäristö-, vaino- ym. tekijöiden takia uhanalainen, ja vastaavasti pienempi mutta kasvava ja ympäristöltään vakaa olossa kehittyvä kanta voi olla kannan säilymisen kannalta turvatumpi. Tähän kokonaisuuteen vaikuttavat esimerkiksi olemassa oleva lainsäädäntö ja siinä määritelty suden asema, yhteiskunnalliset olot mutta myös suden elinympäristöt ja erityisesti sen saalislaiston kantojen tila.

Boitani (2003: 330) pohtiessaan pienen populaation riskejä toteaa eri tutkimuksiin vedoten, että eristynyt pieni populaatio on teoreettisesti tarkasteltuna riskialtis. Kuitenkin hän toteaa, että ”luonnon villeistä susipopulaatioista ei ole yhtään esimerkkiä, että geneettinen monimuotoisuus olisi menetetty”. Tällaisia saattaa heidän mukaansa olla, mutta näyttö puuttuu. Tämän vuoksi hänen mukaansa varovaisuus on paikallaan susikannan hoidossa.

Pienemmän elinvoimaisen susikannan määrittely (minimum viable population) ja sen hyväksi käyttö on keskusteluttanut susitutkijoita. Boitani (2003) viittaa Frittsiin ja Carbyyn (1995), jotka esittävät, että kyseiset teoreettiset mallit eivät huomioi paikallisten olosuhteiden monimutkaisuutta. Heidän mielestään teoreettiset elinvoimaisen populaation minimikokoon mallitukset, kuten PVA (population viability analyses), eivät auta suden suojelussa vaan niiden käyttö voi luoda kiistoja kannan säilyttämispyrkimyksissä. Myös Oregonin hoitosuunnitelmatyöryhmä toteaa, että liian suureksi asetetut tavoitteet aiheuttaisivat sekä sosiaalisia että biologisia konflikteja (Oregon Wolf Conservation... 2004).

Vaikka edellä suotuisan suojelun tasoa lähestyttiin pienimmän elinvoimaisen susikannan määrittelyn kautta, ei kysymyksessä kuitenkaan ole täysin rinnasteiset asiat. Suotuisan

suojelun tason määrittely vaatii pohtimaan luontaisia levinneisyysalueita ja myös susien elinympäristöjen tilaa mutta todennäköisesti myös asenneympäristöä. Julkisessa keskustelussa on tuotu esiin esimerkiksi kannanotto, että ihmisen asuttamat alueet eivät kuuluisi suden luontaisiin levinneisyysalueisiin (Kokko 2004).

Koska suotuisan suojelun taso on käytännössä määrittelemätön, se tarjoaa jatkuvasti mahdollisuuden eri näkökulmista (kuten luontaiset levinneisyysalueet, kannan alueellinen jakautuminen, kannan kuolleisuus) tuoda esiin erilaisia määrällisiä tavoitteenasetteluja, mikä puolestaan on pysyvien konfliktien siemen.

1.4 Suomen susipolitiikan ja susiasenteiden historiaa

Suden ja ihmisen välinen suhde on aikojen alusta saakka ollut ristiriitainen. Ihmistä on toisaalta viehättänyt suden ja sen elämäntavan läheisyys ihmisen kanssa. Sudella on parisuhde (susipari), se muodostaa lauman perhepiirissä ja saalistus perustuu yhteistyöhön. Toisaalta se on kilpaillut ihmisen kanssa, tappanut kotieläimiä ja sen saalistustavat ovat tuntuneet perin julmilta. Maapallolta löytyy alkuperäiskulttuureja, joissa sutta on arvostettu ja se on nostettu lähes jumalalliseen asemaan eläinten joukossa. Yhtä lailla sutta on vihattu ja pidetty eläinkunnan henkipattona (lisää aiheesta Mech ja Boitani 2003). Alla on Sakari Mykrän ja Mari Pohja-Mykrän, joiden tutkimukset Turun yliopistossa liittyvät suurpetopolitiikan historiaan Suomessa, lyhyt kuvaus suden asemasta Suomessa ja suomalaisessa lainsäädännössä viime vuosisatojen kuluessa.

”Sudhen mahta iocainen caikis paikois wapadhesti tappa”

Keskiajan Ruotsi-Suomessa riista oli pääsääntöisesti kruunun omaisuutta, mutta Maunu Eerikinpojan vuonna 1347 ja kuningas Kristofferin vuonna 1442 antamat maanlait (suomennos vuodelta 1584) toteavat kuitenkin yllä olevan otsikon tapaan kaikkien kansalaisten saavan rangaistuksetta tappaa suden, karhun ja ketun missä tahansa tavattaessa. Sudella oli petojen joukossa vielä erityisasema; sen vainoaminen oli määrätty kansalaisten velvollisuudeksi – ainoastaan ”papit, lukkarit ja loisvaimot” oli siitä vapautettu. Sakon uhalla tuli jokaisen miehen omistaa neljä syltä pitkä susiverkko, ja osallistua yhteisiin jahteihin aina kutsuttaessa.

Kuninkaalliset metsästysasetukset vuosilta 1647 ja 1664 kertasivat aiempia susisäädöksiä painottaen suunnitelmallisten jahtien järjestämistä. Jahtimestarit yhdessä maaherrojen sekä kihlakuntien käskyläisten kanssa johtivat metsästystä. Ensimmäistä kertaa petojen vainoa pyrittiin meillä edesauttamaan myös laissa asetetuin tapporahoin. Kaupunkien ja kihlakuntien varoista luvattiin

maksettavaksi aikuisesta sudesta kaksi taalaria ja suden penikasta yksi. Nämä säädökset pysyivät voimassa myös Ruotsin valtakunnanlaissa vuodelta 1734.

1800-luvun tehopyynti

Venäjän vallan aikainen metsästysasetus vuodelta 1868 poisti kansalaisten velvollisuuden osallistua sudenpyyntiin. Tämä laki ei määritellyt tarkkoja tapporahasummia, vaan painotti kuntien vastuuta määrätä alueilleen riittävän suuret tapporahat vahinkoeläinten hävittämiseksi. Tilastollisten vuosikirjojen mukaan maassamme tapettiin vuosien 1866–1890 välillä yhteensä peräti 5 598 sutta, kun taas vuosina 1891–1898 saaliiksi saatiin ainoastaan 105 yksilöä. Keskimääräinen vuosisaalis putosi siis noin 1800-luvun loppuvuosina alle kymmenesosaan aiemmasta.

Susikannan voimakkaan karsimisen taustalla oli useita syitä. Vaikka kansaa oli patistettu susien vainoon jo vuosisatoja, oli sudet koettu pikemminkin hallitsemattomana luonnonvoimana, jonka esiintymiseen ja runsauteen ihmisellä ei ollut juurikaan mahdollisuutta vaikuttaa (Teperi 1977). 1800-luvun lopulla ihmisen luontosuhde kuitenkin alkoi muuttua (Franklin 1999) ja tiedon karttuessa alueelliset eläinkannat alettiin käsittää hallittavissa olevina kokonaisuuksina. Varsinais-Suomessa 1880–81 tapahtuneiden lastensurmien jälkeen susivastaisuus oli lisäksi ennen näkemättömän voimakasta ja valtiovallan oli pakko ryhtyä toimeen susikannan vähentämiseksi. Tähän saatiin virka-apua sotaväeltä sekä ammattimetsästäjiltä aina Venäjältä asti. Heidän mukanaan tuomiensa uusien pyyntimenetelmien ohella metsästyksen tehokkuuteen vaikuttivat myös tilanteen vuoksi myönnetty valtion maksamat ylimääräiset tapporahat. Jahtimenestyksen vahvana taustatekijänä olivat lisäksi 1860-luvulla alkanut metsästyseurojen toiminnan järjestäytyminen, tiedottamisen tehostuminen sekä asetekniikan nopea kehittyminen.

Lehdistö ylltyi susijahtiin

Paitsi lakitekstit, myös vanhojen sanomalehtien artikkeliaineisto osoittaa suden kertakaikkisen erityisaseman suomalaisten petosuhteessa. Historiallisesta sanomalehtiarkistosta (<http://digi.lib.helsinki.fi/>) löytyy 1800-luvulta petoeläimiä ja -lintuja sekä niiden hävittämistä koskevia artikkeleita yhteensä yli 900. Peräti kaksi artikkelia kolmesta (68 %) käsitteli yksinomaan susihavaintoja ja susien hävittämistä. Lisäksi susi mainittiin muiden petojen ohella perin usein siinä kolmannessakin.

Sanomalehtien susikirjoittelussa oli ymmärrettävästi selvä huippu juuri Varsinais-Suomen lastensurmien aikaan. Pitkän aikavälin analyysiä susiuutisoinnin

määrän vaihtelusta tuolloin ei kannata tehdä, koska tiedonvälitys oli melkoisessa murroksessa ja sanomalehdet yleistyivät vuosisadan jälkipuoliskolla voimakkaasti. Kuvaavaa on kuitenkin, että vuosina 1878–1883 yksinomaan susista kertovat uutiset jakautuivat seuraavasti. Ennen lastensurmia susiuutisten määrä oli kaksivuotiskautena 1878–79 tasan 30, kun taas surmien tapahtumavuosina määrä nousi 184:ään. Ongelmia aiheuttaneet yksilöt ja lukuisa joukko hiljaiseloa viettäneitä susia tapettiin, mutta seuraavallakin kaksivuotisjaksolla 1882–83 susiartikkeleita julkaistiin vielä 79.

Vuosisadan loppuvaiheen menestyksekkästä kannanharvennuksesta huolimatta vainoa tehostettiin vuoden 1898 metsästysasetuksen säädöksiin vielä entisestään asettamalla sudesta 100 markan tapporaha; summa oli neljä kertaa suurempi kuin esimerkiksi karhusta.

Tapporahojen kannustamana ja pyyntimenetelmien edelleen kehittyessä johti vaino lopulta käytännössä suden häviämiseen. Vuosien 1926–32 aikana ja jälleen 1970-luvun alussa vuosittainen susisaalis hupeni alle viiteen yksilöön (Nyhölm 1996; Tilastolliset vuosikirjat 1926–1932), ja 1973 laji lopulta rauhoitettiin muualla paitsi poronhoitoalueella. Samana vuonna myös tapporahan maksu sudesta lopetettiin kokonaan. Sitten suden metsästyksestä maan eri osissa on tarpeen mukaan säädetty täsmällisemmin asetuksilla.

Vainon taustalla vahingot

Keskiajan maanlakien päivistä 1970-luvulle saavuttaessa meillä oli annettu siis kymmenkunta nisäkäsriistan metsästystä säätelevää laajempaa lakia. Niitä tarkastellessa selviää, että menneiden polvien suomalaisten susisuhdetta on luonnehtinut ainoastaan kiivas vaino. Susi on ollut yksiselitteisen lainsuojaton, ja tämän asennoitumisen motiiveina ovat olleet suden aiheuttamat – tai sen aiheuttamiksi arvellut – vahingot riistamailla ja eritoten karjalaitumilla sekä suden taholta koettu uhka ihmisen hengelle ja terveydelle.

Suurpetojen riistarosvon maine on aina jäänyt pienempien petojen varjoon, mutta niiden tuottamat huomattavat vahingot karjanpidolle ja poronhoidolle ylittivät kansalaisten sietokyvyn monin verroin. Menetykset olivat tosiaankin mittavia; pelkästään nelivuotiskautena 1877–1880 juuri ennen susikannan vähentämistä suurpedot tappoivat koko maassa 40 198 lammasta, 6 972 nautaa, 14 189 poroa ja 4 436 yksilöä muuta karjaa (Suomen virallinen tilasto 1876–1880). Jos kohta muutkin suurpedot ottivat veronsa, niin suurimman osan kotieläinvahingoista uskottiin langenneen juuri suden kontolle. Myös ihmisiä, pääasiassa lapsia, joutui 1800-luvulla suden suuhun (Pousette 2000, Linnell ym. 2002), mikä selittää ihmisten susiasenteita ja myös valtiovallan pyrkimyksiä.

1.5 Suomalaisten suhtautuminen suteen ja suurpetoihin – aiemmat selvitykset

Suomalaisten suhtautumista suurpetoihin on selvitelty aivan viime vuosina useammassa eri kotimaisessa tutkimuksessa ja opinnäytetyössä. Seuraavassa luodaan taustaksi katsaus muihin aiemmin tehtyihin suomalaisten suurpetoasennetta tai -mielipidettä luodaneisiin tutkimuksiin ja niiden keskeisiin tuloksiin. Näiden tulosten voi katsoa kuvastavan suomalaisten keskimääräistä suhtautumista suurpetoihin.

Tuoreimmat ovat Lumiaron (1997), Vikströmin (2000), Palviaisen (2000) ja Taloustutkimus Oy:n (2004) tutkimukset, jotka hiukan eri menetelmin ja kysymyksenasetteluin valottavat ihmisten suteen tai muihin suurpetoihin liittyviä mielipiteitä, asenteita tai tavoitteita. Lumiaron (1997) ja Vikströmin (2000) tutkimusten vastaaja-aineisto perustuu otantaan samoin kuin Taloustutkimus Oy:n (2004) tuore ”Suomalaisten suhtautuminen metsästyseen” -tutkimus, joka kertoo lähinnä suomalaisten suhtautumisesta suurpetokantojen sääteilyyn. Palviaisen (2000) Pohjois-Karjalaa käsittelevän tutkimuksen voi myös katsoa kuvastavan nimenomaan Pohjois-Karjalassa asuvien petosuhtautumista.

Mukana on myös Ratamäen (2001) tekemä laadullinen tutkimus, jossa hän peilaa ihmisten petosuhteita yhteiskunnan modernisoitumista ja metsästysaiheisten lehtien petouutisointia viitekehystenä käyttäen.

Myytitkö taustalla?

Riku Lumiaro pro gradu -työ vuonna 1997 käsitteli suomalaisten susisuhtautumista (Lumiaro 1997). Tutkimus perustui väestörekisteristä tehtyyn 900 ihmisen satunnaisotantaan, jossa vastauksia saatiin 502. Lumiaron tutkimuksessa 52 % vastaajista suhtautui suteen myönteisesti ja 27 % kielteisesti. Kysyttäessä susikannan määrän kehittämistä – taustatietona sen hetkinen 100–150 yksilön susikanta – 27 % vastaajista toivoi kannan pysyvän ennallaan, 28 % toivoi kannan lievää kasvua, 11 % toivoi kannan selvää kasvatamista, 7 % ei halunnut susia lainkaan ja 17 % halusi kantaa vähennettävän. 10 % ei osannut muodostaa kantaansa.

Lumiaron tutkimuksessa naiset suhtautuivat hiukan kielteisemmin suteen kuin miehet, pitemmälle koulutetuilla oli suhtautuminen myönteisempää kuin vähemmän koulutetuilla. Iällä oli Lumiaron mukaan suuri merkitys suteen suhtautumisessa: yli 50-vuotiaat suhtautuivat suteen selvästi kielteisemmin kuin alle 50-vuotiaat. Samoin haja-asutusalueilla susikielisyys oli selvästi vahvempaa kuin kaupungeissa.

Suteen liittyvää pelkoa sen sijaan esiintyy yhtälailla kaupungeissa kuin haja-asutusalueilla. Noin kolmannes haastatelluista kuvasi Lumiaron aineistossa pelkäävänsä sutta.

Lumiaro tulkitsee pelkoihin vaikuttavan myytin petojen vaarallisuudesta, ja hän katsoo esimerkiksi Punahilkka-satujen kaltaisten tarinoiden olevan pelkojen taustalla.

Lumiaro selvitti aineistostaan tarkemmin kainuulaisten haja-asutusalueiden susisuhtautumista. Hänen mukaansa valtaosa kainuulaisista haja-asutusalueella asuvista ihmisistä, joille susi saattaa aiheuttaa jonkinlaista haittaa, suhtautuu suteen kielteisesti. Heistä 35 % Lumiaron mukaan kuuluu karjan- ja lampaankasvattajiin ja 44 % metsästäjiin.

Pohjois-Karjalassa tunnetaan huolta sudesta ja karhusta

Pohjois-Karjalan liitto teki syksyllä 1999 laajan kyselytutkimuksen, joka lähetettiin 1 700:lle maakunnan luonnonkäyttäjälle ja johon vastasi yhteensä 923 henkeä (Palviainen 2000). Tutkimuksessa selvitettiin erilaisten luonnonkäyttäjryhmien karhuun ja suteen liittyviä mielipiteitä ja käsityksiä.

Vastaajista 34,7 % tunsu huolestuneisuutta suden lapsiin kohdistaman uhan, mutta vain 17 % oman turvallisuutensa vuoksi. Eniten, 42,6 %, tunnettiin huolta metsästyskoirien turvallisuudesta. Noin kolmannes vastaajista kantoi huolta myös muiden kotieläinten puolesta.

Kun tutkimuksessa verrattiin eri luonnonkäyttäjryhmien huolestuneisuutta, olivat kaupunkilaiset muihin ryhmiin verrattuna eniten huolissaan omasta turvallisuudestaan (31 %), vähiten puolestaan metsästäjät. Lasten turvallisuuden puolesta kantoivat eniten huolta retkeilijät, vähiten luontojärjestöjen jäsenet. Samoin luontojärjestöjen jäsenet tunsivat vähiten huolta metsästyskoirien turvallisuudesta.

Kokonaisuutena karhun vuoksi koettiin enemmän huolta ihmisten turvallisuudesta kuin suden takia. Vastaava tuli esiin, kun tutkimuksessa tarkasteltiin suden tai karhun vaarallisuutta kohdattaessa: karhua pidettiin hiukan sutta vaarallisempana. Suden kohtaamista luonnossa piti melko vaarallisena noin 40 % retkeilijöistä, kaupunkilaisista, maalla asuvista ja poimijoista, luontojärjestön jäsenistä 30 % ja 25 % metsästäjistä.

Kun tutkimuksessa selviteltiin pohjoiskarjalaisten susikannan määrään liittyviä mielipiteitä, kävi ilmi, että 67 % vastanneista kannatti susikannan vähentämistä. Palviaisen mukaan suden osalta mielipiteet olivat jyrkempiä kuin karhun kohdalla. Tuolloin tutkimusta tehtäessä Pohjois-Karjalan susikannaksi arvioitiin noin 50 sutta (Palviainen 2000: 71).

Palviaisen mukaan tutkimuksen keskeisin tulos osoittaa, että ”pedot herättävät ihmisissä huolestuneisuutta, niitä pidetään vaarallisina ja niiden vähentämiseen ollaan usein halukkaita riippumatta siitä, onko petoja kohdattu, liikkuuko niitä asunnon lähellä ja asuuko vastaaja petoaluilla” (Palviainen 2000: 44).

Suteen suhtaudutaan kielteisimmin suurpedoista

Oulun yliopistossa valmistui vuonna 2000 pro gradu -työ, jossa selvitettiin suomalaisten suurpetoasenteita poronhoitoalueen ulkopuolella (Vikström 2000). Tutkimus oli osin uusinta vuonna 1996 (Korhonen 1996) tehtyyn samaa aluetta koskevaan mutta suppeampaan suurpetoasennetutkimukseen. Tässä tutkimuksessa lähetettiin kysely 22 kuntaan ja kaupunkiin (otos 2000 ihmistä). Vastaajat arvottiin Väestörekisterikeskuksessa. Vastauksen palautti 1 050 ihmistä.

Tutkimuksen mukaan yksi keskeinen piirre ihmisten petoasenteissa oli, että maassamme tulee olla elinvoimaiset petokannat, mutta ei omalla lähiseudulla. Kun vastaajat saivat määritellä esimerkiksi oman kotikuntansa sopivaksi katsomansa suurpetomäärän, oli Oulun ja Länsi-Suomen läänien vastaajista yli 60 % sitä mieltä, ettei susia saisi olla oman kunnan alueella lainkaan. Itä-Suomen läänissä vastaavan kannan ilmoitti noin 40 % ja Etelä-Suomessa lähes 60 % vastaajista. Enimmäkseen vastaajat Vikströmin mukaan tarjosivat koko maan sopivaksi susikannaksi vain alle 100 yksilöä.

Suteen suhtauduttiin kielteisemmin kuin muihin suurpetoihin. Kielteisintä suhtautuminen oli maanviljelijöillä ja vastaavasti myönteisintä korkeasti koulutetuilla. Samoin kuten Lumiaron tutkimuksessa vanhempi väki suhtautui kielteisemmin suteen kuin nuoremmat. Myöskään Itä-Suomen ja Länsi-Suomen välillä ei ollut suurta eroa susisuhtautumisessa. Toisin sanoen alueilla, missä susikantamme pääosin elää, suteen ei suhtauduta juurikaan kielteisemmin kuin alueilla, joilla susia tavataan vain satunnaisesti.

Susipelkoa esiintyi 44 %:lla vastanneista, ja eniten suteen liittyvää pelkoa esiintyi korkeasti koulutettujen keskuudessa: heistä yli puolet ilmoitti pelkäävänsä sutta.

Kansalaisten kielteistä susiasenteista huolimatta Vikströmin johtopäätös on, että suurpetoasenteet olivat vuonna 1999 suopeammat kuin Korhosen 1996 tehdyssä asennetutkimuksessa, jota Vikström käytti vertailuaineostona. Petopelko oli sen sijaan lisääntynyt kuluneen kolmen vuoden aikana.

Suomalaiset kannattavat suurpetokantojen säätelyä

Taloustutkimus teki vuonna 2004 Metsästäjien Keskusjärjestölle kyselytutkimuksen suomalaisten suhtautumisesta metsästykseseen (Taloustutkimus Oy 2004). Aineisto perustui väestöön liittyvään otantaan, jossa otoskoko oli 1 019 henkilöä edustaen ikä-, sukupuoli-, lääni- ja kuntatyyppijakaumaa. Haastattelut tehtiin henkilöhaastatteluna 62 koulutetun tutkimushaastattelijan voimin.

Väittämään ”suurpetokantoja on voitava säädellä” vastasi 82 % olevansa samaa mieltä, 9 % eri mieltä ja 9 % ei osannut sanoa kantaansa. Useimmiten samaa mieltä olivat miehet,

60 vuotta täyttäneet ja peruskoulutason suorittaneet sekä itä- ja pohjoissuomalaiset. Naiset, alle 30-vuotiaat, korkeakoulututkinnon suorittaneet ja pääkaupunkiseutulaiset olivat keskimääräistä harvemmin väittämän takana.

Petopelot nousseet yhteiskunnalliseen keskusteluun

Ratamäen laadullinen pohjoiskarjalaisiin metsästäjiin kohdistunut tutkimus ”Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta?” nostaa päätelmissään esiin kolme keskeistä havaintoa (Ratamäki 2001). Ratamäen mukaan suhtautuminen suurpetoja kohtaan muuttuu hitaasti. Erityisesti sutta vihataan edelleen. Ihmisten pelkojen takia sekä karhu- että susikantaa vaaditaan vähennettäväksi.

Ratamäki nostaa esiin jaon yhteiskunnallisesta ja biologisesta sietokyvystä. Vaikka luonto kestää nykyistä suuremmat suupetokannat, olisi pohdittava suurpetokantojen määrittelyssä enemmän yhteiskunnallista sietokykyä, ja tällöin paikallisten ihmisten ääni olisi saatava paremmin esille.

Ratamäen mukaan petopelkoja on ollut aina, mutta vasta viime vuosina ne ovat nousseet julkiseen keskusteluun. Hän näkee selittäjänä nyky-yhteiskunnan piirteet. Yleinen epävarmuuden ilmapiiri saa aikaan tarpeen ja pyrkimyksen hallita lähiympäristöä. Suurpedot edustavat omassa elinpiirissä ilmenevää tuntematonta uhkaa. Uhkaa halutaan kontrolloida.

Ratamäki pohtii työssään tarkemmin susivastaisuutta ilmiönä. Hänen haastateltavissaan ei ollut hänen oman ilmaisunsa mukaan yhtään ”suden ystävää”. Susivastaisuutta selitettiin saduista saaduilla vaikutteilla ja koiramenetyksillä. Ratamäen mukaan susi on myös eri intressiryhmien kiistakapula ja paikalliset kokevat turhautumista, koska kokevat, etteivät voi vaikuttaa päättäjiin ja suurpetopolitiikkaan.

Susisuhtautumisen maantieteellisiä eroja

Ihmisten susiasenteista muualla suden levinneisyysalueella on tehty runsaasti tutkimuksia (mm. Karlsson ym. 1999, Bjerke 1998, Pate ym. 1996, Bath & Buchanan 1989, Bath 2000). Niistä on tehty myös tieteellinen yhteenveto, jossa sekä ajallisesti että alueellisesti on vertailtu eri ihmisten susiasenteista tehtyjen tutkimusten tuloksia (Williams ym. 2002). Yhteenvedon pohjalta Williams ym. toteavat, että susiasenteet ovat kielteisempiä Euroopassa ja Skandinaviassa kuin esimerkiksi Pohjois-Amerikassa.

Eri tutkimuksien mukaan suden sieto on parempi pitemmälle koulutetuilla ja nuoremmalla väellä. Miehet suhtautuvat suteen negatiivisemmin kuin naiset mutta esimerkiksi metsäs-

täjät myönteisemmin kuin väestö keskimäärin. Vastaavaa päätelmää ei voi tehdä suomalaisista tutkimuksista (mm. Lumiaro 1997, Vikström 2000). Suhtautuminen suteen on yleismaailmallisesti kehittynyt suopeammaksi ajan myötä.

Williams ym. (2002) yhteenveto myös tuo esiin, että suteen suhtautuvat suopeimmin ne, jotka eivät ole tekemisissä susien kanssa ja asuvat esimerkiksi kaupungeissa. Koska muuttoliike maaseudulta kaupunkiin on monissa maissa käynnissä oleva kehitys, he päättelivät, että tulevaisuudessa suteen suhtaudutaan keskimäärin yhä suopeammin.

Toisaalta käytäntö on osoittanut, että suden palaaminen jollekin alueelle muuttaa suhteellisen nopeasti asenteita kyseisellä seudulla negatiivisemmaksi. Näin on käynyt muun muassa Ruotsissa. Tämän arvioitiin selittyvän myös tiedon puutteella. Ruotsissa sudesta kuviteltiin tulevan pohjoisten metsien ja tundran asukki, mutta ne asettuivatkin Keski- ja Etelä-Ruotsiin ja niitä on tavattu jopa Tukholman kaupungin alueella (Williamson ym. 2002).

Williamson ym. kuitenkin toteavat, että vaikka keskimäärin ihmisten enemmistö eri puolella maailmaa suhtautuu suopeasti suteen, suden vastustus on kovinta maaseudulla ja rajutkin konfliktit ovat mahdollisia. Tämän vuoksi he suosittelevat, että suden hoidosta vastaavat lähtevät avoimeen yleisökeskusteluun ja pyrkivät hakemaan takuumiehiä suden hoidon ohjelmille. Sen lisäksi he katsovat, että ihmisten asenteiden kehittymisen seurantaan on erityisesti panostettava. Heillä kuten myös joillakin muilla pitkään susitutkimusta tehneillä (muun muassa Mech & Boitani 2003) on vahva näkemys siitä, että suden hoito on enemmän sosiologinen tai sosioekonominen kuin biologinen kysymys.

Mech ja Boitani (2003) tuovat esiin oleellisen suteen ja ihmiseen liittyvän erityispiirteen. Koska susi jakaa ihmisiä vihaajiin ja puolustajiin, he ovat susitutkijoina todenneet, että on vaikea myydä totuutta sudesta. Omiin näkökulmiinsa takertuneet ihmiset hakevat sitä tietoa, joka tukee heidän katsantoaan. Joillekin susi edustaa luonnon ”villiyden ja täydellisyyden” symbolia ja vastaavasti esimerkiksi paimentolaiskulttuurissa eläville hallitsematonta luontoa. Heidän näkökulmastaan heidän maailmansa on alisteinen kaupungissa asuvien luonnonystävien arvoille (Mech & Boitani 2003: xv ja Fritts ym. 2003: 290).

Susipelon taustalla historian tapahtumat

Suurpetoihin liittyvät huolen tai pelon tuntemukset vaikuttavat ihmisten petoasenteiden ja suhtautumisen muodostumiseen. On pohdittu, liittyykö tähän mahdollisesti geneettistä taustaa. Fritts ym. (2003: 290) mukaan Wilson (1984, 1993) esittää, että maailmanlaajuisen käärmepelko on esimerkki geneettisestä valmiudestamme välttää negatiivisia kokemuksia. Jos tarkastellaan ihmisen ja suden yhteistä historiaa, sieltä löytyy tapauksia, joilla voi selittää ihmisille rakentuneita susipelkoja.

Seuraavassa on Sakari Mykrän ja Mari Pohja-Mykrän kooste susien ihmissyöntitapauksista Suomessa:

”Tunnetuin tapaus Suomesta on Turun seudulta 1880-luvulta. Tuolloin kahden ihmissyöjäsuden jäljiltä kuolonuhreja oli varmuudella 22 ja joidenkin tietojen mukaan (Pousette 2000) peräti 35.

Lehdistön merkittävästä roolista johtuen juuri tuo kaksivuotinen tapahtumasarja on säilynyt hyvin ihmisten tiedossa, mutta vastaavia tapauksia on ollut aiemminkin. 1800-luvulla oli jo ennen kyseisiä tapahtumiakin susien raatelemana kuollut Suomessa 42 lasta ja kaksi aikuista (Linnell ym. 2002). Rabiasta sairastaneiden susien hyökkäyksistä uutisoitiin erikseen (Teperi 1977), eivätkä niiden puremiin kuolleet sisälly näihin lukuihin. Lounaisen Suomen lisäksi ihmissyöjäsusia tavattiin ainakin Käkisalmella, Kemiössä, Kivennavalla ja Tampereen seudulla.

Kuitenkin on huomattava, että tuon vuosisadan sudet eivät toki olleet mitenkään erityisesti ihmislihan perään vaan kyseessä oli kourallinen ihmissyöntiin erikoistuneita yksilöitä. Ihmisiä saalistavia susia on esiintynyt kautta historian. Esimerkiksi Ranskasta on tietoja susien saalistamista lapsista 1400-luvulta (Linnell ym. 2002), ja toisaalta sudet syövät ihmisiä vielä nykyäänkin. Tietoja on ainakin Venäjältä ja Valko-Venäjältä (Kruuk 2002), sekä eritoten Intiasta (Jhala & Sharma 1997, Kumar 2003).”

Seikkaperäisempi kooste ko. teemaa koskevista dokumenteista ja julkaisuista eri puolilta maailmaa on koottu Fritts ym. (2003) toimesta. Ihmisten tietoisuus suden teoista ja tiedon siirtyminen sukupolvissa eteenpäin selittää pelkojen rakentumista. Nämä tapahtumat ovat myös siirtyneet tarinoihin ja satuihin (esim. Punahilkka ja Kolme porsasta), jotka kuljettavat mielikuvaa sudesta uusille sukupolville.

Susitutkijat Mech & Boitani (2003) viitaten Ulrichiin (1993) kuvaavat hänen vakuuttavin todistein esittävän, että ihmisellä on biologinen valmius oppia pelkäämään tiettyjä luontoon liittyviä tilanteita tai luontokappaleita, joista on muodostunut riskejä ihmisen omassa menneisyydessä. Sutta voidaan pitää tällaisena ihmisen evoluution historiassa. Tällaiset pitkäkestoiset ja sisään rakentuneet pelot tulee huomioida Mechin ja Boitanin mukaan myös suden suojelupyrkimyksissä.

2 Susikannan hoidon tausta – tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Susikannan hoito Suomessa ja myös maailmalla on jo osoittanut, että keskeinen kysymys kannan menestyksellisessä hallinnassa on ihmisen ja suden välisen yhteiselon rakentaminen. Eri intressitahojen luontosuhteiden eroista kumpuavat arvostiriidat konkretisoituvat lopulta paikallisten ihmisten arjessa. Ja paikallinen arki näyttäisi olevan se, joka lopulta ratkaisee ihmisen ja suden välisen yhteiselon toimivuuden.

Tästä lähtökohdasta katsoen tutkimuksen aineiston hankinnassa nostettiin keskiöön susialueilla asuvien ihmisten kokemukset ja näkemykset eli ns. susipuhe. Tavoitteeksi asetettiin selvittää, mitä nämä suteen liittyvät erilaiset näkökulmat ovat, miten niitä perustellaan ja mihin käytännön kysymyksiin ne painottuvat?

Susipolitiikan tulevaisuuden kannalta oleellista ja kiinnostavaa on myös selvittää, kuinka alueellisella ja toisaalta kansallisella tasolla suhtaudutaan suden hoidon keskeisiin kysymyksiin. Mikä muuttuu, kun etäisyys kasvaa ja tuoko se uutta näkökulmaa vai sokeutta susikysymyksen hallintaan. Yhtäläillä on tärkeää myös arvioida eri tahojen asemoituminen suhteessa toisiinsa ja selvittää, missä määrin kyseessä ovat sovittamattomat ristiriidat ja miltä osin konsensuksen rakentamiselle voisi olla mahdollisuuksia.

Tämän tutkimuksen taustalla olevan prosessin keskeinen tavoite on myös tarjota kanava niille ajatuksille, asenteille, kokemuksille ja tavoitteille, joita esiintyy alueilla, missä ihmiset elävät vuorovaikutuksessa susien kanssa.

Tutkimuksen keskeiset tavoitteet voidaan tiivistää seuraavasti:

- 1) selvittää eri tahojen ja yksittäisten kansalaisten maakunnalliset ja kansalliset susikantojen hoitoon liittyvät odotukset, tavoitteet ja vaatimukset
- 2) päästä kiinni niihin taustoihin ja selittäjiin, joilla erilaisia susikannan hoitoon liittyviä vaatimuksia ja odotuksia perustellaan
- 3) saada tietoa susikannan sosioekonomisista vaikutuksista maaseudun haja-asutusalueella
- 4) tarjota aineistoa kansallisen susikannan hoitosuunnitelman valmisteluun.

3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen otteeksi valittiin laadullinen lähestyminen, jossa tavoitteena oli kerätä mahdollisimman kattavasti suteen liittyviä näkökulmia eri tahoilta ja pyrkiä analysoimaan ja ymmärtämään susipolitiikkaan liittyvää maakunnallista ja kansallista keskustelua (esim. Eskola & Suoranta 1998, Patton 2002). Tämän vuoksi jo alussa hylättiin sellaisen kyselytutkimuksen mahdollisuus, jossa ihmisten kantoja olisi pyydetty ennalta esitettyihin väittämiin.

Kyseessä ei siten ole satunnaisesti Suomesta valittujen organisaatioiden ja henkilöiden näkökulmat, vaan lähtökohtaisesti niiden, joita susikysymys koskee erityisesti. Laadullisen tutkimuksen menetelmiä hyödynnetessä tämä ei aiheuta ongelmia, mikäli lähtökoh- ta otetaan huomioon myös johtopäätöksiä tehtäessä.

Toisaalta tämän voi nähdä myös kertyvän aineiston vahvuudeksi. Tämän tutkimuksen aineisto ja tulokset tuovat painotetusti esiin juuri niiden ihmisten näkökulmat, joita suden läsnäolo koskettaa. Heidän asenteensa ja toimensa vaikuttavat todennäköisesti eniten myös suden tulevaisuuteen, ja sen vuoksi niiden arviointi ja esiintuonti on susikantojen hoidon ja myös lajin suojelun keskeisiä kysymyksiä.

Tutkimusaineisto koostuu sekä kirjallisesta kyselyaineistosta että yleisön kanssa käydyn susikeskustelun kautta kerätystä aineistosta. Aineisto kerättiin maakunnittain, jotta alueelliset erityispiirteet nousisivat esille. Kyselyaineiston postituksessa ja tilaisuuksien järjestelyissä toimivat apuna riistanhoitopiirit.

Kyselytutkimus sidosryhmille

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa määritettiin eri tavalla luontoon, luonnon käyt- töön tai käytön valvontaan sidoksissa olevat tahot, joita myöhemmin kutsutaan 'sidos- ryhmiksi'. Tavoitteena oli, että sidosryhmät tarkastelevat susikysymystä eri näkökulmista ja edustavat mahdollisimman kattavasti niitä käytännön kysymyksiä, joihin susipolitiikan toteuttaminen liittyy. Sidosryhmiksi määritettiin seuraavat pääasiassa aluetasolla toimi- vat tahot:

luonnonsuojelupiiri
maakuntaliitto
maataloustuottajat
maaseutukeskus
metsäkeskus
metsänomistajien liitto
metsästäjäliiton piiri

kennelpiiri
metsähallitus
matkailuyrittäjät
poliisipiirit
rajavartiolaitos
paliskuntain yhdistys
TE-keskuksen maaseutuosasto
ympäristökeskus
riistanhoitopiiri.

Osoitteiden etsimisessä ja kyselyn käytännön organisoinnissa alueelliset riistanhoitopiirit toimivat yhteistyötahoina. Riistanhoitopiirit postittivat Helsingin yliopiston laatiman kyselyn vastaajille, ja vastausaikaa annettiin keskimäärin yksi kuukausi (alueellinen kyselykaavake, liite 1). Myös riistanhoitopiirejä pyydettiin vastaamaan kyselyyn. Riistanhoitopiirit toimittivat kyselyn mukana katsauksen alueen suurpetotilanteeseen. Kaikki tahot eivät vastanneet ja vastaajien kirjo eri alueilla vaihteli. Vastaajat esitellään tarkemmin tulosten esittämisen yhteydessä.

Kyselylomake toimitettiin otantana myös tietyille kunnille, kaupungeille ja riistanhoitoyhdistyksille. Tämän lisäksi eräissä joissain riistanhoitopiireissä oli toimijoita, joille kysely katsottiin myös perustelluksi toimittaa. Esimerkiksi Pohjois-Karjalassa Joensuun yliopistolle, jolla on edustus maakunnallisessa suurpetoneuvottelukunnassa. Vastaajalistaan muodostui alueellisia eroja myös varsin luonnollisista syistä: esimerkiksi metsähallitus ei toimi kaikkien maakuntien alueella ja paliskuntain yhdistys vain pohjoisimmassa Suomessa. Jossain myös alueellinen 4H-piiri oli vastaajien joukossa.

Jotkut alueelliset vastaajat olivat toimittaneet kyselyn myös omille jäsenyhdistyksilleen, joista osa vastasi tällöin kyselyyn itsenäisesti. Näin saadut paikallistason vastaukset luokiteltiin samaan vastaajaryhmään kuin niiden alueellinen organisaatio.

Vastausaineisto käsiteltiin pääasiassa tarkastelemalla avointen kysymysten vastausten sisältöä ja analysoimalla ja erittelemällä niiden sisällön keskeinen viesti, luokittelemalla ne ja koodaamalla vastaukset kyseisiin luokkiin (mm. Pietilä 1973, Eskola & Suoranta 1998, Suoranta & Eskola 1992). Vastaavaa menetelmää on käytetty lähinnä yhteiskunnallisessa ja sosiologisessa tutkimuksessa (esim. Takala 1987).

Palautuneet vastaukset taulukoitiin Exel-tietokannoiksi. Muutamista keskeisistä kysymyksistä (suteen liittyvät positiiviset ja negatiiviset asiat painoarvoineen, yhteiselon lisäämisen keinot, kannan määrään liittyvät kannanotot ja kannan säätelyn menetelmät) vastausten sisältö luokiteltiin ja vastaukset taulukoitiin frekvenssitaulukoiiksi. Myös avoimista kysymyksistä analysoitiin niiden sisältö, ja niiden keskeinen viesti tiivistettiin lyhyeksi lauseeksi ja taulukoitiin vertailun helpottamiseksi.

Edellä mainittu kyselykaavake toimitettiin myös kansallisen tason vastaaville toimijoille, mutta kysymykset muotoiltiin vastaamaan kansallista tasoa. Siihen lisättiin myös kaksi uutta kysymystä (liite 2). Aineisto käsiteltiin samalla tavalla kuin alueellinen aineisto.

Sidosryhmäneuvottelu

Kun alueelliset vastaukset oli saatu, niistä tehtiin alustava kooste. Sidosryhmät kutsuttiin riistanhoitopiirin toimesta keskustelutilaisuuteen, jossa niille esiteltiin heidän vastauksiensa kirjo keskustelun pohjaksi. Kutsut lähetettiin samoille tahoille, joille myös kyselykaavake oli toimitettu. Näissä tilaisuuksissa tarkasteltiin suurpetokysymystä myös laajemmin eikä keskustelua rajattu pelkästään suteen. Näitä tilaisuuksia järjestettiin yksi kunkin riistanhoitopiirin alueella (yhteensä 15 tilaisuutta). Tilaisuuksien tarkoituksena oli:

- 1) saada aikaan vuoropuhelua ja tiedon vaihtoa
- 2) tuoda esille eri sidosryhmien erilaiset näkökulmat ja arvioida keskustelun kautta, onko niissä mahdollisia kompromissin aineksia
- 3) arvioida alueellisen yhteistyön kehittämisen tarvetta suurpetokysymyksissä, käytännössä esimerkiksi jonkinlaisen neuvotteluelimen muodostamisen tarvetta.

Käydyistä keskusteluista laadittiin muistio, joka toimi myös tutkimusaineistona.

Ns. kuulemistilaisuudet

Riistanhoitopiirien alueilla järjestettiin kaikille avoin yleisötilaisuus (joko yksi tai useampia), josta tiedotettiin maakunta- ja paikallislehdissä. Käytännön tiedotuksen hoiti kunkin alueen riistanhoitopiiri. Tähän ratkaisuun päädyttiin, koska tilaisuuksia oli runsaasti eri puolilla maata ja niiden koordinointi ja tiedotuksen hallinta olisi ollut lähes mahdotonta yhdestä toimipaikasta. Riistanhoitopiirit ohjeistettiin hankkeen toimesta, jotta tiedotus tapahtuisi samoilla lähtötiedoilla ja periaatteilla. Tilaisuuksia oli varsinaisilla susialueilla useita kutakin riistanhoitopiiriä kohti, koska tarve tähän oli ilmeinen. Näiltä osin kysymyksessä oli yhtä lailla yhteistyötavoite kuin tutkimustavoite. Yhteensä tilaisuuksia järjestettiin 30.

Kaikki yleisötilaisuudet vietiin läpi samalla tavalla. Niissä esiteltiin:

- 1) alueen suurpetotilanne (noin 15 min., riistanhoitopiiri)
- 2) susi eläimenä, sen levinneisyys ja biologiaa (noin 15 min., lähteenä RKTL:n/Ilpo Kojo-lan aineisto)
- 3) hanke ja sen tavoitteet (5 min.)
- 4) yhteenvedo alueellisten sidosryhmien vastauksista (noin 15 min.).

Tämän jälkeen yleisölle esitettiin suteen liittyviä keskusteluaiheita ja kysymyksiä, joihin sai vastata. Kysymyksiä oli ensimmäisissä tilaisuuksissa runsaammin, mutta varsin nopeasti kävi ilmi, että muutamalla peruskysymyksellä nousevat esiin ne asiat, jotka kyseisellä alueella ovat akuuteimmat ja joilla keskustelu etenee. Yleisötilaisuuksien keskustelut käytiin seuraavien kysymysten johdattamana:

- 1) Miten kuvaillette alueen susitilannetta ja tarkentava kysymys: miten koette sen?
- 2) Suteen liittyvät positiiviset ja negatiiviset puolet?
- 3) Susikannan mahdollinen säätely, miten se tulisi hoitaa ja kenen toimesta?

Apuväittämiä: ihminen ei puutu lainkaan, hoidetaan pyyntilupajärjestelmällä, mahdollisia poistoja vain ”ongelma- tai häiriöyksilöiden” kohdalla, mahdolliset siirtoistutukset, eläinten poistot vain viranomaistoimintaa.

- 4) Mitä susikannan hoitoon liittyviä kehittämistarpeita näette
 - a) tutkimuksen
 - b) kannan seurannan
 - c) tiedottamisen
 - c) viranomaistoiminnan ja -yhteistyön
 - d) lainsäädännön osalta?
- 5) Millä toimenpiteillä suden ja ihmisen yhteiseloä voidaan pitää yllä tai nostaa?
- 6) Onko alueellisesti kestävä susikanta määriteltävissä (ja millainen se voisi olla)?

Yleisökeskustelun puheenjohtajana toimi joko paikallisen riistanhoitopiirin edustaja tai hankkeen projektipäällikkö. Keskusteluosa kesti keskimäärin noin 1,5 tuntia.

Yhteensä 30 pidetystä tilaisuudesta nauhoitettiin yleisön luvalla 17 tilaisuutta. Muista tilaisuuksista tehtiin keskustelumistio, jossa jokainen pidetty puheenvuoro, kommentti tai kysymys kirjattiin ylös. Pitkistä puheenvuoroista tiivistettiin ylös keskeinen viesti.

Nauhoitetut tilaisuudet kuunneltiin uudelleen, keskustelu litteroitiin eli kirjoitettiin ylös. Puheiden kuuntelun perusteella kävi ilmi, että puheet osoittautuivat olevan pääasiassa joko 1) kritiikkiä, 2) susikannan määrään tai suteen liittyvien vaikutusten ja ongelmien kuvausta ja 3) vaatimuksia tai ehdotuksia. Näistä luokista jaoteltiin vielä erikseen alaluokat puheen tarkemman sisällön mukaan, eli mitä erityisiä asioita tai kohteita kritisoitiin, mitä susi aiheuttaa ja mitä yksityiskohtaisia asioita ja toimenpiteitä vaadittiin tai ehdotettiin.

Puheenvuorojen sisällöistä laskettiin, mihin luokkiin viestin/puheen sisältö sijoittuu. Tämän tarkoituksena oli saada esiin mitkä aiheet läsnäolijat kokivat tärkeimmiksi ja mitkä aiheet toistuivat useilla puhujilla. Vastaava luokittelu tehtiin myös niiden tilaisuuksien puheista, joista oli tehty muistio paikan päällä.

4 Tulokset

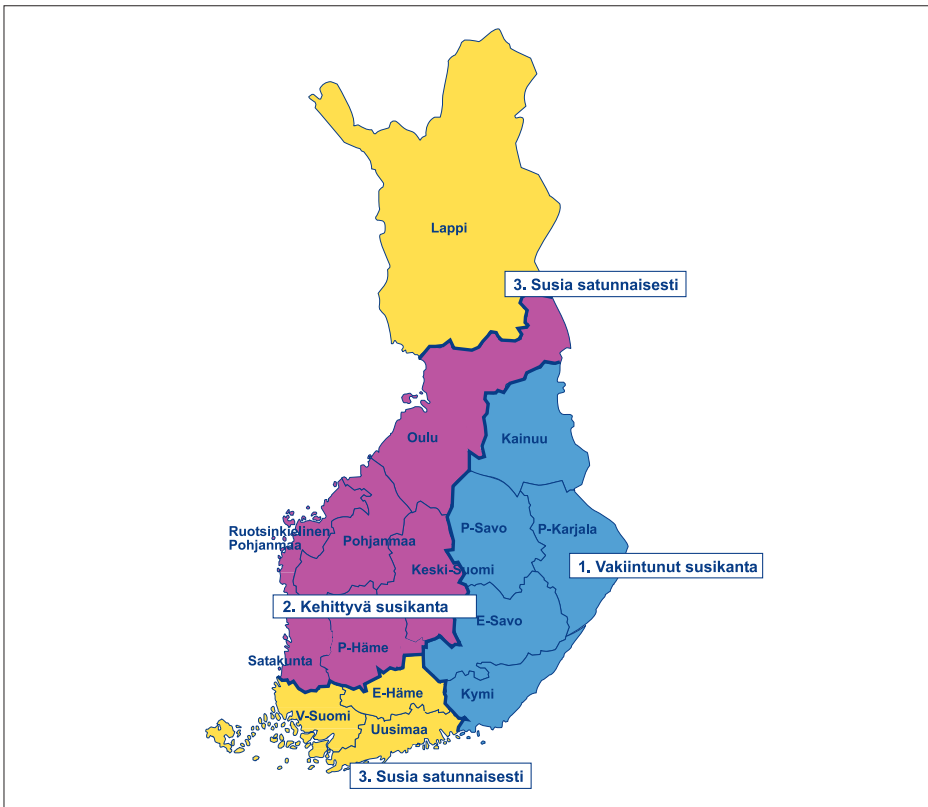
4.1 Sidosryhmien kirjalliset vastaukset

4.1.1 Esiteltävän aineiston aluejako

Alueelliset sidosryhmävastaukset ja ihmisten susipuheet esitellään kolmeen pääalueeseen sijoitettuina. Tarkasteltavan aluerajauksen perustan muodostaa susikannan vahvuus (esiintyminen ja havaintojen määrä riistanhoitopiireittäin tarkasteltuna). Tähän päädyttiin muun muassa sen vuoksi, että suden esiintyminen ja kannan kasvu vaikuttavat ihmisten suhtautumiseen (mm. Williamson 2002, Vikström 2000). Aluejaon lähtökohtana on käytetty Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselle tulleita susihavaintoja.

Käytetty jaottelu on seuraava (kuva 5):

1. *Itä-Suomen vakiintuneen susikannan alue* käsittää ne riistanhoitopiirit, joissa elää vakiintunut susikanta. Alueella on susireviirejä ja lisääntyviä susipareja ja susihavaintoja tehdään säännöllisesti. Alueella elää suurin osa Suomen susikannasta. Tähän kuuluvat Pohjois-Karjalan, Kainuun, Kymen, Etelä-Savon ja Pohjois-Savon riistanhoitopiirien alueet (rekisteröityjä susihavaintoja 2061 kertaa vuonna 2003).
2. *Kehittymässä olevan susikannan alue*. Riistanhoitopiirit, joissa susikanta on parhailaan kehittymässä. Alueella liikkuu säännöllisesti susia mutta pysyvää lisääntymisreviiriä joko ei ole tai se on vasta kehittymässä. Tähän alueeseen kuuluvat Oulun, Keski-Suomen, Satakunnan, Pohjanmaan, ruotsinkielisen Pohjanmaan, Pohjois-Hämeen ja Oulun riistanhoitopiirit (rekisteröityjä susihavaintoja 353 kertaa vuonna 2003).
3. *Satunnaisesti tavattavien susien alue*. Riistanhoitopiirit, joissa susia on tavattu viime vuosina vain satunnaisesti ovat Etelä-Häme, Uusimaa ja Varsinais-Suomi. Myös Lappi on käsitelty tässä ryhmässä, koska siellä sutta koskeva lainsäädäntö poikkeaa muusta Suomesta ja susikantaa on pidetty tarkoituksellisesti alhaisena porovahinkojen estämiseksi (koko alueella rekisteröityjä susihavaintoja 112 kertaa vuonna 2003).

Kuva 5. Riistanhoitopiirit ja susikannan alueellisen esiintymisen kolmijako. Aluejako on laadittu susipuheiden ja kirjallisten susivastausten esittelyä varten.

Monien riistanhoitopiirien toimialue vastaa maakuntajakoa, mutta kaikkien osalta näin ei ole. Esimerkiksi Kymen riistanhoitopiirin toimialue käsittää Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakunnat ja Oulun riistanhoitopiiriin kuuluu sekä Pohjois-Pohjanmaa että osa Keski-Pohjanmaasta. Loput Keski-Pohjanmaasta kuuluu Pohjanmaan riistanhoitopiirin toimialueeseen.

Edellisen lisäksi kirjallisessa sidosryhmävastausaineistossa ovat mukana kansallisen tason vastaajat, jotka muodostavat neljännen tarkasteltavan ”alueen”.

4.1.2 Sidoryhmävastaajien esittely

Sidosryhmille toimitettu kysely oli muodoltaan pääosin laadullinen (liite 1, kysymyslomakkeet). Vastaaja-aineisto muodostui yhteensä 221 kirjallisesta vastauksesta (taulukko 1). Kyselylomakkeessa oli kysymys, jolla haluttiin tietää, kuinka vastaukset oli muodostettu. Noin 60 % vastaajista ilmoitti vastanneensa ryhmätyönä, jolloin vastaajana oli ollut hallitus, työvaliokunta, nimetty työryhmä tai työpari. Tämän perusteella voidaan arvioida, että saadut vastaukset kuvastavat noin 1 000 alueellisen eri sidosryhmäihmisen mielipiteitä ja näkökulmia.

Muutamat kysymykset, kuten suteen liittyvät positiiviset ja negatiiviset asiat painoarvoineen, ihmisen ja suden yhteiselon sujuvuuden ja sietokyvyn nostamisen keinot, susikannan määrälliset tavoitteet ja susikannan mahdollisen säätelyn keinot olivat kysymykset, jotka luokiteltiin vastausten mukaan ja taulukoitiin. Muut kysymykset arvioitiin laadullisina, ja tarkastelu kohdistui lähinnä siihen, mitkä näkökulmat nousivat esille, mitkä olivat toistuvia ja hallitsevia näkökulmia ja mitkä lähinnä yksittäisiä ajatuksia. Seuraavassa esitetään ensin taulukoitu vastausaineisto yhdistettynä edellä esitettyyn susikannan esiintymiseen ja sitten laadullinen vastausaineisto riistanhoitopiireittäin. Sidosryhmävertailussa on mukana myös kansallisten sidosryhmien vastausaineisto (taulukko 2).

Taulukko 1. *Alueelliset sidosryhmävastaajat luokiteltuna, käsiteltyjen vastausten lukumäärä ja vastausten jakautuminen eri susikannan alueilla.*

Eri alueelliset vastaajat	Lukumäärä
Luonnonsuojelutahot (Ispiirit ja yhdistykset)	19
Luontoyrittäjät (ja kuvaajat)	4
Vapaaehtoiset metsästäjätahot (myös kenneltahot)	24
Riistaviranomaiset (riistanhoitopiirit ja yhdistykset)	47
Järjestys-/maanpuolustusviranomaiset (poliisi)	30
Kunnat+maakuntaliitot	32
Ympäristöviranomainen	5
Maa- ja metsätalouselinkeinot (MTK, ProAgria)	37
Muut tahot (metsähallitus, yliopisto, TE-keskus...)	23
Yhteensä	221

Alueelliset vastaajat eri susikannan alueella	Lukumäärä
Vakiintuneen kannan alueella	73
Kehittyvän kannan alueella	103
Satunnaisen kannan alueella	45
Yhteensä	221

Taulukko 2. Kansalliset vastaajat:

Ympäristöministeriö
Sisäasianministeriö
Suomen Kennelliitto
Suomen Luonnonsuojeluliitto
Suomen Metsästäjäläitto
Luonto-Liitto/susiryhmä
Natur och Miljö
Suomen Metsästäjä- ja kalastajaliitto
Maailman Luonnonsäätiö/WWF
Eläinmuseo/Helsingin yliopisto
Metsästäjain Keskusjärjestö
Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto, MTK
Metsähallitus
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund, SLC

4.1.3 Susikantaan ja suteen liittyvät positiiviset ja negatiiviset näkökulmat

Vastaajat saivat määritellä kukin omasta näkökulmastaan kolme tärkeintä positiivista ja negatiivista susikantaan ja suteen liittyvää asiaa. He myös määrittivät niille painoarvot luokituksella yhdestä viiteen (1–5). Alueilla, missä sutta ei käytännössä esiinny, ei kysytty susikantaan liittyviä näkökulmia vaan suden olemassaoloon liittyviä positiivisia ja negatiivisia näkökulmia. Tähän päädyttiin, koska arveltiin, että monet vastaajat olisivat voineet kuitata kysymyksen toteamalla, että alueella ei ole susikantaa.

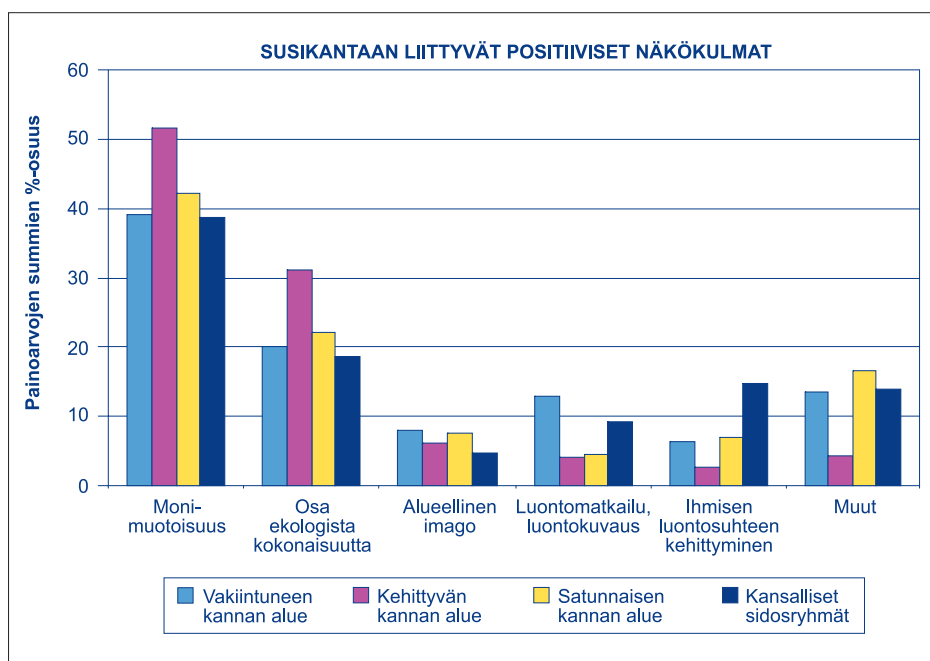
Positiiviset asiat

Kun vastaajien vastaukset luokiteltiin, muodostui 6 eri näkökulmaa, joihin positiivisiksi asioiksi koetut vastaukset keskittyivät. Kun laskettiin positiivisiksi luokiteltujen asioiden painoarvojen summat yhteen ja tarkasteltiin prosentuaalisesti suhteutettuna, kuinka eri alueilla positiivisiksi koetut asiat nousivat esiin, kävi ilmi, että ”luonnon monimuotoisuus” ja ”susi osa ekologista kokonaisuutta” nousivat esiin useimmin ja muodostuivat painoarvoltaan tärkeimmiksi positiivisiksi seikoiksi.

Alueellisten vastaajien yhdistetystä aineistosta tärkeimmät esiin nousseet positiiviset asiat voidaan esittää seuraavasti. Vastaajien mielestä:

- 1) susi on osa luonnon monimuotoisuutta (itseisarvo)
- 2) susi on osa ekologista kokonaisuutta (osa ravintoverkkoa, saalistaja ym.)
- 3) susi vahvistaa alueellista imagoa
- 4) susi on luontomatkailun ja luontokuvauksen kohde
- 5) susi vaikuttaa ihmisen luontosuhteen kehittymiseen
- 6) luokka ”muut”, johon sijoitettiin yksittäiset näkökulmat, jotka eivät toistuneet mutta joita oli itse asiassa runsaasti (muun muassa tuo jännitystä elämään, susiongelmat ovat pieniä, lisää metsästystaitoa, lisää metsästysmahdollisuuksia, saadaan turkiksia, pakottaa viranomaistahot toimimaan, yhdistää ihmisiä, onneksi on susi säilynyt...).

Eri alueiden välillä ei vastauksissa isoja eroja muodostunut (kuva 6) mutta joitain eroja oli havaittavissa. Esimerkiksi vakiintuneen kannan alueella luontomatkailu ja luontokuvaus nousivat vahvemmin esiin suteen liittyvänä positiivisena asiana kuin muualla maassa. Tämän tausta lienee se, että Itä-Suomessa ja erityisesti Kainuussa luontomatkailu on ollut paljon esillä ja se on kehittyvä toimiala. Myös kansalliset vastaajat näkivät tämän merkityksen melko vahvana. Samoin heidän vastauksissaan korostui suden rooli ihmisen luontosuhteen kehittämisessä. Kyseinen teema nousi esiin pääasiassa suojelutahojen toimesta.

Kuva 6. Susikantaan liittyvien positiivisten näkökulmien painoarvojen summien prosenttiosuudet eri susikannan alueilla.

Eri alueelliset sidosryhmät näyttävät arvostavan pääpiirteittäin samoja asioita susikanassa ja sudessa, joskin painotuseroja on havaittavissa (taulukko 3). Lähes kaikki pitävät sutta luonnon monimuotoisuuden ilmentymänä ja tässä suhteessa tärkeänä, mutta metsästäjätahojen (sekä viranomais- että vapaaehtoispuolella) arvostuksessa se nousee tärkeimmäksi positiiviseksi asiaksi. Sen sijaan vastaavat tahot eivät kovin painokkaasti tuoneet esille sutta osana ekologista kokonaisuutta.

Luontoyrittäjien näkökulmasta nousee erityisesti esiin susi osana luontomatkailua ja luontokuvauksen kohteena. Myös ympäristöviranomaiset näkevät suden roolin osana luontomatkailua ja luontokuvauskohteena muista vastaajista poiketen melko merkittävänä asiana. Ns. muut tahot, joihin kuuluu muun muassa metsähallitus, näkivät muista poiketen suden positiivisen vaikutuksen alueen imagossa melko vahvana (taulukko 3).

Taulukko 3. Eri sidosryhmätahojen esiin tuomat näkökulmat ja painotukset suteen/susikantaan liittyvissä positiivisissa valinnoissa. Kukin prosenttiluku kuvaa eri tahojen valinnoissa kyseisen muuttujan osuutta painoarvojen summasta. Kunkin sidosryhmätahon prosenttiosuudet ovat yhteensä 100, ja sen jakauma eri muuttujiin kuvaa sidosryhmätahojen valintoja ja asian painoarvoa niiden näkökulmasta.

Prosenttijakauma, alueelliset	Vastaaajien lukumäärä	Moni-muotoisuus	Osa ekologista kokonaisuutta	Luontomatkailu, luontokuvaus	Alueellinen imago	Ihmisen luontosuhteen kehittyminen	Muut
Luonnonsuojelutahot	19	39,8	27,8	11,4	9,7	6,3	5,1
Luontoyrittäjät	4	25,0	17,5	32,5	10,0	7,5	7,5
Vapaaehtoiset metsästäjätahot	24	52,5	11,9	11,9	3,4	0,0	20,3
Metsästyksen viranomaistahot	47	57,0	22,0	1,6	0,0	3,2	16,1
Järjestys-/maanpuolustusviranomaiset	30	42,1	24,3	2,1	8,6	6,4	16,4
Kunnat+maakuntaliitot	32	48,0	33,1	3,4	4,7	4,7	6,1
Ympäristöviranomainen	5	35,8	34,0	17,0	3,8	9,4	0,0
Maa- ja metsätalouselinkeinot	37	39,5	33,6	5,9	2,5	3,4	15,1
Muut tahot	23	47,1	17,1	8,6	20,7	4,3	2,1
KAIKKI TAHOT	221	45,1	25,4	7,4	7,2	4,8	10,1

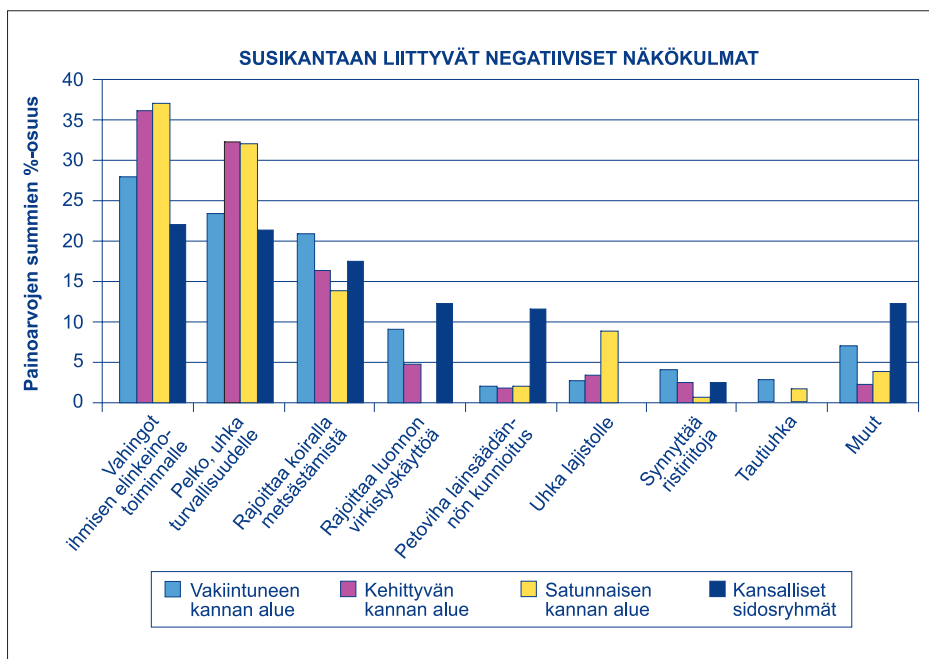
Negatiiviset asiat

Susikantaan/suteen liittyviä erilaisia negatiivisia määrittelyjä nousi esiin selvästi enemmän kuin positiivisia. Vastauksista laskettiin negatiivisiksi luokiteltujen asioiden painoarvojen summat yhteen ja tarkasteltiin prosentuaalisesti suhteutettuna, kuinka eri alueilla negatiivisiksi koetut asiat ilmenivät. Alueellisten vastaajien aineistosta esiin nousseista vaihtoehtoista muodostettiin 9 luokkaa, jotka tärkeysjärjestyksessä ovat seuraavat:

Susi/susikanta

- 1) aiheuttaa vahinkoja ihmisen elinkeinotoiminnalle (karjatalous, porotalous ym.)
- 2) aiheuttaa pelkoa ja uhkaa turvallisuudelle
- 3) rajoittaa ja vaikeuttaa koirilla metsästystä
- 4) rajoittaa luonnon virkistyskäyttöä (pois lukien koirametsästys)
- 5) uhkaa muuta luonnonvaraista lajistoa
- 6) synnyttää ristiriitoja
- 7) aiheuttaa tautiuhan ihmiselle
- 8) aiheuttaa petovihaa ja lainsäädännön kunnioituksen puutetta
- 9) lisäksi muodostui luokka muut, jonne sijoitettiin yksittäiset kannanotot, jotka eivät alkaneet kertautua.

Vastaaaja-aineistossa ja myös eri alueilla melko tasavahvasti nousi kaksi asiaa vahvimmin esille (kuva 7). Suden aiheuttamat vahingot ihmisen elinkeinotoiminnalle sekä suden aiheuttama pelko ja turvallisuusuhka koettiin negatiivisimmiksi, ja ne arvioitiin painoarvoltaan suuriksi. Myös suden takia koirien käytön vaikeutuminen tai estyminen metsästyksessä nousi toistuvasti esiin, ja ne kohosivat painoarvoltaan suureksi. Muut näkökulmat jäivät vähemmälle. Kansallisten vastaajien aineistossa petovihan ja lainsäädännön kunnioituksen puutteen tunnistaminen tuli painokkaammin esiin kuin alueellisilla vastaajilla. Vastavasti suden rooli vahingon tekijänä nähtiin vähäisempänä kansallisella tasolla kuin alue-tasolla.

Kuva 7. Susikantaan liittyvät negatiivisten näkökulmien painoarvojen summien prosenttiosuudet eri susikannan alueilla.

Alueellisesta sidostahosta riippumatta suden aiheuttamat vahingot kotieläimille ja elinkeinotoiminnalle sekä pelko ja turvallisuusuhka nousivat eniten esille ja myös niiden painoarvo arvioitiin suureksi (taulukko 4). Jonkin verran eri tahojen välille muodostui kuitenkin eroja. Ympäristöviranomaistahojen ja maa- ja metsätalouselinkeinojen edustajien näkökulmasta nostettiin vahinkonäkökulma vahvasti esiin. Vastaavasti pelkoa ja huolta turvallisuudesta ei koettu vapaaehtoisten metsästäjätahoilla eikä riistaviranomaistahoilla yhtä merkittävänä asiana kuin muilla vastaajatahoilla.

Koirien metsästyskäyttöön liittyvät rajoitukset kuitenkin jakavat vastaajatahot selvästi. Erityisesti vapaaehtoiset metsästäjätahot (metsästäjäjärjestöt ja kennelpiirit) ja myös luontoyrittäjät näkevät asian negatiivisena piirteenä ja painoarvoltaan suurena mutta muut tahot keskimäärin pienempänä. Luonnonsuojelutahojen ja ympäristöviranomaisten negatiivisvalinnoissa se jäi keskimäärin pienimmäksi.

Taulukko 4. Eri sidosryhmätahojen esiin tuomat näkökulmat ja painotukset sutesuositukseen liittyvissä negatiivisissa näkökulmissa. Kukin prosenttiluku kuvaa eri tahojen valinnoissa kyseisen muuttujan osuutta painoarvojen summasta. Kukin sidosryhmätahon prosenttiosuudet ovat yhteensä 100, ja sen jakauma eri muuttujiin kuvaa sidosryhmätahojen valintoja ja kyseisen asian painoarvoa niiden näkökulmasta.

Prosenttijakauma, alueelliset sidosryhmät	Vastaajien lukumäärä	Vahingot ihmisen elinkeino-toiminnalle	Pelko, uhka turvallisuudelle	Rajoittaa koiralla metsästämistä ja koe-toimintaa	Rajoittaa luonnon virkistyskäyttöä	Uhka lajistolle	Synnyttää ristiriitoja	Petoviha, lain-säädännön kunnioitus	Tautiuhka	Muut
Luonnonsuojelutahot	19	27,9	38,0	7,8	2,3	0,0	9,3	3,9	0,0	10,9
Luontoyrittäjät	4	23,3	26,7	26,7	0,0	6,7	0,0	0,0	0,0	16,7
Vapaaehtoiset metsästäjätahot	24	28,8	20,6	34,8	3,4	3,0	0,0	3,9	0,0	5,6
Metsästyksen viranomaistahot	47	29,4	25,2	22,2	7,3	6,1	0,8	1,3	2,5	5,2
Järjestys-/maanpuolustus-viranomaiset	30	28,4	34,9	13,8	3,2	7,3	1,4	3,7	2,3	5,0
Kunnat+maakuntaliitot	32	34,4	33,4	11,3	9,1	4,1	5,3	0,0	0,0	2,5
Ympäristöviranomainen	5	44,0	28,0	8,0	8,0	0,0	12,0	0,0	0,0	0,0
Maa- ja metsätalouselinkeinot	37	46,7	32,0	12,7	2,6	2,0	0,0	0,0	1,6	2,3
Muut tahot	23	34,3	24,7	14,6	9,1	1,5	8,6	5,1	1,0	1,0
KAIKKITAHOT	221	33,2	29,0	17,7	5,7	4,0	2,8	2,0	1,3	4,4

4.1.4 Ihmisen ja suden yhteiselon ylläpitoon liittyvät näkökulmat

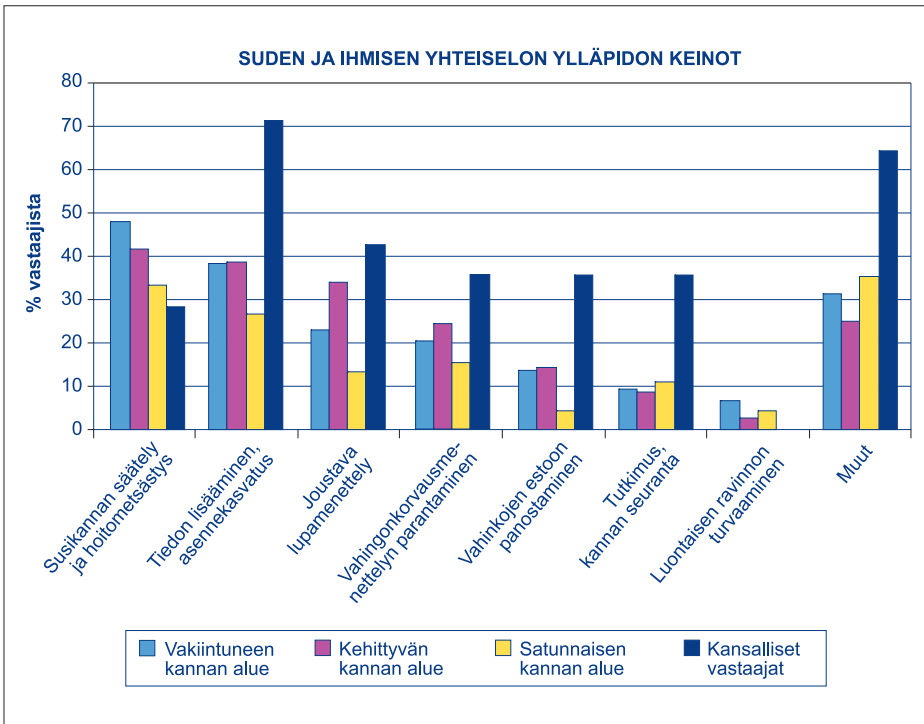
Kysymyksellä ihmisen ja suden yhteiselon ylläpidon keinoista ja lisäämisestä haettiin näkökulmia siihen, mitkä ovat ne keskeiset asiat ja toimenpiteet, joita tarvitaan kasvavan ja kehittyvän susikannan vuoksi. Tämä kysymys kohtasi myös kritiikkiä. Moni vastaaja katsoi, että ihmisellä ei ole velvollisuutta olla yhteisössä suden kanssa. Kuitenkin kysymykseen vastattiin keskimäärin varsin perusteellisesti ja kysymyksen tarkoitus ymmärrettiin.

Vastaukset luokiteltiin sisällön mukaan, ja niistä muodostettiin 8 luokkaa, joihin vastaukset alkoivat keskittyä. Näitä olivat tärkeysjärjestyksessä (kaikki alueelliset vastaajat yhdistettynä):

- 1) susikannan hoito lähinnä kantaa säätelemällä (vähentäminen, arkiuttaminen metsästyksellä, pitäminen pois asutusalueilta jne.)
- 2) tiedotus, valistus ja asennekasvatus
- 3) joustava häirikköyksilöiden poistomenettely
- 4) vahingonkorvausjärjestelmän parantaminen
- 5) vahinkojen estoon panostaminen ja menetelmien kehittäminen
- 6) susikannan tutkimus, seuranta ja sen kehittäminen (esim. pannoituksen lisääminen)
- 7) luontaisen ravinnon ja sen riittävyden turvaaminen (hirvieläinkantojen ylläpito)
- 8) muut (runsaasti yksittäisiä ehdotuksia kuten koirien kiinni pito läpi vuoden, susien lisääminen, ehjien laumojen muodostaminen, susien rauhassa olon turvaaminen, susien aitaaminen, susien pitäminen eläintarhoissa, hätävarjeluoikeuksien selvittäminen, opin hakeminen ulkomailta, suojakoirien hankkiminen, vapaan tappo-oikeuden saaminen...).

Susikannan säätely metsästyksen avulla nousi erityisesti vakiintuneen susikannan alueella aineistossa lievästi vahvimmin esille. Mutta myös ”tiedon lisääminen” ja ”valistus” nähtiin tärkeänä. Tässä kysymyksessä nousi runsaasti esiin erilaisia yksittäisiä ehdotuksia ja näkökulmia, jotka luokiteltiin luokkaan ”muut”. Kyseisen luokan suuri osuus kuvaa toisaalta vastaajien idearikkautta mutta myös susiasian moniarvoisuutta.

Kansalliset tahot nostivat vastauksissaan keskimäärin enemmän esille erilaisia keinovaihtoehtoja, mistä johtuu, että niiden osuus näyttää lähes joka muuttujan kohdalla suuremmalta kuin alueellisilla vastaajilla (kuva 8).

Kuva 8. Suden ja ihmisen yhteiselön ylläpidon keinovalikoima eri susikannan alueilla. Eri tahojen valitsemia keinoja on verrattu vastaajien lukumäärään. Kunkin pylvään %-osuus kuvaa kyseisen muuttujan yleisyyttä vastaajien valinnoissa kullakin alueella. Kansallisen tason vastaajat toivat esiin enemmän erilaisia keinoja kuin alueelliset vastaajat keskimäärin.

Kansallisten vastaajien aineistossa esiin tulleet näkökulmat olivat itse asiassa hyvin pitkälti samoja kuin alueellisten tahojen, mutta niiden painotus on erilainen. Kun alueellisten vastaajien aineistossa susikannan säätely koettiin tärkeäksi, se jäi kansallisen tason vastaajien aineistossa vähiten tarjotuksi keinoksi (kuva 8). Tätä selittää ehkä parhaiten vastaajatahojen rakenne. Kansallisten vastaajien ryhmässä oli suhteessa enemmän suojelutahoiksi luokiteltavia kuin alueellisissa vastaajissa, ja näiden tahojen keinovalikoimasta susikannan säätely metsästäjällä joko puuttuu tai ainakin sen merkitys koetaan hyvin vähäiseksi.

Jos tarkastellaan eri tahojen mainitsemia keinoja, käy ilmi, että luonnonsuojelutahot, luontoyrittäjät ja ympäristöviranomaistahot poikkeavat muusta vastaajajoukosta (taulukko 5). Näiden vastaajien näkökulmasta tiedotus, valistus ja ihmisten asennekasvatus ovat tärkeimpiä keinoja hoitaa ihmisen ja suden yhteiselo. Luonnonsuojelutahojen mielestä on myös runsaasti muita keinoja käytettävissä, joilla sietokykyä voidaan nostaa. Vastausaineistosta voidaan nostaa esiin esimerkiksi susilaumojen muodostaminen, keskustelun ylläpito, yhteistyö, hirvenmetsästys ilman koiria, opin hakeminen ulkomailta, taksikyytejä lapsille jne. Nämä ovat luokassa ”muut”, koska muut vastaajat eivät niitä tarjonneet eivätkä vastaukset keskittyneet erityisemmin.

Myös vahinkojen estoon panostaminen ja sen kehittäminen on luonnonsuojelutahojen ja ympäristöviranomaistahojen valinnoissa yhteiselon ylläpidossa merkittävä. Muille vastaajille se ei ole keskimäärin kovin merkittävänä nähty keino.

Kennel- ja vapaaehtoisten metsästäjätahojen ja maa- ja metsätalouselinkeinojen edustajien useimmin esiin tuoma keino yhteiselon ylläpidossa on susikannan säätely. Luontoyrittäjien, luonnonsuojelutahojen, ympäristöviranomaisten keinovalikoimassa susikannan säätely jää vaihtoehtona marginaaliseksi. Muut vastaajat pitävät sitä tärkeänä. Tutkimuksen merkityksen näkevät erityisesti ympäristöviranomaiset ja ”muut tahot” tärkeänä, muille vastaajille se on marginaalinen keino.

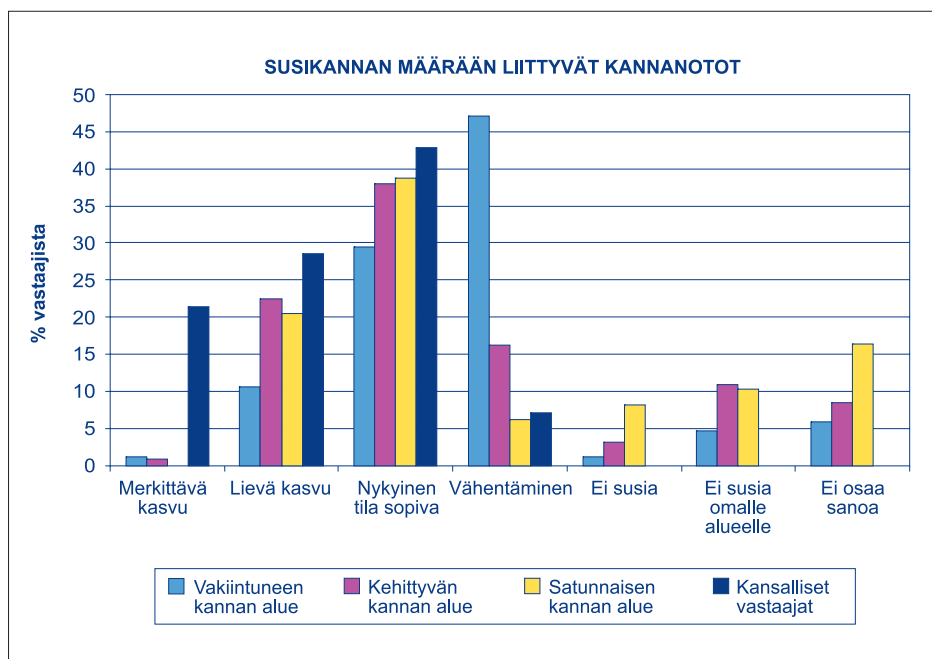
Taulukko 5. Eri alueellisten sidosryhmien tarjoamat keinot ihmisen ja suden yhteiselon ylläpidossa. Prosenttiluvut kuvaavat, kuinka monta prosenttia kustakin vastajatahosta on tuonut esiin kyseisen yhteiseloä ylläpitävän keinon. Mitä suurempi luku sitä merkittävämpi asia on ollut vastaajaryhmän näkökulmasta.

MAAKUNNALLISET VASTAAJAT	Vastaa- jien luku- määrä	Susikannan hoito ja säätely metsästyksen avulla	Tiedon lisääminen, asenne- kasvatus	Joustava lupamenettely häiriikkösusien poistossa	Vahingon- korvaus- menettelyn parantaminen	Vahinkojen estoon panostaminen	Tutkimus, kannan seuranta	Luontaisen ravinnon turvaaminen	Muut
Luonnonsuojelutahot	19	10,5	78,9	21,1	26,3	42,1	15,8	0,0	63,2
Luontoyrittäjät	4	0,0	100,0	0,0	50,0	0,0	25,0	25,0	0,0
Vapaaehtoiset metsästäjätahot	24	66,7	16,7	41,7	12,5	8,3	0,0	4,2	20,8
Metsästyksen viranomaistahot	47	42,6	23,4	21,3	8,5	6,4	2,1	2,1	31,9
Järjestys-/maanpuolustus- viranomaiset	30	40,0	43,3	33,3	16,7	6,7	10,0	3,3	20,0
Kunnat+maakuntaliitot	32	40,6	37,5	34,4	28,1	21,9	6,3	6,3	25,0
Ympäristöviranomainen	5	20,0	100,0	0,0	40,0	40,0	40,0	0,0	20,0
Maa- ja metsätalouslinkeinot	37	56,8	18,9	27,0	35,1	5,4	8,1	5,4	24,3
Muut tahot	23	34,8	39,1	13,0	17,4	4,3	26,1	8,7	39,1
KAIKKI TAHOT	221	42,1	36,2	26,2	21,3	12,2	9,5	4,5	29,4

4.1.5 Susikannan määrään liittyvät kannanotot

Susikannan määrään liittyvät tavoitteet jakavat sekä alueita että vastaajaryhmiä. Vakiintuneen susikannan alueella selvästi eniten nousee esiin tavoite nykyisen susikannan vähentämiseksi, lähes puolet kyseisen alueen vastaajista on tätä mieltä. Kolmannes pitää nykyistä kantaa sopivana, ja pieni osa on joko lisäämässä susia tai poistamassa ne kokonaan (kuva 9).

Laadullisten vastausten pohjalta voi perustellusti sanoa, että suurin osa vastaajista piti nykyistä kannan jakaumaa liian epätasaisena. Susikanta keskittyy vastaajien mielestä liikaa. Tätä mieltä olivat myös monet niistä tahoista, jotka halusivat lisätä susikantaa. Kehittyvän ja satunnaisen susikannan alueella noin 40 % vastaajista piti nykyistä susitilannetta sopivana ja runsas 20 % halusi kannan vahvistuvan. Oma alue täysin susipaaksi -kannanottoja tuli satunnaisen susikannan alueelta, sen sijaan vakiintuneen susikannan alueelta ko. kannanotot lähes puuttuivat.

Kuva 9. Susikannan määrään liittyvät kannanotot eri susikannan alueilla.

Kansalliset vastaajat vastasivat samaan kysymykseen mutta koko maata koskien. Eri vastaajien kannanottojen vertailussa on muistettava, että alueelliset vastaajat vastasivat koskien vain omaa maakuntaa.

Kansallisista vastaajista noin 50 % oli susikannan kasvattamisen kannalla (merkittävästi 21 % ja lievästi 28 %) ja suurin piirtein 43 % vastaajista piti nykytilannetta sopivana (kuva 9). Kannan kasvatuksen kannalla ovat keskimäärin samat tahot kuin alueellisissa sidos-

ryhmissä: he pitivät nykyistä susikantaa liian pienenä perustellen sen joko kannan uhanalaisuudella, sen haavoittuvuudella tai perustellen, että suotuisan suojelun taso pitää saavuttaa. Suurimmat määrälliset kannan lisäämisen tavoitteet näki tarpeellisiksi kansallisen tason ympäristöviranomaisen. Vain yhdessä maa- ja metsätalouselinkeinojen vastauksessa kannatettiin nykyisen kannan vähentämistä kuitenkin sitä tarkemmin yksilöimättä. Lähes yksimielisiä vastaajat olivat siitä, että susikanta on jakautunut liian epätasaisesti. Se on keskittynyt heidän mielestään liikaa Itä-Suomeen.

Susikannan kasvattamista pitävät tarpeellisena pääasiassa luonnonsuojelutahot ja lähes yhtä vahvasti ympäristöviranomaistahoilta vastanneet edustajat (taulukko 6). Susikannan nykyistä tilaa sopivana pitävät mieluiten riista- ja poliisiviranomaiset, mutta näissäkin vastaajissa on Itä-Suomea koskevia kannan vähentämistavoitteita.

Muut ryhmät ovat tässä tavoitteessa – susikannan nykyinen tila sopiva – lähellä toisiaan. Sen sijaan kannan vähentämistavoitteissa nousevat selkeimmin esiin kennel- ja vapaaehtoismetsästäjätahot, kunnat ja maakuntaliitot. Susikannan vähentämistä eivät tavoittele millään alueella ympäristöviranomaiset eivätkä luonnonsuojelutahot.

Merkittäviä susikannan lisäämiseen liittyviä tavoitteita alueelliselta tasolta luokiteltiin vain aivan yksittäisiä – ne tulivat joko luontoyrittäjien tai luonnonsuojelutahojen suunnalta. Merkittäviksi kannan kasvatustavoitteiksi tulkittiin kannan moninkertaistamiseen tähtäävät kannanotot. Ei susia lainkaan -kannanottoja nousi esiin eniten riistaviranomaistahoilta: ne tulivat lähinnä poronhoitoalueelta ja ns. Ruuhka-Suomen maakunnista. Perusteina olivat Lapissa porotalous ja eteläisessä Suomessa suuri väestötiheys ja liikenne. Kannanottoja että ”susia saa olla, mutta ei omalla alueella” nousi eniten esiin vapaaehtoisten metsästäjätahojen ja maa- ja metsätalouselinkeinojen edustajien kannanotoissa. Näihinkin liittyi perusteiksi yleensä porotalous tai väestötiheys. Muutamia yksittäisiä kannanottoja tuli alueesta riippumatta, että sutta ei yksinkertaisesti tarvita tai että susia saa olla yksi.

Taulukko 6. Eri alueellisten sidosryhmätahojen susikannan määriin liittyvät näkökulmat. Taulukon prosenttiluvut kuvaavat, kuinka monta prosenttia eri tahojen vastaajista haluaa kehittää susikannan määrää mihinkin suuntaan.

Maakunnalliset vastaajat	Merkittävä kasvu	Lievä kasvu	Nykyinen tila sopiva	Vähentäminen	Ei susia	Ei susia omalle alueelle	Ei osaa sanoa
Luonnonsuojelutahot	5,0	70,0	20,0	5,0	0,0	0,0	0,0
Luontoyrittäjät	25,0	25,0	25,0	25,0	0,0	0,0	0,0
Vapaaehtoiset metsästäjätahot	0,0	6,3	25,0	46,9	3,1	12,5	6,3
Metsästyksen viranomaistahot	0,0	15,8	43,9	21,1	10,5	3,5	5,3
Järjestys-/maanpuolustusviranomaiset	0,0	16,7	55,6	11,1	2,8	8,3	5,6
Kunnat+maakuntaliitot	0,0	11,1	30,6	38,9	0,0	5,6	13,9
Ympäristöviranomainen	0,0	57,1	28,6	0,0	0,0	0,0	14,3
Maa- ja metsätalouselinkeinot	0,0	7,0	32,6	25,6	2,3	23,3	9,3
Muut tahot	0,0	17,9	28,6	21,4	0,0	7,1	25,0
KAIKKI TAHOT	0,8	18,3	35,4	24,3	3,4	8,7	9,1

4.1.6 Susikannan säätelyn keinot

Alueellisille vastaajille suunnatussa kyselylomakkeessa tarjottiin eri vaihtoehtoja susikannan säätelyn keinoista sillä oletuksella, että kannan säätely katsotaan tarpeelliseksi. Vaihtoehtoja sai valita useampia, jos halusi. Näin myös tapahtui. Jotkut vastaajat olivat poistaneet vain-sanan joistakin vaihtoehtoista. Tästä ei kuitenkaan tullut merkittävää ongelmaa aineiston tulkinnassa, koska vastaukset keskittyivät kuitenkin selkeästi.

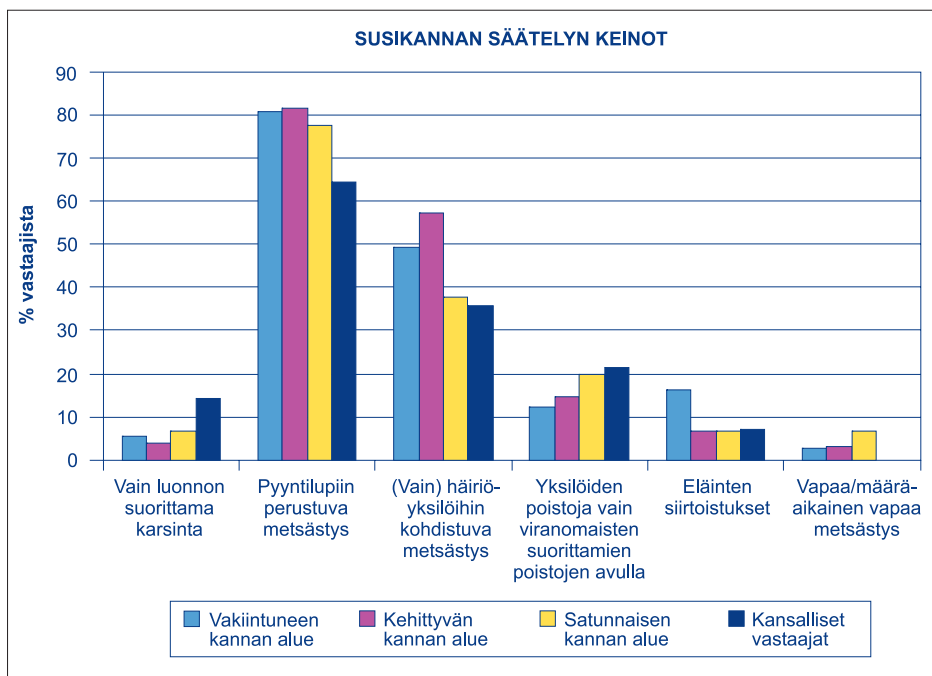
Tässä kysymyksessä oli vaihtoehtoina:

- a) kannan säätelyn hoitaa luonnon suorittama karsinta
- b) kannan säätely hoidetaan pyyntilupajärjestelmän avulla
- c) kantaa säädellään vain häiriöyksilöitä poistamalla
- d) kantaa säädellään vain viranomaisten suorittamien poistojen avulla
- e) kantaa säädellään suorittamalla siirtoistutuksia
- f) jokin muu, mikä?

Alueesta riippumatta pyyntilupajärjestelmä nousi ehdottomasti suosituimmaksi vaihtoehdoksi (kuva 10). Noin 80 % vastaajista alueesta riippumatta piti tätä vaihtoehtoa parhaana keinona kannan säätelyssä. Huomattava osa vastaajista oli kirjoittanut vastauksen laadulliseen osioon, että lupamenettely on kohdistettava vahinkoa aiheuttaviin yksilöihin tai laumoihin. Suosituksi nousi myös ”häiriöyksilöihin” kohdistuvat poistot. Huomattava osa vastaajista oli yliviivannut sanan vain ja samalla ruksannut myös pyyntilupamenettelyn. Jokin muu -vaihtoehdot jäivät selvään vähemmistöön. Eläinten siirrot nousivat esiin vahvimmin vakiintuneen kannan alueelta Itä-Suomesta.

Kansallisen tason vastaajien jakauma muistuttaa paljon alueellisten vastaajien valikointeja, mutta tavoite, että kannan säätelyn hoitaa luonto, nousi vahvemmin esiin. Myöskään pyyntilupajärjestelmä ei saanut yhtä vahvaa kannatusta kuin alueellisessa vastausaineistossa. Tämä johtuu lähinnä siitä, että pyyntilupajärjestelmä ei ole luonnonsuojelutahojen (lukuun ottamatta yhtä vastaajaa) eikä ympäristöviranomaisen valinnoissa ja näiden yhteisösuus vastaajista on melko suuri verrattuna aluetason vastaajiin. Muut vastaajat kannattavat pyyntilupajärjestelmää sen sijaan melko yksimielisesti. Yksi suojelutahoihin luokiteltava vastaaja, joka ei valinnut pyyntilupajärjestelmää, tarjosi suojametsästystä säätelykeinoksi.

Vaikka pyyntilupajärjestelmä oli selvästi suosituin vaihtoehto susikannan säätelyssä, vastaajatahokohtainen tarkastelu osoittaa selviä eroja eri tahojen valinnoissa (taulukko 7). Kaikkien muiden tahojen paitsi luontoyrittäjien, luonnonsuojelutahojen ja ympäristöviranomaistahojen vastaukset keskittyvät voimakkaasti pyyntilupajärjestelmään. Näin on sekä alueellisella että kansallisella tasolla. Häiriöyksilöiden poistaminen saa sen sijaan

Kuva 10. Susikannan säätelyn keinovalikoima eri susikannan alueilla.

kannatusta tasaisen paljon kaikista vastaajaryhmistä. Se sopii siis keinona hyvin kaikille tahoille.

Aluetason vastaajista ajatusta, että susikantaa säätelee vain luonto, kannatti 30 % luonnonsuojelutahoista ja 40 % ympäristöviranomaistahoista. Mutta vastaukset osoittavat, että vastaavien tahojen valintoja löytyi myös luokasta ”yksilöiden poistoja myös viranomaistoimin” ja samoin siirrot saivat kannatusta. Kyseisten tahojen keinovalikoima oli keskimäärin laajempi kuin muilla mutta selvästi metsästyskielteen. Perusteena oli monien vastaajien ns. vapaassa vastausosuudessa kerrottu, että metsästys aiheuttaa lisää ongelmia: se lisää susien häiriökäyttäytymistä, koska siinä hajotetaan laumoja ja ammutaan vääriä yksilöitä. Vastaavasti pyyntilupajärjestelmää kannattavien muiden vastaajien perusteluissa tuli toistuvasti esiin, että metsästys pitää sudet arkoina ja vähentää tätä kautta vahinkoja. Vastaava näkökulmaero esiintyi myös monissa muissa vastauksissa. Ympäristötahot (sekä suojelu- että viranomaispuoli) melko yksimielisesti joko vierastavat tai ainakaan eivät kannata suden metsästystä, ja kaikki muut tahot keskimäärin kannattavat sitä kannan säätelykeinona. Vastaava tulkinta voidaan tehdä myös kansallisten vastaajien aineistosta.

Suden vapaata metsästystä kannatettiin muissa vaihtoehdoissa jonkin verran. Ne tulivat sekä metsästäjätahoilta, metsästysviranomaistahoilta että maa- ja metsätalouselinkeinojen tahoilta. Kannanotot tulivat pääasiassa poronhoitoalueelta, mutta yksittäisiä kovia vaatimuksia tuli toki muualtakin.

Taulukko 7. Susikannan säätelyn keinot eri alueellisten sidosryhmätahojen valinnoissa. Eri prosenttiosuudet kuvaavat, kuinka paljon valintoja on kohdistettu eri luokkiin.

Maakunnalliset vastaajat	Vastaajien lukumäärä	Pyyntilupien perustuva metsästys	(Vain) häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys	Yksilöiden poistoja vain viranomaistyönä	Vain luonnon suorittama karsinta	Eläinten siirtoistukset	Vapaa/määräaikainen vapaa metsästys
Luonnonsuojelutahot	19	15,8	52,6	63,2	31,6	15,8	0,0
Luontoyrittäjät	4	25,0	75,0	50,0	0,0	0,0	0,0
Vapaaehtoiset metsästäjätahot	24	91,7	66,7	4,2	0,0	8,3	4,2
Metsästyksen viranomaistahot	47	93,6	42,6	4,3	0,0	4,3	8,5
Järjestys-/maanpuolustusviranomaiset	30	86,7	50,0	20,0	3,3	10,0	0,0
Kunnat+maakuntaliitot	32	90,6	46,9	15,6	0,0	15,6	0,0
Ympäristöviranomainen	5	40,0	60,0	60,0	40,0	60,0	0,0
Maa- ja metsätalouselinkeinot	37	83,8	37,8	0,0	0,0	8,1	8,1
Muut tahot	23	87,0	69,6	8,7	8,7	4,3	0,0
KAIKKI YHTEENSÄ	221	80,5	50,7	14,9	5,0	10,0	3,6

4.1.7 Häirikkösusi, sen määrittely ja hoitokeinot

Jos kannan säätelyyn liittyvästä vastausaineistosta etsitään – eri vastauksia yhdistellen ja hiukan tulkiten – asia, josta olisi keskimäärin yksimielisyys, se liittyy häirikkösusien kohteluun. Lähes kaikki tahot ovat niiden poistamisen kannalla, mutta menettelytavoissa on jälleen eroja.

Luonnonsuojelutahot, ympäristöviranomaiset ja luontoyrittäjät kannattavat vahvasti viranomaisten roolia susikannan karsimisessa, muut tahot eivät näe sitä merkittävä vaihtoehtona – vain kuntien, poliisiviranomaisten ja muiden tahojen valinnoissa tätä vaihtoehtoa tarjotaan vähäisessä määrin.

Kun kysyttiin erikseen, mikä on häirikkösusi ja pyydettiin myös ehdottamaan keinoja sen hoitamiseksi, löytyi jälleen keskimäärin vahva yksimielisyys. Häirikkösusi määriteltiin lähes yksimielisesti eri alueilla ja vastaajatahoilla eläimeksi, joka käy toistuvasti pihapiireissä ja pyrkii saalistamaan kotieläimiä ja on menettänyt ihmisarkuutensa. Monet esittivät joko nämä kaikki vaihtoehdot tai painottivat jotain niistä. Suurin osa vastaajista, jotka ottivat kantaa tilanteen hoitamiseksi, esittivät ratkaisuna yksilön nopeaa poistamista.

Myös muita keinoja tarjottiin, kuten kotieläinten suojausten lisäämistä, yksilön karkottamista tai pois siirtämistä. Näitä tuli yksittäin lähes kaikilta tahoilta, mutta erityisesti suojelutahojen suunnalta. Vain muutama yksittäinen vastaaja ei nähnyt häirikkösusia olevan lainkaan tai ei kuvannut niitä vaan katsoi, että kysymyksessä on ihmisen ja metsästyksen aikaansaama tilanne. Tämä näkökulma perustuu arvioon, että metsästys ja ihmisen häirintä hajottavat susilaumoja, jolloin yksin jääneet ja erityisesti nuoret yksilöt joutuvat etsimään helppoa ravintoa pihapiireistä ja ihminen tulkitsee ne omasta näkökulmastaan häirikköiksi.

Ehdoton pääosa vastaajista kuitenkin katsoi, että häirikkösusiksi määriteltävät yksilöt tulisi voida poistaa. Perusteina mainittiin toistuvasti, että juuri ne lisäävät pelkoja ja monien mielestä ruokkivat myös sudenvastaista asennetta.

4.1.8 Susikannan hoitoon liittyvät ristiriidat ja niiden tunnistaminen

Vastaajilta kysyttiin, tunnistavatko he alueellaan susikannan hoitoon liittyviä ristiriitaisia tavoitteenasetteluita ja mitä he näkevät niiden taustalla. Pääosin niitä tunnistettiin olevan. Ne hahmotettiin yleensä kahden tahon välille: nähtiin sekä suojelutahojen että paikallisten ihmisten väliset näkemyserot, ja monet vastaajat hahmottivat suojelutahot alueen ulkopuolisiksi toimijoiksi. Toinen tyypillinen vastakkainasettelu nähtiin maaseudun ja kaupunkien asukkaiden väliseksi: ”Kaupunkilaiset haluavat, että maaseudulla on susia.”

Erityisesti vapaaehtoiset metsästäjä- ja kenneltahot ja maa- ja metsätalouselinkeinotahot toivat esiin suojelutahojen toiminnan ristiriitojen lisääjinä. Tyypillinen tapa kuvata näiden tavoitteet oli ”vastuuton suojelu”, ”äärisuojelu” tai ”kiihkosuojelu”. Vastaavasti suojelutahojen tapa kuvata ristiriitojen lähteitä oli ihmisten tietämättömyys, susiviha, ihmisten pelot ja metsästäjien eduntavoittelu. Useissa suojelutahojen vastauksissa asemoitiin susivastaisuus pääasiassa metsästäjien asenteiksi.

Joillakin alueilla ristiriitoja nähtiin olevan enemmän kuin muualla. Kainuussa edellä mainittujen lisäksi tunnistettiin myös poromiesten ja suojelutahojen ristiriidat ja luontomatkailuyrittäjien ja metsästäjätahojen väliset ristiriidat.

Selvästi oli havaittavissa, että ns. susialueilla ristiriitaisia tavoitteenasetteluja nähtiin runsaammin ja ne pystyttiin paikallistamaan tarkemmin kuin alueilla, missä susia ei esiinny. Muutamia vastaajia oli, jotka eivät tunnistanee ristiriitaisia tavoitteenasetteluja olevan lainkaan.

4.1.9 Sidosryhmien väliset palaverit ja niiden anti

Kaikissa 15 riistanhoitopiirissä järjestettiin eri sidosryhmien välille (tahot, joilta pyydettiin kirjallisia vastauksia) neuvottelu, jossa niille esiteltiin alueen suurpetotilanne ja erityisesti susikannan tila ja pääpiirteittäin myös niiden vastausten kirjo keskustelun pohjaksi. Kunkin alueen neuvottelujen osallistujat on esitelty tarkemmin riistanhoitopiirikohtaisessa osuudessa. Tilaisuuksien tarkoituksena oli pyrkiä tuomaan esille eri osapuolille, millaisia näkökulmia alueella susikysymyksessä esiintyy ja saada vuoropuhelua aikaan. Vastaava neuvottelu järjestettiin myös kansallisen tason toimijoille.

Neuvotteluille oli tyypillistä pääasiassa maltillinen ja rakentava lähestymistapa. Vain muutamissa tilaisuuksissa pysyttiin tiukasti omien näkökulmien takana eikä lähdetty liikkeelle konsensushakuisesti.

Tilaisuuksien tärkein anti vuoropuhelun aikaansaamisen lisäksi oli arvioida, onko eri alueilla tarpeen muodostaa yhteisiä neuvotteluelimiä, kuten Pohjois-Karjalassa ja Kainuussa oli jo toiminnassa (liittojen vetämät suurpetoneuvottelukunnat). Tällaisiin nähtiin selvä tarve jo kaikissa Itä-Suomen maakunnissa eli myös Pohjois-Savossa, Kymessä ja Etelä-Savossa. Samoin Keski-Suomessa kyseinen neuvotteluelin nähtiin ajankohtaiseksi ja sen aikaansaamiseksi oli tehty aloitteita jo aiemmin. Muiden riistanhoitopiirien alueilla katsottiin, että neuvottelukuntia ei vielä tarvita mutta riistanhoitopiireille esitettiin toivomus, että järjestettäessä alueellisia hirvieläinkantojen hoitoa koskevia neuvotteluja, niissä voitaisiin ottaa esiin myös suurpetokysymykset. Tällöin nähtiin tarpeelliseksi laajentaa myös osallistujalistaa esimerkiksi poliisin ja alueellisten luonnonsuojelutahojen edustajilla.

4.2 Susipuheet – kuulemistilaisuudet ja niiden anti

4.2.1 Tilaisuuksien toteutus ja osallistujat

Eri puolilla Suomea 15 riistanhoitopiirissä järjestettiin yhteensä 30 kaikille avointa ns. kuulemistilaisuutta, jossa ihmiset saivat ottaa kantaa susikysymykseen. Tilaisuudet keräsivät yhteensä paikalle 1 617 ihmistä. Heistä oli Itä-Suomen eli ns. vakiintuneen susikannan alueelta 988, kehittyvän susikannan eli pääosin keskisen Suomen alueelta yhteensä 543 sekä Lapin ja eteläisen Suomen alueelta yhteensä 86 henkilöä. Puheenvuoroja ja erilaisia kommentteja eli ”susipuheita” kuultiin yhteensä 1 933 kappaletta (taulukko 8).

Tilaisuudet olivat luonteeltaan varsin erilaisia, joskin lähes niille kaikille oli leimaa-antavaa vahva susikriittisyys tai ylipäänsä arvostelu, joka kohdistui joko suteen itseensä tai susiasioden parissa toimiviin ihmisiin, erilaisiin instituutioihin, tilaisuuden järjestäjiin tms. Vain Lapissa ja Etelä-Suomessa, eli satunnaisen susiesiintymän alueilla, puhunta oli keskimäärin maltillista, luonteeltaan neutraalia ja sisälsi enemmän kysymyksiä kuin muualla.

Tilaisuuksissa media oli yleensä hyvin edustettuna, ja alueelliset lehdet uutisoivat keskusteluja perusteellisesti. Susiasia oli myös muussa mediassa myös runsaasti esillä kuulemiskierroksen aikana.

Tilaisuudet kohtasivat runsaasti ja monenlaista kritiikkiä, toki ne saivat kiitostakin. Monet arvostelivat julkisesti, että tilaisuuksiin tullut yleisö ei edustanut mielipiteineen alueen keskivertomielipidettä. Monet ottivat jälkikäteen yhteyttä ja kertoivat, että eivät uskaltaneet kertoa omia näkökantojaan. Samoin tämän tutkimuksen kirjoittajat saivat kohdata arvostelua siitä, että tilaisuuksia pyrittiin järjestämään salaa, niistä ei haluttu tiedottaa tarpeeksi eikä ihmisiä haluttu kuulla. Monet myös epäilivät, että tilaisuudet olivat ns. silmänlumetta ja kaikki oli jo päätetty joko Brysselissä tai pääkaupunkiseudulla.

Tilaisuuksista ilmoitettiin lehdissä ja tiedotettiin myös alueradioissa. Tilaisuudet olivat täysin avoimia, osallistujia ei luokiteltu eikä heidän taustojaan kysytty eikä selvitetty. Keskustelut käytiin läsnä olleiden kesken ja jaettujen puheenvuorojen perusteella. Ihmisten ei tarvinnut esitellä itseään eikä taustaansa, mutta monet halusivat silti sen tehdä.

Osallistujia voi luonnehtia seuraavasti. Suurin osa heistä oli miehiä. Mutta joissain tilaisuuksissa – erityisesti kaupungeissa järjestetyissä – naisia saattoi olla 30–40 % läsnäolijoista. Ikää ei myöskään kysytty, mutta maaseudun tilaisuuksissa osallistujien keski-ikä oli arviolta 45–55 vuotta ja vastaavasti kaupungeissa järjestetyissä tilaisuuksissa alempi.

Ammattijakaamaa ei kysytty, mutta puhujien omista esittelyistä voidaan nostaa esiin esimerkiksi, että puhujissa oli viljelijöitä, lampureita ja karjatilallisia, opettajia, lääkäreitä,

eläinlääkäreitä, metsätalousyrittäjiä, taksinkuljettajia, poromiehiä, poliiseja, upseereita, tutkijoita jne. Monet esittelivät itsensä myös harrastuksensa mukaan: esimerkiksi metsästäjä, marjastaja, sienestäjä, suunnistaja, luontoharrastaja, koiramies (yleensä myös harrastamansa rodun mukaan, esimerkiksi ajokoiramies). Samoin joku esitteli, että olen perheenäiti, olen niin ja niin monen lapsen isä tai että olen eläkeläinen. Monissa – erityisesti maaseudun – tilaisuuksissa suuri osa läsnäolijoista oli joko aktiivisia metsästyksen harrastajia tai kennelharrastajia. Toisaalta Itä-Suomen monissa kunnissa lähes joka toinen (tai jopa sitäkin enemmän) kunnassa asuvista miehistä on metsästyksen harrastaja, joten heidän runsas osallistumisensa oli odotettavissa. Esimerkiksi Kainuussa Vaala mukaan lukien oli vuonna 2002 noin 33 000 yli 15-vuotiaasta miestä henkikirjoilla ja metsästyskortin lunastaneiden lukumäärä noin 17 000 (Tilastokeskus, metsästäjärekisteri).

Lapissa Rovaniemellä pidetty tilaisuus poikkesi jostain syystä luonteeltaan muista. Siinä tilaisuudessa susipuhe ei lähtenyt elämään teemojen osalta vaan monet teemat jäivät täysin kommentoimatta. Osallistujia oli myös vähän. Susi ei tuntunut olevan Lapissa merkittävä eikä kiinnostava asia, paitsi suhteessa porotalouteen. Lapin puheaineisto ei näy aineistossa kovin vahvasti.

Taulukko 8. *Susikuulemistilaisuuksien pitopaikat, osallistujien määrä ja pidettyjen susipuheiden ja kommenttien lukumäärä.*

Riistanhoitopiiri	Kunta	Osallistujat	Puheenvuorot
Kainuu	Sotkamo	69	91
Kainuu	Kuhmo	93	97
Kainuu	Suomusalmi	55	43
P-Savo	Sonkajärvi	78	54
P-Savo	Rautavaara	117	58
P-Savo	Kiuruvesi	86	55
P-Savo	Siilinjärvi	81	61
P-Karjala	Tohmajärvi	65	65
P-Karjala	Nurmes	75	62
P-Karjala	Lieksa	26	70
P-Karjala	Ilomantsi	48	41
Kymi	Valkeala	13	60
Kymi	Hamina	17	63
Kymi	Rautjärvi	50	93
Kymi	Lappeenranta	34	107
E-Savo	Savonlinna	36	65
E-Savo	Juva	43	52
Vakiintuneen susikannan alue	yhteensä	986	1137

Riistanhoitopiiri	Kunta	Osallistujat	Puheenvuorot
Ruots.kielinen Pohjanmaa	Vaasa	76	57
Pohjanmaa	Kauhajoki	100	90
Pohjanmaa	Perho	9	46
K-Suomi	Multia	115	65
K-Suomi	Jyväskylä	23	74
K-Suomi	Kannonkoski	39	48
Satakunta	Kankaanpää	100	55
P-Häme	Tampere	55	79
Oulu	Raahe	26	53
Kasvavan susikannan alue	yhteensä	543	567

Riistanhoitopiiri	Kunta	Osallistujat	Puheenvuorot
E-Häme	Hämeenlinna	9	69
Uusimaa	Espoo	45	57
V-Suomi	Paimio	15	65
Lappi	Rovaniemi	17	28
Satunnaisen susikannan alue	yhteensä	86	219

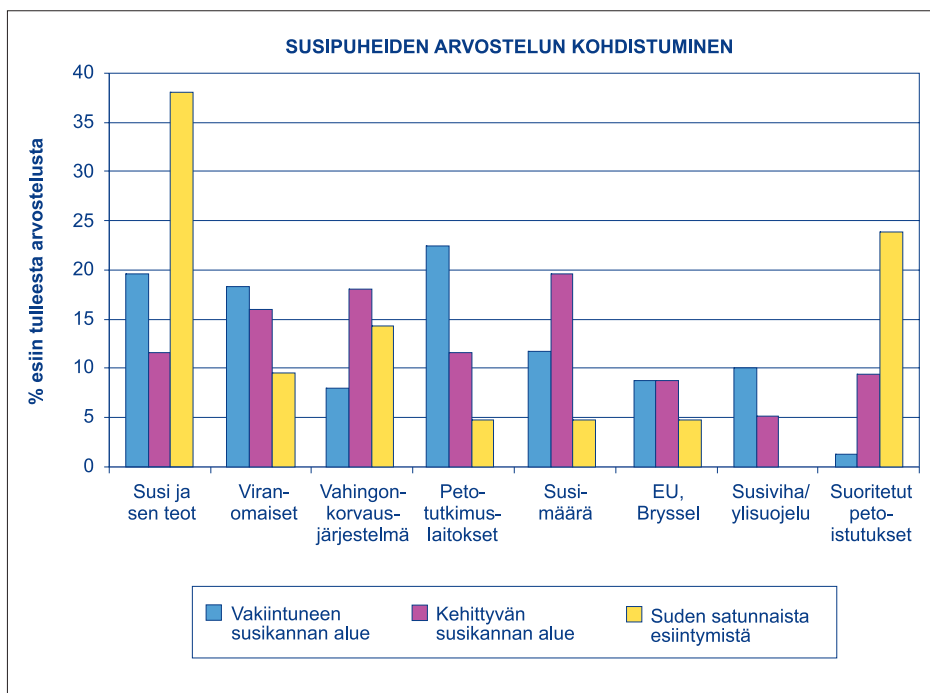
4.2.2. Susipuheiden arvostelun kohteet

Tilaisuuksissa – erityisesti alueilla, missä susia esiintyy – nousi esiin runsaasti erilaista arvostelua. Nämä luokiteltiin niiden kohdistumisen perusteella, ja sen jälkeen pidetyistä puheista laskettiin, kuinka paljon niistä kohdistui kuhunkin muodostettuun luokkaan (kuva 11). Samassa puheessa saattoi tulla enemmän kuin yksi arvostelun kohde.

Arvostelu kohdistui ja keskittyi seuraaviin asioihin:

- 1) Susi eläimenä, sen teot ja käyttäytyminen (esimerkiksi pihapiirisudet, häirikkösedet, suden tapa tappaa ja saalistaa, suden maine jne.)
- 2) Viranomaiset (kotimaiset viranomaistahot, joilla tekemistä susikantojen hoidon kanssa)
- 3) Vahingonkorvausjärjestelmä (nykyisen korvausjärjestelmän periaatteet ja toiminta)
- 4) Tutkimuslaitokset (erityisesti riistantutkimus, mutta myös jossain määrin muut tutkimuslaitokset tai yliopistot, jotka toimivat suurpetotutkimuksen parissa)
- 5) Susimäärä, kannan kasvu (susia on liikaa, mihin susimäärillä pyritään jne.)
- 6) EU, Bryssel (EU:hun liittyminen, direktiivit ja niiden vaikutus suden suojeluun)
- 7) Susiviha/ylisuojele (ihmisten arvostelu toistensa susisuhtautumiseen, joko susivihan arvostelu tai susien ylisuojelun arvostelu)
- 8) Suoritetut petoistutukset (arvostelu, joka kohdistui viime vuosikymmeninä tapahtuneisiin suurpetosiirtoihin: ihmisillä käsitys, että on siirretty myös susia, vaikka näistä ei ole virallista tietoa olemassa).

Myös muuta arvostelua nousi esiin, mutta sitä ei erikseen tarkasteltu, koska puheista haluttiin nostaa esiin ne keskeisimmät ja tärkeimmät asiat, jotka toistuivat ja jotka ovat myös todennäköisesti niitä, joihin on syytä kiinnittää erityistä huomioita susikantojen hoidossa. Ja ne ovat juuri edellä mainitut kahdeksan asiaa.

Kuva 11. Susipuheiden arvostelun kohdistuminen eri aiheisiin. Pylväät kuvaavat kunkin aihepiirin prosentuaalista osuutta kaikista arvostelupuheista. Vakiintuneen kannan alueilla arvostelupuheita tulkittiin 240, kehittyvän susikannan alueilla 138 ja satunnaisten susikannan alueilla 21. Prosentit kuvaavat näiden eri muuttujien suhteellista osuutta tästä arvostelusta.

Susipuheiden luokitteluaineiston perusteella näyttää siltä, että sutta ja sen tekemisiä olisi erityisesti arvosteltu alueilla, missä sutta ei juuri esiinny. Näin tavallaan on, mutta tämän aineiston tulkinnessa on oltava varovainen. Arvostelu kohdistui usein painotetusti siihen asiaan, mikä kullakin alueella on ajankohtainen. Jossakin se oli hiljan saatu kielteinen lupapäätös, jossakin juuri esimerkiksi median esiin nostama susivahinko tai jokin susitutkimuksen yksityiskohta. Satunnaisten susikannan alueella sudesta puhuttiin enemmän oletustasolla eikä esimerkiksi tutkimus- tai viranomaisarvostelu ollut ajankohtaista. Puheita oli myös vähän verrattuna muihin alueisiin. Myös aineiston aluejako ”piilottaa” eri maakunnissa vahvimmin esiin nousset arvostelupuheet. Puhetilaisuuksissa ihmisillä on myös taipumus alkaa puhua siitä, minkä joku puhuja nostaa vahvasti esiin eli puheet alkavat kertautua. Tämä aineisto on tarkemmin esillä maakuntakohtaisessa tarkastelussa.

Viranomaisiin, erityisesti maa- ja metsätalousministeriöön, kohdistuva arvostelu oli kovinta Pohjois-Karjalassa ja esimerkiksi Keski-Suomen Multialla. Taustalla ovat paikalliset susitihentymät, pihapiirisudet ja saadut kielteiset lupapäätökset. Tutkimuslaitoskriittikki oli tasaisen vahvaa Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Pohjois-Savon pohjoisosissa. Tämän taustalla ovat kiistat pantasusien liikkumisesta ja niihin liittyvä tiedonsaanti – erilaiset käsitykset siitä, kuka vastaa pantasuden tekemisistä ja yleensä luottamuspuola paikallisten metsästäjien ja pantasusien seurannasta vastaavien välillä.

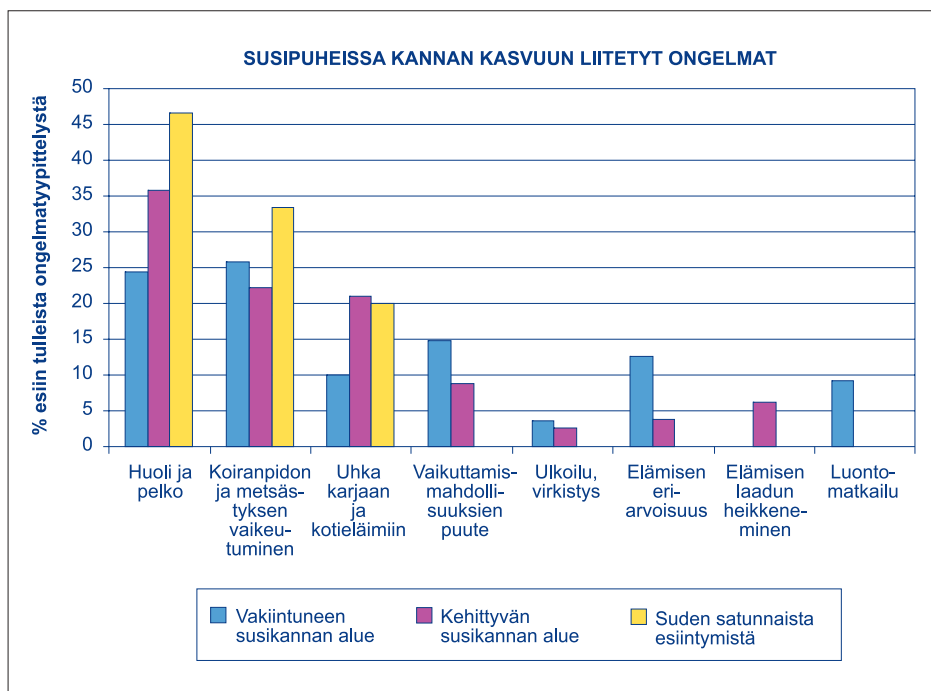
Suurpetojen siirtoistutuskritiikki nousi yksittäisistä tilaisuuksista vahvimmin esiin Pohjanmaalla ja Oulun riistanhoitopiirissä. Vastaava keskustelu oli alkaa myös Satakunnassa, mutta sitä hillitsi paikalla olleen eläinpuiston edustajan painokas puheenvuoro. Suhteessa runsaimmin nousi siirtoistutuskritiikkiä suuralueittain tarkasteltuna esiin Etelä-Suomessa, missä sutta esiintyy vain satunnaisesti. Toisaalta näillä alueilla ei arvostelupuhetta ollut paljon, jolloin yksi teema voi tarkastelussa korostua. Lukumääräisesti ja tilaisuustasolla tarkasteltuina arvostelupuheita oli eniten Etelä-Pohjanmaalla, missä puheet kohdistuivat moneen suuntaan mutta poikkesivat siltä osin muiden alueiden tilaisuuksista, että arvostelua ei erityisemmin perusteltu.

4.2.3 Suden olemassaolo sekä susikannan kasvu ja sen aiheuttamat ongelmat

Suteen ja susikannan kasvuun liitettyjä ongelmia tuotiin puheissa esiin runsaasti. Tavaltaan tämä on myös arvostelupuhetta, mutta nyt sitä tarkastellaan hiukan eri näkökulmasta: miksi arvostellaan, mitä on arvostelun taustalla?

Ongelmat keskittyvät seuraaviin teemoihin:

- 1) suden aiheuttama huoli ja pelko turvallisuudesta (erityisesti lapsien puolesta)
- 2) koiranpidon ja metsästyksen (erityisesti koirametsästyksen) vaikeutuminen
- 3) kotieläimien (myös porojen) pitoon liittyvä uhka ja kyseisen elinkeinon harjoittamisen vaikeutuminen, vahingot ja esimerkiksi lisäkustannukset, lisätyö, huoli, yöllinen vahtiminen ym.
- 4) vaikutusmahdollisuuksien puuttuminen oman elinympäristön hallinnassa (päätökset tehdään muualla paikallisista välittämättä)
- 5) ulkoilun ja luontovirkistytymisen vaikeutuminen (liittyy pelkoteemaan)
- 6) elämisen eriarvoisuus (esimerkiksi verrattuna taajama-asumiseen)
- 7) elämisen laadun heikkeneminen
- 8) luontomatkailu, luontomatkailun kehittymisen lieveilmiöt kytkettynä suurpetoihin (enemmän karhuun kuin suteen liittyvä).

Kuva 12. Suteen ja susikannan kasvuun liitetty ongelmat susipuheissa eri susikannan alueilla. Vakiintuneen kannan alueilla ongelmien määrittelyä tulkittiin 263, kehittyvän susikannan alueilla 81 ja satunnaisten susikannan alueilla 15 tapausta. Prosentit kuvaavat näiden eri muuttujien suhteellista osuutta puheiden summasta.

Susikannan kasvuun liitettiin susipuheissa korostetusti kolme asiaa: huolen ja pelon tunteukset, koiranpidon ja metsästyksen vaikeutuminen sekä uhka karjan- ja myös poronpidolle. Alueilla, joilla susia ei juuri esiinny, huoli ja pelkopuheet näyttivät korostuvan erityisesti. Tätä voi selittää todellisilla peloilla mutta myös sillä, että muita susikannan mahdollisen kasvun vaikutuksia ei osattu pohtia kokemuseräisesti kuten Itä-Suomessa.

Itä-Suomessa arvostelu meni tavallaan pitemmälle. Katsottiin, että asukkaat on jätetty yksin susiongelmiensa kanssa, he eivät voi vaikuttaa asioihinsa, vaan ne päätetään kaupungeissa suojelijoiden ja viranomaisten toimesta. Puhe keskittyi enemmän siihen kuin pelkotunteuksien erittelyyn (kuva 12). Tämä näkökulma oli toistuva, ja tuli esiin erityisesti tilaisuuksissa, joissa oli paikalla susitihentymäalueilla asuvia ihmisiä.

Puheissa muodostui alueellisia eroja. Elämisen laatu keskustelu oli erityisesti ruotsinkielisen rannikon erityispiirre, muualla se tuli esiin vain yksittäisesti. Vaasan seudun yleisötalouden yksi keskeinen viesti oli, että suden asettumista alueelle ei haluta, koska se horjuttaa liikaa elämänlaatua. Vastaavasti luontomatkailuun liittyvä arvostelupuhe oli kainuulainen erityispiirre, siellä kymmenissä puheenvuoroissa kritisoitiin haaskaruokintaa ja suurpetojen keräämistä tietyille alueille. Myös kyseistä toimintaa puolustavia puheen-

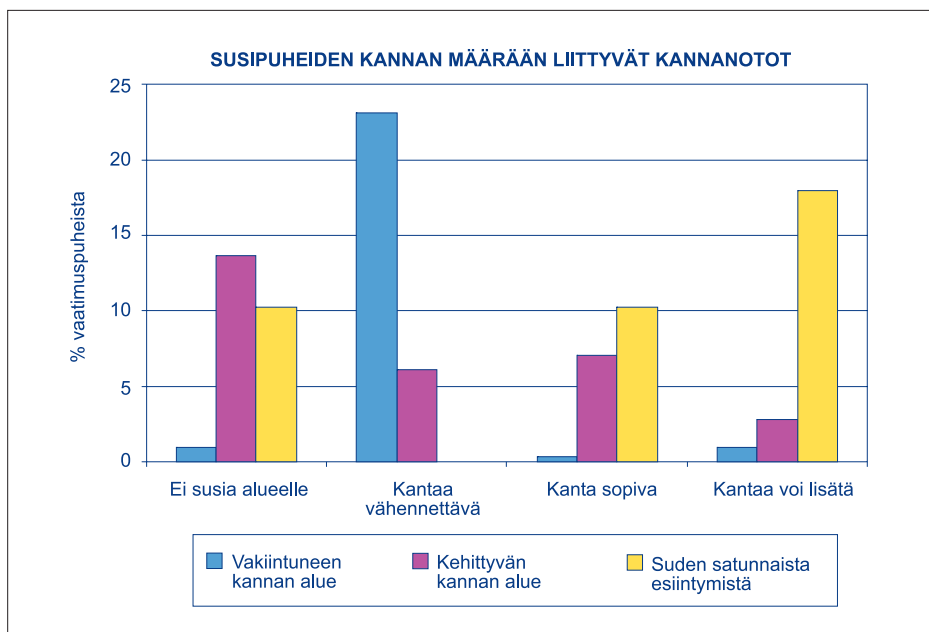
vuoroja tuli esiin. Kiista oli juuri tuolloin tilaisuuksien aikaan (kevät 2004) akuutti. Esillä mediassa ja vastakkain olivat metsästäjät ja luontoyrittäjät, mutta kiista liittyi lähinnä karhuun.

Vastaavasti poronhoitoalueella tuotiin toistuvasti esiin poroelinkeinon ja suden olemassaolon yhteensovittamisen mahdottomuus. Tämä tuntui olevan myös aihepiiri, jota ei juurikaan haluttu kyseenalaistaa miltään taholta – ainakaan voimakkaasti.

4.2.4 Susikannan määrään liittyvät kannanotot

Tilaisuuksissa oli yhtenä teimana, voidaanko sopiva susikannan määrä maakunnan alueella määrittää ja mikä se olisi esimerkiksi verrattuna alueen nykyiseen tilanteeseen. Kananottoja tuli yleensä jo ennen teemaan pääsyä, mutta nekin huomioitiin. Monet puhujat halusivat myös järjestää äänestyksiä ja järjestivätkin pyytämättä, eikä sitä pyritty myöskään estämään (tästä järjestäjät saivat kritiikkiä jälkikäteen puhelimitse ja sähköpostitse). Osallistujien mahdolliset reagoinnit äänestyksiin tulevat esiin riistanhoitopiirikohtaisessa tarkastelussa.

Susikannan määrään liittyvissä kannanotoissa alueelliset erot olivat merkittävän suuret (kuva 13). Alueella, missä susikanta on vahva, muita kuin susikannan vähentämiseen liittyviä kannanottoja ei tullut esiin kuin yksittäisissä puheenvuoroissa. Susikantaa haluttiin vähentää joko metsästämällä tai pois siirtämällä. Ne muutamat puheenvuorot, joissa Itä-Suomen kantaa haluttiin lisätä, kohdistettiin yleensä alueen länsiosien seuduille, joissa vapaita elinpiirejä arvioitiin olevan. Itä-Suomen osallistujien yksimieliseksi tahdoksi voi määritellä, että muun Suomen halutaan myös osallistuvan susikannan ylläpitoon.

Kuva 13. Susikannan määrään liittyvät kannanotot. Prosentuaaliset osuudet on laskettu osuuksina kaikista vaatimuspuheista. Vakiintuneen kannan alueilla niitä laskettiin 316, kehittyvän kannan alueilla 212 ja suden satunnaisen esiintymisen alueilla 39.

Kehittyvän susikannan alueilla eli keskisessä Suomessa näyttää susivastaisuus olevan voimakasta. Siellä nousi suhteessa eniten esiin kannanottoja, että susikantaa ei haluta alueelle. Tässä suhteessa maakunnista yksimielisimmän ryhmän muodostivat ruotsinkielisen rannikon tilaisuuden osallistujajoukko. Siellä useat eri puhujat toistuvasti ilmoittivat, etteivät halua alueelle lisääntyvää susikantaa vaan vain yksittäiset vierailijat sallittaisiin. Syinä esiteltiin väestötiheys, turkistarhaus, elämänlaatu jne. Myös Satakunnan ja Pohjanmaan tilaisuuksien vastaavat puheet olivat lähes yhtä vallitsevia. Pohjanmaalla toisaalta nousi esiin myös näkökulma, että susikannan pitäminen muutamissa yksilöissä voi estää käytännössä myös häiriökäyttäytyvien susien poistot. Tällä perusteella muutama osallistuja katsoi tarpeelliseksi saada alueelle lisääntyvä susipari. Tämä sai myös kannatusta mutta ei kaikkien hyväksyntää.

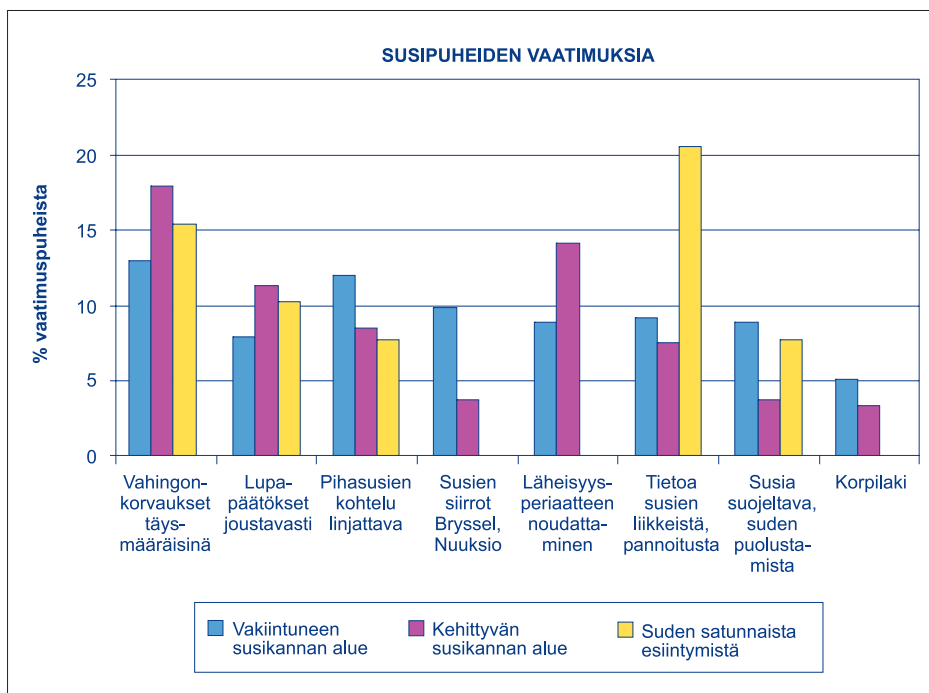
Susikannan lisäämisen hyväksyviä puheenvuoroja esiintyi melko runsaasti eteläisen Suomen tilaisuuksissa. Kuitenkin moni puhuja pohti, että alueet eivät ehkä sovellu sudelle asutuksen tiheyden, runsaan tiestön ja liikenteen vuoksi. Lapissa ei pidetty susikannan lisäämistä porotalouden vuoksi realistisena, vaikka jotkut osallistujat katsoivat, että Lapissa olisi sinänsä tilaa susille.

4.2.5 Susipuheiden vaatimukset

Vaatuspuheita oli runsaasti. Edellä esiteltyt kannan määrään liittyvät kannanotot olivat myös vaatimuspuheita, mutta ne eriytettiin eri tarkasteluun asian selkeyttämiseksi. Vaatimukset luokiteltiin aihepiirien mukaan, ja sen jälkeen laskettiin, kuinka paljon esiin tulleista vaatimuksista tai ehdotuksista kohdistui kuhunkin luokkaan. Tämän aineiston voi katsoa kertovan myös susikannan hoidossa huomioon otettavia asioita.

Keskeiset vaatimukset olivat:

- 1) Vahingonkorvauskäytäntö pitää muuttua. Omavastuu halutaan pois vahingoista ja korvaukset täysmääräisinä.
- 2) Lupapäätökset halutaan saada joustavasti ja tarvittaessa nopeasti. Päätös ei saisi myöskään viipyä, oli se sitten kielteinen tai myönteinen.
- 3) Pihalle tulevien susien kohtelu on linjattava. Ihmiset eivät tunne oikeuksiaan ja yleinen vaatimus on, että pihalle toistuvasti tulevat sudet tulisi saada nopeasti poistaa.
- 4) Susia halutaan siirtää Brysseliin tai pääkaupunkiseudulle, erityisesti Nuuksioon. Vaikka esitykset voi tulkita lähinnä kritiikiksi, ne olivat toistuvia ja sen vuoksi aiheellisia mainita osana vaatimuspuheita.
- 5) Läheisyysperiaatteen noudattamista vaaditaan. Kymmenet puheenvuorot vaativat susikantojen hoitoon liittyvää päätöksentekoa omaan maakuntaan, pääasiassa riistanhoitopiiriin. Vain muutamissa puheissa tuotiin esiin poliisiپیirit.
- 6) Susien liikkeistä halutaan tietoa. Pantasusien lukumäärän lisääminen oli toistuva ehdotus. Myös niiden liikkeiden seuranta ja niistä tiedottamista toivottiin reaaliaikaisena puhelinpalveluna. Tähän liittyvää vastakkaista kantaakin tuli esiin mutta vähäisesti.
- 7) Sutta puolustavat puheenvuorot. Tähän luokkaan on laskettu ne puheet, joissa puolustettiin suden olemassaolon oikeutta ja kantojen säilyttämisen tärkeyttä jostakin näkökulmasta.
- 8) Korpilain käyttöön ottamiseen liittyvät uhkaukset. Ne puheenvuorot tai kannanotot, joissa nostettiin esiin näkökulma, että jos muutoksia ei nykykäytäntöön tule, laki otetaan omiin käsiin. Saattoivat olla suoria yllytyksiä, uhkailuja tai vihjailuja.

Kuva 14. Susipuheiden vaatimukset eri susikannan alueilla. Kuvaavat vaatimusten prosentuaalista osuutta kaikista vaatimuspuheista. Vakiintuneen kannan alueilla niitä laskettiin 316, kehittyvän kannan alueilla 212 ja suden satunnaisen esiintymisen alueilla 39.

Vaatimukset keskittyvät melko tasaisesti eri ryhmiin, mutta alueellisesti tarkasteltuna eroja on (kuva 14). Vahingonkorvauskäytännön korjaaminen nousi kaikista puhutuimmaksi asiaksi, mikä osoittaa, että nykykäytäntö ”ei vastaa ihmisten oikeustajua”, kuten moni puhuja asian ilmaisi. Susien siirtopuheet ja läheisyysperiaatteenpuheet olivat lähinnä varsinaisten susialueiden huolenaiheita. Aihepiiri ei ollut akuutti alueilla, joilla sutta ei juuri esiinny. Suden suojeluun liittyvät puheet jäivät vähäisiksi kehittyvän susikannan alueilla. Syynä lienee lähinnä se, että tilaisuuksiin ei tullut suojelutahojen edustajia tai jos tuli, he eivät pitäneet puheenvuoroja. Joissakin yksittäisissä tilaisuuksissa, kuten Lappeenrannassa tai Jyväskylässä, suden suojelusta huolta kantavia puheenvuoroja kuultiin sen sijaan runsaasti.

5 Kirjalliset vastaukset ja puheet riistanhoitopiireittäin

Seuraavassa esitellään riistanhoitopiireittäin suppeasti susitilanne, sidosryhmien kirjallinen vastausaineisto sekä susipuheet. Tämän aineiston läpikäyminen raportin lukijalle ei ole välttämätön kokonaisuuden hahmottaminen kannalta, mutta se katsottiin kuitenkin perustelluksi tuoda esiin, jotta maakuntakohtainen vastausaineisto ja susipuheet tulisivat alkuperäisinä näkyviin. Sidosryhmien kirjalliset vastaukset on käsitelty edellä luokiteltujen vastausten osalta kappaleessa 4.1 ja luokitellut susipuheet kappaleessa 4.2.

Kirjalliset vastaukset on referoitu lyhyesti, lähinnä esiin tuoden vastaajatahojen esittämät keskeiset näkökulmat ja miten ne painottuvat. Yleisötilaisuuksien puheista on poimittu eri puhujien kannanottoja muutamia kustakin tilaisuudesta. Ne on valittu niin, että ne kuvastavat sisällöltään juuri kyseisen tilaisuuden luonnetta ja tuovat esiin niitä aihepiirejä, jotka kyseisessä tilaisuudessa puhuttivat eniten.

5.1 Itä-Suomen vakiintuneen kannan alue

5.1.1 Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri

Pohjois-Karjalassa arvioitiin olevan noin 70 sutta keväällä 2004, mikä käytännössä tarkoittaa sitä, että alueen susikanta on maakuntatasolla tarkasteluna Suomen tihein. Pohjois-Karjalan riistanhoitopiirin mukaan maakunnassa rajojen sisäpuolella oli tuolloin 6 lauman reviirit. Tämän lisäksi 5 laumaa asui osittain Venäjän rajan pinnassa ja Venäjän puolella ja 2 laumaa oli yhteisiä Kainuun, 1 Pohjois-Savon ja 1 Etelä-Savon kanssa (Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon). Tiheimmät susiesiintymät ovat Ylä-Karjalassa ja Keski-Karjalassa, missä 5:n eri susilauman reviirillä vuonna 2003 joutui muun muassa 22 koiraa susien hyökkäyksien kohteeksi (Pohjois-Karjalan suurpetoneuvottelukunta 2004, julkaisematon). Pohjois-Karjalan petotilanteen kehittyminen on saanut aikaan eri luontotoimijatahojen yhteistyöelimen, suurpetoneuvottelukunnan, joka säännöllisesti kokoontuen välittää tietoa alueen suurpetokannoista, tekee kannanottoja ja pyrkii muun muassa kehittämään alueellista suurpetotutkimusta.

Pohjois-Karjalan sidosryhmäkysely toimitettiin suurpetoneuvottelukunnan jäsenien kautta heidän edustamilleen tahoille. Kyselyyn vastasi kahdeksan (8) eri tahoa ja yhdeltä vastaajalta tuli ko. organisaation 2:n eri osaston vastaukset. Vastauksia käsiteltiin yhteensä yhdeksän (9). Vastauksia palautui 2 luontomatkailuyritykseltä, Suomen Metsästäjäliiton Pohjois-Karjalan piiriltä, Pohjois-Karjalan Kennelpiiriltä, Pohjois-Karjalan riistanhoitopiiriltä, Joensuun yliopiston soveltavan eläintieteen laitokselta, Pohjois-Karjalan TE-keskukselta ja Metsähallitukselta. Sidosryhmäpalaveriin osallistui 12 henkilöä.

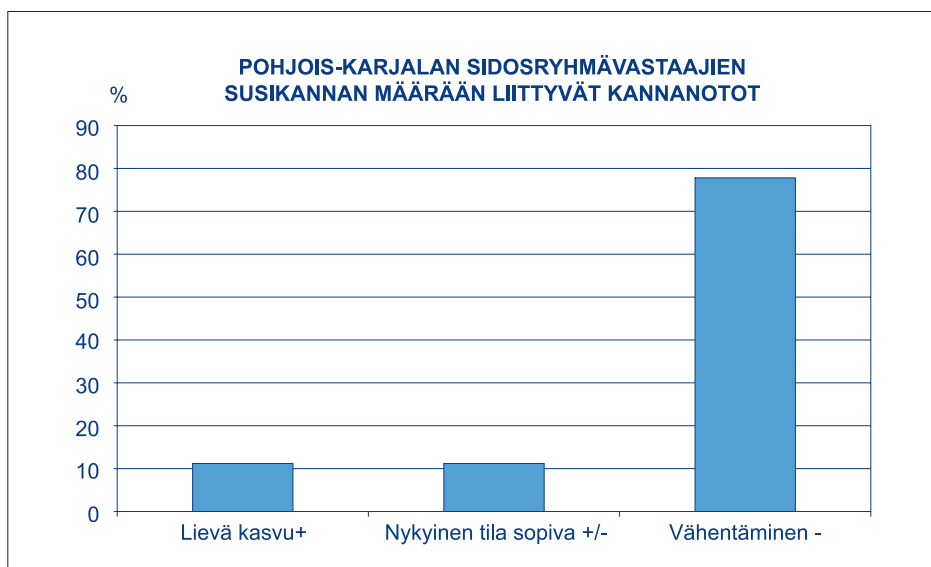
A Sidosryhmävastausten yhteenveto

Pohjois-Karjalan susitilanteen yleisluonnehdinta jakoi vastaajia. Puolet vastaajista näki susitilanteen jo lähtökohtaisesti ongelmallisena, ylisuurena ja jopa hälyttävänä. Yksittäisiä määrittelyjä olivat, että tilanne on hyvä, kanta on tuottava ja runsas. Yksi vastaaja näki susikannan olevan uhanalainen.

Pohjois-Karjalassa tunnistettiin olevan susikantoihin liittyviä ristiriitaisia tavoitteita. Suurin osa vastaajista hahmotti vastakkainasettelun olevan joko luonnonsuojelijoiden ja paikallisen väen välinen ja heidän näkemyseroistaan johtuva tai ulkopuolisista kannan kasvatustavoitteista johtuvaa. Myös tiedon puutteen ja susivihan sekä paikallisen väen vaikutusmahdollisuuksien puuttumisen nähtiin aiheuttavan ristiriitoja.

Suden ja ihmisen yhteiselon arvioitiin onnistuvan parhaiten, kun susikantaan liittyvä tiedon tarjoaminen on oikeaa ja oikea-aikaista. Sen lisäksi vahingonkorvausjärjestelmän parantamista, kannan säätelyä, lupapäätösten nopeutta ja joustavuutta voitaisiin lisätä. Myös häirikkösusien poisto, koulukyydityksien valtionapu ja susien luontaisen ravinnon turvaaminen nousivat esille.

Sopivan susikannan määrittely aiheutti vastaajissa vähän hajontaa. Puolet vastaajista tarjosi noin 30 sutta eli 4–5 lisääntyvää laumaa alueelle sopivaksi kannaksi. Kolme vastaajaa katsoi, että nykyinen kanta on liian suuri. Yhden vastaajan mielestä nykyinen kanta on sopiva ja yksi vastaaja määritteli, että nykyinen kanta ei ole biologisesti eikä geneettisesti kestävä (kuva 15).

Kuva 15. Pohjois-Karjalan sidosryhmävastaajien kannan määrään liittyvien kannanottojen prosenttijakauma (vastaajien määrä 9).

Susikannan säätelykeinoista pyyntilupiin perustuva metsästys oli yhtä vastaajaa lukuunottamatta suositteluin menetelmä. Tämän lisäksi monet vastaajat katsoivat, että metsästys tuli kohdentaa pääasiassa häiriöitä aiheuttaviin yksilöihin. Lähes kaikki vastaajat määrittelivät häirikkösuden eläimeksi, joka toistuvasti tulee pihapiireihin ja jolta puuttuu ihmisarkuus. Myös metsästyskoirien tappamiseen erikoistunutta sutta piti yksi vastaaja häirikkönä. Lähes kaikki tarjosivat menettelytavaksi tällaisten yksilöiden nopeaa ja joustavaa poistoa. Yhden vastaajan mielestä häirikkösusia ei ole olemassa.

Susitutkimuksen kehittämiseksi nousi esille runsaasti eri aihepiirejä. Resurssien lisääminen, pannoituksen lisääminen, susien poistaminen osana tutkimustoimintaa, vahinkojen taustojen tutkiminen ja sosioekonomisen tutkimuksen lisääminen nousivat esiin. Kannan seurantaa haluttiin kehittää pannoittamalla lisää susia ja kehittämällä ja kouluttamalla petoyhdysmiesverkostoa. Myös seurannan puolueettomuus ja avoimuus tulivat esiin. Tiedottamisen kehittämiseksi pidettiin lähes kaikissa vastauksissa tärkeänä susien liikkumisesta tiedottamista.

Viranomaistoiminnan kehittämiseksi tarjottiin yhteistyön lisäämistä, avoimuutta, valvonnan lisäämistä, tiedonkulun parantamista ja paikallisuuden lisäämistä. Lainsäädännön kehittämisessä usea vastaaja katsoi päätösten paikallisuuden ja päätöksenteon nopeuden ensisijaiseksi kehittämistavoitteeksi. Esiin nousi toistuvasti myös korvausjärjestelmän parantaminen ja omavastuun poisto. Kahdessa vastauksessa vaadittiin suden suojelun lieventämistä ja yhdessä suotuisan suojelutason säilyttämistä.

Muissa esiin tuoduissa kannanotoissa katsottiin muun muassa, että salatappoa esiintyy mutta siitä vaietaan. Susipolitiikka ei ole yhden vastaajan mielestä onnistunutta ja eri tahojen välinen luottamuspuola aiheuttaa jatkuvia ongelmia.

B Yleisötilaisuuksien kommentteja

Pohjois-Karjalassa järjestettiin 4 avointa yleisötilaisuutta. Tohmajärvellä paikalla oli 65 ihmistä ja puheenvuoroja kirjattiin sama määrä, Nurmeksessa 75 ihmistä ja 62 puheenvuoroa, Lieksassa 26 ihmistä ja 70 puheenvuoroa sekä Ilomantsissa 48 ihmistä ja 41 puheenvuoroa.

Tohmajärvi 28.4.2004

”Olen vahingon kärsijä. Sain 500 euroa suden tappamasta hiehosta, ja ostin vastaavan, joka maksoi 1 700 euroa. Mikä on tutkijan neuvo, kun sudet tulevat laitumelle? Haluan vastauksen, miksi susia ei voi siirtää vaikka Nuuksioon?”

”Susimäärä on ryöstäytynyt käsistä. Tämä on kuin valkoselkäkeskustelu, maailman suurin salo tuossa takana, joka on susia täynnä, kova linja...”

”Ei se susimäärä asiaa ratkaise vaan se, mitä ne tekee, kun ne tulee pihaille ja ne kesyyntyy. Kanta ei ole nyt uhanalainen, miksi niitä ei voida vähentää.”

”Kun susikanta alkaa haitata normaalia elämää, tarvitaan koulukyydit, tulee kustannuksia, valtio ei korvaa, äidit ovat huolissaan.”

”Suden pelko on olemassa. 50-luvulla vietiin lapset hevosella kouluun susivaaran takia, silloin oli myös tapporahat.”

”Susia on liikaa, kuka on samaa mieltä, äänestetään.” (Noin 95 % läsnä olleista nosti käden pystyyn, kirj. huomautus).

”Jos ei saada joustavuutta lupamenettelyyn, otetaan oikeus omiin käsiin.”

”Täällä on myös eri mieltä olevia, puhukaa nyt, miksi olette anonymoina.”

”Minulla on jalostuslampola, ja joudun pitämään niitä sisällä, vaikka ulkona pitäisi pitää. Miksi olemme EU:n mallimaa, miksi ei kansallisia ratkaisuja?”

Nurmes 4.5.2004

”Susikanta on liian hyvä. Miksi vapaa metsästys poistettiin, niitä oli siihenkin aikaan? Venäjältä tulee aina lisää, ei me voida taata lapsien turvallisuutta, olemme EU:n liekanarussa.”

”Miten susia voi olla 70, jos laumoja on 13? Niitähän on pakko olla enemmän.”

”Jos susia ei voida siirtää, siirretään ihmiset. Silloin ongelma poistuu.”

”Vihreät aina presidenttiä myöten haluaa tyhjentää nämä periferiat, ajetaan ihmiset petojen avulla pois, meidän elatus on yhteiskunnalle kallista. Meidän tulee itse hoitaa nämä asiat.”

”Multa susi tappoi pystykorvan. On turha sanoa, ettei lapsia pelota mutta ei niille pidä kertoa, ettei ne rupea pelkäämään. En ymmärrä, miksi paikallisten ihmisten ääntä ei kuulla. Tuleeko tästäkin vain Hesariin hienoja juttuja, että on kuultu ihmisiä, mitä vaikutusta tällä on.”

”Miksi suunnitelman tekijä on Seinäjoelta, halutaanko meidän kantoja kuulla lainkaan. Kilpeä kiillotetaan, ei tämä hetkauta kehä 3:n sisäpuolella.”

”Päätäväältä on saatava paikallistasolle, ja kun niitä susia pannoitetaan ja käsitellään, nehen tottuvat ihmisiin, ne on jo kuin vilje koiria.”

”Tutkimukseen haaskataan rahaa miljoonia vuodessa, ei veromarkkoja enää niihin, eikä saada edes tietoa susien liikkeistä. Miten täällä jalostetaan rotukoiria?”

”Korvauskäytännöt mitä sattuu, yksi hirvikoiranarttu meni suden suuhun ja korvaus oli 40 euroa. Toisessa maakunnassa koira, jolla ei koetoksia, 2 000 euroa, ei mitään järkeä.”

”Kantaa pitää pienentää, kymmenen sutta, kuka kannattaa (noin 70 %); 20 sutta, kuka kannattaa (noin 10 ihmistä); 30 sutta, kuka kannattaa (noin 10 ihmistä).”

”Helsingissä painaa enempi kettutyön puhe kuin meidän.”

”Sudella pitää säilyä ihmispelko, muuten tulee ongelmia, siksi niitä on pakko metsästä.”

Lieksa 3.5.2004

”Tämä tilaisuus on viisi vuotta myöhässä, tilanne on jo ryöstäytynyt. Onko tällä enää mitään merkitystä, ollaanko turhan päiten äänessä.”

”Susipulliaisille porkkanoita nenään. Miksi annetaan tietoa, että EU ei määrää. Kuka sitten määrää? Pedot kesyntyvät ja kohta alkaa tapahtua ihmeellisiä.”

”1800-luvulla oli paljon susivahinkoja, ei maailman susikanta ole Suomen varassa. Pitää sopia maakunnallinen sopiva kanta. Suurin ongelma on pelko koiran puolesta, se on meidän perheen jäsen. Pitää kehittää suojalaitteita, eikö välkkyvalot auta?”

”Nykyinen susipolitiikka kääntyy itseään vastaan, pitääkö Itä-Suomen olla Suomen petopolitiikan maksumies.”

”Hoitosuunnitelma on paikallaan, kohtuullinen määrä on jo ylittynyt. 4–5 laumaa olisi sopiva ja loput poistetaan.”

”Pelko on ongelma, on sienestys, marjastus. Pitäisi saada rajat kannan kasvulle. En lähde ilman miestä enää metsään.”

”Metsästys on ainoa harrastus täällä, nyt pitää ensin kiertää koko alue, että voi päästää koiran metsään.”

”Pyyntilupiin joustavuutta, häirikköyksilöt heti poistoon, susia heti siirrettävä muualle, päätäntävalta Suomeen, ei EU:hun.”

”Susi kuuluu Suomen luontoon, mutta nyt pitää poistaa yksilöitä. Sudet käyttäytyvät nykyään ihan eri tavalla kuin ennen, ihmispelko on häviämässä.”

”RKTL:n tutkijat ilmoittivat, että alueella ei ole susia ja jo samalla reisulla susi söi ajokoiran, ei ole tietoa tutkijoilla.”

”Pitää hyväksyä, että jos on susia, tulee myös vahinkoja. Ei niistä päästä eroon, jos susi halutaan säilyttää Suomessa.”

”Nykyinen korvausmenettely on uudistettava, pitää korvata vahinko täysmääräisesti, joka piski.”

”Riistanhoitopiirin 30 suden ja 4–5 lauman tavoite on hyvä.” (Usea kannatuspuheenvuoro, kirj. huom.).

Ilomantsi 29.4.2004

”Kanta on liian iso, yksi susi yritti tupaan sisälle ja koira haukkui lasia vasten sisällä, kyllä kantaa pitää harventaa.”

”Kun kukaan ei uskalla puhua, pelätäänkö täällä, että greenpeaceläiset tai kettutyöt tulee.”

”Nyt ovat suden suojelijat ja hoitelijat väärillä alueilla, miksi ette kierrä Etelä- ja Länsi-Suomessa. Nykyinen lupien myöntämien on pelleilyä tai

vittuilua, kyllä täälläkin pitää olla asumisen oikeus. Susi tekee metsästyksen mahdolliseksi, pitääkö sudet siellä etelässä hengissä, ei mekään tulla neuvomaan sinne, miten porkkanoita viljellään.”

”Susi on tappanut 18 lasta 1880-luvulla ja tuhansia kotieläimiä, ei ole ihme, jos on susivihaa.”

”Pidetään se Patvinsuon lauma ja muut täältä pois.”

”Hoitosuunnitelman laadinnassa mennään metsään, kun kuunnellaan kaikkia, ei meiltäkään kysytä, rakennetaanko eduskuntaan lisärakennus. Eikö niitä pitäisi kuunnella, jotka elävät susien kanssa.”

”Jos saadaan kenttäväen ihmiset tasaveroisiksi keskustelijoiksi petoasioissa, se syrjäyttää korpilain ja uskon päätöksentekoon.”

”Ei tässä ole kysymys suden hoidosta vaan ihmisen hoidosta, hirvi säätelee susikantaa eikä susi hirvikantaa, eli hoidetaan hirvikannan säätelyllä susikantaa, mutta sitten voi tulla niitä ihmissyöntitapauksia.”

5.1.2 Kainuun riistanhoitopiiri

Kainuun susikannaksi arvioitiin 2003 noin 40 yksilöä, joista 30 oli poronhoitoalueen ulkopuolella ja 10 poronhoitoalueella. Susihavaintoja on tehty erityisesti Kuhmossa pihapiireistä. Sudet hankaloittavat jossain määrin normaalia elämää, ja myös pelkoa esiintyy. Kainuun riistanhoitopiirin mukaan susien suihin hävinneiden koirien määrää vuodelta 2003 ei tarkkaan tiedetä, mutta varmennettuja tapauksia on kolme, kaikki Kuhmosta. Suurimmaksi ongelmaksi koetaan kuitenkin normaalin koirametsästyksen estyminen. Hallan paliskunnan porohävikki on myös ollut merkittävä ja teurasporojen määrä on pudonnut vuoden 2001 yli 1 000 yksilön tasosta alle puoleen (Kainuun riistanhoitopiiri 2003, julkaisematon). Myös Kainuussa toimii Kainuun liiton vetämänä suurpetoneuvottelukunta.

Kainuussa erilaisia luonnonkäyttöön liittyviä sidosryhmiä osoittautui olevan runsaasti ja sidosryhmävastauksia palautui yhteensä 20. Vastaajina olivat luonnonsuojelutahoilta Kainuun luonnonsuojelupiirin lisäksi 3 paikallista luontoyhdistystä, Kainuun luontomatkailun ja luontovalokuvaajien edustus, Kainuun Metsästäjäliiton piiri ja Kainuun Kennelpiiri, 2 riistanhoitoyhdistystä ja 2 poliisipiiriä, 2 kuntaa ja Kainuun liitto, ympäristökeskus, 3 paliskuntain yhdistystä, Metsähallitus ja Kainuun Nuotta ry. Sidosryhmien väliseen neuvotteluun osallistui 13 henkilöä. Yleisölle järjestettyihin tilaisuuksiin osallistui Kuhmossa 93 ihmistä ja puheenvuoroja kuultiin 97; Sotkamossa 91 ihmistä ja puheenvuoroja 69 sekä Suomussalmella 55 ihmistä ja pidettyjä puheenvuoroja tai kommentteja kuultiin 43 kappaletta.

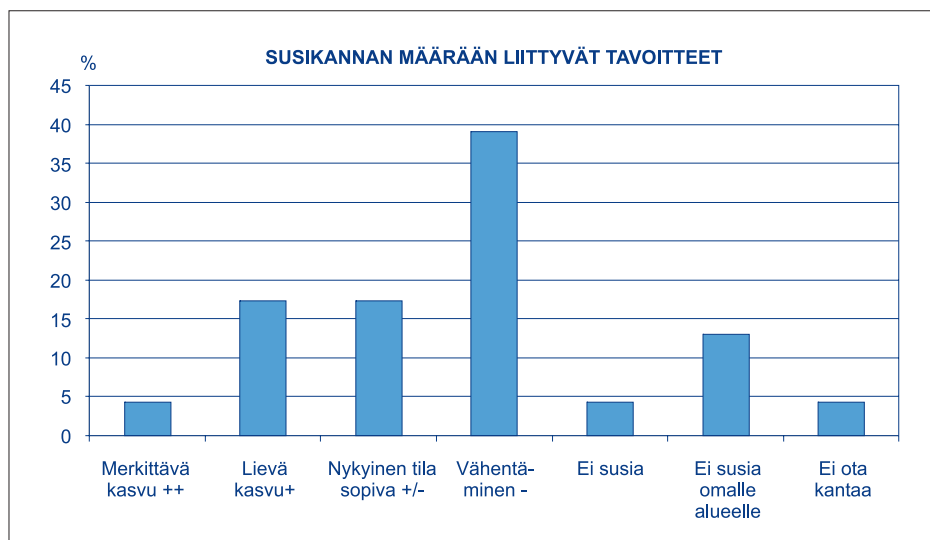
A Sidosryhmävastausten yhteenveto

Vastaajien kuvaukset Kainuun susitilanteesta osoittavat, kuinka eri tavalla susitilanne kokonaisuutena hahmotetaan eri tahoilla. Neljä vastaajaa näki nykyisen susitilanteen hyvänä ja positiivisena ilmiönä, mutta näistä kaksi mainitsi susien kuitenkin jo aiheuttavan ongelmia tai piti paikallisia tihentymiä liian suurina. 6 vastaajaa määritteli susikannan liian suureksi. Heistä monien mielestä tilanne on lähes kestävätkö tai sietämätön. Samoin usea vastaaja näki susivahingot keskeisinä esiin tuotavina asioina. Kolme vastaajaa määritteli neutraalisti tilannetta todeten kannan kasvaneen. Yhden vastaajan mielestä kanta ei ole kestäväällä pohjalla, vaan laitton ja laillinen metsästys hajottaa laumoja ja susihysteriaa lietsotaan.

Erilaisia ristiriitaisia tavoitteita tunnistettiin olevan, mutta niitä asemoitiin hyvin monien eri tahojen välille. Esiin nousivat metsästäjien ja kennelväen sekä suojelutahojen periaatteelliset näkemyserot, luottamuspuola suurpetotutkimuksen ja paikallisen väestön kesken, luontoyrittäjien ja valokuvaajien ja metsästäjätahojen välillä olevat ristiriidat, porotalouden sekä sudensuojelun ja susikannan kasvatuksen ristiriita. Ristiriitojen selittäjiksi tarjottiin tiedon puutetta, susivihaa ja petopelkoa. Vain yksi vastaaja näki, että ristiriitoja ei ole vaan että kaikki tahot haluavat vähentää susikantaa.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpitoon tarjottiin useimmin tiedotuksen ylläpitoa. Myös kantojen säätelyä ja vähentämistä, asennekasvatusta ja petopelon lietsonnan lopettamista tarjottiin useissa vastauksissa keinoiksi. Vahinkojen estoon panostaminen ja korvausjärjestelmän parantaminen nousivat niin ikään esiin. Tämän lisäksi esiin tuli joukko muita yksittäisiä ehdotuksia, esimerkiksi suden hoidon ja porotalouden yhteensopimattomuus. Myös kysymyskritiikki nousi esiin: yhden vastaajan mielestä sudella ja ihmisellä ei ole yhteiselo.

Sopiva susikannan määrittely polarisoi vahvasti vastaajia. Suurin osa vastaajista määritteli kannan liian suureksi, muutama vastaaja piti kantaa joko liian pienenä tai katsoi, että se ei ole levinnyt riittävästi (kuva 16). Monissa vastauksissa katsottiin, että poronhoitoalueelle susi ei sovi lainkaan – toleranssi on nolla.

Kuva 16. Kainuun sidosryhmävastaajien susikannan määrän tavoitteisiin liittyvä prosenttijakauma (vastaajia yhteensä 20).

Vastaavasti susireviireiksi sopivien alueiden määrän määrittelyssä jakauma hajosi poronhoitoalueen 0 laumasta enimmillään 20–25 lauman reviireiksi. Kuitenkin usea vastaaja hahmotteli, että 5–10 laumalle löytyisi soveliaat elinpiirit.

Susikannan säätelymenetelmissä selvästi suosituimmaksi nousi pyyntilupiin perustuva järjestelmä, mutta moni vastaaja näki myös viranomaispoistot tarpeellisina. Luonnon suorittama karsinta nähtiin neljässä vastauksessa keinona hallita susikantaa. Yhtä moni piti siirtoistutuksia perusteltuina. Muita kannanottoja nousi esiin aina suden vapaasta metsästyksestä tutkimuksen ja viranomaistoiminnan roolin korostamiseen kannan säätelyssä. Kokonaisuutena vastaajaryhmä jakautui muutamaa vastaajatahoon, jotka eivät hyväksy suden metsästystä ja muihin vastaajiin, jotka pitävät sitä välttämättömänä.

Häirikkösuden määrittelyssä pääosa vastaajista näki pihapiireissä toistuvasti kulkevat ja kotieläimiin erikoistuneet sudet häirikköinä. Ihmispelon menetys ja esimerkiksi ns. huvikseen tappaminen olivat myös useaan kertaan esiintyneitä määrittelyjä. Jotkut vastaajat näkivät ns. häirikkökäyttäytymisen johtuvan ihmisen toiminnasta, esimerkiksi metsästyksestä. Keinoiksi tarjottiin poistojen ohella vahinkojen estoa ja niiden ennakointia.

Susitutkimuksen kehittämiseksi tarjottiin lisää avoimuutta, lisää resursseja ja yhteistyön parantamista. Myös kannanottoja ”tutkimusta ei tarvita” tai ”sitä on tehty riittävästi” nousi esiin. Kannan seurannan kehittämistarpeissa hyvin useat vastaajat toivoivat pantaseurannan lisäämistä. Myös petoyhdysmiesverkoston kehittämistä ja uusien ihmisten saamista sen toimintaan esitettiin. Luottamuksen rakentaminen tutkimuksen ja petoyhdysmiesten välille nähtiin tarpeelliseksi. Avoimuus, rehellisyys, harkinta ja suurpetotietokeskuksen kehittäminen olivat tiedottamiseen liittyviä yleisimpiä kannanottoja.

Viranomaistoimintaa tulisi vastaajien mielestä kehittää myös avoimemmaksi, ja yhteistyön ja vuoropuhelun eri tahojen välillä tulisi parantua. Erään vastaajan mielestä salaperäisyys ja valehtelu pitäisi lopettaa. Yksi vastaaja korosti erävalvonnan merkitystä, ja toinen näkökulma katsoi metsästysnäkökulman olevan liian voimakas. Lainsäädännön kehittämiseksi puolet vastaajista katsoi, että joko suden suojelustatusta tulisi laskea tai tulisi muutoin parantaa metsästyksen edellytyksiä. Muutoin esille tuli paikallisuuden korostaminen päätöksenteossa, nykyisen lainsäädännön sopivuus, salametsästysrikosten koventaminen, kansallisen päätöksenteon korostaminen paikalliseen verrattuna sekä suden siirtäminen luonnonsuojelulain alle.

Muita näkökulmia kysyttäessä nousi esille, että kyselyn vastaajiin on yritetty vaikuttaa, susikannan hoitovastuuta tulee levittää laajemmalle Suomeen ja että pelkojen vaikutus tulee huomioida.

B Yleisötilaisuuksien puheenvuoroja

Sotkamo 11.5.2004

”Olen metsästäjä ja koiranomistaja. Metsästyksen ilo on mennyt, koko ajan pelko koiran puolesta. Teemme riistanhoitotyötä, harrastamme kenneltoimintaa. Se on kohta mahdotonta.”

”Ihmettelen koko hoitosuunnitelmaa, mitä hoitamista niissä on. Niitä ei tarvita kuin muutama. Kuka maksaa susitutkimuksen? Se on salaista hommaa. Miksi rahaa ei löydy korvauksiin, mistä ne tutkimusrahat tulevat?”

”Miten EU voi määrittää meidän susikantaa, eihän niitä voi kukaan omistaa.”

”Nyt kun kuullaan vastaajia. Pitää huomioida, kuinka paljon on kunkin ryhmän takana ihmisiä.”

”Susien luonnollinen poistuma tarkoittaa sitä, että ensin sudet tappaa hirvet. Pitää ensin selvittää, montako sutta me pyritään pitämään ja sitten loput pois.”

”Sen jälkeen kun tämä susitutkimus alkoi, kaikki on ryöstäytynyt käsistä. Päätäntävalta on mennyt Kainuun ulkopuolelle, ei tämä istuminen johda mihinkään.”

”Kyllä löytyy rahaa susien kartoittamiseen helikoptereilla, mutta jos mummo tarvitsee syrjäkylällä apua, ei löydy rahaa.”

”On niin suuri epäluottamus susitutkijoiden ja ihmisten välillä, ei saa tietoa, jopa valehdellaan.”

”Susien liikkeistä pitää saada tietoa reaaliajassa.”

”Kertokaa, mitä hyötyä on sudesta?”

”Susi on Suomen luonnon eläin, ehkä se riittää.”

”Susipelkoa on, mutta enemmän ulkopaikkakuntalaisilla, se punahilk-katarina vaikuttaa.”

”Tämä on yksipuolista keskustelua, jos täällä olisi nuoria ja naisia olisi keskustelu toisenlaista. Kainuun susikannan kehitys on ollut oikean-suuntaista, mutta jatkossa pitää asettaa rajoja mutta viranomaistoimin kuten Norjassa. En luota Kainuun alueen arviointeihin, toivon, että tiedon keruu ei jäisi näiden tilaisuuksien varaan.”

”Haaskaruokinta kesyttää karhut ja sudet. Jos niitä ei metsästetä, ne tulee syömään kohta kädestä.”

Kuhmo 12.5.2004

”Ei ole tullut edes mieleen, että metsästäisin sutta. Suteen liittyy vahvoja tunteita, lapsetkin on ihan innoissaan, kun näkee suden jälkiä. Tutkimus on hyvä asia ja tuonut paljon tietoa. Olen miettinyt 1800-luvun tapahtumia kriittisesti, kyllä vanhemmatkin tappaa lapsiaan. Jos silloin sitä eivät ole tehneet vanhemmat, ovat sudet tehneet niin, mutta täällä ollaan susipelon suhteen kestävämpiä kuin länsirannikolla.”

”Tunnen Kuhmossa lähes joka talon ja olen kiertänyt lähes 50 vuotta Kuhmoa. Tiedän, mitä sudesta ajatellaan. Ei se suurpetoneuvottelukunta toimi, kun ei saa olla edes eri mieltä. Susitilanne on kohta mahdoton, ja perusongelma on koirien käyttö metsästyksessä. Ei kukaan uskalla viedä koiraa kohta metsään, ei se ole hysteriaa, se on vain järkevää pelkoa.”

"Kyllä täällä riittää tilaa sekä susille että metsästäjille, ei niitä koiria kuole niin paljon susien suihin, jää niitä myös autojen alle. RKTL:n susitutkimus on tehnyt hyvää työtä, on saatu paljon hyvää tietoa, ja jos susikanta yhä kasvaa, miten se lähtee sitten liikkeelle. Susi ei ole uhka elinkeinoille. Koiranpito on harrastus, mutta porotalous on eriasia. Jos minulta koira kuolee, sitten hankin uuden."

"Olen saanut monta soittoa, että pihapiirissä on susi, mitä saa tehdä. On poronhoitoalueen rajan kirot, sen rajoilla pitäisi kantaa pitää pienempänä. Vastuuta pitää jakaa Helsinkiä ja Nuuksiota myöten."

"Ei se ole pelkästään metsästys vastaan sudet, kyllä karjan pito pitää huomioida, se on elinkeino."

"Haaskaruokinta vääristää koko suurpetotilannetta, ei ihmisen tule ruokkia petoja, pedon tulee olla villi ja vapaa."

"Korvaukset nopeaksi ja täysmääräisiksi, koirantappajalaumat poistoon ja alueellisesti tasainen kanta."

"Kannanhoitoalueet tulee saada maakuntatasoisiksi, muuten tihentymiä ei voida purkaa."

"Susi levittää ekinokokkia, Baltiassa metsämarjoja ei voi käyttää keittämättä. Onko meillä pian sama edessä?"

Suomussalmi 12.5.2004

"Susi ja poro on mahdoton yhtälö, jos porotaloutta aiotaan harjoittaa. Tästä on 35 vuoden kokemus, ja ongelmat on aina samat. Susia tulee Venäjältä. Ei ole myöskään tutkittu, mitä vahinkoa pantasudet aiheuttaa. Se pitäisi selvittää."

"Sudelle tulee saada vapaa metsästysoikeus, ennen systeemi pelasi hyvin, mutta nyt on mennyt vaikeaksi. Nykyinen lainsäädäntö on terrorismia."

"Mihin me susien hoidolla pyritään, mihin niitä tarvitaan sellaiset määrät. Viro sai helpommat säännöt. Jo1800-luvulla tiedettiin, että susi syö ja nyt hirveästi tutkitaan."

*”Vieläkö ne herrat pelottelee kansaa, että Suomi joutuu tuomioistui-
meen.”*

*”Tutkimus on paljastanut, että on ekinokokkia. Onko tästä tietoa, miten
se susi sitä levittää, millainen riski se on. Eikö tämä pitäisi tutkia vai
eikö sitä haluta tutkia?”*

*”Jos lainsäädäntö pysyy tällä mallilla, se loppuu parin kolmen vuoden
päästä poronhoito Hallassa ja sitten Näljängässä. Ne tulee rajan takaa
ja Kainuusta. Tutkijat luuli, että susi ei saa metsäpeuraa, mutta sekin on
osoittautunut toisin.”*

”Eikö poroja voi suojata aitaamalla?”

”Se on liian työlästä ja kallista.”

*”Kainuun kantaa pitää harventaa, koska se koskee myös näitä alueita.
Sitten susia myös Nuuksioon, Lounaaseen ja Länsi-Suomeen, meidänkö
pitää täällä ainoina kärsiä.”*

”Onhan se susi yksi monimuotoisuuden ilmentymä.”

”Se on hyvä elukka, mutta tänne se ei mahdu.”

*”Petojen ruokinnasta (haaskaruokinnasta) on porotaloudelle etua, koska
silloin ne eivät syö niin paljon poroja mutta mitä muita lieveilmiöitä siitä
on?”*

5.1.3 Kymen riistanhoitopiiri

Kymen riistanhoitopiirin toimialue jakautuu kahteen maakuntaan: Etelä-Karjalaan ja Kymenlaaksoon. Susien esiintyminen on painottunut viime vuosina vahvasti Etelä-Karjalaan. Susikannan määräksi Kymen riistanhoitopiiri arvioi 25–30 eläintä. RKTL:n kantatietojen mukaan alueella oli vuonna 2003 1–2 pentuetta ja yhden lauman reviiri oli osin yhteinen Venäjän kanssa. Kymen riistanhoitopiiri arvioi vuonna 2003 sudella olevan 4–5 pääesiintymisaluetta: Ylämaa, Pyhtää, Ruokolahti–Imatran-seutu ja Rautjärven seutu. Susia liikkuu Venäjän rajan pinnassa ja kulkee rajan molemmin puolin (Kymen riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon).

Kymen riistanhoitopiirin alueella susikannan kasvun ongelmallisuutta peilataan pitkälti alueen suureen väestötiheyteen ja karjankasvatukseen. Kymessä sidosryhmävastauksia

kertyi yhteensä 22. Suurta määrää selittää kahden maakunnan olemassaolo, jolloin toisilleen rinnakkaiset organisaatiot vastasivat molemmista maakunnista. Vastauksia tuli sekä Kymenlaakson että Etelä-Karjalan luonnonsuojelupiireiltä, Metsästäjäliiton Kymen piiriltä, Kymen läänin Kennelpiiriltä, 3 riistanhoitoyhdistykseltä, poliisipiiriltä ja kunnalta, Etelä-Karjalan liitolta, Ympäristökeskukselta, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson MTK:lta, Etelä-Karjalan ProAgrialta, Kaakkois-Suomen metsänomistajien liitolta, Metsäkeskukselta ja tiepiiriltä. Yhdeltä vastaajataholta tuli myös kaksi eri vastausta, koska tahon sisällä tuli näkemyseroja vastausten linjasta. Kyseinen asia nousi myös mediassa esille, mikä hyvin osoittaa susikysymyksen ”lämpötilaa”. Sidosryhmäneuvotteluun osallistui 14 ihmistä, jotka edustivat 13:a eri tahoa.

Yleisötilaisuuksia alueella järjestettiin 4. Valkealassa oli paikalla 13 ihmistä ja puheenvuoroja pidettiin 60. Haminassa paikalla oli 17 ihmistä ja puheenvuoroja 63. Rautjärvellä osallistujia oli 50 ja puheenvuoroja pidettiin 93. Lappeenrannassa osallistujia oli 34 ja puheenvuoroja pidettiin 104.

A Sidosryhmävastausten yhteenveto

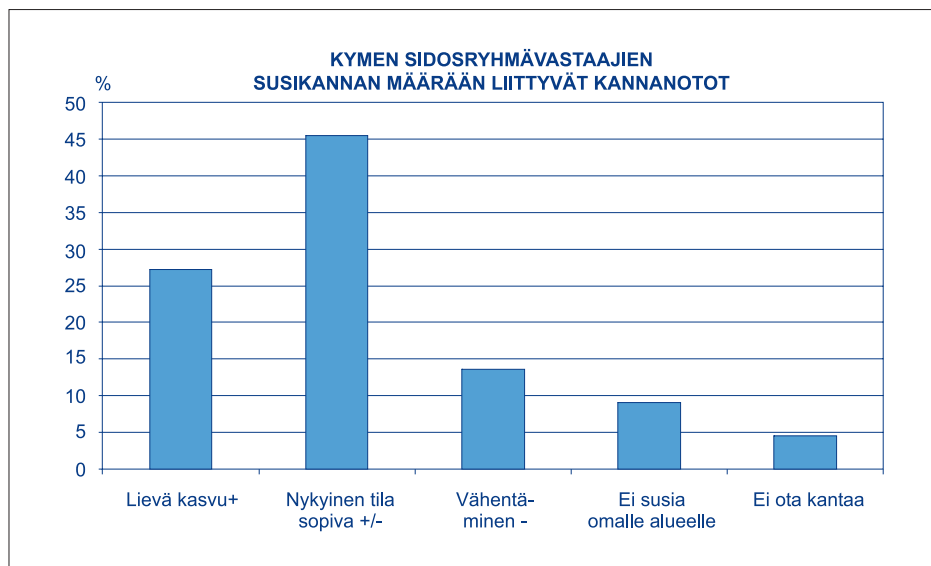
Kymen riistanhoitopiirin alueen vastaajissa on sekä Kymenlaaksossa että Etelä-Karjalassa vaikuttavia toimijoita, mikä vaikuttaa vastausten sisältöön. Susikanta keskittyy Etelä-Karjalaan, ja Kymenlaaksossa tavataan sutta satunnaisesti.

Susitilanteen kuvauksessa esiin nousseet näkökulmat hajautuivat kuten muuallakin tilanteen toteavasta vahvoin vaatimuspohjaisiin kannanottoihin. Monet vastaajat näkivät kannan epätasaisen jakautumisen ja muita esiin tulleita ongelmia, kuten liian tiheä kanta, kasvaneet vahingot ja susipelot. Myös psykologisia ongelmia nähtiin esiintyvän. Vastavasti muutama vastaaja piti tilannetta varsin rauhallisena ja mainitsi sutta esiintyvän lähinnä satunnaisesti (lähinnä Kymenlaakso). Muutama vastaaja näki tilanteen olevan jo huolestuttava, ja että se estää koirien käytön (Etelä-Karjala).

Suurin osa vastaajista tunnisti alueella olevan ristiriitaisia susikantaan liittyviä tavoitteenasetteluja. Monet vastaajat näkivät ristiriidat suojelijoiden ja paikallisten ihmisten välillä. Kuitenkin varsin monet myös näkivät, että ristiriitaisia tavoitteita ei ole ja että on yhteinen tahto kannan vähentämiseksi tihentymäalueilla.

Ihmisen ja suden yhteiselon ylläpidon keinoiksi yli puolet vastaajista tarjosi kannan säätelyä ja häirikkösusiin puuttumista; samoin vahingonkorvausjärjestelmän parantaminen nousi toistuvasti esiin. Myös monet näkivät, että tiedotus ja valistus ovat keinoja, jotka auttavat ihmisiä sietämään sutta. Samoin susien liikkeiden seurannan merkitys ja niistä tiedottaminen tuotiin esiin. Yksi vastaaja oli kuitenkin sitä mieltä, että yhteiselo ei voi olla, koska alueet ovat niin tiheästi asuttuja.

Susikannan määrään liittyvissä kannanotoissa tavoitteenasettelut olivat keskimäärin maltillisia. Varsin monet pitivät nykyistä tilannetta hyvänä, mutta kannan toivottiin esiintyvän laajemmalla. Monet halusivat jo vähennettävän tihentymäalueiden kantaa. Vain yksi kannanotto oli lähes nollatoleranssin kannalla, ja vastaavasti muutamassa vastauksessa haluttiin kannan edelleen lisääntyvän (kuva 17). Sudelle sopivia reviirejä nähtiin alueella olevan 1:stä aina 4–5 reviiriin.

Kuva 17. *Kymen sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajien määrä 22).*

Susikannan säätelyyn liittyvissä kannanotoissa selvä enemmistö näki pyyntilupiin perustuvan järjestelmän olevan keino puuttua tarvittaessa susikannan määrään, myös häiriöyksilöihin kohdistuvaa metsästystä tarjottiin sen rinnalle muutamassa vastauksessa. Muihin alueisiin verrattuna huomattavan moni näki susien siirrot keinona hoitaa susikantaa ja yksi vastaaja tarjosi myös viranomaisten suorittamia poistoja vaihtoehdoksi. Muissa kohtaan liittyvissä kannanotoissa korostettiin yleensä metsästyksen ja kannan säätelyn merkitystä, mutta esiin tuli myös näkökulma, että kannan säätelyyn liittyvä asiantuntija tulisi olla muualta kuin riistanhoitopiiristä tai poliisipiiristä.

Häirikösuden määrittelyssä vastaajat olivat varsin yksimielisiä. Pihoihin toistuvasti tuleva, ihmisarkuuden menettänyt ja kotieläimiä saalistava yksilön katsottiin täyttävän häiriökäyttäytymisen kriteerit. Keinoiksi tarjottiin eläimen poistoa ja yhdessä vastauksessa jatkuvaa metsästystä, joka ennalta ehkäisisi kyseisen ongelman.

Tutkimuksen kehittämiseksi tarjottiin resurssien lisäämistä, pantaseurannan lisäämistä, susien liikkuvuus- ja käyttäytymistutkimusta ko. alueella ja rajaylitysten vaikutusten selvittämistä kannalle. Kannan seurannan kehittämiseksi toistuvasti nousi esiin petoyhdys-

miesverkoston kehittäminen ja sen toiminnan turvaaminen. Myös uusien laskentamuotojen kehittämistä toivottiin.

Tiedotuksen toivottiin olevan asiallista ja avointa, mutta media sai myös kritiikkiä. Median katsottiin lietsovan uutisoinnillaan petovastaisuutta. Viranomaisten toiminnalta toivottiin yhteistyön lisäämistä, tehtäväjaon selventämistä, päätöksenteon siirtämistä lähemmäs aluetta, RKTL:n roolin vahvistamista, päätöksen nopeutta ja rohkeutta. Lainsäädännön muutostarpeita nähtiin olevan koskien suden suojelustatusta ja korvausmenettelyn parantamista. EU-sidonnaisuuden haluttiin pienenevän ja päätöksenteon olevan kansallisissa käsissä.

Muissa kannanotoissa nousi esiin useammalta taholta susikysymyksen polarisoituminen. Monet vastaajat näkivät suojeluväen toimivan paikallisten etuja vastaan ja lisäävän susikantaa EU:ta apuna käyttäen. Ministeriön katsottiin myötäilevän heitä. Yksi vastaaja halusi toimittajille koulutusta petoasioiden uutisoinnissa.

B Yleisötilaisuuksien kommentteja

Valkeala 12.5.2004

”Viljelijät on pelloilla ja tiedotus on epäonnistunut, ei ole ihmisiä paikalla.”

”Petoyhdysmiehet ovat turhautuneet työhönsä, eivät saa pyyntilupia vastineeksi, mmm:ssä ei ymmärretä sitä työtä, mitä täällä tehdään.”

”Petojen istutus Helsingin ympäristöön auttaisi päätöksentekoa.”

”Oikeustajuun ei sovi se, että omaisuutta ei saisi puolustaa. Pitäisi selvästi kirjata säännöt, milloin saa toimia, jos susi hyökkää kotipihalle tai lampaiden kimppuun.”

”Kotieläinten aitaus on mahdotonta. Jos yksi alue aidataan, eläimet siirtyvät toiselle alueelle, aidattavaa riittää.”

”Koulukuljetus toimii aivan itärajalta. Sudet ovat hulttanoita, ne kulkee talvella teitä myöten ja jos lapset ovat samalla koulutiellä, en menisi itsekään ilman haulikkoa. Mutta kuljetukset pitäisi kuntien maksaa.”

”Susi säätelee hirvikarjaa, mutta niitä tarvitaan paljon, jos hirvikantaa pitää säädellä. Meillä kaadettiin 4 000 hirveä viime vuonna. Susi kuuluu oikeassa suhteessa meidän luontoon, 6–7 yksilöä.”

”Susilauman näkeminen aiheuttaa pelkoa, ja se on koko ajan olemassa, varsinkin lapsilla. Kaveri kohtasi karhun tiellä ja pakitti 300 metriä, ei se hyvältä tuntunut.”

”Metsästäjille kiitos susikannan seurannasta, että jaksavat tehdä. Häirikkösudet pitää poistaa ja kanta pitää riittävän pienenä, se on jo nyt liian iso.”

”Susi lisääntyy niin nopeasti, että 3–4:ää paria ei voida hyväksyä. Jos niin paljon tulee, silloin rupeaa tapahtumaan, ei me haluta ryhtyä rikollisiksi.”

Hamina 13.5.2004

”Ihmetyttää tämä susien voimakas suojele, mitkä ovat sen perusteet. Kun susi tulee pihapiiriin ja syö lampaan, ei siitä tule mitään seuraamuksia, mutta ihmiselle kyllä tulee, EU sen määrää. Susi rikkoo kotirauhaa, omaisuuden suojaa, se eriarvoistaa ihmisten aseman maaseudulla eikä siihen kukaan puutu. Suomen viranomaisten tulee puuttua tähän, tämä rikkoo jo perustuslakia.”

”Mitenkä suurpetoyhdysmiesten toimintaa voidaan tukea, hehän tekevät sen talkoilla. Puhelinkuluja, polttoainekuluja – ei riistanhoitoyhdistyksellä ole tähän varaa. Se kuitenkin varmistaisi paremmin havaintojen kirjaamisen.”

”Jos saamme päätösvallan paikalliselle tasolle susikysymyksessä, silloin hyväksymme 3–4 susiparia alueelle, muuten emme.”

”Susi on ihmiselle suhteellisen vaaraton.”

”Susi on lapsille vaarallinen.”

”Susi kuuluu luontoon, mutta ei asutuksen pariin vaan erämaihin.”

Rautjärvi 6.5.2004

”Susia on molemmin puolin rajaa, niitä tulee ja menee. Pentuehavaintoja oli 3:lta eri alueelta, mutta silti virallisesti vain 2 pentuetta. Kumpien susia ne on, Venäjän vai Suomen, vaikea niistä on sanoa.”

”Ruokolahden ja Rautjärven alueella on 10 suden lauma.”

”Tällä asialla on kiire, ei metsästäjät halua susia tappaa. Sudet muodostaa täällä uhkan normaalille tavalliselle elämälle. Pitää kysyä, miksi susilupia ei tule, ei toisinpäin. EU:n perussopimus takaa, että täällä pitää pystyä asumaan normaalia elämää eikä tällaiset susikyödytyksen koululaisille ole sitä. Nyt ei pelkkä puhe riitä, tarvitaan tekoja eli susilupia.”

”Ne tulevat pihoihin, lapset pelkää, koiraa ei uskalla pitää irti eikä päästää metsään.”

”Kun susi tappaa uhrin, sehän repii joka puolelta – ei se ole ihme, jos sitä pelkää.”

”Karhutilanteet ovat ihmisen aiheuttamia, ei se kyttää ihmistä, mutta susi tekee toisin, se hakeutuu tilanteeseen.”

”Meidän pitää säädellä hirvikantaa, mutta miten se tehdään, kun koiraa ei uskalla viedä metsään.”

”Täällä menee paljon koiria pihoilta, josta ei tule mitään tietoa tilastoihin, kun ne eivät ole metsästyskoiria.”

”Susipelko johtuu punahilkkasadusta, kun sitä meille kerrottiin ja sitä silmät pyöreinä kuunneltiin ja onhan siitä tietoa, että sudet ovat ihmisiä tappaneet ja voi niin tapahtua nytkin. EU on kaukana ja siltä on annettu tietoa, että kansallisella tasolla voidaan päättää mutta Suomi on mallioppilas. Miksi riistapäällikkö ei voi tehdä päätöksiä, se on virkavastuullinen.”

”Kerrot, että täällä puhe on susikriittistä. Kaipaatko tänne suden puolustajia? Kun tämä menee poliittiselle tasolle, kyllä vihreät tekee jonkin lehmänkaupan.”

”Korvauskäytäntö pitää muuttua. Meiltä on karhu vienyt kaksi hiehoa, ja korvas vain viipyy, eikä se taso ole oikea. Eläimen arvo määritellään väärin.”

”Kysyin siltä susitutkijalta, montako sutta tänne mahtuu. Se sanoi, ettei yhtään, että täällä on liian paljon asutusta.”

Lappeenranta 7.5.2004

"Susi tervehdyttää eläinkantoja, sudesta ei ole mitään haittaa myöskään lampolalle."

"Kun poikkeuslupia myönnetään, myönnättekö te riistapäälliköt niitä myös sudelle. Riistamiehet niitä susia ampuu, eikä ne saa mitään tuomioita. Susi kuuluu Suomen luontoon. Eikö todella ole muita ongelmia, mihin tämä maailma on menossa."

"Kuka takaa, että susi tai karhu ei tee mitään missään tapauksessa ihmiselle. Oma poika meni kouluun, ja tiellä tuli kaksi sutta vastaan. Se palasi kotiin ja haki krossipyörän ja meni sillä bussille saakka. Me metsästäjät olemme järjestäytyneet, me maksamme itse vahingot. Näistä asioista pitää keskustella, mutta syylistää ei pidä. Jos verrataan tätä valkoselkätikkaprosessiin: miten kävi, kuka siinä lopulta kärsii?"

"Naapuri pitää koiraa narussa, eikä susi ole sitä vienyt. Kuinka paljon koiria jää auton alle, pitää verrata siihen."

"Media lietsoo petovihaa. Miksi media tekee niin isoja juttuja? Pitäisi tutkia, miksi on niin paljon petovihaa."

"Kun Suomeen otettiin pakolaisia, ei olisi tarvinnut olla kummoinen sosiologi, kun arvasi, että ongelmiahan siitä tulee ja skinhead-ilmiö. Susiasia on vähän samanlainen, nyt täällä väestö kärsii niistä. Luuletteko, että esimerkiksi Ahvenanmaa suostuisi ottamaan susia alueelleen."

"Susikantaa pitää alkaa hyödyntämään, verratkaa esimerkiksi Keniasa leijonien hyödyntämistä. Tehdään aitauksia, tehdään yhteistyötä. Pitää elävöittää maaseutua, nyt esimerkiksi Savitaipaleelta muuttaa 100 ihmistä vuodessa pois, pitää tehdä kiireesti jotain, muuten nämä alueet tyhjenee."

"Eikö luonnonvarainneuvosto ehdottanut, että lupapolitiikan huolehtii riistanhoitopiirit mutta että vahinkoeläimet hoitaisi mmm, siellä se pitää säilyttää."

"Luvat mmm:lle, susikanta pitää saada kasvamaan."

"Kyllä ihminen pärjää petojen kanssa, pitää elää vain rinnakkain, eikä kilpailla keskenään, esimerkiksi Nepalissa on hyviä kokemuksia."

”Paljonko siellä Nepalissa on hirvikoiria ja ajokoiria?”

”Kyllä susien määrissä pitää huomioida kokonaisuus, pitää huomioida vahingot, niillä pitää olla riittävästi ruokaa.”

”Älkää viekö niitä koirianne metsään, kyllä Suomen hirvikanta kestäisi vaikka 4 000 suden kannan.”

”Mitä sitten tapahtuu, kun hirvikanta romahtaa, mitä ne sudet siten syö.”

”Siirretäänkö susia muualle? Ongelma on vain se, minne niitä siirretään, kuka niitä haluaa, kenellä yleensäkin on oikeus päättää toisten elinympäristön olosuhteista, mistä se oikeutus tulee. Jos jollakin on siihen oikeus, voisimmeko täällä maalla määritellä, että rottien tulee saada elää vapaasti kaupungeissa.”

”Tuo olisi ihan hyvä keskustelun aihe, mutta susi jätetään pois tästä keskustelusta.”

5.1.4 Etelä-Savon riistanhoitopiiri

Etelä-Savon alueella susien esiintyminen on aivan viime vuosien aikana vakiintunut myös muualle kuin itärajan tuntumaan. Riistanhoitopiiri omassa kanta-arviossaan määritteli alueen susikannaksi 8–20 yksilöä. Alueellisen kannan koon määrittelyn ongelmana on, minkä riistanhoitopiirin kannaksi raja-alueella esiintyvä lauma tai yksilöt katsotaan kuuluvaksi. Etelä-Savon pohjoisosissa liikkuva susilauma elää myös osittain Pohjois-Karjalan puolella, ja vastaavasti sekä Punkaharjulla ja Puumalassa liikkuvat laumat oleilevat myös Kymen riistanhoitopiirin puolella (Etelä-Savon riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon).

Etelä-Savon susitilanne on myös keskusteluttanut alueella runsaasti, koska vuoden 2003 aikana alueella laskettiin joutuneen susien tappamiksi noin 20 koiraa, joista 14 oli kadonnut pihapiiristä. Läheskään kaikki tapahtumat eivät olleet vahingonkorvausten piirissä eivätkä näy virallisissa vahinkotilastoissa (Etelä-Savon riistanhoitopiiri 2004).

Etelä-Savon sidosryhmävastauksia käsiteltiin yhteensä 11. Vastaajina olivat Metsästäjälaiton Etelä-Savon piiri, Etelä-Savon Kennelpiiri, Etelä-Savon riistanhoitopiiri, Punkaharjun ja Savonlinnan riistanhoitoyhdistykset, Juvan ja Varkauden poliisipiirit, Joroisten ja Puumalan kunnat, Etelä-Savon Metsänomistajaliitto ja Etelä-Savon TE-keskus. Sidosryhmäneuvotteluun osallistui 13 ihmistä.

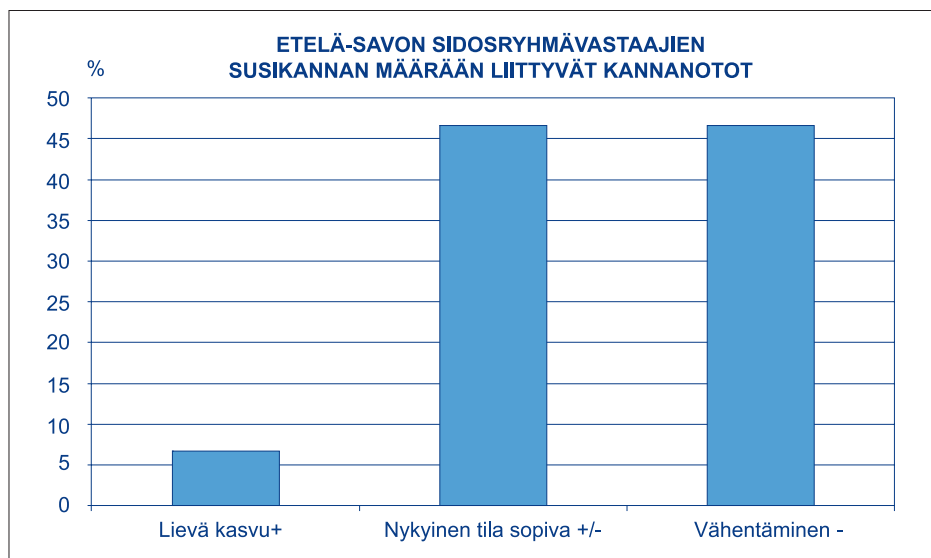
A Sutta koskevan sidosryhmäkyselyn vastausten yhteenveto

Etelä-Savon alueen sidosryhmävastauksissa kuvattiin alueen susitilannetta pääasiassa toteavasta näkökulmasta: kanta kasvaa alueella, mutta se on jakautunut epätasaisesti ja painottuu alueen itäosiin. Jotkut ilmaisivat huolestuneisuutensa, että kanta on jo liian korkea tai sietämättömän korkea. Myös vahinkouhkan arvioitiin kasvavan.

Alueellisia ristiriitaisia tavoitteita tunnistettiin olevan, ja niiden taustat hahmoteltiin useassa vastauksessa johtuvan siitä, että kannan kasvatusta ei hyväksytty ja että paineet siihen tulevat alueen ulkopuolelta. Kaksi vastaajaa ei nähnyt ristiriitoja olevan tai ei niitä tunnistanut. Yksi esiin tullut näkökulma moitti ihmistä liian suuresta tappamishalusta ja katsoi sen ruokkivan ristiriitoja. Myöskin susi-istutuksia pidettiin vastuuttomina.

Suden ja ihmisen yhteiselon varmistamiseksi noin puolet vastaajista tarjosi vaihtoehtoksi kannan säätelyä tai metsästystä, jonka tarkoituksena olisi pitää sudet erämaissa, arkoina ja myös susikanta pienenä. Useat vastaajat tarjosivat oikean ja asiantuntijatiedon tarjoamista keinoksi. Myös paikallinen päätöksenteko, joustava lupamenettely ja häirikköyksilöiden poisto tuotiin yksittäin esiin.

Sopivan susikannan määrittelyssä puolet vastaajista ilmaisi nykyisen kannan olevan joko liian suuri tai olevan sitä paikallisesti tarkasteltuna. Kolmessa kannanotossa ehdotettiin susimäärää lukuina, jolloin noin kahta (2) paria pidettiin sopivana ja yksi vastaaja arvioi kuuden (6) tasaisesti jakautuneen susiparin olevan alueen kestävä susimäärä (kuva 18). Sopivia susielinpiirejä alueella arvioitiin olevan vaihteluvälillä 2–6, mutta kolmessa vastauksessa todettiin, ettei sellaisia ole.

Kuva 18. Etelä-Savon sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajien määrä 11).

Susikannan säätelymenetelmistä vastaajat olivat varsin yksimielisiä. Kaikki tarjosivat pyyntilupajärjestelmää sopivaksi keinoksi säädellä susikantaa. Kaksi vastaajaa katsoi sen rinnalla häiriöyksilöihin keskittyvän metsästyksen perustelluksi. Tämän lisäksi puolet vastaajista erikseen määritteli, että pyyntilupien käyttö tulee kohdistaa häirikkösusiin. Kun kysyttiin erikseen häirikkösuden määrittelyä, kaikki vastaajat määrittelivät häirikköeläimen olevan toistuvasti pihapiireissä vieraileva ja kotieläimiä toistuvasti saalistamaan pyrkivä yksilö.

Tutkimuksen kehittämistarpeissa esiin tulleet näkökulmat liittyivät susien liikkumisen seurannan tarpeellisuuteen ja sitä koskevan tiedon välittämiseen, ylipäänsä oikean tiedon esiin tuomiseen ja myös tutkimustoiminnan tehostamiseen. Susikannan seurantaa halutaisiin avoimeksi, tiukaksi ja paikallisin tietoihin luottavaksi. Myös yhteiskunnan rahallista osallistumista kaivattiin. Petoyhdysmiesverkoston arvostus ja motivointi tulivat myös esiin. Tiedotuksen toivotaan olevan asiallista, nopeaa, avointa ja säännönmukaista.

Viranomaistoimintaan liittyvät näkökulmat korostivat avoimuutta, paikallisen päätöksenteon vastuuttamista riistanhoitopiirille ja häirikkösusien poistamista. Lainsäädännön kehittämiskannanotoissa EU:n arvostelu nousi hallitsevaksi. Yli puolet vastaajista arvosteli sekä direktiiviä että metsästyslainsäädäntöä ja vaati niihin muutoksia. Päätavoitteena oli lupamenettelyn joustavuus ja läheisyysperiaate. Yksi vastaaja piti nykyistä säädöstä hyvänä.

Muissa kannanotoissa nostettiin esiin susipelon vaikutukset, susikeskustelun tunne- ja asennepitoisuus ja yhteistyön kehittäminen eri tahojen välille, erityisesti suojelija- ja metsästäjätahojen välille.

B Yleisötilaisuuksien kommentteja

Alueella järjestettiin 2 yleisötilaisuutta. Toinen oli Juvalla, johon osallistui 43 ihmistä ja tilaisuudessa kuultiin 52 puheenvuoroa ja kommenttia. Toinen tilaisuus pidettiin Savonlinnan Varpalassa, jossa oli paikalla 36 ihmistä ja jossa pidettiin 65 puheenvuoroa.

Juva 24.5.2004

”Seuraan susien liikkeitä säännöllisesti, minulla on tarkat muistiinpanot kaikista havainnosta. Alueella liikkuu susia useassa eri ryhmässä, mutta vain yksi isompi 5 suden lauma Savonrannalla.”

”Sudet pitävät kurissa kulkukoirat ja kissat, susi ei ole vaarallinen, mutta poliisin pitää poistaa häirikköyksilöt.”

”Suojelujärjestöt kokee sanan metsästys pahimpana, niiden mielestä se on huvia. Häirikkösusia ei ole olemassa, susikammo on sisään rakennettu. Sudesta on tehty EU-politiikkaa, auto on koirille vaarallisempi kuin susi. Juvan seudulla on liikaa susia, se häiritsee liikaa metsästysharrastusta. Metsästys on haja-asutusalueella tärkeä harrastus.”

”Ei pelätä vain koirien puolesta, vaan myös marjastajat pelkää susia.”

”Luvat riistanhoitopiireille, susia pitää metsästää.”

”Luvat poliisille, ei metsästysyhdistyksille.”

”Meillä ei ole geneettistä ongelmaa susikannassa, kun on Venäjän kanta vieressä.”

”Ei voi enää järjestää koirakokeita, kun on susia, ei kukaan tuo koiraansa susialueelle.”

”Muija ei lähde enää marjaan yksin, eikä koira voi päästää enää metsään ilman tutkaa. Miksi susia ei voida pannoittaa lisää, että saadaan niiden liikkeistä tietoa. Onko näillä keskusteluilla mitään merkitystä?”

”Lehmät on pakko pitää ulkona, ja kuitenkin ne pitää suojata susilta pitämällä sisällä. Mutta kuka vie ihmiseltä pelon? Säädellä nyt sitä susikantaa, että tämä ikäluokka ehtii marjansa poimia.”

”Poistakaa nyt kiireesti se korvausten omavastuu. Tiedän monta vahinkoa, joista ei saa korvausta. Esimerkiksi hyväskuinen kantava hieho, korvaus oli 80 euroa; jo kuljetus jätteenkäsittelyyn maksoi 50 euroa, eli korvausta ei tullut käytännössä lainkaan. Vastaava eläin maksaa ostetuna satoja euroja.”

”Susia pitää olla ja EU tyytyväinen, viedään ne Natura-alueelle aitauksiin.”

Varpala Savonlinna 25.5.2004

”Susi tuli pihaan viikko sitten, keskellä päivää, iso vaalea susi.”

”Susikannat on kasvussa, viikoittain nähdään ja soitellaan ja kysellään tietoa, sitä kaivataan.”

”Ollaan siinä pisteessä, että pyyntilupia tarvitaan ja lupa on voimassa kunnes susi saadaan.”

”23 vuotta sitten oli susi Enonkosken seudulla ja vei 20 nautaa. Siitä tuli puheenaihe. Lehdessä luki, että susiviha riehui. En minä nähnyt susivihaa, mutta raa’asti se söi, ensin repi utareet ja antoi lehmän mennä ja sitten vasta tappoi.”

”Keskeinen ongelma on, että ihmiset turhautuu. Kanta kasvaa ja lupia ei ole. Meillä on ongelma, jolle ei voida mitään. Jo se auttaa, että olisi tieto, että voidaan puuttua, nyt sitä ei ole.”

”Minun motto on, että sutta luille. Olemme menossa kohti 1800-lukua, ja meillä on tutkijoita, joita susi elättää, ilmeisesti myös alustaja. Tämä on pelleilyä, nyt sosialisoidaan Suomea tällä politiikalla.”

”Ei susi ole aiheuttanut ihmisvahinkoja, karhu on pahempi. Suden pelko tulee koiran puolesta, pitää saada kunnon korvaukset.”

”Pitää saada tasainen susikanta Suomeen, ne pitää levittää.”

”Ei näitä vahinkoja onneksi kovin paljon ole ollut. Koiria hukkuu jäihin ja jää autojen alle, ei se susi pahin uhka ole.”

”Miksi susiasiaa ei ratkaista niin kuin kotka-asiaa, korvaukset pentueesta?”

”Tässä on iso riski, kun näin kysytään ihmisten mielipidettä. Jos tämä ei johda mihinkään konkreettiseen, ollaan tämän jälkeen vielä paljon suuremmissa vaikeuksissa. Tämä pitäisi päättäjien ymmärtää.”

5.1.5 Pohjois-Savon riistanhoitopiiri

Pohjois-Savon alue on saanut pysyvän susikannan aivan viime vuosina. Pohjois-Savon raja-alueilla sekä Kainuun että Pohjois-Karjalan puolella on susireviirit, jotka ulottuvat myös Pohjois-Savon puolelle. Erityisesti Sonkajärven ja Rautavaaran seudulla susihavainnot ovat olleet tavallisia viime vuosina. Pohjois-Savon riistanhoitopiirin mukaan alueella liikkuu 15 sutta (Pohjois-Savon riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon).

Pohjois-Savon alueelta palautui sidosryhmävastauksia 29. Paikallistason vastaajia, kuntia ja riistanhoitoyhdistyksiä, oli runsaasti, ja niistä otettiin otanta. Aineistosta käsiteltiin 11 vastausta, jotka olivat Pohjois-Savon luonnonsuojelupiiri, Pohjois-Savon Kennelpiiri,

Rautalammin, Kiuruveden ja Rautavaaran riistanhoitoyhdistykset, Varkauden poliisi, Pohjois-Savon riistanhoitopiiri, Lapinlahden ja Kaavin kunnat, Pohjois-Savon Metsänomistajien liitto & MTK Pohjois-Savo ja Metsähallitus. Sidosryhmien väliseen neuvotteluun osallistui 10 ihmistä.

Yleisötilaisuuksia järjestettiin neljä (4). Ylä-Savossa tilaisuudet pidettiin Rautavaaralla, Sonkajärvellä ja Kiuruvedellä. Rautavaaralla tilaisuudessa oli paikalla 117 ihmistä ja tilaisuudessa kuultiin 58 puheenvuoroa. Sonkajärvellä osallistujia oli 78 ja puheenvuoroja 54 sekä Kiuruvedellä 86 osallistujaa ja puheenvuoroja 55. Pohjois-Savon keskiosissa Siilinjärvellä pidetyssä tilaisuudessa oli paikalla 81 ihmistä ja puheenvuoroja tai kannanottoja kuultiin 61 kertaa.

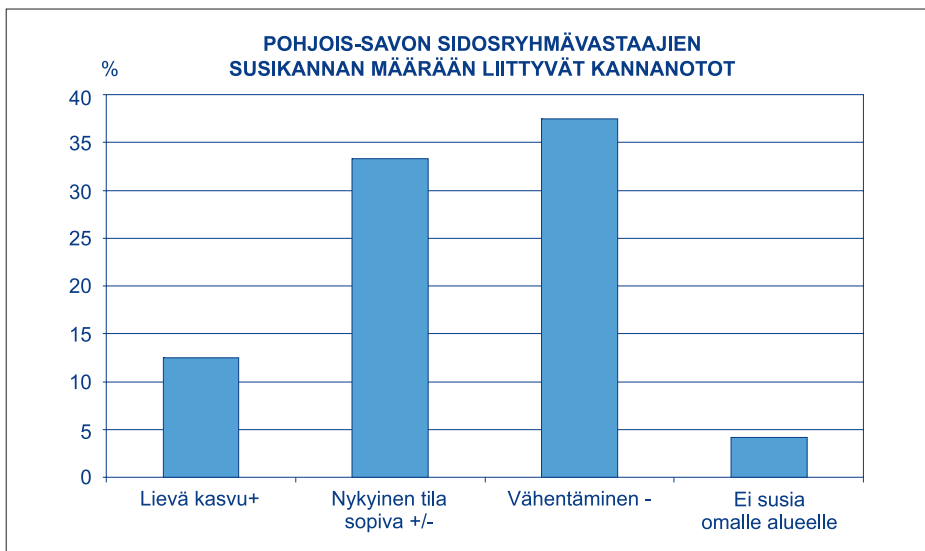
A Sidosryhmävastausten yhteenveto

Susitilannetta luonnehdittiin vaihtelevasti toteamalla kanta liian pieneksi, liian suureksi ja jopa hälyttäväksi. Hyvin monet totesivat kannan olevan epätasaisesti jakautunut, ja viitattiin Ylä-Savon, erityisesti Rautavaaran ja Sonkajärven, susiesiintymiin. Pelkoja ja vahinkoja todettiin jo esiintyvän.

Erilaisia suteen ja susikantaan liittyviä ristiriitoja nähtiin jonkin verran esiintyvän. Niitä määriteltiin paikallisten ja ulkopuolisten vaikuttajien välille sekä suojelijoiden ja koiranomistajien välille. Maaseutu-kaupunki-asetelma nousi myös esiin. Jotkut näkivät tiettyjen asenteiden ruokkivan ristiriitoja (kuten susiviha, metsästäjien halu kannan säätelyyn) ja myös tiedon puutteen nähtiin vaikuttavan. Myös vaikutusmahdollisuuksien vähäisyyden nähtiin kärjistävän paikallisten asenteita. Kaksi vastaajaa ei tunnistanut esiintyvän aiheeseen liittyviä ristiriitoja.

Ihmisen ja suden välisen yhteiselon ylläpidon keinoiksi tarjottiin toistuvasti joko kannan säätelyä tai häirikkösusien poistamista. Myös tutkimuksen toiminnan nähtiin vaikeuttavan yhteiselon sujuvuutta, toisaalta nousi esiin myös tutkimustiedon positiivinen merkitys. Tiedon saanti ja jakaminen oli myös useiden mielestä välttämätön asia. Paikallisten ihmisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen, vahingonkorvausjärjestelmän kehittäminen ja aiheettoman susikauhun poistaminen nousivat niin ikään esiin.

Susikannan määrään liittyvissä kannanotoissa noin puolet vastaajista hahmotteli nykyisen susikannan olevan suurin piirtein sopiva; muut vastaajat pitivät joko kantaa liian suurena tai asiaan ei otettu kantaa (kuva 19). Toivomus kannan tasaisemmasta jakautumisesta nousi myös esiin. Sopivia susireviirejä nähtiin olevan Pohjois-Savossa enimmillään 5–7 ja vähimmillään ei yhtään.

Kuva 19. Pohjois-Savon sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajien määrä 11).

Susikannan säätelyn keinoiksi tarjottiin yhtä vastaajaa lukuun ottamatta pyyntilupajärjestelmää. Muutama vastaaja tarjosi sen rinnalle myös häiriöyksilöihin kohdistuvaa metsästystä ja yksi viranomaisten suorittamia poistoja. Yksi vastaaja näki vain viranomaiset sopivana tahona, jos suden poistoja tarvitaan mutta määritteli riistanhoitopiiriin siihen sopivaksi viranomaistahoksi.

Häirikkösusi määriteltiin lähes yksimielisesti eläimeksi, joka käy toistuvasti pihapiireissä ja pyrkii saalistamaan kotieläimiä ja on menettänyt ihmisarkuutensa. Monet esittivät ratkaisuna yksilön nopeaa poistamista, mutta myös kotieläinten suojauksen parantaminen nousi esiin.

Tutkimuksen kehittämiseksi toivottiin lisää voimavaroja, lisää susien pannoitusta, keskittymistä susien käyttäytymisen tutkimiseen, avoimuutta ja tiedon saamista susien liikkeistä. Yhden vastaajan mielestä tutkimus on ajan haaskausta. Kannan seurannan kehittämiseksi petoyhdysmiesten roolia korostettiin ja heidän kouluttamisensa ja motivoimisensa nähtiin tärkeäksi. Myös oikean kantatiedon saamista ja esittämistä tuotiin esiin.

Viranomaistoiminnan kehittämiseksi byrokratian vähentäminen, vallan saaminen paikallisemmalle tasolle ja eri tahojen yhteistyön tiivistäminen olivat keskeiset näkökulmat. Lain-säädännön osalta mainittiin toistuvasti tarve saada susi joustavamman säätelyn piiriin ja kansalliselle ja paikallisille tasoille enemmän vaikutusmahdollisuuksia. Vastauksissa näkyi EU- kritiikki. Yksi vastaaja ei nähnyt muutostarvetta.

Muissa kannanotoissa nousi esiin muun muassa keskustelun ylläpidon tarpeellisuus, susiasiaan monitahoinen problemaattisuus ja myös erikseen kannanottoja sekä sutta vastaan että sen metsästyksen puolesta.

B Yleisötilaisuudet

Rautavaara 18.5.2004

”Susikanta on liian runsas.”

”On turha puhua, että paljonko susia Pohjois-Savoon tai että montako on neliökilometrillä, se pitäisi esitellä niin, että susi on täällä Rautavaaralla paikallinen ongelma.”

”Ei se kanta leviä, kun täällä on emät, niin aina pennut ja taas susia. Täällä on kaksi pentuetta ja se on se ongelma. Täällä on tosi hankala elää, kun pitää koko ajan vahtia koiria.”

”Olen ollut yhteydessä eduskuntaan ja sieltä kansanedustaja xx sanoi, että nyt tehdään semmoista tutkimusta, miten susikantoja ruvetaan hoitamaan ja lupasi lähettää minullekin paperia siitä, mistä tämä johtuu. Sitten kävi ilmi se komissaarin lausunto ja että ministeriö ei olekaan luvannut virallisesti mitään, näin vain pyöritellään eikä kerrota rehellisesti...”

”Minne asti sitä nyt tavoitellaan susikantaa? Vuoteen 2010 tähdätään, nostetaan kantaa ja sitä mukaa kun luonnonvara kasvaa, niin aina rima nostetaan. Ajatellaan, että kyllä ne ihmiset tottuu.”

”Nämä samat häirikkösudet kiertelevät ihmisten pihoissa, niihin pitäisi ensin puuttua ja saada ne pois. Nehän tekee enimmät vahingot, eikä ne pelkää ihmisen hajua.”

”Minusta karhu on voimakkaampi ja siihen ei ihminen pysty. Mutta susi on perin juurin röyhkeä, se käy vaikka koiran hakemassa, ei tule karhu pihoihin käyskentelemään.”

”Susi iskee aina selän takaa, ei koskaan edestä.”

”Metsästelen Suomen susirikkaimmalla alueella ja olen sitä mieltä, että ne ovat tulleet jäädäkseen. Meidän pitäisi koettaa elää niiden kanssa ja kehittää systeemiä, radiopantaseurantaa ja sellaista, mutta sieltä pitäisi saada totuudenmukainen vastaus, olen kahdesti soittanut. Toisella kerralla sain vastauksen, että sudet ovat alueella x ja meninkin toiselle alueelle, niin siellähän se lauma saalisti ja otti vasan ja tutkijat tiesi tulla paikalle, kyllä niiden piti tietää se...”

”Susi kuuluu Suomen luontoon, susikannan määrä ei ole niin suuri kuin käsitetään. Meillä on paljon muitakin vahingontekijöitä, mutta pihaan tulevat sudet tarvitsevat sen erityiskohtelun.”

”Jos metsästetään, pitää metsästää suunnitellusti. Jos ammutaan emät ja jää lauma alle vuosikkaita pentuja, silloin meillä on helvetti irti. Ne ei osaa pyytää hirviä, vaan tulevat pihoille.”

”Näistä tiedoista EU:hun päin, kaikki antaa sinne tietoa oman intressinsä mukaan, pitäisi tulla yhteinen kanta.”

”Ei tällä kuulemiselle ole mitään merkitystä, xx sanoi, että pitää olla vähintään 1 000 sutta Suomessa, ennen kuin suden luokitus voi muuttua. Onko tällä mitään vaikutusta tällä kuulemisella?”

Sonkajärvi 19.5.2004

”Mitä hyötyä on susikannan kasvattamisesta? Kun tuli villiminkki, alkoi vahingot ja nyt tuli susi, joka verottaa hirviä ja hyviä koiria. Miksi ne piti istuttaa tänne, ja nyt tuli vielä tutkijat perässä.”

”Tutkimukseen riittää euroja, mutta suden vahingonkorvauksiin ei.”

”Kun tämä on kerran kuulemistilaisuus, niin kysyn, kuka kannattaa suden vapaata metsästystä.” (Suurin osa nosti käden ylös, kirj. huom.).

”Olen ainoa ei-metsästävä henkilö täällä, hiukan suhteellisuutta, montako koiraa on jäänyt auton alle, tässä on vähän mafian makua, ei millään pahalla.”

”Jos saadaan kohtuullinen lupamäärä, se on se vaihtoehto. Ja mikä on sopiva kanta, susi on samassa sarjassa kuin russakka tai täi. Mikä on sopiva määrä russakoita eduskuntatalolla? Kuka sen päättää? Hyväksyn, että ei niitä hävitetä yhettömiin. Mutta kun kertovat Brysselistä, että vahinkosusien metsästys on Suomen sisäinen asia, onko tämä Suomen herrojen pelleilyä.”

”Sitten pannaan nauha pois päältä, ettei vihreät huomenna kuuntele sitä Helsingissä...”

”Susi levittää ekinokokia ja se tarttuu myös ihmiseen, susi levittää rabiestä, susi raatelee eläimiä ja ne kärsivät.”

”Susi rajoittaa hirvenmetsästystä, koska koiria ei uskalla käyttää. Susi puhelin tulee saada toimimaan, koirantappajasudet on poistettava, mutta ammattitaitoisesti, ettei saada lisää vahingontekijöitä. Korvaukset tulee selkeästi määritellä, susien liikkeistä tulee saada ajantasaista tietoa.”

”Meidän näkemykset on otettava huomioon hoitosuunnitelmassa.”

Kiuruvesi 24.5.2004

”Kun sudet pannoitetaan, ne tulevat kesyiksi, eivät pelkää ihmistä, leimautuvat ihmisiin. Susi on peto, ja se napaa tarvittaessa myös ihmisen.”

”Voi teitä poikia, miksi tehdä niin valtava tutkimus. Tarttis vain yhden päivän per riistanhoitoyhdistys ja pystyis määrittämään, missä susia on. Jos tarvitaan joka paikkaan, niin siirretään. Jos määritetään, että 5 sutta tiettyyn paikkaan, niin sitten ammutaan liiat pois.”

”Kyselin vakuutusyhtiöltä, koiraa ei voi ylihinnoittaa, se on Kennelliiton hinta. Ei lisätä enää susikantaa tätä isommaksi, tiedetään, mitä siitä seuraa. Niin kuin Pohjois-Karjalassa, kunnilta on varat vähentyneet, eikä ne enää korvaa koulukuljetuksia.”

”Suhtautuminen suteen voi olla ylireagointia, harmi ja haitta koetaan uhkana. Tuntematonta uhkaa ei haluta, halutaan vakaa ja rauhallinen elämä, vakaat ja hyvät mielipiteet olisivat yleisöltä asiallisia, suunnitelmien teon jälkeen edetään.”

”Vahingot hoidetaan rahalla, pelko on pahin vaara koko susihommassa.”

”Veljelle tuli tuhannen markan vahinko, kun viisitoista mullia karkasi metsään. Siitä tuli henkisiä vahinkoja, mullit on ollut häiriintyneitä koko kesän.”

”Miksi me maksetaan susivahingot, korvaukset EU:lta, jos sieltä kerran tulee määräykset. Omavastuu pitää ainakin poistaa.”

”Mitkä ministeriöt vaikuttavat hoitosuunnitelmaan, kun tieto viedään Brysseliin. Onko ympäristöministeriöllä edelleen omat lobbaajat Brysselissä?”

”Yhteiselo säilyy sillä, että sudet pysyvät erämaissa ja ihmiset omissa oloissaan.”

Siilinjärvi 27.5.2004

”Sudet tulevat melkein siliteltäväksi asti, jostain syystä, mutta miksi? Ei uskalla laskea koiria irti, niitä tulee rajavyyhykkeeltä koko ajan, joutaisi ne siellä pysymään.”

”Aktivistit syöttävät puppua EU:n komissioon petoasioista, vaikuttavat ihmisten mielipiteisiin. Täällä kaikki olivat ovat suojelemassa omaa elinympäristöään, viesti on: petoluvista tulee saada päättää paikallisesti. Me osataan ottaa vastuu susikannoista, pihapiirisudet pitää saada poistaa, täällä on syvää pelkoa ja sen on todellista. Pitää viedä tätä viestiä eteenpäin EU:hun ja muualle Suomeen.”

”Tilastot vahingoista valehtelee, niissä ei näy ne, joissa omavastuun takia ei makseta vahinkoja eikä niissä näy se työ, kun me vahditaan kotieläimiä susien takia.”

”Ihmetyttää se, että kun susi tekee 3–5 pentua, mihin se susikanta häviää.”

”Mitä tarkoitetaan häiriökäyttäytymisellä, ei sellaista olekaan. Mutta jos sutta ei metsästetä, niitä on. Metsästys pitää suden arkana, eikä häiriköitä esiinny.”

”Turha meidän on täällä uhota, meillä on oma edustaja (kansanedustaja) joka vie asiaa eteenpäin. Kerrotaan sille, mitä pitää tehdä. Komissari Margot Wahlström on sanonut, että ei ole ehdotonta että Suomessa ei voi susia metsästä.”

”Hoitosuunnitelmaa ollaan tekemässä, huolestuttaa, jos paikallinen viesti ei mene läpi eikä vaikuta. Tavoitteena tulee olla kansallinen päätäntävalta, vain asiallinen tieto ja painostus auttaa.”

5.2 Kehittymässä olevan susikannan alue

5.2.1 Keski-Suomen riistanhoitopiiri

Susien esiintyminen on Keski-Suomen riistanhoitopiirin alueella viime vuosina yleistynyt johtuen Itä-Suomen alueella tapahtuneesta kannan kasvusta. Havaintoja on tehty eri puolella maakuntaa, mutta Keuruun–Multian-seudulla on jo parin kolmen vuoden ajan asunut lähes vakituisesti muutamia susia. RKTL:n varmistamaa pentuehavaintoa ko. alueelta ei kuitenkaan ole. Keski-Suomen riistanhoitopiiri arvioi vuoden 2003 alueensa susimääräksi 5–10 eläintä. Susien asuminen maakunnan lounaisosassa on herättänyt alueen kylissä runsaasti keskustelua (Keski-Suomen riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon).

Keski-Suomen alueen sidosryhmävastauksia käsiteltiin 20. Mukana oli Keski-Suomen luonnonsuojelupiiri, Kennelpiiri ja riistanhoitopiiri, 3 riistanhoitoyhdistystä, 2 poliisipiiriä, 6 kuntaa, Keski-Suomen ympäristökeskus, Keski-Suomen MTK, Maitotilayhdistys ja Metsänomistajaliitto sekä Keski-Suomen TE-keskus. Yksi taho lähetti kaksi eri vastausta, ja molemmat käsiteltiin. Sidosryhmien väliseen neuvotteluun osallistui yhteensä 15 henkilöä, ja he edustivat 13:a eri tahoa.

Yleisötilaisuuksia järjestettiin 3. Multialla oli paikalla 115 henkilöä ja tilaisuudessa kuultiin 65 puheenvuoroa, Jyväskylässä paikalla oli 23 ihmistä ja puheenvuoroja pidettiin 74 ja Kannonkoskella 339 ihmistä ja puheenvuoroja 48.

A Sidosryhmien vastaukset

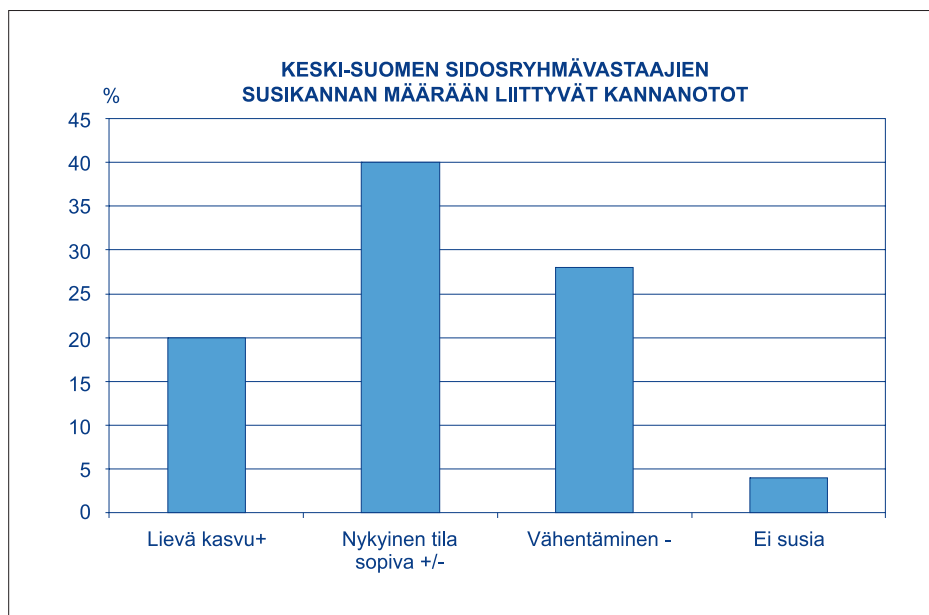
Keski-Suomen susitilannetta kuvattiin keskimäärin neutraalisti todeten kannan kasvu ja sen painottuminen Keuruun, Multian ja Jämsänkosken pohjoisosien seudulle. Joidenkin mielestä kanta on vähäinen ja ongelmaton. Kuitenkin joidenkin mielestä paikallisesti tilanne koetaan jo huolestuttavaksi, ja esiin nousi vaatimuksia kannan harventamiseksi. Myös pelon ja turvattomuuden lisääntyminen mainittiin.

Ristiriitaisia tavoitteita tunnistettiin olevan; vain kolme vastaajaa katsoi, että sellaisia ei esiinny. Ristiriitojen taustoiksi tarjottiin ihmisten tietämättömyyttä ja asenteellisuutta sekä suojelutahojen ja paikallisen väen näkökulmaeroja, joita median nähtiin lietsovan kirjoittelullaan. Myös viranomaistahot ja EU:n vaatimukset vastaan viljelijäväestön odotukset tulivat esiin samoin kuin käsitys, että sudet on tuotu alueelle.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpitoon esitettiin oikean tiedon jakamista, vahinkojen korvaamista ja ennalta ehkäisyä. Lisäksi susikannan säätelyn ja häirikkösusien poistamisen useat vastaajat nostivat esiin. Paikallisen ihmisen vaikutusmahdollisuuksien lisäämisen nähtiin myös auttavan sietokyvyssä. Esiin nousi myös näkökulma, että susia ei saisi

häiritä ja että niiden tulisi saada muodostaa laumoja, mikä helpottaisi niiden ravinnon saantia.

Suurin osa vastaajista piti nykyistä susikantaa määrällisesti sopivana. Muutama vastaaja piti kantaa liian pienenä, ja vastaavasti muutama vastaaja oli kannan vähentämisen kannalla (kuva 20). Lisääntyviä susipareja katsottiin Keski-Suomeen mahtuvan vaihteluvälillä nollasta 4–6:een kontrollissa olevaan laumaan. Susiryhmille sopivia elinpiirejä Keski-Suomessa katsottiin olevan 1–10.

Kuva 20. Keski-Suomen sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajien määrä 20).

Susikannan säätelymenetelmistä pyyntilupiin perustuva metsästys nousi lähes yksimielisesti suosituimmaksi. Vain kaksi vastaajaa ei tarjonnut sitä lainkaan vaihtoehdoksi. Sen rinnalla nähtiin häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys myös yhdeksi keinoiksi. Muita yksittäisiä valintoja olivat luonnon suorittama karsinta ja viranomaispoistot. Aiheeseen liittyviä kommentteja olivat epäily viranomaisten kyvystä arvioida tilannetta, kannan säätelyn tietopohja ja tarkkuus sekä viranomaisten vahva rooli häiriöyksilöiden poistoissa. Häiriöyksilön määrittelyssä vastaajat näkivät pihapiireissä kulkevan, kotieläimiä saalistavan ja ihmispelkonsa menettäneen yksilön täyttävän häiriökäyttäytymisen tunnusmerkit. Tilanteen hoitamiseksi eläimen poistaminen oli suosituin esiin tullut ratkaisu.

Susikannan tutkimukselta toivottiin lauman liikkuvuuden ja ravintobiologian selvittämistä ja objektiivisuutta – jotkut vastaajat näkivät tutkimuksen olevan suojelutavoitteista. Tiedon tehokkaampaa levittämistä myös toivottiin. Kannan seurantaan liittyvät tavoitteet hajosivat. Joku näki, että sitä ei voida jatkaa talkootyön varassa, toinen piti juuri sitä

parhaana keinona saada tietoa. Susikantaan liittyvän tiedottamisen toivottiin pääasiassa olevan objektiivista.

Viranomaistoiminnalta toivottiin rohkeutta eikä asenteellisuutta. Esiin nousi myös tavoite, että ympäristökeskuksilla olisi jokin rooli suurpetokantojen hoidossa ja neuvonnassa. Yhteistyön tiivistämistä toivottiin useammassa kannanotossa. Lainsäädännön kehittämiseksi esitettiin petokorvausjärjestelmän parantamista (omavastuun poisto ja täysmääräinen korvaus), häirikköyksilöiden poistamisen mahdollistamista, päätöksenteon siirtämistä maakuntatasolle sekä EU:n vaikutuksen vähentämistä. Esiin tuli myös näkökulma, että susivahinkojen estotoimet pitää pakollistaa ennen muihin toimenpiteisiin ryhtymistä. Myös erillistä suurpetoasetusta esitettiin.

Ns. vapaassa osioissa nostettiin esiin pääasiassa jo aiemmin esiin tullutta. Uusi ajatus oli säännöllisten tupailtojen pitäminen ja esitys ”herrojen” jalkautumisesta maakuntiin.

B Yleisötilaisuudet

Multia 26.8.2004

”Tämä on hyvin suunniteltu tilaisuus. Kun se on seurakuntasalissa, ei puhuta kovalla äänellä, mutta kaikki sudet pitää tappaa pois. Susi tappoi minulta koiran, ja minä lähetin laskun, ei ole korvattu. Jos joku susia puolustaa, se pitää pystyä perustelemaan. Jos minun koira puree jotain, olen käräjillä ja korvausvelvollinen, mutta kun valtion susi tappaa, en saakaan korvausta. Pitääkö minun haastaa valtio oikeuteen?”

”Kyllä tänne susia ja karhuja sopii, minä olen niiden puolella.”

”Onneksi se oli koira, jonka se otti. Jos se olisi ollut lapsi, olisi tilanne toinen. Muistan tapauksen 70 vuoden takaa, kun kerjäläislapsi hävisi ja jäi vaan vaateriekaleita. Meille kerrottiin tätä ja olimme helpottuneita, kun ei ollut enää susia. Siksi kysyn, ketä varten näitä susia lisätään, ketä tämä hyödyttää – Brysselin herroja, teitä vai ketä. En tarkoita, että kaikki sudet pitää tappaa, eikä sitä saadakaan tapettua.”

”En halua tappaa susia sukupuuttoon täältä, mutta siinä vaiheessa, kun ne kulkee nurkkapielissä, pitää jotain tehdä. Olemme tehneet nyt 35 havaintoa maaliskuuhun mennessä pihapiireissä, jossa on pieniä lapsia. Kuka voi vakuuttaa, että se on turvallista – tarkistan muutaman minuutin välein, että lapset ovat siellä. Susi raateli lampaan 70 metrin päässä pihastamme. Sen jälkeen on viety lapset taksilla kouluun. Muistatteko

Ranuan tapauksen, kun yksi susi hyppäsi aidan yli, niin koko lauma piti tappaa. Entä täällä, ne saavat vapaasti kulkea pihoidilla.” (Noin 20 ihmistä kertoi, että pihalla on käynyt susia ja noin sama määrä oli nähnyt suden, kirj. huomautus).

”Olen menettänyt 3 vuoden aikana 50 lammasta. Vieläkö sinä jatkat kierrosta, kun ensimmäinen ihmisuhri on tullut?”

”Kyllä järjestys löytyisi, jos korvaukset olisivat kohdallaan. Silloin valtio laskisi, kuinka paljon susia kannattaa pitää.”

”Kyllä lainsäädäntöä pitää muuttaa, koomillista tässä on se, että eurooppalaiset päättää meidän asioista, kun ovat ensin omat petonsa tappaneet ja muuttaneet kyläyhteisöihin asumaan. Me asumme kukin oman tiemme päässä, emmekä voi vaikuttaa asioihin. Kyllä petoja pitää saada metsästä, miten muuten oppii väistämään ihmistä. Jos minun pihalle tulee susi, minä ampuisin sen, mutta mitä tämä tarkoittaa, meistä tehdään lainrikkajia ja lain kunnioitus hukkuu.”

”Täältä tehtiin vetoamus ja ministeri vastasi, että pelko on henkilökohtainen asia. En minä pelkää, mutta pelkään lapsieni puolesta.”

”Olemme toivottomia, me koetetaan vaikuttaa asioihin, mutta emme voi mitään. Me ei mahdeta tälle mitään. Olemme oppineet jo, että lampaat pitää suojata, pitäähän kaupungissakin suojata polkupyörät. Mutta mitä me tehdään tyhjillä laiturilla, eläimet sinne pitäisi viedä.”

Jyväskylä 31.8.2004

”Viime vuosina suurpetojen määrä on lisääntynyt, se on vähentänyt metsässä käymistä.”

”Olisi vertailun vuoksi hyvä tietää koiran aiheuttamia vahinkoja. Uskallan kyllä pystyttää teltan metsään, mutta en välttämättä kaupunkiin.”

”Sudet kuuluvat luontoon, ja haluan nähdä ne siellä.”

”Pitäisi pohtia, miten voisimme hyödyntää sutta matkailullisesti.”

”Susia on liian vähän, pitäisi olla sellainen 6–8 paria, silloin kuulee jo suden ulvovan.”

”En halua kuulla suden ulvontaa silloin, kun oma koira on haukussa – kyllä susia alkaa olla jo paikoin liikaa.”

”4 laumaa on sopiva määrä Keski-Suomeen.”

”Oletko kaupungista?”

”Olen Jyväskylästä.”

”Lapissa olisi sudelle hyviä erämaita, mutta siellä sudet eivät lisäännä. Ihmisen ei tarvitse puuttua luonnon tasapainoon.”

”Luonto hoitaa muuten asioita, mutta häiriköt pitää poistaa maakuntatason päätöksillä.”

”Tunnumme olevan samaa mieltä, että korvaukset on saatava täysmääräisenä ja ilman omavastuuta.” (Kannatusta, kirj. huomio.)

”Sutta on metsästettävä, että se pysyy arkana ja kantoja on säädeltävä.”

”Punahilkkatarina pitää poistaa, se muokkaa asenteita.”

”En hyväksy metsästystä enkä kantojen säätelyä. Eihän ihmiskantojaakaan säädellä, jos ajatellaan, että susi ei saa tulla ihmisasutuksen lähelle, missä se saa liikkua. Tarvitaan tietoa lisää, ja jos häirikkösuden poistaminen on tarpeen, tulee tietää, mikä poistetaan ja mitä siitä seuraa.”

Kannonkoski 1.9.2004

”Tämä on jo päätetty ja nämä kuulemistilaisuudet ovat pakkopullaa. Metsästys loppuu, kun alueella on susia. Ne hakevat koiran hirvihaukulta, tutkijat salailee tietoa ja varsinkin pantasusien liikkeistä. Emme saaneet koirakokeita varten tietoa alueella olevista susista.”

”Susitutkijat pantoineen kohti Siperiaa, siellä riittää susia.”

”Kysymyksessä on maaseutu vastaan kaupunki –asetelma. Maaseudulla lapset pelkää susia, maaseutua ollaan tarkoituksella autioittamassa.”

”Olen kaupunkilainen mökkeilijä, en pelkää susia, mutta en halua nähdä niitä.”

”Susi pois uhanalaisten listalta, susi metsästettäväksi. Tavoitteena tulee olla metsästyskelpoiset susikannat, ihmisen reviiri on turvattava ja pihoihin tulevat yksilöt poistettava. Pyyntiluvat paikalliselle viranomaisille, ja kannan seuranta saatava mahdollisimman tarkaksi.”

”Mihin ylimääräiset sudet pistetään eläintarhoista, eihän vain luontoon. Onko susia siirretty tänne?”

”Tutkimus on huippuluokkaa, myös ruotsalainen systeemi on hyvä, että jokainen lauma on merkitty pannalla ja sitä seurataan. Sitten vain tiedotetaan, missä laumat liikkuu.”

”Ei pidä tehdä tarkkaa kannan tavoitetta. Näyttää siltä, että sellaista yritetään ja sitten ilmoitetaan se eteenpäin mutta ei tänne haluta lisääntyvää kantaa. Tilanne on ollut viime vuodet hyvä, satunnaisia susia saa liikkua ja häiriköt pois heti.”

5.2.2 Oulun riistanhoitopiiri (Pohjois-Pohjanmaa ja osa Keski-Pohjanmaata)

Oulun riistanhoitopiirin alueella ei ole pysyvää susikantaa vaan alueella liikkuvat sudet ovat kulkijoita. Raahen lähiseuduilla oli kuitenkin vuonna 2002 susia ja alueella liikkui susipentue (Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004), joka myöhemmin alueelta ihmisen toimesta hävisi.

Sidosryhmävastauksia käsiteltiin yhteensä 20. Vastaajina olivat Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri, Keski-Pohjanmaan Metsästäjäliiton piiri, Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan Kennelpiiri, 3 riistanhoitoyhdistystä ja 3 poliisiapiiriä, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Ympäristökeskus, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan MTK, Pohjois-Pohjanmaan Metsäkeskus ja Metsänomistajien liitto, Paliskuntain yhdistys ja Pudasjärven Livon paliskunta, TE-keskus ja Metsähallitus. Sidosryhmien väliseen neuvottelutilaisuuteen osallistui 9 ihmistä. Yleisötilaisuuksia järjestettiin yksi Raahessa, johon osallistui 26 henkeä ja puheenvuoroja pidettiin 53.

A Sidosryhmävastaukset

Keski-Pohjanmaan seudun vastaajat kahta tahoa lukuun ottamatta totesivat kannan olevan pieni, susien satunnaisia liikkujia ja tilanteen olevan rauhallinen. Keski-Pohjanmaalla kannan todettiin olevan kasvussa.

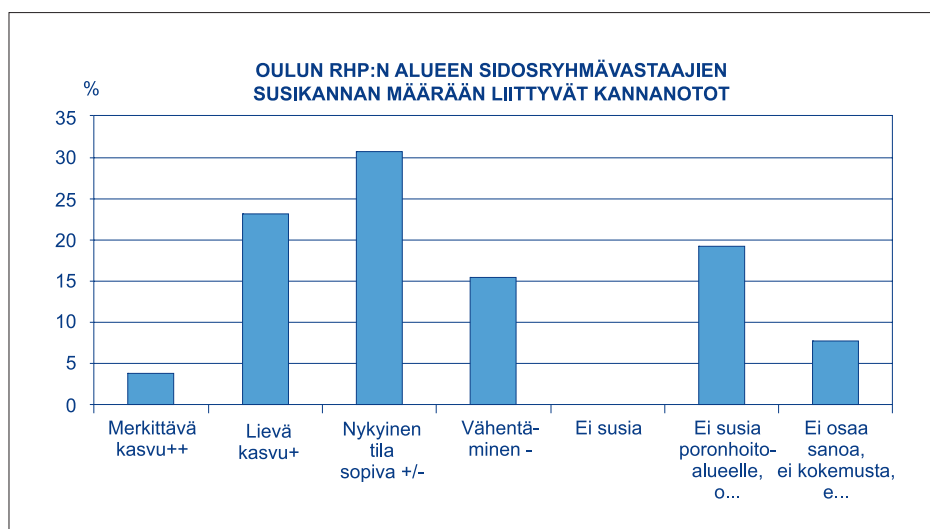
Suteen liittyviä ristiriitoja tunnistettiin olevan. Taustalla nähtiin pelkoa ja tietämättömyyttä, jopa susivihaa ja hysteriaa. Jotkut näkivät kysymyksessä olevan paikallisen väestön ja suojeluväen näkökulmaerot. Eräs vastaaja mainitsi, että paikallisten näkökulmia ei haluta edes ymmärtää. Poronhoitoalue nähtiin omana ongelmanaan, ja varsin moni hahmotti, että poronhoito ja susi on sovittamaton yhtälö.

Suden ja ihmisen yhteiselon sujumiseksi ehdotettiin oikean tiedon tarjoamista ja valistusta, vahingonkorvausjärjestelmän kehittämistä, suden pitämistä pois poronhoitoalueelta, häiriötä aiheuttavien yksilöiden poistamista ja päätöksenteon saamista paikallisemmille tasoille. Myös tutkimuksen lisääminen ja susilaumojen muodostaminen nähtiin keinoiksi.

Kannan määrään liittyvissä tavoitteissa kannanotot jakautuivat melko tasaisesti kannan kasvattamisen, sen stabiloimisen nykytilaan ja myös joissain kannanotoissa vähentämisen kannalle (kuva 21). Tavoitemääriä ilmoitettiin aina 6–8 laumasta yhteen pariin, poronhoitoalueella ei susikannan kasvattamiseen tunnu olevan halua. Kysyttäessä sopivia susielinpiirejä hajonta oli aina noin 10 elinpiiristä ei yhteenkään.

Susikannan säätelyn keinoista suurin osa vastaajista tarjosi pyyntilupiin perustuvaa järjestelmää ja sen rinnalle häirikköyksilöihin kohdistuvaa metsästystä. Jotkut tahot näkivät vielä viranomaispoistot tarpeelliseksi. Kaksi vastaajaa ei hyväksynyt muuta kuin viranomaisten suorittamat poistot, ja yksi tarjosi myös siirtoja kannan säätelyn keinoiksi.

Häirikkösuden määrittely oli varsin yksimielinen. Susi, joka tulee pihapiireihin, pyrkii saalistamaan kotieläimiä ja on menettänyt ihmispelkonsa, on häiriköksi määriteltävä eläin. Keinoiksi suurin osa vastaajista tarjosi eläimen poistoa ja joku myös sen poissiirtoa.

Kuva 21. Oulun riistanhoitopiirin sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajien määrä 20).

Tutkimuksen kehittämiseksi nähtiin tarpeelliseksi tutkimuksen avoimuuden lisääminen, seurannan resurssien turvaaminen, liikkumisen ja käyttäytymisen tutkimuksen kehittäminen ja vahinkojen eston kehittäminen. Myös suotuisan suojelun tason määrittelyä kaivattiin. Kannan seurannassa susien merkintöjen lisääminen tuli toistuvasti esiin, ja kentän kuuntelu myös mainittiin. Tiedottamisen toivottiin olevan avointa ja rehellistä ja myös esitettiin palvelevan puhelimen hyväksikäyttöä.

Viranomaisyhteistyön ja -toiminnan kehittämiseksi tarjottiin joustavampaa lupamenettelyä, poliisin ja riistanhoitopiirin yhteistyötä, ympäristöhallinnon suurempaa roolia, alueellista päättämätöntä ja yleensäkin menettelytapojen selkeyttämistä. Lainsäädännön kehittämiseksi nousi esiin muutama toistuva tavoite: korvausmenettelyn parantaminen, suden rauhoituksen löysentäminen ja metsästysrikosten rangaistuksien kiristäminen.

Muita esiin nousseita näkökulmia ”vapaassa osuudessa” olivat muun muassa suden olemassaolon oikeuden korostaminen, ihmisen oikeuksien korostaminen, suden pitäminen erämaissa, pelkojen vaikutus ja tiedon lisääminen.

B Kuulemistilaisuuden puheenvuoroja

Raahe 16.9.2004

”Jos tilanne olisi ollut silloin, kun Milla oli täällä, olisi tupa ollut täynnä. Silloin oli pelko ja meille poliiseille tuli paljon puheluita, pelko oli merkittävää. Nyt kun Millan sakki on poistunut ja kanta vähentynyt, on tilanne rauhoittunut paljon, päästiin vähillä vahingoilla. Vihannissa on mennyt lampaista, mutta jos tilanne jatkuu tällaisena, ei sudesta ole isoa haittaa. Mutta jos vahinkoja alkaa tulla, kyllä se äläkkä nousee, varsinkin jos koiria alkaa mennä. Näin kun se Milka ylitti isoa tietä, siinä se istui tien reunassa ja katseli autoja.”

”Vihannin maataloustuottajat katsovat, että kun susista on nyt päästy eroon, ei niitä täällä enää tarvita. Se aiheuttaa henkistä raskautta ja stressiä, se on vähentänyt marjastusta ja koirien käyttöä. Menetyksiä tulee, korvaukset tulee saada täysmääräisinä.”

”Hirvet on arkoja, kun sudet niitä ajattavat, ei tule koirien kasvatuksesta silloin mitään.”

”Kaikille susille pitää saada pannat, että tietää, missä ne liikkuu ja voidaan väistää niitä. Se Milla ei pyytänyt koiria, vaan kulki aivan metsästyksen seassa.”

”Pitää luoda sudelle pyyntilupa ja metsästysaika, että voidaan säädellä kantaa, jos sitä tarvitaan.”

”Mikä on suotuisan suojelun taso sudella, se pitää määrittää.”

”Keväällä Pyhäjoella oli pihasusi, se kulki pihalla ja joi koirien kupista. Naapurin karhukoira ajoi sen pois. Mikä se sellainen susi oli, se oli kesy ja kulki pihalla. Miksi ei saatu lupaa sille?”

”Jos susi ei häiritse kotieläimiä ja asukkaita, niin olkoon. Mutta kun semmoista sutta ei taida olla. Kun ne tulee pihoihin, tuli naapurinkin pihaan.”

”Mikä on totuus susien siirroista, uskon, että tässä on valehdeltu.”

”Ulkomailla pidetään hienona, että Suomessa on petoja ja erämaita, pitää vaalia tätä kuvaa, se on mainosarvo.”

5.2.3 Pohjanmaan riistanhoitopiiri (Etelä-Pohjanmaa ja osa Keski-Pohjanmaata)

Pohjanmaan riistanhoitopiirin alueella susia tavataan yleensä vuosittain, mutta lisääntyviä pareja ei ole Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen tietojen perusteella viime vuosiina tavattu. Peräseinäjoen seudulla on ilmeisesti yksi pesintä ollut 2000-luvulla, mutta sen dokumentointi ei ilmeisesti ole ollut riittävä tai pentue on hävinnyt alueelta. Alueen susikanta on yhteinen Keski-Suomen, Oulun ja Satakunnan ja ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiirin kanssa. Riistanhoitopiiri arvioi keväällä 2004, että alueella liikkuvia susia on 5–10 (Pohjanmaan riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon). Havaintojen painopiste on Suupohjan seudulla ja Keski-Pohjanmaalla. Vuositasolla havaintoja tehdään yleensä muutamia kymmeniä.

Pohjanmaan sidosryhmävastaajilta palautui 19 vastausta. Ne olivat Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri, 2 luontoyhdistystä, Metsästäjäliiton Pohjanmaan piiri, Keski- ja Etelä-Pohjanmaan Kennelpiirit, Pohjanmaan riistanhoitopiiri, 3 riistanhoitoyhdistystä, Kaustisen ja Kokkolan poliisipiirit, 4 kuntaa, Keski- ja Etelä-Pohjanmaan MTK ja Etelä-Pohjanmaan 4H-piiri. Sidosryhmäpalaveriin osallistui 15 henkilöä, ja he edustivat 11:tä eri tahoa. Yleisötilaisuuksia järjestettiin 2, joista toinen oli Perhossa ja toinen Kauhajoella. Perhon tilaisuudessa oli paikalla vain ihmistä ja puheenvuoroja pidettiin 46. Kauhajoella paikalla oli 100 ihmistä ja puheenvuoroja pidettiin 90.

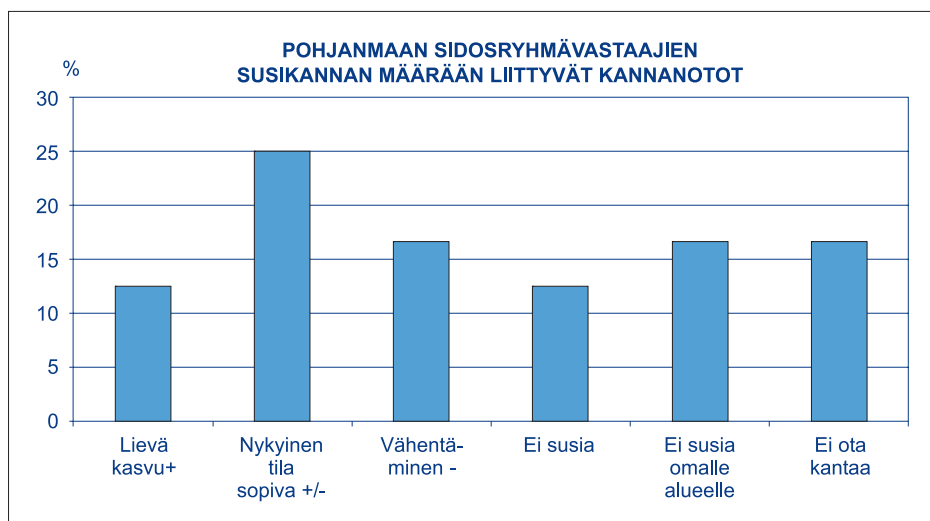
A Sidosryhmävastauksien yhteenveto

Susikannan tilanteen arviointi vaihteli tilanteen neutraalista kuvauksesta vahvoihin kannanottoihin. Suurin osa vastaajista totesi, että kanta on pieni mutta kasvussa. Jotkut katsoivat, että kanta on liian pieni ja vastaavasti muutama vastaaja oli jo huolestunut kannan kasvusta. Yhden vastaajan mielestä susia on nyt jo liikaa.

Alueella esiintyvien susikantaan liittyvien ristiriitaisten tavoitteiden tunnistamisessa nousi esiin moniarvoista pohdintaa. Joidenkin mielestä ei ole mitään ristiriitoja, mutta enemmistö tunnisti niiden olemassaolon. Esimerkiksi suojelijat ja metsästäjätahot nähtiin vastakkain olevina ryhminä. Paikallisiin asukkaisiin kohdistuva epäluottamus, erilainen arvo-maailma, pelot ja tietämättömyys, viranomaisten tavoitteet ja esimerkiksi riistanhoitopiirin toiminta (sutta suojeleva) susikysymyksissä katsottiin ristiriidan lähteiksi.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpidon keinoiksi tarjottiin kunnollista vahingonkorvausjärjestelmää, susikannan säätelyä ja erityisesti häirikkösusien nopeaa poistamista, oikean tiedon tehokasta jakamista ja valistusta, susien pitämistä erämaissa ja myös susien pitämistä eläintarhassa, ei luonnossa. Myös kannan seuranta nähtiin tärkeäksi.

Susikannan määrään liittyvissä kannanotoissa vastaajatahot hajosivat kannanottoineen vahvasti aina kannan lisäämisestä suden ehdottomaan vastustamiseen. Useimpia kannanottoja kuitenkin valikoitui sen kannalle, että nykyinen susikannan tila on kutakuinkin sopiva (kuva 22). Määrällisiä tavoitteita tuotiin esiin 2–3 laumasta ei yhteenkään laumaan. Moni vastaaja piti 1–2 laumaa kutakuinkin sopivana määränä. Sopivia elinpiirejä määriteltiin aina 4–8:sta ei yhteenkään. Moni vastaaja tarjosi 1–2 aluetta, jotka sopisivat suden elinalueiksi.

Kuva 22. Susikannan määrään liittyvät kannanotot Pohjanmaan vastaajissa (vastaajia 19).

Susikannan mahdolliseen säätelyyn liittyvissä valinnoissa vallitsi jonkinasteinen yksimielisyys pyyntilupajärjestelmän soveltuvuudesta kannan hoidossa. Vain neljä tahoa ei valinnut sitä keinoksi. Häiriöyksilöihin kohdistuvaa metsästystä ehdotti tämän lisäksi runsas puolet vastaajista. Muutama vastaaja katsoi myös viranomaisten suorittamat poistot keinoina, ja yksi vastaaja piti luonnon suorittama karsintaa ja toinen eläinten siirtämistä keinona kannan säätelyssä.

Häirikkösuden määrittelyssä vastaajat olivat varsin yksimielisiä. Pihoihin toistuvasti tulevan, ihmisarkuuden menettäneen ja kotieläimiä saalistavan yksilön katsottiin täyttävän häiriökäyttäytymisen kriteerit. Keinoiksi tarjottiin pääasiassa eläimen poistoa. Yhden vastaajan mielestä varsinaista häirikkökäyttäytymistä ei ole kuin ihmisen aiheuttaman laumojen hajotuksen seurauksena.

Erilaisten kehittämistarpeiden määrittelyssä susikantaan liittyvältä tutkimukselta toivottiin lisää avoimuutta ja tiedottamista tuloksista. Tutkimuskohteista tuotiin esiin ravinnon käyttö, liikkuvuus, yksittäisen suden ja lauman ravinnon käytön erojen selvittäminen sekä häiriökäyttäytymisen syiden selvittely. Kannan seurannassa toivottiin luotettavuutta, pantasusien lisäämistä ja niiden vähentämistä, petoyhdysmiesten tukemista ja myös menetelmien kehittämistä. Tiedottamisessa avoimuus ja tiedon jakaminen susien liikkeistä nousivat esille. Mutta toisaalta mainittiin myös näkökulma, että viranomaistiedottamista ei tarvita vaan paikalliset hoitavat asian.

Viranomaisyhteistyöhön ja -toimintaan liittyvistä kannanotoista tuli esiin näkökulmia, että yhteistyön eri tahojen välillä tulee parantua, joustavuus ja paikallisuus tulee korostua ja myös ympäristöviranomaisia toivotaan mukaan päättämään suurpetoasioista. Lainsäädäntötason muutoksista nähtiin tarpeellisina vahingonkorvausjärjestelmän muuttaminen, suden suojelutason vähentäminen ja metsästyksen helpottaminen ja kansallisen päätäntävällän aikaansaaminen. Esiin nousi myös tavoite suden poistamiseksi riistalajeista. Näkökulmaerot olivat luonteeltaan vahvoja.

Muissa kommenteissa oli runsaasti kannanottoja, mutta käytännössä niissä vahvistettiin jo aiemmin esiin tuotuja näkökulmia, osin jopa voimallisesti.

B Yeisötilaisuuksien kommentteja

Perho 30.8.2004

”Susikanta on nyt sopiva. Salamajärvellä liikkuu nyt aikuinen ja kaksi pentua ja se riittää.”

”Alueet ovat täällä niin pirstaloituneet, ei täällä ole sudelle sopivia alueita (Kauhava).”

*”Ei meillä vanhemmalla väellä ole kykyä oppia suvaitsemaan sutta, nuo-
ret oppivat paremmin.”*

*”Lisää susia alueillemme, ruokaa on niille kyllä metsissä, täysi korvaus-
käytäntö vahingoista käyttöön.”*

*”Pentuja tulee joka vuosi lisää, jotka liikkuvat. Ei esimerkiksi Perhossa
ole yhden pentueen sopivaa elintilaa, ehkä itärajalla olisi.”*

”Susi ammutaan varmasti, jos se käy koiran kimppuun.”

Kauhajoki 24.8.2004

*”Kannan on oltava jossain rajoissa. Pitää tietää, mikä on piirin kanta,
muuten käy kuten ilveksen kanssa. Ne syö jäniksiä ja sitten tule muuta
vaihtelua. Pedot vaikuttaa riistakantoihin, ja se ei ole luontaista, että
susi on täällä.”*

*”Susikanta on pieni, mutta silti se on paikallisesti jo riesa (Suupohjan
seutu). Koetoiminta kärsii, koiria katoaa eikä niitä löydetä, korvaukset
ei riitä. Jos EU vaatii hoitamaan susia, niin pistetään sudet tarhoihin ja
hoidetaan, niin EU:ssakin on hyvä mieli.”*

*”Ei tarvita pantatutkimuksia, miksi tutkia, henki vain pois. Tarvitaan
vain lisää biologeja, ja se maksaa – herrat ryyppää, koko homma on
täyttä humpuukia.”*

*”Tutkijat eivät uskoneet, kun susi kävi navetassa eikä poliisikaan otta-
nut kantaa mutta sitten ministeriö antoi luvan. Mutta suden kannalta
olisi hyvä, jos se olisi pienen metsästyspaineen alla koko ajan, tällöin sen
sietäminen nousee. Entä vanhenevat sudet? Nyt, kun niitä ei saa poistaa
ja ne alkaa tehdä vahinkoa – kyllä ne pitää pystyä poistamaan. Suden
totaalirauhoitus on se suurin ongelma, ei se saa olla pyhä eläin.”*

*”Mikä se on se omavastuu, jos minä meen naapurin kaurahan, minä voin
sanoa, että onhan sinulla se omavastuu.”*

*”Kyllä susia saa olla, mutta ne pitää olla kontrollissa. Nykytilanne on
ihmisen halveksuntaa, sitä pidetään ikään kuin arvokkaampana kuin
ihmistä.”*

*”Susipelko lähtee kansakoulusta ja punahilkkasadusta. Karhu on nalle,
lelu ja susi on evil.”*

”Me ei täällä tarvita susia.”

”Pari–kolme saa olla, mutta ei enempää.”

”Olen nähnyt susipentueen Peräseinäjoella, mutta ajatelkaa tätä, kaksi–kolme sutta, minkä te hyväksytte on liian pieni kanta. Ei sitä voi metsästää, ja vain metsästäjällä susi säilyttää arkuutensa. Ja pahin on se, että sitä pidetään ikään kuin maskottina piirongin päällä, joka tekee pahaa mutta johon ei saa sattua. Pidetään täällä yhtä 6–8 suden laumaa ja otetaan muutamia joka vuosi pois”.

”Tuo on hyvä ajatus.”

”Minun kanta ei muutu.”

”Me metsästäjät ja maanomistajat päätämme, millainen susikanta on. Jos meitä ei kuulla, hävitämme viimeisetkin yksilöt.”

”Kuinka moni teistä on nähnyt suden vapaana luonnossa?” (Noin 20 ihmistä paikalla olleista, kirj. huomautus.)

5.2.4 Ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiiri (Pohjanmaan maakunta)

Pohjanmaan rannikkoalueella ei varsinaista susikantaa ole viime vuosina ollut mutta satunnaisia kulkijoita on ajoittain tavattu, Kristiinankaupungin seudulla useamminkin. Vuoden 2003 aikana Kristiinankaupungin seudulle asettui kuitenkin pantasusi Noppe, joka pariutui paikallisen naarassuden kanssa ja ne aiheuttivat jonkin verran vahinkoa tappamalla muutamia koiria. Vuonna 2003 kesällä – ennen Nopen tuloa alueelle – sudet tappoivat yli 80 lammasta kyseisellä seudulla. Alue on melko taajaan asuttua, ja susien liikkuminen kylien tuntumassa aiheutti runsaasti keskustelua ja suden poistovaatimuksia (Ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon).

Alueen sidosryhmävastaajia oli 18 eri tahoa. Vastaukset tulivat 2 luontoyhdistykseltä, Metsästäjäliiton piiriltä, Vaasan Kennelpiiriltä, riistanhoitopiiriltä, 2 riistanhoitoyhdistykseltä, Närpiön poliisilta, 3 kunnalta, MTK-piiriltä, maaseutukeskus ProAgrialta, Metsänomistajaliitolta, Metsäkeskukselta, Turkistarhaajien yhdistykseltä, TE-keskukselta ja 4H-piiriltä.

Avoimia yleisötilaisuuksia järjestettiin yksi Vaasassa, jossa oli paikalla 76 henkilöä ja jossa pidettiin 57 puheenvuoroa.

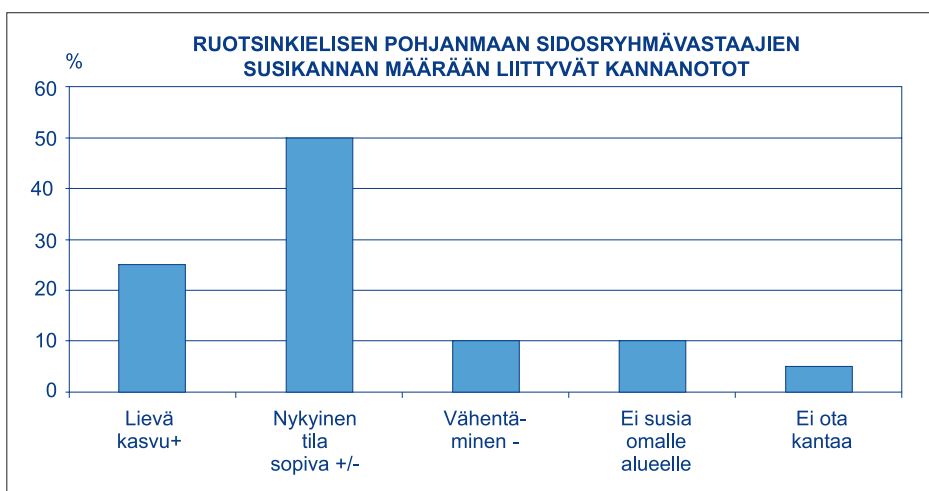
A Sidosryhmävastausten yhteenveto

Susikannan tilanne kuvattiin pääasiassa toteamalla susia esiintyvän satunnaisesti, tilanteen vaihtelevan eri vuosina ja alueella esiintyvän pääasiassa kierteleviä susiyksilöitä. Rannikkoseudun todettiin olevan muuttoaluetta, ja meren arveltiin pysäyttävän susien liikkumisen. Kuitenkin esiin nousi myös huoli kannan kehityksestä, ja joku vastaaja piti paikallisesti nykytilannetta jo huolestuttavana, myös pelkoa katsottiin jo esiintyvän.

Erilaisten ristiriitaisten tavoitteiden olemassaolo paikallistettiin ehkä tarkemmin kuin monilla muilla alueilla. Taustalla lieenee Kristiinankaupungin seudun tuoreet tapahtumat. Usea vastaaja hahmotti ristiriitojen nousevan suojelujärjestöjen ja paikallisten tavoitteiden välille. Taustalla nähtiin luontojärjestöjen ideologia ja haluttomuus tehdä kompromisseja. Esiin tuotiin myös näkökulma, että suden puolustajat eivät itse kohtaa susia vaan tekevät suojelutyötä etäällä susialueista. Joku vastaaja näki ristiriitojen taustalla ihmisten pelot. Myös tutkijoiden rooli ristiriitojen synnyttäjänä tuotiin esiin.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpidon keinoista esiin tuotiin suden pitäminen erämaa-alueilla, susikannan säätely ja ongelmayksilöiden nopea poisto. Erityisesti tuli esille rannikkoseutujen sopimattomuus suden elinalueiksi perusteena suuri asustustiheys, liikenne jne. Myös tiedon lisäämistä ja avoimuutta kaivattiin.

Sopivan susikannan arvioimisessa esiin nousi eritavoitteisia näkökantoja, mutta nykyisen tilanteen ylläpito tuntui mieluisimmalta vaihtoehdolta. Varsin moni vastaaja katsoi, että alue ei sovellu susikannan ylläpitoon eikä kannan kasvua haluta. Vain kolme vastaajaa katsoi, että susikanta voisi kasvaa ja vastaavasti muutama vastaaja katsoi, että alueella ei tarvitsisi olla yhtään sutta (kuva 23). Myös nykyisen kannan vähentämistä vaadittiin.

Kuva 23. Ruotsinkielisen Pohjanmaan vastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajia 18).

Sopivia susien elinpiirejä nähtiin alueella olevan keskimäärin vähän. Suurin osa vastaajista korosti, että kyseiset seudut eivät sovellu suden asuinalueeksi.

Susikannan säätelyn menetelmiksi tarjottiin pääasiassa pyyntilupiin perustuvaa metsästystä, vain kolme vastaajaa ei nähnyt sitä sopivana vaihtoehtona. Muutama vastaaja halusi, että pyyntilupien kohdistaminen tulisi suunnata häiriöitä tuottaviin yksilöihin. Yhden vastaajan valintoihin ei metsästys kuulunut, vaan luonnon suorittama karsinta ja viranomaistahojen suorittamat poistot nähtiin mieluisimpana vaihtoehtona. Vapaassa vastaajaosuudessa tuotiin muun muassa esiin, että riistanhoitopiirin tulee olla luvanmyöntäjätaho, säätelyssä pitää olla runsaasti eri keinoja ja että häirikköyksilöiden poisto on hätätoimintaa eikä sitä voi suunnitella esimerkiksi hoitosuunnitelmin.

Häirikkösuden määrittelyssä vastaajat varsin yksimielisesti katsoivat, että pihoihin toistuvasti tuleva, ihmisarkuuden menettänyt ja kotieläimiä saalistava yksilö täyttää häiriökäyttäytymisen kriteerit. Keinoiksi tarjottiin pääasiassa eläimen poistoa; joku tarjosi susien aitaamista, ja muutamissa vastauksissa tuotiin esiin metsästyksen vaikutus kannan arkiuttamisessa.

Tutkimuksen kehittämisessä esiin nousi tarve selvittää suden käyttäytymistä eri tilanteissa, ihmisen käyttäytymistä ja sopeutumista susikantaan, vahinkojen ennaltaehkäisyä ja sen menetelmien kehittämistä, susipelon vaikutusten selvittämistä ja erityisesti pelon vaikutuksen selvittämistä haja-asutusalueiden asuttamiseen. Esiin tuotiin myös näkökulma, että susitutkimus on nykymitassa rahan haaskausta. Susikannan seurannan kehittämiseksi annettiin vain yksi ehdotus: hirven lentolaskennat ja riistakolmiolaskentojen yhdistäminen, ilmeisesti myös osana susikannan seurantaa. Muutoin todettiin, että seurantaa tulee jatkaa. Tiedottamisen kehittämiseksi toivottiin avoimuutta, tietojen levittämistä susien liikkeistä ja määristä sekä tiedonkulun varmistamista viranomaistahojen välillä.

Viranomaistoiminnan ja yhteistyön kehittämiseksi tuotiin esiin pääasiassa yhteydenpidon parantaminen. Myös ympäristöviranomaisten mukaan saanti viranomaisyhteistyöhön nähtiin tarpeellisena. Lainsäädännön kehittämiseksi esitettiin muutama selkeä ehdotus. Enemmistö näki ongelmana toimintavaltuuksien jaon ja toivoi sen selkeyttämistä lainsäädännön avulla, erityisesti alueellisuutta korostettiin. Vahingonkorvausjärjestelmän parantaminen nähtiin tärkeäksi, mutta esiin tuotiin myös tavoite, että lainsäädännön tulee turvata suden elinmahdollisuudet. Samoin suden elinympäristöt ja riittävän suuret yhtenäiset metsäalueet tulee säilyttää.

Muissa kommenteissa tuotiin esiin runsaasti erilaisia näkökantoja. Toistuvasti ilmaistiin ajatus, että Venäjän suuri susikanta pitää huomioida Suomen kannan hoidossa.

B Yleisötilaisuuden kommentteja

Vaasa 9.8.2004

”Elämänlaatu kärsii, susi on vaarallinen kotieläimille ja korvausten saaminen on vaikeaa, emme halua tänne pysyvää susikantaa.”

”Kuinka koira, joka on perheenjäsen, voidaan korvata rahalla.”

”Olen elänyt täällä kohta 70 vuotta ja olemme pärjänneet hyvin ilman susia. Nyt joku on keksinyt Helsingissä, että susia tarvitaan koko maahan, kysyn, mihin me niitä tarvitsemme.”

”Susi on luonnossa tasapainottava tekijä, se esimerkiksi säätelee hirvikantaa. Liikenne on esimerkiksi vaarallisempi koiralle kuin susi, metsästäjät voisivat keskittyä enemmän vaikka minkkikannan säätelyyn.”

”Ei EU voi määritellä meidän susikantaa, kyllä se pitää tehdä täällä omin päätöksin.”

”Onko se edes laillista, että susia otetaan kiinni moottorikelkoin ja pannoitetaan.”

”On päätettävä, kuka ensinnäkin määrittelee, paljonko susia pidetään. Sen jälkeen on päätettävä, kuka päättää kannan rajoittamisesta.”

”Olen pienten lapsien kanssa enkä halua, että susia on lähialueilla, olen huolissani lapsieni puolesta.”

”Meidän täytyy äänestää, haluammeko susia vai emme, pitää järjestää kansanäänestys.”

”Ei mitään kansanäänestystä. Meidän, jotka asumme susien kanssa, tulee saada päättää.”

”Susi on repinyt kotieläimiäni. Kun suojaan nyt niitä, kuka ne kulut maksaa, kuka korvaa kalliin jalostuseläimen ja sen arvon, kuka korvaa ylimääräisen lisätyön, jota suojaaminen aiheuttaa.”

”Olen elänyt Venäjän rajalla pitkään, minulla on kokemusta susista, ei yhtään ainoaa eläintä tänne.”

”Meillä pitää olla oikeus puolustaa itseämme, läheisyysperiaatteen tulee toteutua, korvausjärjestelmä kuntoon ja sudelle metsästysaika.”

5.2.5 Satakunnan riistanhoitopiiri

Vielä 1990-luvun alkupuoliskolla susihavaintoja tehtiin Satakunnassa melko runsaasti. Ne vähentyivät vuosikymmenen loppupuolella. Aivan viime vuosina susihavainnot ovat lisääntyneet muutaman vuoden hiljaisemman jakson jälkeen. Vuoden 2004 alussa havaintoja on tullut erityisesti Pohjois-Satakunnan alueelta ja Kankaanpään lähiseuduilta. Susien määräksi riistanhoitopiiri arvioi vuoden 2003–2004 ajalta 2–5 yksilöä (Satakunnan riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon). Kysymyksessä on todennäköisesti samoja yksilöitä, joista on tehty havaintoja myös Pohjanmaan ja ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiirien alueilla.

Sidosryhmävastauksia käsiteltiin yhteensä 16 kappaletta. Vastaajia olivat Satakunnan luonnonsuojelupiiri, Metsästäjäliiton piiri, Satakunnan Ajokoiramiehet ry, riistanhoitopiiri, 2 riistanhoitoyhdistystä, 2 poliisiapiiriä, 2 kuntaa ja Satakuntaliitto, MTK-Satakunta, ProAgria, Länsi-Suomen metsänomistajien liitto, TE-keskus ja Metsähallitus/luontopalvelut. Sidosryhmien väliseen neuvotteluun osallistui 10 henkeä, jotka edustivat 9:ää eri tahoa. Alueella järjestettiin yksi yleisötilaisuus, johon osallistui 100 henkilöä ja tilaisuudessa kuultiin noin 55 puheenvuoroa ja kommenttia. Tilaisuuden alussa yksi henkilö järjesti myös henkilökohtaisen mielenilmaisun kantaan banderollia ”ei sudenhoitoaluetta Satakuntaan”.

A Sidosryhmävastausten yhteenveto

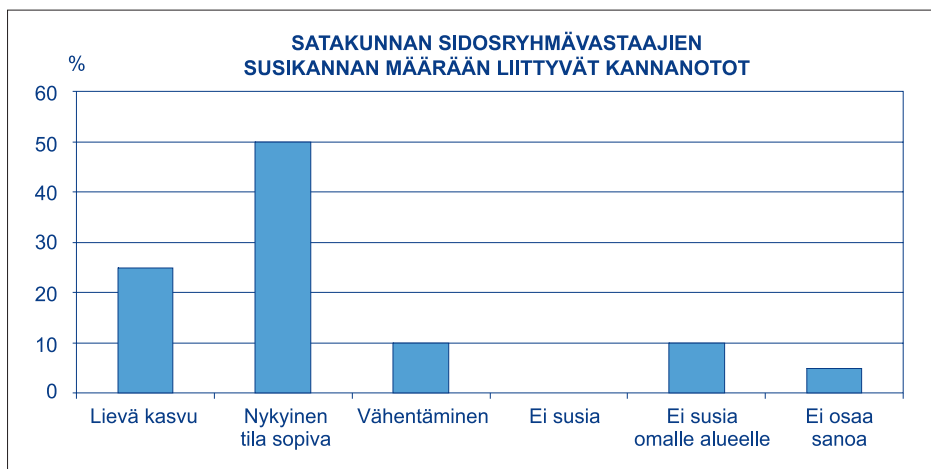
Susitilanteen kuvauksessa monet katsoivat alueella esiintyvän muutaman suden. Jotkut arvioivat kannan olevan kasvussa, joidenkin mielestä kasvu on voimakasta, tilanne aiheuttaa jo huolta ja karjanpito on vaikeutumassa. Yksi vastaaja katsoi, että kanta on liian harvalukuinen.

Arvioitaessa susikantaan liittyviä ristiriitaisia tavoitteita nousi esiin näkökulmia, että pelot, tiedon puute ja metsästäjät omine tavoitteineen ovat ristiriitojen taustalla. Jotkut näkivät asetelman olevan ulkopuoliset tahot vastaan paikalliset, jonkun mielestä ylimitoitettut suojelutavoitteet ruokkivat ristiriitoja. Muutama vastaaja katsoi, että alueella on yksimielisyys, ettei susi sovi Satakuntaan.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpidon keinovalikoimaksi tarjottiin tiedon lisäämistä, häiriöyksilöiden poistamista, kannan säätelyä metsästämällä, suden pitämistä erämaissa, vahingonkorvausjärjestelmän parantamista ja vahinkojen ennaltaehkäisyä.

Sopivan susikannan määrittelyssä hajonta oli kannan kasvattamisesta susien poistamiseen. Kuitenkin huomattava osa vastaajista piti nykyistä tilannetta sopivana alueella (kuva 24). Määrällisissä kannanotoissa tarjottiin enimmillään 3 lisääntyvää susiparia alueelle. Esiin tuli näkökantoja, että susia saa olla mutta ei omalla alueella. Kysyttäessä,

montako sudelle sopivaa elinpiiriä Satakunnasta voidaan määritellä, varsin monet näkivät alueella olevan 2–3 potentiaalista aluetta. Muutaman vastaajan mielestä sellaisia ei ole lainkaan johtuen alueen maatalouselinkeinovaltaisuudesta ja asutustiheydestä. Yksi vastaaja katsoi, että alueita voisi olla jopa 5.

Kuva 24. Satakunnan sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajien määrä 16).

Susikannan säätelyn keinovalikoimaksi suurin osa vastaajista tarjosi pyyntilupiin perustuvaa metsästystä. Vain kaksi vastaajaa ei valinnut kyseistä vaihtoehtoa vaan tarjosivat viranomaisten suorittamia poistoja sen tilalle. Luonnon suorittama karsinta oli yhden vastaajan valinta. Eläinten siirtoja tarjottiin myös kerran. Monet vastaajat, jotka kannattivat pyyntilupajärjestelmää, olivat valinneet myös häiriöyksilöihin kohdistuvan metsästyksen ja toivat esiin myös kirjoittamalla, että niiden poisto on ensisijainen keino.

Häirikkösuden määrittelyssä vastaajat yksimielisesti mainitsivat, että pihoihin toistuvasti tuleva, ihmisarkuuden menettänyt ja kotieläimiä saalistava yksilö täyttää häiriökäyttäytymisen kriteerit. Keinoiksi tarjottiin pääasiassa eläimen poistoa – ”nopeaa eliminointia”. Kaksi vastaajaa ehdotti ensivaiheeseen eläimen poissiirtoa ja vasta sen jälkeen muita toimenpiteitä.

Susikannan tutkimuksen kehittämiseksi ehdotettiin suden käyttäytymiseen ja liikkuvuuteen perehtymistä. Tutkimuksen haluttiin kohdistuvan nimenomaan paikallisiin susiin. Useammassa vastauksessa haluttiin selvitettävän pihapiirisusien käytös ja niiden taustat. Kannan seurannan kehittämiseksi ehdotettiin susien merkintää sekä avointa tiedottamista susista ja niiden liikkeistä. Tiedottamisen kehittämisessä avoimuus nousi toistuvasti esiin.

Viranomaistoiminta sai moitteita. Haluttiin yhteistyön lisäämistä ja yhteistyöpalavereja. Lainsäädännön muutostarpeiksi tuotiin esiin suden suojeleusteen vähentäminen, vahin-

gonkorvausjärjestelmän parantaminen, läheisyysperiaatteen noudattaminen ja joustavuus. Yksi vastaaja piti nykyistä lainsäädäntöä hyvänä. Muissa kannanotoissa esiin nousi RKT:n arvostelua salailusta, fanaattisuuden poistaminen ihmisten toiminnasta, ja että sudet lisäävät hirvieläinvahinkoja laumauttamalla hirviä.

B Yleisötilaisuuksien kommentteja

Kankaanpää 8.9.2004

"Susihankeen tiedotus on epäonnistunut, on salailun ilmapiiri, tämä on suunnattu vain metsästäjille, hanke käyttää liian paljon rahaa ... Olen ollut menettää syntymättömän lapsen suden takia, kun raskaana pimeänä syysyönä jouduin etsimään suden ajamia lehtiä metsästä. Lapsetkin pelkäävät susia."

"Olen metsästävä 3 tyttölapsen isä. Ymmärrän susiuhkan lapsille, vaikka itse en pelkää eivätkä lapseni, enkä pelkää myöskään omien lapsieni puolesta – olemme suunnistajia, mutta ymmärrän huolen, jos susi tulee pihalle. Korvaukset pitää saada täysmäärinä, päätökset tulee tehdä riistanhoitopiiritasolla. Susitalanne on nyt sopiva, kaikkia ei tarvitse tappaa."

"Nyt mennään kehityksessä taaksepäin, ei ollut ennen petopelkoja. Nyt lisätään susia. Itselläni on kaksi lasta, enkä laita niitä enää pimeälle metsätaipaleelle. Ja nyt tulee vielä se laidunnusvelvoite. Miten se sitten vaikuttaa karjankasvatukseen? Ei susia tarvitse suojella, kun niitä tulee Venäjältä aina vaan lisää."

"Olen Lauhavuorelta ja tuntuu, että susihavaintoja ei edes viitsitä ilmoittaa. Tehtiin lannoituslentoja Lauhanvuorella ja nähtiin 18 eri sutta ja 6 eri karhua, niitä on paljon"

"Ennen metsästäjät hoitivat sudet, nyt niitä hoitaa tutkijat, mutta niitä ei tarvita. Kyllä metsästäjät hoitaa ne, mihin niitä tutkijoita tarvitaan."

"Olemme keskustelleet paljon ihmisten kanssa. Täällä ollaan sitä mieltä, että häirikkösudet pitää poistaa mutta metsän susi saa olla rauhassa."

"Olen maatalon emäntä ja opettaja ja 70-luvulla opetettiin, että susi on häviämässä sukupuuttoon. Nyt ne ovat tulossa takaisin, ja tämä on huono kehitys. Ei ne aidat pidä, ja häirikkölupia pitää saada. EU vaikeuttaa elämää maaseudulla jo muutenkin."

”Tämä meidän viesti pitää mennä päättäjille tietoon. On saatava selvät säännöt, miten pihalle tulevaa sutta saa kohdella.”

5.2.6 Pohjois-Hämeen riistanhoitopiiri

Pohjois-Hämeessä ei varsinaista susikantaa vuonna 2003 ollut mutta vaeltavia yksilöitä on tavattu ja erityisesti Kuhmoisten seudulla on asunut pysyvämmän pari yksilöä. Tilanne on uusi ja muutamat koiriin ja kotieläimiin kohdistuneet saalistusyrietykset ovat aiheuttaneet runsaasti keskustelua. Sidosryhmävastauksia käsiteltiin yhteensä 10. Niitä tuli Pirkanmaan luonnonsuojeluyhdistykseltä, 3 riistanhoitoyhdistykseltä, kahdelta poliisi-piiriltä, Pirkanmaan ProAgrialta, Länsi-Suomen Metsänomistajien liitolta, Metsähallitukselta ja Hämeen 4H-piiriltä. Vastauksia tuli varsin runsaasti riistanhoitoyhdistyksiltä, mutta niistä otettiin otanta. Alueella järjestettiin yksi yleisötilaisuus Tampereella, johon osallistui 55 ihmistä ja tilaisuudessa pidettiin 79 puheenvuoroa.

A Sidosryhmävastausten yhteenveto

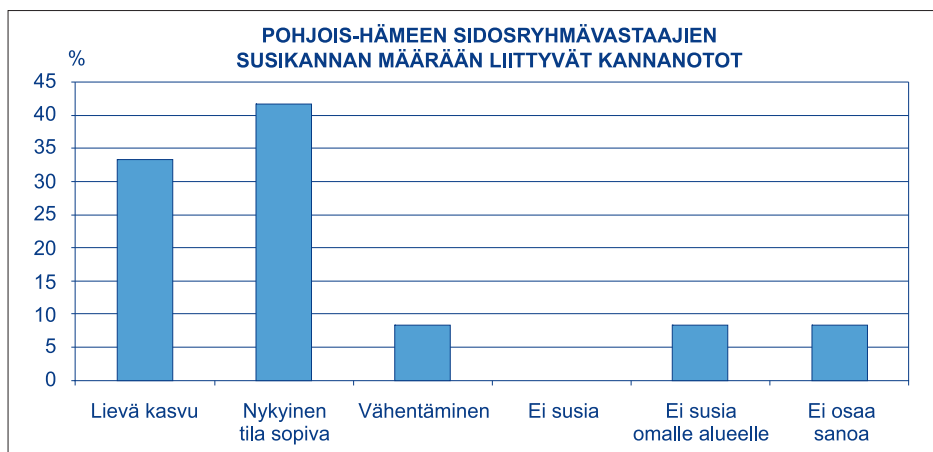
Alueen susitalannekuvailussa todettiin pääasiassa, että alueella ei ole susia kuin satunnaisesti. Yksi vastaaja katsoi, että mieliala on odottava ja ihmiset ovat huolissaan siitä, että kanta alkaa runsastua. Yhden vastaajan mielestä alueelle sopisi susia, ja yksi vastaaja totesi, että pesivän kannan puuttuminen on ongelma lajin säilymiselle.

Ristiriitaisten tavoitteiden tunnistamista pohdittaessa vain yksi vastaaja katsoi, että on olemassa metsästäjät ja karjankasvattajat vastaan suojelijat -asetelma. Muutoin esiin tuotiin, että epäluulot, pelot ja tietämättömyys ruokkivat niitä. Yksi vastaaja totesi, että metsästäjät ovat neutraaleja, toinen puolestaan katsoi, että metsästäjät ovat kateellisia hirvieläimistään.

Ihmisen ja suden yhteiselon lisäämiseksi ja ylläpitämiseksi esiin nousi valistuksen ja tiedon saanti, korvausjärjestelmän parantaminen, ihmispelon ylläpito metsästyksellä, haittayksilöiden poistaminen, kannan säätely ja median asiallinen tiedotus. Useimmin toistui tiedon saannin ja haittayksilöiden poiston merkitys.

Sopivan susikannan määrittelyssä hajonta oli 2–3 lisääntyvästä parista vain satunnaisesti alueella vieraileviin yksilöihin. Kantaa oltaisiin joko varovasti lisäämässä tai monet

katsoivat, että nykyinen tila olisi hyvä. Yksittäisiä sutta vastustavia kannanottoja kuitenkin esiintyi (kuva 25).

Kuva 25. Pohjois-Hämeen sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajia 10).

Susikannan säätelyn keinoiksi 8 vastaajaa kannatti pyyntilupametsästystä ja 2 hyväksyi vain häiriöyksilöihin kohdistuvan metsästyksen. Toinen näistä vastaajista kannatti myös viranomaisten suorittamia poistoja. Molemmat kannattivat siirtoistutuksia. Monet vastaajat, jotka kannattivat pyyntilupametsästystä, toivat erikseen esille, että metsästys tulee kohdistaa vain häiriötä aiheuttaviin laumoihin. Häirikkösuden määrittelyssä oltiin jälleen samoilla linjoilla. Pihapiirisudet, kesyntyneet yksilöt ja kotieläimiin keskittyvät eläimet ovat vastaajien mielestä häirikköitä, jotka tulisi pyrkiä poistamaan. Yksi vastaaja katsoi, että kotieläinten suojaaminen olisi ensisijainen keino.

Kannan tutkimuksen kehittämiseksi tarjottiin avoimuutta, seurannan lisäämistä, häiriökäyttäytymisen taustojen selvittämistä ja myös sosiologista tutkimusta. Kaksi vastaajaa katsoi, että nykyinen taso riittää. Seurannan kehittämiseksi tarjottiin nykyisiä käytössä olevia menetelmiä mutta myös lentolaskentoja ja kysyttiin, voiko toiminta jatkua vapaaehtois pohjalta.

Tiedotuksen haluttiin olevan avointa, petojen liikkeistä kertovaa, tutkimukseen perustuvaa ja kattavaa. Viranomaisyhteistyön kehittämiseksi toivottiin yhteistyön lisäämistä ja ohjeistusta, miten voi ja saa toimia susitilanteissa. Esiin tuli myös tavoite, että ympäristökeskuksella olisi oma suurpetovastaava, jolla olisi yhteistyötä riistanhoitoväen kanssa. Myös säännöllisten sidosryhmätapaamisten järjestäminen mainittiin. Lainsäädännön kehittämisvaatimuksia olivat petokorvausjärjestelmän parantaminen ja häirikkösusien metsästyksen mahdollistaminen, jossa riistanhoitopiirillä olisi rooli. Kohdassa muita kommentteja tuli esiin uutena näkökulmana, että punahilkkasadusta tulisi olla uusi nykyaikainen versio.

B Yleisötilaisuuksien kommentteja

Tampere 8.9.2004

”Kuhmoisissa on kaksi sutta. Ovat hyökänneet koirien ja kotieläinten kimppuun ja tulevat jo kylille. Ei uskalla koiran kanssa metsälle, susi ei kuulu kylille vaan erämaihin.”

”Tilanne on kinkkinen, susi on riistaeläin. Kantaa tulee hoitaa niin, että on riittävästi mutta mikä on tarpeeksi. Jos olisi vain kaksi paria ja saisi muita metsästä, tilanne olisi parempi. Miten selitetään itäsuomalaisille, jos nekin metsästetään pois. Kyllä kaksi paria saisi olla, seurannat tehdään talkoilla ja alfaparit saisivat olla rauhassa.”

”Miksi susia tulee olla, miksei muuteta lakia.”

”Tampereella ennen koulutettiin tiedotusopin opiskelijoita neuvostomyönteisiksi, onko nyt käynnissä susimyönteisyyden koulutus.”

”Jos sutta saisi metsästä, sietokyky kasvaisi. Ongelma on koirat. Pitäisi saada laki, että saa ampua, jos hyökkää koiran kimppuun.”

”On tämä ihmeellistä, että susia hyysätään. Kyllä itärajan takana riittää. Miksi susia ei voida pistää aitauksiin?”

”Ei tämä ole yksin metsästäjien asia. Olen karjankasvattaja. Karja on vauhkoonnut muutaman kerran, ainakin omavastuu tulee saada korvauksista pois.”

5.3 Satunnaisesti tavattavien susien alue

5.3.1 Etelä-Hämeen riistanhoitopiiri

Sutta esiintyy lähinnä satunnaisesti Etelä-Hämeessä eikä susiasia ole muutenkaan ajan-kohtainen. Se selittää myös laimeaa osallistumista järjestettyihin tilaisuuksiin. Etelä-Hämeen sidosryhmävastaaajia käsiteltiin yhteensä 12, joista kahdeksan oli riistanhoitoyhdistyksiä, kolme edusti poliisipiirejä ja yksi TE-keskusta. Muut tahot eivät vastanneet. Sidosryhmien väliseen neuvotteluun osallistui 16 ihmistä edustaen 12:ta eri tahoa. Hämeenlinnassa järjestettiin yksi yleisötilaisuus, johon osallistui 9 ihmistä ja käydyssä keskustelussa käytettiin yhteensä 69 puheenvuoroa.

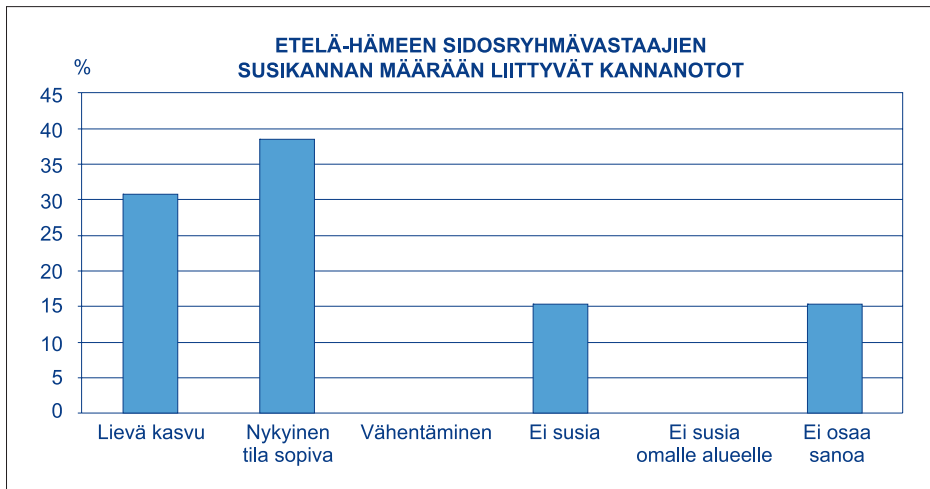
A Sidosryhmävastausten yhteenveto

Susitilannetta kuvattiin hyvin neutraalisti toteamalla, että susia tavataan satunnaisesti, jollain alueella jopa säännöllisesti, jonkun mielestä kanta on nyt sopiva eikä tilannetta voida pitää mitenkään kriittisenä.

Alueella todettiin esiintyvän jonkin verran susivastaisuutta. Joku vastaaja näki, että vastakkainasettelua esiintyy ja vastapuolina ovat suojelutahot ja maaseudun asukkaat. Yksi vastaaja myös katsoi, että suojelu on muotia ja siitä aiheutuu ristiriitoja. Kaikki vastaajat eivät tunnistanee mitään ristiriidan aineksia.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpidon keinoiksi ehdotettiin, että sudet on pidettävä pois ihmisten ilmoilta. Myös oikean tiedon jakamista ja kannan säätelyä tarjottiin. Yksi vastaaja oli myös sitä mieltä, että sellaisia keinoja ei ole olemassa, joilla yhteiselo löytyisi.

Sopivaksi susikannaksi määriteltiin useita vaihtoehtoja. Kantaa haluttiin sekä lisätä että vähentää. Monet vastaajat pitivät nykyistä tilannetta – susia tavataan satunnaisesti – hyvänä. Määrällisiä tavoitteita olivat 2–3 lisääntyvästä parista ei yhteenkään suteen. Yksi vastaaja katsoi, että kantaa voidaan lisätä mutta asutustiheys pitää huomioida (kuva 26). Susille sopivia elinpiirejä arvioitiin olevan aina 1–2 nollaan. Monet perustelivat asutustiheyden olevan suden asettumisen esteenä.

Kuva 26. Etelä-Hämeen sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajia 12).

Susikannan mahdollisen säätelyn vaihtoehtoista suosituin oli pyyntilupiin perustuva järjestelmä. Yksi vastaaja oli merkinnyt pelkästään häiriöyksilöihin kohdistuvan metsästyksen valinnakseen. Kolme vastaajaa oli myös valinnut keinovalikoimaksi viranomaisten suorittamat poistot pyyntilupajärjestelmän rinnalla.

Häirikkösuden määrittelyssä esiin nousi toistuvasti, että pihoihin tuleva, ihmisarkuuden menettänyt ja kotieläimiä saalistava yksilö täyttää häiriökäyttäytymisen kriteerit. Keinoiksi tarjottiin pääasiassa eläimen poistoa ja toivottiin viranomaisten nopeaa reagointia.

Keskeiset kehittämistarpeet tutkimuksen osalta olivat pantaseurannan lisääminen, liikkuvuustutkimuksen kehittäminen ja myös avoimuuden aikaansaaminen. Kannan seurannassa suurpetoyhdysmiestoiminnan tukemista ja edelleen kehittämistä toivottiin. Myös suden pesintöjen kartoitus nähtiin tärkeäksi. Kantaan liittyvän tiedotuksen kehittämiseksi avoimuus, nopeus, rehellisyys ja toistuvuus tulivat esiin. Joku myös epäili, tarvitaanko tiedotusta.

Viranomaisyhteistyön kehittämiseksi tarjottiin tiedonkulun varmistamista, ongelmatilannevalmiuksien suunnittelua ja vahinkoyksilöiden poiston helpottamista. Lainsäädännön kehittämiseksi ehdotettiin vahinkoyksilöiden poiston helpottamista, päätösvallan saamista Suomeen, suden saamista pyyntiluvanvaraiseksi riistaelimeksi ja korvausmenettelyn kehittämistä.

Muissa näkökulmissa tuotiin esiin, että maaseudulla ja susialueilla asuvien ihmisten näkemykset on otettava huomioon. Sudensuojelijoiden näkemyksillä nähtiin olevan liian suuri painoarvo. Samoin suden hoidon tavoitteiden linjauksiin nähtiin tarvetta.

B Yleisötilaisuuden kommentteja

Hämeenlinna 26.8.2004

”Mikä on häirikkösusi? Se pitäisi ampua heti, kun tulee pihaan. Mistä tiedetään, että ammutaan myöhemmin oikea susi?”

”Isäntä oli tappanut pihaan tulleen suden. Sehän olisi paennut, jos olisi ’böö’ sanonut. Pitäisikö ihmistäkin kohdella näin?”

”Susi on ihmisarka eläin, ei se ole uhka ihmiselle. Isoin uhka on kotieläinvahingot ja metsästyskoiravahingot, mutta luonnossa liikutaan luonnon ehdoilla.”

”Suden olosuhteet ovat Etelä-Suomessa muuttuneet. Nykyiset elinympäristöt ovat täysin luonnottomia, ei niitä ole mitään syytä tuoda tänne. Onko niitä jo tuotu pakettiautolla tänne? Oletteko olleet mukana siirroissa?”

”Millä tasolla päätökset tehdään, jos on susia. Kainuussa on lahtausta. Pitää olla objektiivinen viranomainen, nyt ne ollut ihan ääripäitä.”

”Jännä tilanne, että Euroopassa on susia ihan asutuilla alueilla mutta siellä ei metsästetä koirilla niin kuin meillä.”

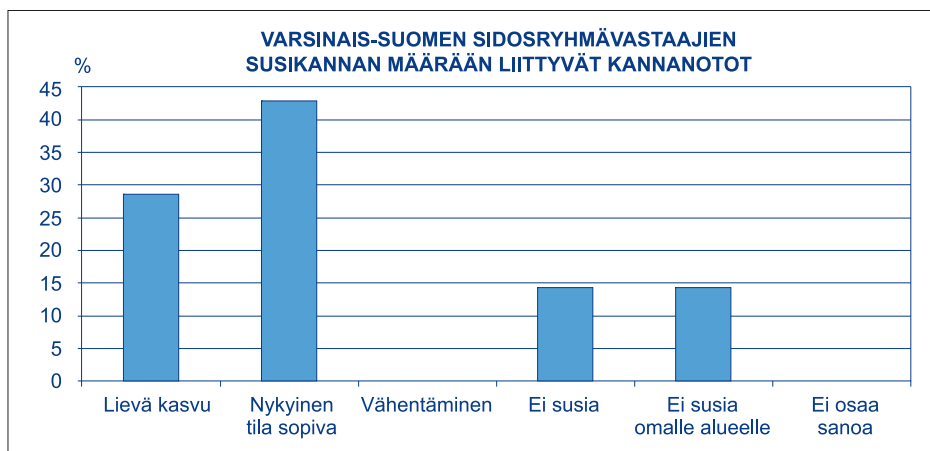
5.3.2 Varsinais-Suomen riistanhoitopiiri

Varsinais-Suomi edustaa sitä aluetta Suomessa, missä epätodennäköisimmin voi tavata suden. Alueella on vain satunnaisesti vierailnut susia viime vuosien aikana. Sidosryhmävastaajia oli yhteensä 6. Vastaukset tulivat Varsinais-Suomen luonnonsuojelupiiriltä ja kennelpiiriltä ja neljältä poliisipiiriltä. Sidosryhmien väliseen neuvotteluun osallistui 7 ihmistä, jotka edustivat kuutta eri tahoa. Alueella järjestettiin yksi yleisötilaisuus Paimiossa, jossa oli paikalla 15 ihmistä ja siellä pidettiin 55 puheenvuoroa.

A Sidosryhmävastausten yhteenveto

Varsinais-Suomen susitilanteen yleiskuvauksessa vastaajat totesivat, että alueella ei susia ole. Erilaisia ristiriitaisia tavoitteita ei juuri todettu esiintyvän ja monet perustelivat, että kun ei ole susia, ei ole ristiriitoja. Yhden vastaajan mielestä alueella liikkuu väärää tietoa. Ihmisen ja suden yhteiselon ylläpitoa ja lisäämistä varten kaivattiin tiedon jakamista. Yksi vastaaja katsoi, että susia ei tarvita ja yksi luetteli runsaasti keinoja kuten susiseminaarit, tutkimuksen lisääminen, suoja-aitoja ja ihmisten sopeutuminen.

Sopivan susikannan määrittelyssä nousivat esiin lähes kaikki vaihtoehdot (kuva 27). Yhden vastaajan mielestä alueella voisi elää yksi susilauma, yksi kannatti kannan lisäämistä,

Kuva 27. Varsinais-Suomen sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajina 6 tahoa).

kolme vastaajaa piti nykyistä tilannetta hyvänä ja yksi vastaaja katsoi, että alue tulisi pitää susivapaana.

Kannan säätelyn keinoissa neljä vastaajaa katsoi, että pyyntilupajärjestelmä olisi sopiva mutta suuntaisivat metsästyksen vain häirikköyksilöihin. Kaksi vastaajaa piti sekä häiriöyksilöihin kohdistuvia poistoja että viranomaistoimin tapahtuvia poistoja parhaina keinoina. Toinen näistä vastaajista lisäsi myös siirtoistutukset keinovalikoimaansa.

Häirikkösuden määrittelyssä esiin nousi asutuksen tuntumaan tulevat sudet ja kotieläinten pyyntiin erikoistuneet yksilöt. Esiin tuotiin myös vaara, että sudet voivat sekaantua koirakantaan. Kaksi vastaajaa otti kantaa tilanteen hoitamiseen: toinen ehdotti yksilön poistamista, ja toinen korosti tapauskohtaista harkintaa.

Tutkimuksen kehittämiseksi ei tullut ehdotuksia. Kannan seurannan toivottiin olevan riittävää. Tiedottamisen kehittämiseksi haluttiin lisää tehoa ja aktiivisuutta. Myöskään viranomaistoiminnan kehittämiseksi ei noussut muita selkeitä ehdotuksia kuin seminaarin järjestäminen ja yleensä yhteistyön lisääminen. Lainsäädännön muutostarpeita ei nähty, mutta esiin nousi kannanotto, että Itä-Suomessa susikannan metsästystä tulisi pystyä lisäämään.

B Yleisötilaisuuden kommentteja

Paimio 22.9.2004

”Eikö susi liiku laumassa, miksi ne täällä liikkuvat yksin?”

”Miksi Varsinais-Suomessa ei ole omaa susikantaa?”

”Kuinka ison alueen lauma vaatii? Onko täällä sellaisia alueita, missä lauma saalistaisi pieniä hirvieläimiä.”

”Susiin tulisi saada ihmispelko, se tapahtuu vain metsästyksen avulla. Pyyntilupia pitäisi pystyä myöntämään. Miksi me suomalaiset olemme niin tunnollisia, italialaiset tulkitsee direktiivejä väljemmin.”

”Se Hyrynsalmen susilahtaus oli paha ja harmillista, että rehvastelivat niillä susitapoilla. Siitä johtui se kieltäminen poronhoitoalueella.”

”Varsinais-Suomen susipelko on seurausta 1800-luvun tapahtumien takia.”

”Meillä on nyt kestävä susikanta, ei tarvita uusia.”

”Ei siinä mitään, jos tulevat mutta tulkoot omin jaloin. Voisi ajatella, että täällä on hiukan sietokykyä.”

5.3.3 Uudenmaan riistanhoitopiiri

Uudenmaan riistanhoitopiirin alueella susi on ollut lähinnä satunnainen kulkija. Elokuussa 2004 alueen läpi kulki RKTL:n seurannassa ollut nuori urossusi, joka tappoi muun muassa Kirkkonummella muutamia lampaita (Uudenmaan riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon). Suden liikkeitä seurattiin myös mediassa tarkasti, ja se aiheutti runsasta kansalaiskeskustelua alueella.

Sidosryhmävastaajia oli yhteensä 13. Vastaajia olivat Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri, Uudenmaan kennelpiiri, 4 riistanhoitoyhdistystä, 2 poliisipiiriä, Kirkkonummen kunta, Uudenmaan ympäristökeskus, Nylands Hästavelsförbund, Uudenmaan metsäkeskus ja Etelä-Suomen metsänomistajien liitto. Sidosryhmien väliseen palaveriin osallistui 17 ihmistä edustaen yhteensä 13:a eri tahoa. Espoon Nuuksiossa järjestetyssä yleisötilaisuudessa oli paikalla 44 henkilöä ja siellä kuultiin 57 puheenvuoroa.

A Sidosryhmävastausten yhteenveto

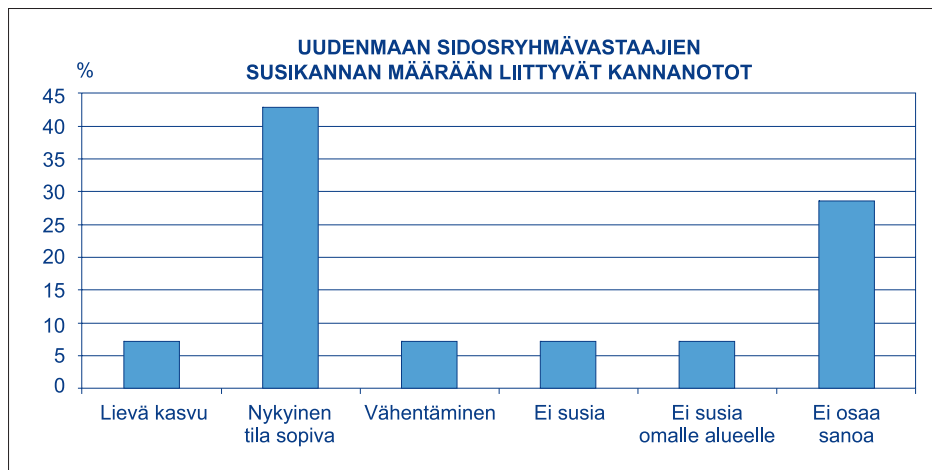
Alueen susitilannetta kuvattaessa vastaajat pääasiassa totesivat, että alueella ei sutta esiinny tai jos esiintyy, ne ovat kulkijoita. Kuitenkin yksi vastaaja katsoi, että tilanne on jo huolestuttava. Kaksi vastaajaa arvioi, että tilaa olisi. Heistä toisen mielestä suden palaaaminen olisi toivottavaa. Yksi vastaaja ilmoitti, että ei susia alueelle.

Erilaisten ristiriitaisten tavoitteiden tunnistamisessa näkökulmat hajosivat. Kolme vastaajaa katsoi, että niitä ei esiinny. Muutama vastaaja tunnisti niitä, ja ne asemoitiin kaupungin ja maaseudun asukkaiden välille. Yksi vastaaja liitti asian metsien suojeluun, toinen viherrakentamiseen. Monet kuitenkin toivat esille, että alue ei edes sovellu pirstoutumisen takia sudelle.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpidon keinoina nousi esiin tiedotus, vahingonkorvaukset, ihmisarkuuden ylläpito, päättäjien viisaus (nopea toiminta), ravinnon turvaaminen susille, viheralueiden turvaaminen ja susiaidat. Muutama vastaaja katsoi, että keinoja ei ole.

Sopivan susikannan määrittelyssä suuri osa vastaajista piti nykyistä tilannetta hyvänä, mutta esiin tuli myös tavoitteita saada esimerkiksi yksi tai kaksi paria asumaan alueelle.

Toisaalta esitettiin muutama suden tuloa vastustava kannanotto. Kaikki eivät osanneet muodostaa kantaansa (kuva 28). Sopivia susien elinpiirejä hahmoteltiin kolmen vastaajan toimesta: yksi näki niitä 4–8, yksi muutaman ja yksi yhden. Muut asiaan kantaa ottaneet (7 vastaajaa) näkivät, että sudelle sopivia elinpiirejä ei Uudellamaalla ole.

Kuva 28. Uudenmaan sidosryhmävastaajien susikannan määrään liittyvät kannanotot (vastaajia 13).

Susikannan säätelyn keinoissa 10 vastaajaa katsoi, että pyyntilupiin perustuva metsästys olisi paras tapa hoitaa tarvittaessa kannan säätely. Kolme vastaajaa tarjosi vain viranomaisten suorittamia poistoja keinoiksi, joista yksi sallisi myös häiriöyksilöihin kohdistuvan metsästyksen keinovalikoimaan ja yksi puolestaan katsoi, että luonnon suorittama karsinta riittäisi viranomaispoistojen ohella.

Häirikkösuden määrittelyssä esiin tulivat pihasudet, kotieläimiä toistuvasti saalistavat sudet ja kesyyntyneet yksilöt. Keinoiksi tarjottiin pääasiassa yksilön poistoa. Yksi vastaaja hyväksyisi sen, jos muut vaihtoehdot on jo poissuljettu.

Tutkimuksen kehittämiseksi haluttiin lisää voimavaroja, lisää Etelä-Suomen susiin kohdistuvaa tutkimusta ja selvityksiä susikannan vaikutuksista sorkkaeläinkantoihin. Kannan seurannan kehittämiseksi haluttiin muitakin arvioita kuin minimikanta: esimerkiksi todennäköinen kanta, petoyhdysmiestien verkoston tukemista ja heille korvaukset työstä. Yksi ehdotus tarjosi Ruotsin järjestelmän käyttöönottoa ja pannoituksen lisäämistä. Tiedotuksen halutaan olevan tehokkaampaa, reealiaikaista eikä tunteisiin vetoavaa.

Viranomaisyhteistyöhön haluttiin saada mukaan myös ympäristöviranomaisia ja esiin tuotiin joustavuuden lisääminen. Lainsäädännön kehittämiseksi nousi esiin kaksi erilaista näkökulmaa. Toinen katsoi, että suden suojeluastetta tulee vähentää ja toinen katsoi, että nykyinen poikkeuslupajärjestelmä on luontodirektiivin vastainen; sama vastaaja katsoi myös, että poliisilakia käytetään metsästyslain kiertämiseen ja tarjosi omavastuun vähen-

tämistä vahingonkorvauksista. Yksi vastaaja katsoi, että lainsäädäntö on sinänsä kunnossa mutta viranomaiset eivät pääse yhteisymmärrykseen lain tulkinnasta. Muissa esiin tulleissa näkökulmissa pohdittiin susipelon perusteita, tarjottiin uusia rahoituslähteitä susihaittojen ennaltaehkäisyyn (EU:n maatalousrahat) ja katsottiin, että ihmisen ei tarvitse elää suden ehdoilla.

B Yleisötilaisuuden kommentteja

Espoo 2.9.2004

”Naapurissa Kirkkonummella susi söi lampaita. Minä metsästäen Lapis- ja vastustan koko susitouhua. Täällä on liikaa asutusta ja metsässä liian paljon ihmisiä. Susi tottuisi ihmisen hajuun, ja ei tulisi kuin ongelmia niin kuin Virossa. Meillä hävisi runsaasti koiria Kirkkonummella, kun se susi kävi täällä mutta ei tiedetä mitä niille tapahtui. Ei susi sovi tänne – joka haluaa susia vastaa myös niiden teoista.”

”Susi rikastuttaa luontoa, mutta korvausasiat on selvitettävä. Ympäristöyhdistys olisi voinut osallistua korvauksiin ja maksaa lampaan, jonka susi söi. Pitää seurata kannan kehitystä. Susi on tervetullut kohtuuden rajoissa.”

”Sudet ovat täällä kiertolaisia. Jos tämä olisi suden pesimäreviiri, niin laskekaa monenko talon pihapiiri jäisi sen reviirin sisälle – ei täällä susi voisi elää normaalia elämää, vaan se olisi heti häirikkö. En myöskään suosittelen niitä laumanvartijakoiria asutuille alueille, ne puolustaa reviiriä muitakin kuin susia vastaan.”

”Monessa maassa ei ole korvausjärjestelmää, ja esimerkiksi Italiassa ja Espanjassa on moninkertainen määrä susia ja myös lampaita paljon. Onko sietokyky suurempi vai mistä on kysymys?”

”Jos kanta on vahva, kyllä se pitää hoitaa pyyntilupamenettelyn kautta susiasia ja kohdistaa häirikköyksilöihin. Riistanhoitoyhdistyksestä löytyy asiantuntijoita, kyllä nykyinen systeemi on hyvä.”

”Voisiko perustaa nettiin palvelun, josta saisi tietoa susista, se olisi maksullinen ja kertyneet varat käytettäisiin susien suojeluun ja vahingonkorvauksiin. Susiasiaissa pitää löytää konsensus yhteistyön kautta ja tiedon lisääminen on tärkeintä.”

5.3.4 Lapin riistanhoitopiiri

Susia arvioitiin liikkuneen vuoden 2003–2004 aikana Lapissa 5–10 yksilöä. Esiintymisen painopiste on Itä-Lapissa, jossa susiyskilöitä elää ja liikkuu lähinnä Venäjän rajan tuntumassa. Lapissa esiintyvät sudet tulevat usein juuri Venäjältä (Lapin riistanhoitopiiri 2004, julkaisematon). Lapissa susikantaa on poronhoidon takia säädelty. Yksi susiyskilö saattaa helposti tappaa kymmeniä poroja; susien aiheuttama porohävikki on ollut viime vuosina 300–600 poroa vuositasolla. Suden suojelullinen asema Lapissa poikkeaa muusta Suomessa, koska susi poronhoitoalueella kuuluu luontodirektiivin liitteeseen V. Tämä on mahdollistanut kantojen säätelyn alueella.

Lapissa sidosryhmävastaajatahoja oli 14. Vastaajia olivat Lapin ympäristönsuojeluyhdistys, Metsästäjäliiton Lapin piiri, Lapin kennelpiiri, 3 riistanhoitoyhdistystä, Tornionjokilaakson poliisipiiri, Lapin lääninhallitus, Inarin kunta, Paliskuntain yhdistys, MTK-Lappi, Pohjois-Suomen metsänomistajien liitto, Metsähallitus Itä-Lappi ja Lapin 4H-piiri. Sidosryhmien väliseen neuvottelutilaisuuteen osallistui 17 ihmistä, jotka edustivat 12:ta eri tahoa.

A Sidosryhmävastausten yhteenveto

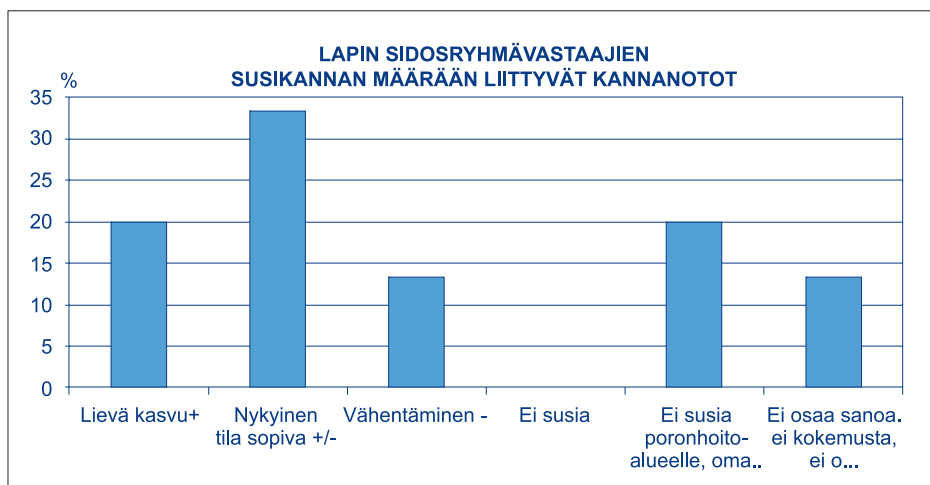
Lapin susitilannetta kuvattiin heikoksi, kantaa vähäiseksi ja jotkut vastaajat totesivat, että alueella on muutamia vaeltavia yksilöitä. Yhden vastaajan mielestä tilanne on siedettävä, toisen mielestä kanta on riittävä. Tilannekuvaukset olivat neutraalin toteavia.

Alueella esiintyvät ristiriitaiset tavoitteet tunnistettiin liittyvän pääasiassa porotalouteen. Monien vastaajien mielestä porotalouden harjoittajat eivät siedä susikantaa ja asenteet ovat sen mukaisia. Muutamat vastaajat näkivät suojelutahot tai sudenystävät em. tavoitteen vastapuolella. Muutama vastaaja katsoi, että ristiriitoja ei ole ja jotkut myös arvelivat, että myös suojeluväki hyväksyy suden poistot porotalouden takia.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpitoon liittyvissä keinoissa nousi odotetusti esiin porotalouden näkökulma. Poroille aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen nousi esiin toistuvasti. Samoin kannan säätely tai sen vähäisenä pitäminen nähtiin monissa vastauksissa keskeisenä kysymyksenä. Myös pihapiirisusien poistaminen sekä susitutkimuksen ja seurannan lisääminen tulivat esiin. Yksi vastaaja tarjosi korvausmenettelyä susireviireihin liitettäväksi, ns. kotkakorvausmallin mukaisesti. Esiin tuotiin myös ehdotus, että luonnon- ja kansallispuistoihin tulisi sallia susien elinreviirit.

Lapin alueella sopivan susikannan määrittelyssä esiin nousi tavoitteita aina kannan vähäisestä lisäämisestä jokaisen yksilön poistamiseen. Kuitenkin noin kolmannes vastaajis-

ta katsoi, että nykyinen tilanne on hyvä (kuva 29). Sudelle sopivien elinpiirien määrittelyssä neljännes vastaajista katsoi, että sopivia elinpiirejä ei Lapista löydy. Jotkut näkivät yhden sopivan reviirin, yksi vastaaja katsoi UKK-puiston ja Lemmenjoen seudut sudelle sopiviksi ja kaksi vastaajaa määritteli noin 10 sopivaa elinpiiriä.

Kuva 29. Lapin 14 sidosryhmävastaajan susikannan määrään liittyvät kannanotot.

Susikannan mahdollisen säätelyn keinoissa 8 vastaajaa katsoi pyyntilupajärjestelmän olevan sopiva keino. Näistä kolme halusi, että säätely kohdistuisi vielä erikseen lähinnä häiriötä aiheuttaviin yksilöihin. Yksi vastaaja katsoi, että luonnon suorittama karsinta ja viranomaisten suorittamat poistot riittävät. Yksittäisiä vastauksia kohdistui myös siirtois-tutuksiin ja pelkästään häirikköyksilöihin kohdistuvaan metsästykseseen. Kaksi vastaajaa toivoi metsästysaikaa, jolloin suden poisto olisi vapaata.

Häirikkösusi-määrittelyssä esiin nousivat pihapiiriin tulevat sudet, kesyntyvät ja ihmis-arkuuden menettäneet yksilöt sekä sudet, jotka erikoistuvat kotieläimiin. Myös tarpeeton porojen tappaminen oli kahden vastaajan mielestä häiriökäyttäytymistä.

Tutkimuksen kehittämiseksi kaivattiin lisää tietoa suden ravinnonhankinnasta ja poroihin kohdistuvasta saalistuskäyttäytymisestä. Myös poromiesten ja tukijoiden yhteistyötä toivottiin. Kannan seuranta halutaan tiivistää ja tehostaa, luoda uusia menetelmiä, lisätä pantasusia ja parantaa tiedonkulkua eri toimijoiden välillä. Tiedottamista pidetään hyvin tärkeänä – erityisesti susien liikkumisen tiedottaminen nähtiin tärkeäksi ja jotkut korostivat tiedon saamista paliskuntiin. Vain yksi vastaaja katsoi, että liiallinen tiedotus ei ole hyvästä.

Viranomaistoiminnan ja yhteistyön kehittämiseksi tarjottiin yhteistyön lisäämistä, sen koordinoitua esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön toimesta ja yhteistyötä paikallisen väestön kanssa. Lainsäädännön kehittämiseksi vastausten pääpaino keskittyi korvausjärjestelmään. Sitä halutaan keskimäärin kattavammaksi, ja myös lupapäätösten jousta-

vuus ja paikallisuus päätöksenteossa tulivat esiin. Lisäksi metsästysajan saaminen suhdelle 1.9.–30.4. väliseksi ajaksi oli yksi mainittu tavoite.

Muita kannanottoja tuli esiin runsaasti, jotka pääasiassa olivat jo aiemmin toistuneita. Uutena nousi esiin Venäjän ja Suomen yhteistyön aikaansaaminen kantojen hoidossa ja EU-rahoituksen hankkiminen siihen. Myös kansallisen roolin korostaminen kantojen hoidossa oli muutamien vastaajien viesti. Poroisäntien roolia lausunnonantajina myös vahinkotilanteissa haluttiin poistettavaksi.

B Yleisötilaisuuden kommentteja

Rovaniemi 18.8.2004

”Susi on porotaloudelle niin suuri uhka, että susi ei yksinkertaisesti sovi tänne.”

”Petovahinkotilastot eivät kuvaa yksittäisten paliskuntien ja poronostajien kokemia tappioita. Korvaussummat kertovat vain löydetystä petojen tappamista poroista. Petovahinkojen estämiseksi on siirrytty tunturissa tokkapaimennukseen, joka lisää hoidon kuluja. Myös petojen tappamisen porojen etsintä lisää kuluja.”

”Lapin susikanta ei ole ekologisesti kestäväällä tasolla, ja vaikka tästä ei yksimielisyyttä synnykään, ei se estä vuoropuhelua asiasta.”

”Lapissa ihmisten luontosuhde on aina ollut luonnonläheinen ja mutkaton, eikä petopelkoa täällä ole samalla tavalla kuin muualla.”

”Kyllä susia sopii Lappiin enemmänkin, mutta korvausmenettely tulee saada joustavammaksi.”

”Sudella olisi täällä matkailuarvoa, mutta sudet eivät näytä sopivan tänne porotalouden takia.”

5.4 Kansallisten vastausten yhteenveto

Kansallisia vastaajia oli 14, joista 4 oli suojelujärjestöjä: Suomen luonnonsuojeluliitto, Luonto-Liiton susiryhmä, Natur och Miljö ja Maailman Luonnonsäätiö. Metsästäjä- ja kenneltahoja edustivat Metsästäjä- ja Kalastajaliitto, Suomen Metsästäjäliitto ja Kennelliitto/koe- ja kilpailutoimikunta. Riistahallintoa edusti Metsästäjien Keskusjärjestö ja maa- ja metsätalouselinkeinoja MTK ja sen ruotsinkielinen sisarjärjestö Jord- och Skogsbruk.

Muita vastaajia olivat ympäristöministeriö, sisäasianministeriö, eläinmuseo ja metsähallitus.

Suomalaisen susitilanteen kuvaus kansallisten vastaajien tarkastelussa jakautuu kahteen lähtökohtaisesti erilaiseen näkökulmaan. Toinen korostaa susikannan suojelun huonoa tasoa, kannan uhkatekijöitä ja ihmisten ongelmallista susisuhtautumista (6 vastaajaa), ja toinen pitää kannan tilannetta ja tapahtunutta kehitystä hyvänä, mutta tuo esiin myös susikannan aiheuttamat ongelmat (8 vastaajaa). Tilannekuvauksen ääripäät ovat, että susi on erittäin uhanalainen eikä suotuisan suojelun tasoa ole saavutettu ja toinen, että kanta on jo riittävä, tihentymät liian suuria ja tilanne kotieläinten pitäjille vaikea.

Ristiriitaisia tavoitteita tunnistettiin. Esiin nousivat mm. kaupunki–maaseutu-asetelma sekä paikallinen väki ja suojelutahot vastakkain -asetelma. Ristiriitojen syiksi esitettiin tietämättömyys, pelot, yhteistyön ja yhteisten tavoitteiden puute, petoviha, äärisuojelijoiden toiminta sekä suotuisan suojelun tason määrittelemättömyys.

Suden ja ihmisen yhteiselon ylläpidon keinoiksi ehdotettiin runsaasti erilaisia toimia. Tätä kysymystä oli mietitty perusteellisemmin kuin keskimäärin alueellisella vastaajatasolla ja tarjottu keinovalikoima oli runsaampi. Tiedon lisääminen nousi kaikista vahvimmin esiin, mutta muita keinoja olivat vahinkojen esto ja korvausjärjestelmän parantaminen, ongelmallisimpien yksilöiden poistaminen sekä läheisyysperiaatteen ja myös kansallisen päätösvallan lisääminen. Yksittäisiä ehdotuksia olivat metsästyksen valvontaan panostaminen, rangaistuskäytäntöjen tiukentaminen, viranomaistoiminnan nopeus ja human dimension -malli (ihmislähtöinen hoito-ohjelma).

Sopivan susikannan määrittelyssä tavoitteet poikkesivat maakunnallisista tavoitteista: esiin ei noussut susikannan vähentämiseen liittyviä tavoitteita, mutta osa vastaajista korosti erityisesti Itä-Suomen tihentymäalueiden ongelmia. Kuusi vastaajaa piti nykyistä kantaa liian pienenä. Lisäämiseen liittyvät määrälliset ehdotukset olivat enimmillään kannan kolminkertaistamisesta ja 300–500 yksilön välitavoitteesta aina 25 parin (eli noin 250 suden) tavoitteeseen. Kaksi vastaajaa ei ilmoittanut lukuja. Yksi vastaaja katsoi, että Itä-Suomessa on suotuisan suojelun taso saavutettu mutta muualla Suomessa ei olla tavoitteessa. Viisi vastaajaa piti nykyistä tilannetta määrällisesti sopivana (tai jo riittävänä), mutta monet halusivat kannan jakautuvan nykyistä tasaisemmin.

Kansallisilta vastaajilta kysyttiin myös, olisiko perusteltua, että kannan hoidon tavoitteet vaihtelisivat alueittain. Kuusi vastaaja katsoi, että tällainen lähtökohta olisi hyvä mutta he asettivat kuitenkin selviä reunaehjoja. Kolme vastaajaa vastusti ajatusta, ja yksi hyväksyi vain poronhoitoalueelle erilaisen politiikan. Muut tarkastelivat asiaa ehdollisesti kantaa ottamatta.

Myös maakuntatason roolia kannan hoidossa kysyttiin. Tämän taustana oli alueilta varsin voimakkaasti esiin nousseet vaatimukset. Maakuntatason roolin pohtiminen oli kysy-

myksenä selvästi vaikea ja sai vastauksia erilaisin reunaehdoin. Hiukan tulkiten 6 vastaajaa vastusti ajatusta, joista osa perusti kantansa epäluottamukseen nykyistä metsästäjä-vetoista riistahallintoa kohtaan. Muut (8 vastaajaa) kannattivat periaatteellisesti tavoitetta, mutta halusivat kansallisen koordinoinnin. Monet ehdottivat yhteistyö- ja toimintaryhmiä myös maakuntatason suurpetopolitiikan työkaluksi.

Susikannan säätelyn keinoja kysyttäessä esiin nousi kaksi lähtökohtaisesti erilaista tavoitteen asettelua. Kahdeksan vastaajaa katsoi, että pyyntilupajärjestelmä ja sen rinnalla häiriöyksilöihin painottuva metsästys ja joissain tapauksissa viranomaisten suorittamat poistot ovat kannan säätelyn menetelmät. Muut katsoivat, että kantaa hoidetaan erilaisin viranomaispoistoin. Osin luonto karsii itse yksilöitä, ja myös susien siirtoja tarjottiin. Yksi vastaaja tarjosi ns. suojametsästystä keinoksi hallita kantaa kuitenkin tarkemmin määrittelemättä, mikä olisi suojametsästyksen määritelmä.

Häiriöyksilön määrittelyssä kaikki vastaajat – aivan kuten maakuntatasoillakin – pääasiassa katsoivat, että sellaiseksi voidaan katsoa susiyksilö, joka toistuvasti käy pihapiireissä, on peloton ja keskittyy saalistamaan kotieläimiä. Yksi vastaaja katsoi, että sellaisia ei varsinaisesti ole vaan metsästys ja ihminen luovat sellaisia tilanteita. Keinoksi ehdotettiin eläimen poistoa, ja jotkut vastaajat halusivat päätökset kansalliselle tasolle. Mutta myös sietokyvyn nostamista kaivattiin.

Tutkimuksen kehittämistarpeissa nähtiin satelliittiseurannan jatkaminen ja lisääminen tärkeäksi. Myös demografia, geenipooli ja suotuisan suojelun tason määrittely saivat kannatusta samoin kuin vahinkojen estomenetelmien kehittäminen. Seurannan kehittämistavoitteissa ehdotukset keskittyivät petoyhdysmiehiin. Osa vastaajista katsoi, että petoyhdysmiesten koulutusta on lisättävä ja toinen näkökulma oli, että petoyhdysmiehiksi olisi saatava muitakin kuin metsästäjiä. Yksi vastaaja katsoi, että petoyhdysmiesverkosta olisi luovuttava kokonaan ja kehitettävä uusi järjestelmä. Myös dna-analyysijä ja yhteistyötä Venäjän kanssa tarjottiin avuksi kannan seurantaan.

Tiedotuksen kehittämistä pohdittiin varsin monenlaisista näkökulmista. Kun maakunnissa korostui tiedotuksen avoimuusvaatimus, nyt nousi esiin myös näkökulmia, että tiedotuksessa pitää harkita ja sen pitää valikoitua. Myös asennemuokkausta kaivattiin. Susipuhelimen toiminta ja avoin ja varoittava tieto susien liikkeistä tuli myös esiin.

Viranomaistoiminnan ja sen yhteistyön kehittämiseksi tuotiin pääasiassa tarve lisätä yhteistyötä ja avoimuutta. Osa vastaajista kaipasi ympäristöhallinnolle ja suojelutahoille isompaa roolia. Esiin nousi myös tavoite, että lupamäärät on saatava RKTL:n suositusten mukaisiksi. Lainsäädännön kehittämiseksi ehdotettiin rangaistusten koventamista, kansallisen säätelyn lisäämistä, suden suojelustatuksen laskemista, vahinkojen korvausjärjestelmän parantamista ja ongelmasusien poisto-oikeuksien saamista aluetasolle. Kahden vastaajan mielestä nykyinen lainsäädäntö on pääasiassa hyvä.

Muut mahdolliset kommentit sisälsivät runsaasti ehdotuksia ja kannanottoja, jotka kuitenkin olivat jo aiemmin esiin tulleen vahvistamista. Uusia olivat muun muassa, että susi poronhoitoalueella on aiheena tabu, yhteistyötä Ruotsin kanssa lisättävä, nykyinen tapopolupajärjestelmä kaipaa uutta ohjeistusta, vahinkojen esto ei onnistu vapaaehtoistyön varassa ja että suurin ongelma on periytyvä susipelko.

6 Pohdinta

6.1 Keskeisten tulosten yhteenveto

Suteen liitetään pelkoja ja ongelmia

Keskimäärin tähän tutkimukseen osallistuneet sidosryhmät ja ihmiset kokevat suden melko negatiivisesti tai ainakin laji koetaan varsin ongelmalliseksi. Suteen ja sen tekemisiin liittyy runsaasti pelkoja. Pelkoja koetaan kotieläinten, erityisesti koirien, mutta myös lasten turvallisuuden puolesta. Pelkopuheet olivat yleisimpiä niillä alueilla, joilla susikanta on vasta vahvistumassa ja erityisesti siellä, missä susia oli liikkunut pihapiireissä ja asutusaluiden tuntumassa. Pohjois-Suomessa susipelko ei tullut yhtä vahvasti esiin kuin Etelä-Suomessa.

Susien liikkuminen ja vierailut pihapiireissä saavat myös ihmiset kysymään oikeuksiensa perään. Halutaan tietää, mitkä ovat suden oikeudet ja mitkä ihmisen, erityisesti omalla pihamaallaan. Vaikka lainsäädäntö linjaa ihmisen omaisuuden suojaamisoikeutta, sitä ihmisten mukaan tulkitaan eri tavoin.

Sen lisäksi, että susilaumojen läsnäolo ja niiden liikkuminen asutuksen tuntumassa koetaan vaikuttavan monin tavoin paikallisten ihmisten elämään, ihmiset myös kokevat, että he ovat eriarvoisessa asemassa kaupunkiväestöön nähden. Ihmiset katsovat, että he eivät pysty itse vaikuttamaan ympäristöönsä ja päätöksenteko on siirtynyt heidän ulottumattomiinsa. Tyypillinen susialueiden ihmisten näkökulma on, että heidän kotieläimien pitoon liittyvät elinkeinonsa ja luontoharrastuksensa ovat alisteisia kansallisille ja kansainvälisille suojeluvaatimuksille. Esimerkiksi metsästys koetaan haja-asutusalueilla tärkeäksi harrastukseksi ja koirien käyttö, valmennus ja kilpailuttaminen keskeiseksi osaksi nykyistä metsästystä. Susikannan katsotaan vaikeuttavan ja jopa estävän koirien käytön monilla alueilla kokonaan.

Suden suojelusta huolta kantavat puolestaan kokevat, että paikallisten ihmisten susikantaan liittyvien huolien taustalla on tietämättömyys, susipelko ja susiviha sekä erilainen hysterian lietsonta, jota pidetään pitkälle metsästäjälähtöisenä. Suden suojelupainotteisen näkökulman taustalla ovat ajatukset suden itseisarvoon perustuvasta oikeudesta elää lajityypillistä elämää, ja että sen tehtävä luonnossa on toimia muiden eläinkantojen, muun muassa hirvieläinkantojen, säätelijänä. Suojelutahot katsovat, että vahingot ovat pieniä ja niiden estoa voidaan tehostaa.

Susikanta saa aikaan arvostelua

Suden kautta nousee esiin alueellisesti runsaasti erilaista arvostelua, joka ei liity enää niinkään suteen itseensä vaan erilaisiin tahoihin, joilla on jokin rooli susikantojen hoidossa. Tällainen arvostelu on vahvinta vakiintuneilla susialueilla, joilla sudet alkavat olla ihmisten lähiympäristöissä osa arkipäivää. Arvostelu kohdistuu maa- ja metsätalousministeriöön, EU:hun ja ehkä yllättävänkin vahvasti tutkimukseen, erityisesti Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokseen. RKTL:ään kohdistuva arvostelu liittyy pääasiassa susien pannoittamiseen, niiden seurantaan ja siitä tiedottamiseen.

Myös lainsäädäntö kohtasi arvostelua. Hyvin yleinen paikallinen näkökulma on, että nykyinen lainsäädäntö suojelee liiaksi sutta eikä mahdollista ongelmiin puuttumista ja niiden hoitamista. Erityisesti tämä koskee vahingonkorvausjärjestelmää ja ongelmasusien poistoa ja sen joustavuutta, suden metsästystä sekä päätöksentekojärjestelmää itseään.

Hyvin keskeinen arvostelun kohde on myös EU:n komission ja maa- ja metsätalousministeriön välinen rooli susipolitiikan tekijänä. Molemmat kohtaavat runsaasti arvostelua, mutta vallalla on merkittävä epätietoisuus siitä, onko susikantojen hoito kansallinen kysymys vai EU:n komission koordinoima.

Alueellista vastakkainasettelua: Itä-Suomi – muu Suomi

Aluetason sidosryhmät ja paikalliset ihmiset hyvin kattavasti kokevat, että susikanta on monilla alueilla Itä-Suomessa (Kainuu, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Savo, Etelä-Karjala) jo nyt liian suuri ja kantaa toivotaan harvennettavan joko eläimiä metsästämällä, muuten poistamalla tai pois siirtämällä. Tyypillinen paikallinen näkökulma on, että muun Suomen halutaan kantavan myös vastuuta susikantojen ylläpidosta. Ei myöskään ole liioiteltua sanoa, että monilla suden keskittymäalueilla Pohjois-Karjalassa, Kainuussa ja Etelä-Karjalassa paikallistasolla on ison ihmisjoukon sietokyky jo ylittynyt. Susipuheiden tunnetaso kuvastaa sitä: ärtymys, vihan tunteet, uhkailu ja turhautuneisuus nousivat vahvojen susikantojen alueilla merkittävästi esiin.

Kuitenkin alueilla, missä susikanta on vasta vahvistumassa, susivastaisuus vaikuttaa olevan keskimäärin vahvinta. Erityisesti Pohjanmaan rannikkoseudulta, Satakunnasta ja Pohjanmaalta nousi esiin runsaasti ja toistuvasti sekä kirjallisia kannanottoja että susipuheita, joissa katsottiin, että alueelle ei haluta lisääntyvää susikantaa lainkaan. Vaikka Itä-Suomessa – vahvan susikannan alueella – oli erilaista arvostelua paljon, siellä kuitenkin yleisesti katsottiin, että susia saa olla mutta ei nykyisissä määrin. Myös Lapissa suden sieto näyttää olevan porotaloudesta johtuen vähäistä. Ehkä yllättäen Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Etelä-Hämeessä tuntui suden sietoa olevan, vaikka monet arvioivat,

että alue ei itse asiassa sovellu sudelle (osallistuneiden lukumäärä oli näillä alueilla huomattavasti pienempi kuin muualla maassa).

Suojelutahoilla ja ympäristöviranomaisilla oma linja

Tutkimuksessa kuultiin runsaasti erilaisia sidostahoja sekä aluetasolla että kansallisella tasolla. Tahoja luokiteltiin yhteensä 9 luokkaan. Tutkimuksen keskeinen havainto oli, että keskimäärin eri tahot ovat melko yksimielisiä monista susikantojen hoitoon liittyvistä tavoitteista ja keinoista lukuun ottamatta luonnonsuojelutahoja, ympäristöviranomaistahoja ja myös luontoyrittäjiä (viimeksi mainittuja oli aineistossa kuitenkin vähän ja ne olivat alueellisesti keskittyneet Itä-Suomeen). Jonkin verran eri tahojen sisällä edellä mainitusta päälinjasta on poikkeamia, mutta ne olivat yksittäisiä kannanottoja.

Suojelu- ja ympäristöviranomaistahot haluaisivat kasvattaa nykyistä susikantaa – erityisesti kansallisen tason ko. vastaajat – eikä myöskään Itä-Suomen nykyistä susitilannetta koeta samalla tavalla ongelmallisena tai kantaa suurena kuten muut vastaajat keskimäärin tekevät. Tiedon lisääminen, valistus ja asennekasvatus, tutkimuksen lisäämisen tarve ja vahinkojen ennaltaehkäisy olivat näiden vastaajien näkökulmasta tärkeimpiä keinoja susikantojen hoidossa. Myöskään suden metsästys kantojen säätelämiseksi ei keskimäärin kuulunut näiden tahojen keinovalikoimaan, kun kaikki muut tahot katsoivat sen keskimäärin välttämättömäksi.

Muutamia yksityiskohtia nousi esiin, joista voidaan katsoa olevan yhteisymmärrys sekä susipuheissa että sidosryhmävastauksissa. Vahingonkorvausjärjestelmää halutaan kehittää: omavastuu vahingoista halutaan pois ja vahingosta todellinen korvaus. Häirikkösusi määritellään keskimäärin samalla tavalla, ja näiden ongelmatilanteiden hoidossa lähes kaikki vastaajat hyväksyvät yksilöiden poiston jos ei ensisijaisena keinona niin kuitenkin periaatteellisesti. Suojelutahot ja ympäristöviranomaiset haluaisivat, että mahdolliset poistot tapahtuisivat viranomaistoimin. Muut tahot keskimäärin tarjoavat metsästystä tai metsästäjien toimesta tapahtuvia poistoja ratkaisuna.

Jos tarkastellaan, miltä tahoilta nousee eniten esiin suden metsästykseen ja susikannan vähentämiseen liittyviä vaatimuksia, sellaisiksi tahoiksi on luokiteltavissa vapaaehtoiset metsästäjä- ja kenneltahot sekä maa- ja metsätalouden elinkeinoja edustavat tahot.

Alueellinen ja kansallinen tarkastelunäkökulma susikysymykseen oli yksi tutkimuksen linja. Muutamia havaintoja nousi esiin. Alueellisilla tasoilla lähes poikkeuksetta katsotaan, että kannan hoidon ratkaisut pitäisi tehdä alueellisella tasolla tai ainakin alueellisen tason tulisi pystyä vaikuttamaan merkittävästi susipolitiikan peruslinjoihin. Alueilla vain muutamien suojelutahojen tai ympäristöviranomaistahojen yksittäiset kommentit poikkesivat tästä peruslinjasta. Riistanhoitopiiriä pidettiin varsin yleisesti sopivana päätöksen-

teon toimijana, edelleen lukuun ottamatta kaikkia suojele- ja ympäristöviranomaisvastajia. Tässä oli kuitenkin vaihtelua riistanhoitopiirien välillä, joista osa nautti selvästi suurempaa luottamusta.

Kansallisen tason vastaajat hahmottivat alueellinen/kansallinen-roolijaon toisin. Lähes puolet kansallisen tason vastaajista arvioi, että päälinjat tulee vetää kansallisella tasolla ja siellä tulee kantaa myös kokonaisvastuu mutta aluetasoa voidaan kuitenkin kuulla. Myös muutama yksittäinen näkökulma nousi esiin siitä, että Suomella on kansainvälinen vastuu – erityisesti Skandinavian – susikannoista ja että tätä kautta kansainväliset suojeleuvaatimukset korostuvat. Tällaisia ylikansallisia kannanhoitopolitiikan tavoitteita nousi esiin suojeleutahojen suunnalta.

6.2 Susikonsensuksen esteitä ja niiden taustoja

Eri toimijoiden välinen luottamuksen puute on varsin keskeinen tekijä susikysymyksen ristiriidoissa ja myös konsensuksen este. Vaikka ihmisten ja eri toimijoiden luontosuhde ja luontoarvot ovat erilaiset ja perimmäisen suhtautumistavan ja erilaisten tavoitteiden taustalla, on jo toteutetun susipolitiikan erilainen kokeminen siirtänyt keskustelun ideologiselta tasolta käytännön ratkaisujen arvosteluun sekä toteutettuun susipolitiikkaan ja eri tahojen rooliin siinä.

Paikallinen väestö haastaa riistaviranomaiset

Susialueilla asuvat ihmiset eivät luota kansallisiin viranomaisiin, koska heillä on mielestään tietoa, että susipolitiikka olisi täysin kansallisesti säädeltävissä. Maa- ja metsätalousministeriön politiikkaa arvostellaan kahdesta eri näkökulmasta. Osa ihmisistä katsoo, että kotimaiset suojeelijatahojen valitukset ovat luoneet politiikan reunaehdot. Osa puolestaan arvioi, että kysymys on joko halun tai rohkeuden puutteesta tai yksinkertaisesti susikannan kasvattamisesta ilman paikallisten ihmisten näkemyksien huomioimista.

Susialueilla asuvat ihmiset ja huomattava osa nyt kuulluista tahoista kuitenkin vaativat susikannan nykyistä väljempää metsästystä ja perustelevat sitä monin tavoin. Lähes kaikki keskeiset tahot ja paikalliset ihmiset – suojele- ja ympäristöviranomaistahoja lukuun ottamatta – katsovat, että erityisesti Itä-Suomessa on laajoilla alueilla jo ylitiheä susikanta. Erityisesti sen sosioekonomiset vaikutukset ovat jo liiallisia, ja kantaa halutaan pienentää. Suden sieto on alhainen jopa alueilla, joilla niitä ei esiinny kuin yksittäisinä kulkijoina.

Jos halutaan paikantaa sусisuhtautumisen ja susivastaisuuden äärimmäinen puoli, se on paikannettavissa porotalouden harjoittajien ja koirametsästystä harrastavien aktiivien

suuntaan. Näiltä tahoilla vaatimukset joko kannan vähentämiseksi tai kannan kasvun estämiseksi olivat varsin yksiselitteisiä. Näyttää myös siltä, että konsensushalukkuutta ei juuri ole. Porotalouden puolella korvausjärjestelmällä voidaan sietokykyä nostaa, mutta metsästyskoiraharrastajien puolella tilanne on vaikeampi koiraan liittyvän tunnesiteen takia. Tällä hetkellä ei tunneta varmaa ja toimivaa keinoa suojata metsästyskoiraa sudelta. Koirien käyttö metsästyksessä onkin vaikeutunut, ja se koetaan monilla alueilla jo lähes mahdottomaksi. Suden tappamasta koirasta maksettu korvaus omistajalle ei korvaa koiran menetystä, koska koira on monille perheenjäsen ja koetaan, että sen arvoa ei voida mitata rahassa.

Suojelutahot haastavat riistaviranomaiset

Monet keskeisistä suojelutahoista ilmoittavat avoimesti, että he eivät luota riistaviranomaisiin ja erityisesti epäluottamus kohdistuu alueellisiin riistanviranomaisiin. Yksi keskeinen peruste epäluottamukselle on se, että alueellinen riistahallinto on metsästäjien hallinnoima. Suojelutahot pitävät tiukasti kiinni nykyisestä luontodirektiivistä ja suden nykyisestä suojelustatuksesta. Pikemminkin sen voimaa haluttaisiin lisätä kuin väljentää. Suojelutahot myös katsovat, että nykyistä lainsäädäntöä on tulkittu viime vuosina liian väljästi. Suojelutahoilla monet haluaisivatkin suden hoitoon liittyvät ratkaisut suoraan ympäristöhallinnon alle tai ainakin sen vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä.

Vaikka suojelutahojen rooli susikeskustelun toisena äärilaitana on keskimäärin selvä, on suojelutahoja kuitenkin useita ja niiden kesken joitakin linjaeroja. Muun muassa haastavimmista kysymyksistä, kuten suhtautumisesta suden metsästyksen ja kannan kasvutavoitteisiin, on erilaisia linjauksia. Jotkut suojelutahot katsovat paikallisen väestön asenteet ja tavoitteet todellisina reunaehtoina, hakevat sovitteluvaa linjaa ja ovat ilmeisesti valmiita myös kompromisseihin. Erityisesti Maailman Luonnonsäätiö WWF näyttää edustavan kyseistä linjaa. Joillakin suojelutahoilla suojeluideologinen näkökulma on niin vahva, että niiden voi olla vaikea antaa periksi esimerkiksi metsästyksen liittyvistä periaatteistaan.

Kun pohditaan suden suojelua vahvasti ajavien tahojen konsensusvalmiuksia ja koko susikysymyksen konsensusmahdollisuuksia, aatteellisia suojelutahoja suuremman kysymysmerkin muodostaa kuitenkin kansallinen ympäristöviranomainen. Sen linjaukset ovat hyvin yhteneväisiä aatteellisten suojelutahojen kanssa ja monissa suden hoidon tavoitteissaan – erityisesti kannan säätelyn keinoihin liittyvissä – se näyttää edustavan ääriasenteita erityisesti alueellisiin tavoitteisiin nähden. Tämä ei luonnollisesti helpota konsensushakuisen sisipolitiikan toteuttamista. Ympäristöministeriöllä on nimittäin viranomaisrooli: se päättää esimerkiksi lajien uhanalaisuuden luokituksen kansallisesti, ja sillä on myös merkittävä asiantuntijarooli EU:n komission suuntaan. Toisaalta kyseinen taho erityisesti korostaa susikysymyksen ratkaisussa yhteistyön ja yhteisten päämäärien

saavuttamisen tärkeyttä, mikä antaisi viitteitä siitä, että se haluaisi olla mukana vaikuttamassa käytännön politiikkaan. Tällöin oleellista on, mikä on kahden keskeisen viranomaistahon, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön, välisen yhteistyön toimintamalli ja -kyky.

Lainsäädäntöä tulkitaan eri tavoin

Nykyisen lainsäädännön tulkinnasta on keskeisillä toimijoilla näkemyseroja. Erityisesti poliisiviranomaistahot toivat tämän esiin. Ne pitävät nykyistä lainsäädäntöä keskimäärin hyvänä mutta katsovat, että sen tulkintaerimielisyydet ovat keskeisin ongelma.

Vaikka susi on tiukasti suojeltu laji EU:n luontodirektiivissä ja sen kotimaisessa säädösjohdannaisessa, törmätään niiden soveltamisessa muun muassa suotuisan suojelun tason määrittelyn ongelmaan. Ennen kuin yksittäinen suden pyyntilupapäätös voidaan myöntää, tulee ratkaista, uhkaako eläimen poistaminen suotuisan suojelun tasoa vai ei ja on myös arvioitava, onko muuta tyydyttävää ratkaisua. Avoin ja määrittelemätön asia on niin ikään sosiaalinen kestävyys ja sen merkityksen arviointi susiyksilöiden poistamisesta tai kantojen säätelyssä.

Suojelutahot ja ympäristöhallinto katsovat, että Suomen susikanta ei ole suotuisan suojelun tasolla ja ne haluaisivat kasvattaa susikantaa. Suojelutahotkin haluaisivat susikannan levittäytyvän muualle Suomeen. Samat tahot näkevät myös paljon muita keinoja, joita tulee kokeilla ongelmien hallinnassa ennen kuin metsästyksen voitaisiin ryhtyä. Kyseiset tahot eivät nosta esiin sosiaalista kestävyyttä, mutta korostavat linjauksillaan ekologisista kestävyystä ja suden biologisia vaatimuksia. Muut tahot keskimäärin pitävät jo nykyistä kannan tilaa sopivana, ne eivät näe suotuisan suojelun tasoa kannan säätelyn esteenä ja korostavat sosioekonomisia kysymyksiä – käytännössä sosiaalista kestävyyttä – kannan säätelyn perusteena.

Myös poliisiviranomaisten oikeutta myöntää tappolupa sudelle poikkeustilanteessa ja tämän oikeuden soveltaminen käytännön tilanteisiin jakaa vastaajia. Joidenkin suojelutahojen mielestä niillä on kierretty nykyistä lainsäädäntöä. Monien paikallinen näkemys on, että tätä oikeutta on käytetty liian varovasti ja sovellettu eri puolilla maata linjattomasti.

Maa- ja metsätalousministeriö vaatimusten ristitulella

Suojelutahojen ja paikallisten ihmisten tavoiteristiriitojen keskellä maa- ja metsätalousministeriö on toteuttanut politiikkaa, johon oikeastaan mikään taho ei ole ollut viime vuosina tyytyväinen – eivät paikalliset ihmiset, eivät suojelutahot eikä myöskään EU:n komissio.

Monet pitävät EU:n komissiota keskeisenä toimijana suurpetopoliitiikan ristiriitojen taustalla, mutta sen rooli on monille jäsentymätön. Tässä tutkimuksessa ei paneuduttu syvällisemmin komission toimintaan, mutta aineistossa esiin tulleen arvostelun vuoksi komission roolia ei voi myöskään ohittaa. Vaikka komission katsotaan valvontamenettelyllään ohjaavan kotimaista suurpetopoliittikkaa, ei kansalaisilla ole tietoa, kuinka se tapahtuu ja mikä on sen todellinen rooli. Tämä on koko hallintojärjestelmän uskottavuuden kannalta ongelmallista.

Ihmiset ovat saaneet edustajiensa kautta suoraan komissiosta tietoa, että susipoliitiikan linjaukset ovat kansallinen asia. Vastaavasti maa- ja metsätalousministeriö katsoo, että luontodirektiivi ja sen kansallinen säädösjohtannainen estää sitä tekemästä päätöksiä, joita paikalliset ihmiset ja tahot vaativat. Monet paikallistason toimijat haluaisivat, että kansallisten viranomaisten toiminta punnittaisiin EU:n tuomioistuimessa. Ministeriö on kuitenkin halunnut välttää tuomioistuimen ja sopeuttanut politiikkaansa luontodirektiiviä tulkiten.

Maa- ja metsätalousministeriö on toiminut erisuuntaisten vaatimusten ristitilussa (kuva 30). Tämän vuoksi olisi pohdittava erityisesti ministeriön toimintaa. Onko se epäonnistunut tehtävässä, vai hoitaako se mahdotonta tehtävää? Suurin paine ja kovimmat odotukset kohdistuvat siihen alueelliselta tasolta. Ministeriö katsoo, että nykyinen lainsäädäntö ja erityisesti komission valvontamenettely estävät sellaiset päätökset, joita aluetasolta odotetaan ja vaaditaan. Valvontamenettelyn taustalla ovat tietävästi kotimaiset valittajat, jotka eivät ole tulleet julkisuuteen.

Kokonaistilanteen taustoitusta vasten näyttää siltä, että maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole ollut käytännön mahdollisuutta toimia kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla vaan se on toteuttanut luontodirektiivin tulkintaa, jossa on jäänyt kaikille tahoille arvosteltavaa.

Edelleen pohdittaessa EU:n komission ja kansallisten viranomaisten toimintaa sekä eri intressiryhmien tavoitteita näyttää myös siltä, että EU:n sisäisen lainsäädännön omaksuminen osaksi Suomen lainsäädäntöä ja sen tulkinnanvaraisuus on itsessään ollut luomassa ja kärjistävässä susikysymyksestä konfliktia. Myös EU:n ympäristöpolitiikan tapaan nostaa vahvaan erityissuojeluun yksittäisiä lajeja on ollut suomalaiselle ajattelumaailmalle vieras, jossa suojelujärjestöt ovat nähneet tehokkaan mahdollisuuden tavoitteidensa ajamiseen ja muut puolestaan kokevat joutuneensa maalaisjärjen ulottumattomiin.

Tilanne on kärjistynyt siihen, että EU:n komissio on nostanut kanteen Suomea vastaan sen toteuttamasta susipoliitikasta. Viranomaisten linjaukset joutuvat juridiseen arviointiin.

Kuva 30. Riistaviranomaisiin kohdistuva toiveiden ja tavoitteiden ristiriitakenttä.

Pantaseurannan paradokseja

Merkittävä luottamusvaje nousi esiin myös Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen suurpetotutkimuksen ja paikallisen väen kesken erityisesti Kainuussa, Ylä-Savossa ja Ylä-Karjalassa. Siellä petotutkimukseen kohdistui ajoittain ankaraa kritiikkiä, tosin sitä oli jonkin verran myös muualla maassa.

Tämä on paradoksaalista, koska susien pannoitusta ja seurantaa halutaan varsin monien tahojen toimesta lisää ja kuitenkin sen käytännön toteuttaminen on kärjistänyt monin tavoin susikeskustelua. Juuri tällaisen perustutkimuksen avulla saadaan tietoa susien liikkeistä, niiden käyttäytymisestä ja ravinnonhankinnasta, jota ihmiset ja eri tahot tuntevat yleisesti kaipaavan.

Arvostelun taustalla on viime vuosina tapahtunut nopea susikannan vahvistuminen, jonka monet liittävät susien pannoitukseen. Yleisesti myös uskotaan, että susia on kuljettu uusille alueille. Julkisuuteen tulleet tiedot pantasusien aiheuttamista vahingoista koetaan vastuuttavan riistantutkimuslaitoksen susien tekemisistä. Kun pannoitettu susi saalistaa esimerkiksi pihapiiristä koiran, näyttää suten liittyvät vihan tunteet projisoituvan tutkimukseen, jonka koetaan olevan jotenkin vastuussa eläimestä. Monet toivatkin esiin näkökulman, että pannalla varustettu susi ei ole enää villi ja vapaa vaan se on otettu ihmisen hallintaan. Samoin monet epäilivät, että merkinnän yhteydessä alistettu susi muuttaa käyttäytymistään ihmistä kohtaan. Monet arvioivat sen ”koiramaistuvan”.

Myös susien nimeäminen ihmisten nimillä ärsyttää erityisesti haja-asutusalueiden ihmisiä. Monet haja-asutusalueiden ihmiset kokevat, että nimisusien seurantaan käytetään runsaasti rahaa: helikoptereita, moottorikelkkoja, runsaasti työtunteja jne. Koetaan, että susi on arvokkaampi kuin syrjäseutujen paikallinen ihminen. Tunnutaan myös ajateltavan, että tutkimussusiin ei saa puuttua; pannaituksen ja yksilöiden seurannan arvellaan olevan osa kannan suojelutoimia (kuva 31).

Susien nimeäminen on myös inhimillistänyt pantasusia, ja media on antanut niille kasvot. Tällaisen suden kuoleminen on nostanut tunteenomaista reagointia ja surua 'tutun' suden puolesta, mikä omalta osaltaan myös kärjistää tilannetta ja keskustelua. Pantasusi-problematiikkaan ja tutkimuksen kokemiseen liittyy keskeisesti myös henkilökysymyksiä.

Kuva 31. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen susitutkimukseen kohdistuva toiveiden ja tavoitteiden ristiriitakenttä.

6.3 Sosioekonomisesti kestävä susipolitiikka

Susikysymys on luonteeltaan tyypillinen ympäristökonflikti, jossa erilaisten intressitahojen tavoitteet eroavat. Osaltaan kyse on henkilökohtaisista, luontosuhteessa olevista eroista, joilla on arvoista nouseva pohja (esim. Pietarinen 1987). Susikysymys eroaa kuitenkin siinä mielessä monista, että siitä puuttuu omaa taloudellista etuaan ajava voimakas taho, joka yleensä liittyy moniin teollisuuden ja myös metsätalouden ympärillä syntyneisiin konflikteihin. Susikysymyksessä paikallinen väestö kokee uhaksi luonnonsuojelun, jonka takana olevaa arvomaailmaa se pitää itselleen vieraana ja hallitsemattomana (Niemi-nen 2003).

Tutkimuksen rooli ympäristökonflikteissa on pyrkiä analysoimaan eri näkökulmat ja hahmottaa niiden pohjalta mahdollisia ratkaisumahdollisuuksia (mm. Bisi & Kurki 2003, Kojo & Hokkanen 2004, Kyllönen & Raitio 2004, Peltonen 2004, Nygren 2004, Nie 2001, 2003). Muun muassa metsätaloutta koskeissa kiistoissa nähtiin hallinnon läpinäkyvyys ja luotamusta herättävä toiminta ja erillinen ristiriitojen hallintastrategia keinoina päästä konflikteissa ratkaisuihin (Nygren 2004). Kyllösen & Raition (2004) esittelemässä puuntuotannon ja poronhoidon välisessä konfliktissa arvioitiin päätöksenteon yksiselitteisyyden ja vastuunkantajan selkeän hahmottamisen olevan tärkeä osa konfliktin hallintaa. Myöskään hallinnon ei tulisi ohittaa ristiriitaisia vaatimuksia, vaikka ne näyttäisivät vain paikalliselta ongelmalta; tilanteen arviointi ns. nollasummapelinä ei vie kohti ratkaisuja. Tärkeänä myös nähtiin, että jonkun osapuolen ottama rooli konfliktin hallinnassa tulee vastata kyseisen tahon tosiasiallista roolia.

Metsäpeuraan liittyvät ristiriitaiset tavoitteet keskusteluttivat erityisesti 1990-luvun loppupuolella ja muistuttivat perusasemiltaan suteen liittyvää konfliktia. Tuolloinkin kohtasivat paikalliset vaatimukset kannan säätelystä ja metsäpeuraan kohdistuvat suojeluintressit. Bisi & Kurki (2003) toivat esiin viisi keskeistä käytännön tason havaintoa, jotka riistahallinnossa tulisi huomioida. Ne liittyivät vahingonkorvausjärjestelmän toimivuuteen, oikean tiedon jakamiseen, viranomaisten reagoitiherkkyyteen ja kuulemismenettelyyn. Myös metsäpeuran metsästyksellä näytti paikallisesta näkökulmasta olevan ratkaiseva merkitys sietokyvyn lisäämisessä samoin riistahallinnon ja suojelubiologisista lähtökohdista asiaan tarkastelevien välinen vuoropuhelu nähtiin tärkeäksi.

Susikannan hoidon tavoitteisin liittyvä konflikti on kuitenkin kertaluokkaa vaikeampi ja myös moniulotteisempi kuin metsäpeuraan liittyvä. Se koskettaa huomattavasti laajempia kansalaispiirejä, ja lajiin liittyvät pelot tekevät konfliktin hallinnan vaikeaksi. Kaikki tahot ovat yksimielisiä siitä, että tarvitaan kansallinen ohjelma susikannan hoitamiseksi, joka huomioi sekä suden biologiset että ihmisen sosioekonomiset tarpeet. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että suteen liittyvät ääritavoitteet ovat sekä ideologisilta taustoiltaan että käytännön kannan hoidon ja suojelun peruskysymysten osalta niin ristiriitaisia, että kaikkia intressitahoja tyydyttävää kannan hoidon ohjelmaa ei ole mahdollista saada aikaan. Ainoa mahdollisuus on hakea kompromisseja. Eri asia on, mahdollistaako nykyinen lainsäädäntö kompromissit. Edessä oleva EY-tuomioistuinkanne ja sen seuraukset nähdään myöskin lähitulevaisuudessa.

Kompromissien haku onkin Nien (2002) mukaan susikysymykselle tyypillistä. Hänen mukaansa ratkaisua on haettava äänekkään ja jopa sotkuisen demokraattisen prosessin kautta, jossa mahdollisimman monet tahot ovat mukana mutta jossa on sekä vaikuttamismahdollisuus että myös vastuu. On tärkeää, että erilaiset intressit tulevat kuulluiksi mutta yhteistyön tulisi rakentua ja edetä ilman, että muu ympäristöpolitiikka vaarantuu. Susikysymys tarvitsee Nien mukaan hyvin organisoidun toimintakehyksen.

Vaikka konsensusta ei syntyisikään, riistaviranomaisten tehtäväksi – kuten tähänkin saakka – jää nykyisen lainsäädännön luomin reunaehdoin toteuttaa susipolitiikkaa, johon kaikki intressitahot eivät tule olemaan täysin tyytyväisiä. Monet keskeiset vaatimukset luovat lainsäädännön muutospaineita, ja muutokset mahdollisesti nostaisivat suden sietokykyä mutta myös loisisivat kustannuksia.

Kansalliset suden hoidosta vastaavat viranomaiset joutuvat myös arvioimaan, mikä painoarvo on ideologiaan ja etiikkaan liittyvillä suojelutavoitteilla. Kuinka ihmisten pelot – olivatpa ne reaali pohjaisia tai eivät – tulee huomioida kantojen hoidossa, eikä elinkeinon harjoittajien ja harrastusryhmien vaatimuksia myöskään voi ohittaa. Samalla demokratian yleiset periaatteet joutuvat susikysymyksessä punnittaviksi. Onko kaikilla kansalaisilla yhtäläinen oikeus asuinpaikasta riippumatta päättää susikannan hoidon keskeisistä periaatteista? Vai onko niillä, jotka asuvat maaseudulla vuorovaikutuksessa susien kanssa, suurempi oikeus määritellä oman elinympäristönsä tilaa kuin muualla asuvilla?

Tässä itse asiassa törmätään jälleen sosiaaliseen kestävyYTEEN ja sen operationalisointiin. Sosiaalinen kestävyys on opittu ymmärtämään osaksi kestävä kehitystä, mutta sitä on tosi tilanteissa testattu harvoin. Demokratia lähtökohtaisesti johtaa siihen, että enemmistö päättää eivätkä ne, joita asia eniten koskee. Suden ympärillä asiat ovat myös kovin huonosti yhteismitallisia. Kysymys on viime kädessä yhteisöllisestä ympäristöpolitiikasta ja sen oikeuksien määrittelystä.

Jos unohdetaan olemassa oleva lainsäädäntö, voidaan nykyisen asenneilmapiirin perusteella arvioida, että kansalaismielipiteeseen nojaava demokraattinen päätöksenteko suden kohdalla johtaisi todennäköisesti susikantojen nykyistä voimakkaampaan säätelyyn ja kantojen kasvun rajoittamiseen. Näin tapahtuisi, jos kuultaisiin yleistä mielipidettä ja näin tapahtuisi erityisesti, jos kuultavana olisi maaseudun paikallisen väestön mielipide.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan nostaa esiin muutamia periaatteita ja myös käytännön ehdotuksia, jotka näyttäisivät olevan joko lähes yksimielisesti tavoiteltuja ja odotettuja ja auttaisivat susikantojen hoidossa:

- suden aiheuttamien vahinkojen korvausjärjestelmän uudistaminen
- vahinkojen estomenetelmien kehittäminen, jossa erityisen merkittävä olisi metsästyskoirien suojaamiseen liittyvän ratkaisun löytäminen ja vahingoneston resurssien turvaaminen
- poronhoidon erityisaseman huomiointi edelleen susikannan hoidossa
- kannan hoidon toteuttamisessa eri intressitahojen vuoropuhelun ylläpito ja eri tahojen yhteistyön lisääminen sekä alueellisesti että kansallisesti

- pihapiireissä toistuvasti käyvien, kesyyntyneiden ja kotieläimien saalistamiseen erikoistuneiden susien kohtelun linjaaminen ja niiden poistomahdollisuuksien turvaaminen
- luotettavan ja tutkimukseen perustuvan tiedon lisääminen ja sen aktiivinen levittäminen
- suteen liittyvän suotuisan suojelun tason tai sen keskeisten periaatteiden määrittely Suomessa
- suden kansallisen hoito-ohjelman aikaansaaminen ja sen mahdollisimman laajapohjainen hyväksyntä.

Tämän lisäksi voidaan mainita tärkeitä periaatteita, joilla olisi erityisesti sosioekonomisesta näkökulmasta merkitystä susikantojen ylläpidossa ja hoidossa mutta joista ei ole kaikkien intressiryhmien välistä tai alueellista yksimielisyyttä:

- yhteinen hyväksyntä sille, että Suomella on vastuu suotuisan suojelun tason mukaisen susikannan vaalimisesta alueellaan
- susikannan metsästyksen ylläpito ja sen vaikutusten seuranta
- susikannan tasaisemman levinneisyyden aikaansaaminen
- alueellisen hallinnon vaikutusmahdollisuuksien lisääminen päätöksenteossa
- susitutkimuksen riittävä resurssointi, pannoitettujen susien liikkumisen seuranta ja niistä ajantasaisen tiedon saanti
- suojelutahojen ja ympäristöviranomaisten mukaan saanti suden hoidon toteuttamiseen
- sosiaalisen kestävyys painottaminen susipolitiikassa (paikallisten ihmisten kuuleminen, EU:n komission joustavuus tms.).

6.4 Lopuksi

Tutkijan rooli susikannan hoitoon liittyvien yhteiskunnallisten kysymysten selvittämisessä on haastava. Sen lisäksi, että susi jakaa poikkeuksellisesti ihmisiä, ihmiset arvioivat tutkijan omaa asemoitumista tuossa susisuhteiden ristiriitakentässä. Aineiston keruun yhteydessä tämän tutkimusraportin kirjoittajien sekä tausta että oma susisuhde haastettiin toistuvasti. Milloin tuotiin esiin epäily, että tutkimusta tehdään sudensuojelijoiden

näkökulmasta ja yhtäläillä kritisoiitiin, että ollaan valmistelemassa sudenhoitoa metsästäjien ehdoilla. Suorat yhteydenotot sähköpostitse ja puhelimitse yleisötilaisuuksien jälkeen olivat ajoittain hämmentävän suorasukaisia.

Ne johdattivat myös väistämättä pohtimaan omaa roolia ja omaa susisuhtautumista tutkimusprosessin aikana. Koska tutkimusaineisto oli pääasiassa laadullinen ja aineiston tulokinnassa tutkimusinstrumenttina on viime kädessä oma arviointi, lieenee rehellistä pyrkiä myös valottamaan sitä arvomaailmaa, jonka kautta itse tarkastelemme susikysymystä.

Olemme molemmat biologisen koulutuksen saaneita, lapsiperheellisiä ja kanakoiran omistajia, joten eräänlainen kotisusi on perheenjäsenemme. Ne monet ominaisuudet, jotka koirassa ovat sudesta jäljellä, ovat meille tuttuja. Susi on luontoomme kuuluva saalistaja, jonka lajin kehitys on muokannut siitä sopeutujan ja selviytyjän. Emme voi olla ihailematonta sutta, sen sulavia liikkeitä, sen kestävyyttä ja voimaa. Suden vainolla on myös selittäjänsä. Ihmisen ja suden intressit ovat menneet läpi historian ristiin ja tulevat jatkossakin menemään.

Edustamme näkökantaa, että sudella on itseisarvollinen elämisen oikeus luonnossamme. Mutta suden arvo lajina ei ole suurempi kuin muiden siihen rinnastettavien lajien. Susi ei ole lajiin perehtyneiden tutkijoiden mukaan myöskään ns. sateenvarjolaji tai indikaattorilaji, jonka vuoksi sillä olisi jokin erityinen arvo luonnossa (ks. Mech & Boitani 2003).

Kun susi nyt on palaamassa suomalaiseen luontoon, sen elinympäristö on muuttunut. Sudella on hirvieläinkannoistamme johtuen ennennäkemättömät ravintoresurssit tarjolla. Lieenee kuitenkin epärealistista odottaa, että susi voisi nopeasti lunastaa luonnossa paikan, joka sillä oli satoja vuosia sitten. Olemme muuttaneet ja asuttaneet sen elinpiirit, emmekä pysty – ainakaan kriisittömästi – sopeutumaan siihen. Olemme joutuneet säätelemään hirvikantaa, ja yhtä varmasti joudumme säätelemään susikantaa.

Mikä on sopiva susikanta? Sen on oltava riittävä, että meillä on takeet lajin säilymisestä luonnossamme. Siihen sudella on mielestämme oikeus. Nykyinen susimäärä osana Venäjän suurta susipopulaatiota riittänee turvaamaan suden säilymisen lähitulevaisuudessa. Susi saa vallata sitä mukaa uusia elinpiirejä kun sopeutumisemme ja kyky yhteiseloon kehittyä, mutta sen kantojen itsetarkoituksellinen kasvattaminen ei ole nykytilanteessa viisasta eikä perusteltua. Susi on väärä laji ympäristöpoliittiseksi kiistakapulaksi. Se on riski ympäristöjärjestöjen imagolle tärkeiden asioiden ajamisessa, mutta ennen kaikkea kiistasta kärsii susi. Susi on laji, jota olisi tavalla tai toisella pystyttävä hoitamaan konsensuksessa. Monet ympäristökriisit ovat johtaneet yleisen huomion heräämiseen ja sen seurauksena ympäristön tilan paranemiseen. Susikonfliktin kohdalla tätä ei ole odotettavissa. Susi on ihmiselle liian vaikea. Sakari Mykrä ja Mari Pohja-Mykrä kuvaavatkin osuvasti suden ominaisuuksien ”liiallisuutta”:

”Kaiken kaikkiaan ihmisen kuvaan sudesta kytkeytyy hätkähdyttävän usein sana ’liian’. Suden ominaispiirteet, tavat ja taipumukset ovat koskettaneet ja koskettavat edelleen meitä liian voimakkaasti, jotta asennoituminen suteen voisi olla neutraalia. Susi on liian kyvykäs saalistaja, liian ovela vastustaja, liian hyvä selviytyjä, liian etäinen, liian outo... Ja toisaalta kumppanuudessaan koiraan ihminen tuntee suden myös läheiseksi. Tuo läheisyyden tunne on kuitenkin sekin ristiriitainen. Susi kun on siihenkin ihan liian villi.”

Lähteet

- Bath, A. J. & T. Buchanan 1989. Attitudes of interest groups in Wyoming toward wolf restoration in Yellowstone National Park. *Wildlife Society Bulletin* 17 (4):519–525.
- Bath, A. J. 2000. Human dimension in Wolf Management in Savoie and des Alpes Maritimes, France. France LIFE-Nature Project, The Large Carnivore Initiative for Europe (LCI).
- Bisi, J. & S. Kurki 2003. Ihmisen suhde metsäpeuraan. Raportteja ja artikkeleita nro 87. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, Seinäjoki.
- Bjerke, T., Reitan, O. & R. Kellert 1998. Attitudes towards wolves in southeastern Norway. *Society and Natural Resources* 11:169–178.
- Boitani, L. 2003. Wolf Conservation and Recovery. Teoksessa: Mech D. & L. Boitani (eds.), *Wolves: Behavior, Ecology, and Conservation*. University of Chicaco Press.
- Eskola J. & J. Suoranta 1992. Kvalitatiivisen aineiston analyysitapoja luokittelemassa eli noin 8 tapaa aineiston erittelyyn. *Kasvatus* 3:276–280.
- Franklin, A. 1999. *Animals and Modern Cultures – A Sociology of Human-Animal Relations in Modernity*. Sage Publications, Lontoo, Iso-Britannia.
- Fritts, S., Stephenson, R., Hayes, R. & L. Boitani 2003. Wolves and Humans. Teoksessa: Mech D. & L. Boitani (eds.), *Wolves: Behavior, Ecology, and Conservation*. University of Chicaco Press.
- Fritts, S., H & L. N. Carby 1995. Population viability, nature reserves, and outlook for gray wolf conservation in North America. *Restor. Ecol.* 3:26–38.
- Fuller T., Mech D. & J. Cochrane 2003. Wolf Population Dynamics. Teoksessa: Mech D. & L. Boitani (eds.), *Wolves: Behavior, Ecology and Conservation*. University of Chicaco Press.
- Idaho Wolf Conservation and Management Plan 2002. Idaho Legislative Wolf Committee.
- Karlsson J., Bjärvall A. & A. Lundvall 1999. Svenskarnas inställning till varg. Naturvårdsverket, Stockholm, Sweden, Raport 4933.
- Kivirikko, K. E. 1940. Suomen selkärankaiset. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.
- Kojola, I. & J. Kuittinen 2002. Wolf attacks on dogs in Finland. *Wildlife Society Bulletin* 30 (2):498–501.

- Kojola, I., Ronkainen S., Hakala, A., Heikkinen, S. & S. Kokko 2004. Interaction between wolves *Canis lupus* and dogs *C. familiaris* in Finland. *Wildlife biology* 10 (2):101–105.
- Kojo, M. & P. Hokkanen 2004. YVA-menettely ympäristökonfliktien hallintakeinona: kansalaisosallistuminen ydinjätteen loppusijoitushankkeessa. *Alue ja ympäristö* 33 (2):33–42.
- Kokko, V. 2004. Mieliopidekirjoitus, Susien on oltava luontaisilla alueilla. Maaseudun tulevaisuus 17.9.2004.
- Korhonen, L. 1996. Suurpedot Suomessa – kyselytutkimus poronhoitoalueen eteläpuolella asuvien suomalaisten asenteista suurpetoja kohtaan. Riista-alan ammattikoulutuksen erikoistumistyö.
- Kruuk, H. 2002. *Hunter and Hunted – Relationships between carnivores and people*. Cambridge University Press, Cambridge, Iso-Britannia.
- Kumar, S. 2003. Wolf-human conflicts in Uttar Pradesh, India. 3rd International Wildlife Management Congress, December 2003, Christchurch, New Zealand.
- Kyllönen, S. & K. Raitio 2004. Ympäristöristiriidat ja niiden hallinta: puuntuotannon ja poronhoidon välinen konflikti Inarissa. *Alue ja ympäristö* 33 (2):3–20.
- Linnell, J., Andersen, D., Anderson, R., Balciuskas, Z., Blanco, L., Boitani, L., Brainerd, L., Breitenmoser, S., Kojola, I., Liberg, I., Loe, O., Okarma, J., Pedersen, H., Promberg, H., Sand, C., Solberg, H., Valdman, E., H & P. Wabakken 2002. The fear of wolves: a review of wolf attacks on humans. NINA Oppdragsmelding 731: 1–65.
- Lohmus, A. 2002. *Management of Large Carnivores in Estonia*. Estonian Theriological Society, 2002.
- Lumiaro, R. 1997. Onko sudella olemassaolon mahdollisuutta Suomessa – ihmisten suhtautuminen suteen. *Luonto-Liiton julkaisu* 1/1997.
- Mech, D. & L. Boitani (eds.) 2003. *Wolves: Behavior, Ecology and Conservation*, University of Chicago Press.
- Mech, L. & M. Nelson 1990. Non family wolf (*Canis lupus*) packs. *Can. Field Nat.* 104:482–83.
- Mela, A.J. 1902. Hirvikö sutta vaiko susi hirveä. *Luonnon ystävä* 6:74–75.

- Nie, M.A. 2001. The Sociopolitical Dimensions of Wolf management and Restoration in the United States. *Human Ecology Review*, Vol. 8, No, 1.
- Nie, M.A. 2002. "Wolf Recovery and Management as Value-based Political Conflict." *Ethics, Place & Environment* 5, No.1:65–71.
- Nie, M., A. 2003. Divers of natural resource-based political conflict. *Policy Sciences* 36:307–341.
- Nieminen, M. 2003. Globaalin ja paikallisen kohtaaminen luonnonsuojelussa. Teoksessa: Suopajärvi, L. & Valkonen, J. (toim.), Pohjoinen luontosuhde – Elämäntapa ja luonnon politisoituminen, Lapin yliopistopaino, Rovaniemi 2003.
- Nygren, A. 2004. Ympäristökonfliktit ja konfliktien hallinta: yhteismetsätalous Hondurasissa. *Alue ja ympäristö* 33 (2):21–32.
- Nyholm, E. S. 1996. Susi. Teoksessa: Lindén, Harto, Martti Hario ja Marcus Wikman (toim.) Riistan jäljille. Oy Edita Ab, Helsinki.
- Oregon Wolf Conservation and Management Plan 2004. Oregon Department of Fish and Wildlife, August 2004. Draft.
- Paliskuntain yhdistys. Tilastoja porovahingoista. Rovaniemi.
- Palmgren, R. 1913. Metsästyslakimme muuttaminen oikeudenmukaisia ja inhimillisiä näkökohtia silmälläpitäen. *Luonnon ystävä* 17:125–128.
- Palviainen, S. 2000. Suurpedot Pohjois-Karjalassa. Pohjoiskarjalaisten luonnonkäyttäjien kokemuksia sudesta. Pohjois-Karjalan liitto, julkaisu 51, Joensuu.
- Pate, J., Manfredo, M., Bright, A. & G. Tischbein 1996. Coloradans' attitudes toward reintroduction of the grey wolf into Colorado. *Wildlife Society Bulletin* 24:421–28.
- Patton, M. 2002. *Qualitative Research & Evaluation Methods*, 3rd Edition. Sage Publication, California.
- Peltonen, L. 2004. NIMBY-kiistojen asukaskeskeiset ja kontekstuaaliset selitykset. *Alue ja ympäristö* 33 (2):43–54.
- Pietarinen, J. 1987. Ihmisen luontoa koskevat perusasenteet. Teoksessa: Aho, L. & S. Sivonen, (toim.) Oikeutemme ympäristöön – puheenvuoroja eri tieteenaloilta. WSOY, Helsinki.

- Pietilä, V. 1973. Sisällön erittely. Gaudeamus, Helsinki.
- Pousette, E. 2000. De människoätande vargarna. Bjørkelangen Bok & Papir, Bjørkelangen, Norja.
- Pulliainen, E. & L. Rautiainen 1999. Suurpetomme. Karhu, susi, ilves, ahma. Bear, wolf, wolverine, lynx in Northern Europe. Arcticmedia, Kajaani.
- Pulliainen, E. 1974. Suomen suurpedot. Tammi, Helsinki.
- Ratamäki, O. 2001. Pelkäätkö karhua, vihaatko sutta? Tutkimus suomalaisten suurpetokeskustelusta ja pohjoiskarjalaisten metsästäjien suhtautumisesta karhuun ja suteen. Pro gradu -tutkielma, Joensuun yliopisto, sosiologian laitos.
- Renvall, T. 1912. Skadedjuren och de skyddslösa i vår jaktlag. Sosialistin kirjapaino-osuuskunta, Turku.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. <<http://www.rktl.fi/suurpetoseuranta>>.
- Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos 2004. Tiedote nro194/2004.
- Sammanhållen rovdjurspolitik 2000. Regeringens proposition 2000/01:57. Sverige.
- Suomen tilastolliset vuosikirjat ajalta 1903–1942. Keisarillisen Senaatin kirjapaino/Valtioneuvoston kirjapaino, Helsinki.
- Suomen viralliset tilastot ajalta 1866–1900, II/Taloudellinen tila. Keisarillisen Senaatin kirjapaino, Helsinki.
- Suoranta, J. & J. Eskola 1992. Kvalitatiivisten aineistojen analyysitapoja luokittelemassa eli noin 8 tapaa aineiston erittelyyn. Kasvatus 23 (3):276–280.
- Takala, T. 1987. Yrityksen yhteiskunnallisen vastuun käsite sekä yrityksen yhteiskunnallisen vastuun ja yritystoiminnan ideologiat vuosina 1930–1940 sekä 1972–1982. Jyväskylän yliopisto, taloustieteen laitos, N:o 72/1987.
- Taloustutkimus Oy 2004. Suomalaisten suhtautuminen metsästykseseen. Metsästäjiin Keskusjärjestö.
- Teperi, J. 1977. Sudet Suomen rintamaiden ihmisten uhkana 1800-luvulla. Historiallisia tutkimuksia 101. Suomen historiallinen seura, Helsinki.

- Ulrich, R. S. 1993. Biophilia, biophobia and natural landscapes. Teoksessa: S.R. Kellert & E.O. Wilson (eds.), *The biophilia hypothesis*. Island Press, Washington, D.C.
- Vikström, S. 2000. Suurpetoasenteet poronhoitoalueen eteläpuolisessa Suomessa vuonna 1999. Pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto, Maantieteen laitos.
- Williams, C.K, Ericsson G., Heberlain T. A. 2002. A quantitative summary of attitudes toward wolves and their reintroduction (1972–2000). *Wildlife Society Bulletin* 30 (2):575–584.
- Wilson, E. 1984. *Biophilia: The human bond with other species*. Harvard University Press. Cambridge, MA.
- Wilson, E. 1993. Biophilia and the conservation ethics in Kellert, S. and Wilson, E. (eds.) *The biophilia hypothesis*. Island Press, Washington, MA.
- Wisconsin Wolf Management Plan 2003. Wisconsin Department of Natural Resources.
- Yadvendradev J. & S. Dinesh 1997. Childlifting by wolves in eastern Uttar Pradesh, India. *Journal of Wildlife Research*, 2 (2):94–101.
- Ympäristöministeriö 2004. <<http://www.ymparisto.fi/lajiensuojelu>>.

Liite 1. Suden hoitosuunnitelman sidosryhmäkysely (alueellinen)

SUDEN HOITOSUUNNITELMAN SIDOSRYHMÄKYSELY

Vastaajan taustatiedot:

Edustamanne taho

Vastaajan nimi/nimet

Vastaajan yhteystiedot(osoite, puh. sähköposti):

Jos jokin kysymys tuntuu liian vaikealta, voitte jättää vastaamatta. Tarkoitus ei ole testata tietojanne, vaan saada selville edustamanne tahon näkökannat niistä kysymyksistä, joita pidätte tärkeinä ja joilla on merkitystä teidän näkökulmastanne.

1. Miten luonnehtisitte susitilannetta riistanhoitopiirin/maakunnan alueella?

2. Mitkä ovat mielestänne nykyiseen susikantaan liittyvät merkittävimmät a) positiiviset ("hyödyt") ja b) negatiiviset ("haitat") näkökulmat. Mielellään vähintään 3 molemmista. Merkitkää asian merkityksellisyys/painoarvoasteikolla 1–5 (jossa 1 vähämerkityksinen, 2 melko merkittävä, 3 merkittävä, 4 hyvin merkittävä, 5 erittäin merkittävä).

a) positiiviset

asia

merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		

3.		
----	--	--

b) negatiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

Jos näette positiivisia tai negatiivisia seikkoja enemmän, voitte kuvata niitä tähän tai muuten halutessanne lisäkommentoida ko. teemaa.

3. Esiintyykö alueella suteen liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja mistä ne mielestänne johtuvat?

4. Millä keinoilla mielestänne voidaan ihmisen ja suden yhteiseloja parhaiten pitää yllä tai nostaa?

5. Mikä olisi käsityksenne mukaan riistanhoitopiirin/maakunnan alueen sopiva lisääntyvien susiparien tai susiryhmien määrä? (jos tämä määrittely tuntuu vaikealta, voitte vastata käsityksenne tämän hetken susikannasta: onko se liian pieni, sopiva vai liian suuri?)

6. Kuinka monta susiryhmän elinpiiriksi soveliaista aluetta riistanhoitopiiristä/maakunnasta mielestänne löytyy? (susilauman keskimääräinen elinpiirin pinta-ala on Suomessa noin 100 000 ha, voitte huomioida alueen elinkeinot, asutuksen sijainnin ym. tekijöitä).

7. Jos susikannan määrää on säädeltävä, mikä olisi mielestänne sopivin/sopivimmat vaihtoehdot

- a) vain luonnon suorittama karsinta
b) pyyntilupiin perustuva metsästys
c) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys
d) yksilöiden poistoja vain viranomaistyönä
e) eläinten siirtoistutukset
f) jokin muu, mikä

☐
☐
☐
☐
☐
☐

edellisiin mahdollisia lisäkommentteja?

8. Millaisen käyttäytymisen koette sudella häiriökäyttäytymisenä? Millaisia toimenpiteitä se mielestänne edellyttäisi?

9. Millaisia keskeisiä kehittämistarpeita näette esimerkiksi sutta koskevassa a) tutkimuksessa, b) kannan seurannassa, c) kantaan liittyvässä tiedottamisessa, d) viranomaisten yhteistyössä, e) lainsäädännössä (esim. rauhoitussäädökset, metsästyssäädökset).

a) tutkimus

b) kannan seuranta

c) kantaan liittyvä tiedotus

d) viranomaisyhteistyö

e) lainsäädäntö

10. Jokin muu sutta koskeva mielestänne tärkeä näkökulma tai kannanotto, joka ei noussut esiin edellisissä kysymyksissä? (esimerkiksi julkisen susikeskustelun mahdolliset taustat tms.)

10. Miten muodostitte sidosryhmänne vastauksen oheiseen kyselyyn ja oliko siinä erityisiä vaikeuksia?

Kiitokset vastauksista!

Liite 2. Suden hoitosuunnitelman sidosryhmäkysely (valtakunnallinen)

SUDEN HOITOSUUNNITELMAN SIDOSRYHMÄKYSELY

Vastaajan taustatiedot:

Edustamanne tahon

Vastaajan nimi/nimet

Vastaajan yhteystiedot(osoite, puh. sähköposti):

Jos jokin kysymys tuntuu liian vaikealta, voitte jättää vastaamatta. Tarkoitus ei ole testata tietojanne, vaan saada selville edustamanne tahon näkökulma niistä kysymyksistä, joita pidätte tärkeinä ja joilla on merkitystä teidän näkökulmastanne.

1. Miten luonnehtisitte Suomen susitulannetta?

2. Mitkä ovat mielestänne nykyiseen susikantaan liittyvät merkittävimmät a) positiiviset ("hyödyt") ja b) negatiiviset ("haitat") näkökulmat. Mielellään vähintään 3 molemmista. Merkitkää asian merkityksellisyys/painoarvoasteikolla 1–5 (jossa 1 vähämerkityksinen, 2 melko merkittävä, 3 merkittävä, 4 hyvin merkittävä, 5 erittäin merkittävä).

a) positiiviset

asia

merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		

3.		
----	--	--

b) negatiiviset asia merkityksellisyys/
painoarvo (1–5)

1.		
2.		
3.		

Jos näette positiivisia tai negatiivisia seikkoja enemmän, voitte kuvata niitä tähän tai muuten halutessanne lisäkommentoida ko. teemaa.

3. Esiintyykö Suomessa suteen liittyviä ristiriitaisia tavoitteita ja mistä ne mielestänne johtuvat?

4. Millä keinoilla mielestänne voidaan ihmisen ja suden ”yhteiselo” parhaiten pitää yllä tai nostaa?

5. Mikä olisi käsityksenne mukaan Suomessa sopiva lisääntyvien susiparien tai susiryhmien määrä ja millä perusteella? (jos tämä määrittely tuntuu vaikealta, voitte vastata käsityksenne tämän hetken susikannasta: onko se liian pieni, sopiva vai liian suuri?)

6. Onko mielestänne perusteltua muodostaa erilaisia kannanhoitoalueita, joissa asutustiheyden tai elinkeinorakenteen perusteella olisi erilainen susikannan määrä ja myös hoitopolitiikka.

7. Mikä rooli mielestänne maakuntatason hallinnolla tulisi olla susikantojen hoidossa, esim. päätettäessä alueellisista tiheyksistä ja susikannan mahdollisesta säätelystä? Kuinka maakuntien välinen koordinointi tulisi tapahtua ja kenen toimesta?

8. Jos susikannan määrää on säädeltävä, mikä olisi mielestänne sopivin/sopivimmat vaihtoehdot

- a) vain luonnon suorittama karsinta
- b) pyyntilupiin perustuva metsästys
- c) vain häiriöyksilöihin kohdistuva metsästys
- d) yksilöiden poistoja vain viranomaistyönä
- e) eläinten siirtoistutukset
- f) jokin muu, mikä

☐
☐
☐
☐
☐
☐

edellisiin mahdollisia lisäkommentteja?

9. Millaisen käyttäytymisen koette sudella häiriökäyttäytymisenä? Millaisia toimenpiteitä se mielestänne edellyttäisi?

10. Millaisia keskeisiä kehittämistarpeita näette esimerkiksi sutta koskevassa a) tutkimuksessa, b) kannan seurannassa, c) kantaan liittyvässä tiedottamisessa, d) viranomaisten yhteistyössä, e) lainsäädännössä (esim. rauhoitussäädökset, metsästyssäädökset).

a) tutkimus

b) kannan seuranta

c) kantaan liittyvä tiedotus

d) viranomaisyhteistyö

e) lainsäädäntö

11. Jokin muu sutta koskeva mielestänne tärkeä näkökulma tai kannanotto, joka ei noussut esiin edellisissä kysymyksissä? (esimerkiksi julkisen susikeskustelun mahdolliset taustat tms.)

12. Miten muodostitte sidosryhmänne vastauksen oheiseen kyselyyn ja oliko siinä erityisiä vaikeuksia?

Kiitokset vastauksista!

Susipuhetta Suomessa on tutkimus suden ja ihmisen rinnakkaiselosta. Tutkimus muodostaa maakunnallisesti ja valtakunnallisesti kootuista näkemyksistä kuvauksen siitä, millainen on ihmisen ja suden suhde 2000-luvun alun Suomessa sekä millaista susipolitiikkaa Suomen tulisi harjoittaa.

Tutkimusaineistossa keskeisessä asemassa ovat olleet susialueilla asuvat ihmiset. Heidän näkemystensä, niin sanotun susipuheen, kuulemisella haluttiin selvittää, mitkä ovat suteen liittyvät näkökulmat, miten niitä perustellaan ja mihin käytännön seikkoihin ne keskittyvät. Näitä paikallisesta arjesta kertovia susipuheita kuultiin yleisötilaisuuksissa eri puolilla Suomea noin 2000. Tutkimukseen sisältyy lisäksi noin tuhannen maakunnallisen tai valtakunnallisen etujärjestön, yhdistyksen ja suteen liittyvän intressitahon edustajien näkemykset.

Tutkimuksen tehtävänä on ollut tarjota valmisteluaineistoa hoitosuunnitelman laatimiseksi Suomen susikannalle. Tutkimus tehtiin maa- ja metsätalousministeriön aloitteesta ja rahoituksella.

HELSINGIN YLIOPISTO

Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus